

Константин Златев

**УЧЕНИЕТО
НА БЯЛОТО БРАТСТВО**

**(Лекционен курс, изграден въз основа
на духовно-културното наследство
на българския духовен Учител
Петър Дънов /Беинса Дуно/)**

Част I

Издателство “Бяло Братство”

София

2005

*Безлюбието ражда смъртта,
а Любовта ражда живота.*

Учителя

ВЪВЕДЕНИЕ

СЛОВОТО НА ИСТИНАТА

*“Туй, което задоволява душата, е Любовта.
Туй, което задоволява духа, е Мъдростта.
Туй, което осмисля всичко, е Истината.”*

(Учителят Петър Дънов)

Стойността на една философска система се определя до голяма степен от нейната приложимост в практиката. В това отношение Словото на Учителя Петър Дънов (Беинса Дуно) има малко достойни аналози. Именно неговата преобладаващо практическа насоченост му отрежда извънредно високо място не само в българската, но и в световната духовно-културна съкровищница. И това съвсем не е за сметка на теоретическата му основа, в която познатото и провереното се преплита с новото и оригиналното в палитрата на ярка и красива неповторимост. Неповторимост, съответстваща на ранга на велик духовен Учител с планетарна мисия.

Никой не е в състояние да посочи точния брой беседи, лекции и сказки, изнесени от Учителя П. Дънов в продължение на половин век (от края на деветнадесетото почти до средата на двадесетото столетие). За щастие огромният процент от тях са стенографирани – те наброяват между 7 и 8 000. Наличните текстове вече са издадени, някои от тях – неколккратно. Част от беседите са записани и на електронни носители. От първите години на тяхната поява и до днес те са превеждани на десетки езици навред по света. Паневритмията и

музикалното творчество на Учителя на Бялото братство в България – и като солови, камерни и хорови изпълнения, и като оркестрация – са достъпни и за българската, и за чуждестранната аудитория. Словото на Истината, предадено от един титаничен Дух на българския народ, шества по всички паралели и меридиани, протяга ръка към хората, жадуващи да извървят до край Пътя към Божественото.

Сред целия необятен океан от идеи в безсмъртното Слово на Учителя П. Дънов се открояват четири главни направления: за Бога, света, живота и човека. Мъдрост, извираща от вечния Източник на съществуващото, осветлява всички най-важни проблеми на битието и съзнанието, на видимото и невидимото, на органичната и неорганична природа, на тленното и непреходното в тъй пъстрия калейдоскоп на творението. Както всеки истински пратеник на Божественото, Учителят П. Дънов не поставя печата на собственост върху учението, което преподава. Напротив, при всеки възможен случай той подчертава, че това е автентичното християнство, изчистено от несъвършенството на човешките интерпретации (натрупани в значително количество през столетията и в някои отношения задушавачи светлината на Първоизточника), актуализирано и заредено с мощния импулс на обновлението. Понеже епохата, в която живее и работи Учителят на Бялото братство у нас, е началото на период на грандиозна промяна. От езотерична гледна точка това е преход от 5-та към 6-та подраса на V-та коренна (окултна) раса. А именно 6-та подраса е тази, която е призвана да посади и култивира главните характеристики на бъдещата VI коренна раса. Културата на 6-та подраса, на чието изграждане Учителят П. Дънов посвещава целия си живот и дело, е култура на Любовта. Неслучайно изписваме понятието с главна буква, тъй като не става дума за обичайното човешко разбиране за любов, а за един максимално извишен космически Принцип, който следва да бъде проектиран на всички равнища в структурата и морала на земната цивилизация. Тази колосална по мащабите си задача вече се осъществява с усилията на милиони хора и невидими разумни същества, които от зората на Времето подпомагат хода на планетарната еволюция.

Учителят Петър Дънов съдейства на всяка пробудена душа да вникне в изконния смисъл на Христовите думи: "... Ще познаете истината и истината ще ви направи свободни" (Йоан 8:32). Дълбокото съдържание на неговото Слово доказва, че за земния човек единствената истина е тази, която е усвоена от съзнанието и е приложена на практика. Това е живата Истина, родена от вездесъщия Божий Ум, предадена на разумните същества и трансформирана в неделима част от тяхното мислене и поведение. Затова Учителят П. Дънов на всяка крачка съветва и настоява да изпитваме резултатите от Словото, оделотворено в ежедневието – и първо в малките неща. Тоест – сами да посадим дървото на вечната Истина, сами да го отгледаме и сами да опитаме от плодовете му. Едва след това имаме право да предложим и на другите.

Малцина са способни да проникнат в мистерията на присъствието на един Миров (Световен) Учител. Твърде дълъг път трябва да си извървял по духовната пътека, будни и активни трябва да бъдат вътрешните ти сетива, за да разпознаеш в лицето на един обикновен наглед човек верния Посланик на Небето. Съдбата на онези шепа Избраници тук, във владенията на безпросветната, ненаситна и самовлюбена материалност, е съдба на самотници. Затова и Учителят П. Дънов назова най-мистичната си песен "Странник съм в този свят". Избрал доброволно ориста си, за да отдаде най-доброто от себе си на лутащия се земен човек, той бе приел като неизбежност и жребия на самотата. Кой знае – може би точно в това е и най-свидната жертва, която всеки Мъдрец, Син на Светлината, поднася пред свещения олтар на Небесния Отец. Не можем да вървим по този Път, ако не сме узрели за готовността да пожертваме всичко. За да получим Всичко.

I. БЯЛОТО БРАТСТВО – СЪЩНОСТ, СТРУКТУРА, ИЗЯВИ В ИСТОРИЯТА НА ЧОВЕЧЕСТВОТО

1. Същност на Бялото братство (ББ), съдържание на понятието; структура на ББ

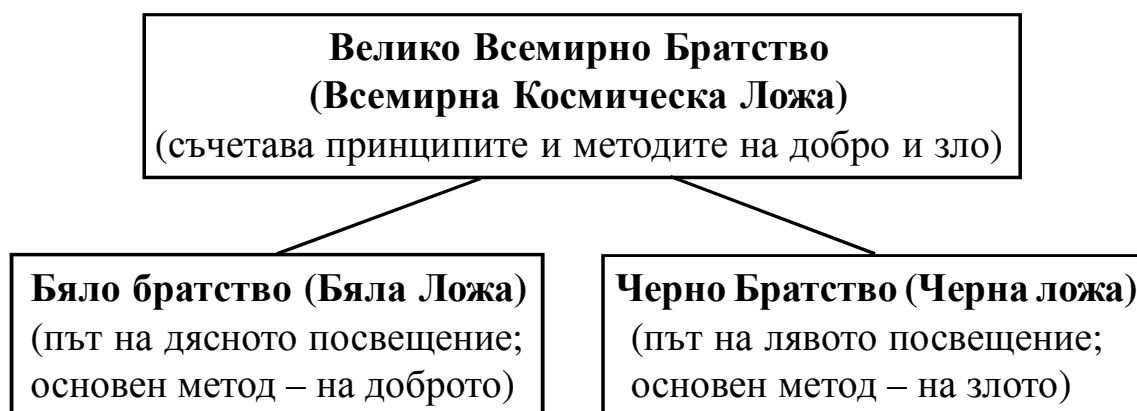
Духовната еволюция на Вселената като цяло се контролира и направлява от институция, условно назовавана в Божественото учение като “Велико Всемирно Братство” или “Всемирна Комическа ложа”. Тази върховна вселенска разумна структура има за свой Глава Христос – като Космически Принцип, или по-точно – Христовия Дух. Великото Всемирно Братство притежава два основни клона на проявление – Бялото Братство (Бялата ложа) и Черното Братство (Черната ложа). Първият клон е център на дясното посвещение и работи в Космоса с методите на доброто. Тази ложа има своите структури, учители и адепти, чрез които се изявява в глобален и локален мащаб. Вторият клон – Черната ложа, е център на лявото посвещение и си служи с методите на злото. В християнската свещена Книга – Библията, тя е наречена “князът на този свят”. И Черното братство от своя страна си служи с организация от обособени адепти, посредством които провежда плановете си.

И трите космически институции – Великото Всемирно Братство, Бялата ложа и Черната ложа, разполагат със свои проекции на различни равнища в Битието. Традиционното им разположение е следното: в центъра на всяка галактика се намира седалището на Всемирната Космическа ложа, а в рамките на всяка звездна систе-

ма действат диференцирани поделения и на Бялото, и на Черното Братство.

Всяка една от трите ложи притежава организация от разумни същества и проявява дейността си в определени параметри. Космическата ложа направлява всичко, което става по слънцата и планетите – както в отделните галактики и сродни звездни образувания, така и в Единната Космическа реалност като цяло. Тя е тази, която изготвя и съхранява плановете за еволюцията и дава новите духовно-културни потенциали на общностите от съзнателни форми на живот на безбройните космически цивилизации. Тя е център на жизнените проявления на Цялото и създава съответните плановете за зараждане и развитие на ерите, епохите, расите и културите на всяка разумна общност.

Двете останали ложи – Бялата и Черната, се намират под непосредственото ръководство на Космическата ложа. Това са в същност двата знака (+) и (–), посредством които се провеждат действията за реализиране на Божествения план за еволюцията във всички царства на Живата Природа. В съответствие с езотеричното познание и Бялото, и Черното Братство функционират и се изявяват съгласно известни закони и правила, които са еднакво меродавни и за двете ложи.

В Словото на Учителя Петър Дънов Великото Всемирно Братство (ВВБ) е характеризирано като “*велик всемирнен организъм от съвършени, високо напреднали същества.*” “*Когато ние говорим за*

ВВБ, подразбираме онази йерархия от разумни същества, които са завършили своята еволюция милиони и милиарди години преди хората и сега направляват целия Космос. Те го направляват, защото сами са взели участие в неговото създаване, под прямото ръководство на великия Божий Дух. ...Всички вкупом представят великия Космичен Човек. ...В своята велика самоотверженост тия любящи служители на Бога сами слизат на земята в човешка форма, за да помагат на хората. Те постоянно изпращат свои посланици на земята в една или друга форма. Всички гении на човечеството, всички велики хора, светии, адепти, всички учени, писатели, държавници, които спомагат за развитието на човечеството в едно или друго направление, са все служители на ВВБ. ... Христос...се нарича Глава на ВВБ.”

Учителят П. Дънов нарича членовете на ВВБ “съвършени същества” и продължава разкриването на същността им по следния начин: “(Те) са несравнено по-напреднали и от най-гениалните човеци на земята, защото са излезли много по-рано от хората от Първото Начало. Всички те са минали по известен път на развитие под ръководството на Божия Дух и са достигнали до тази степен на развой, на която сега се намират.” “Дейността на тези същества е така хармонично разпределена, че всяко от тях знае кога, как и какво да работи. Те направляват функциите на великия миров организъм, който включва в себе си всички слънчеви системи.”

Разглеждайки йерархичната структура на ВВБ, Учителят П. Дънов назовава представителите на деветте нейни степени с имена, които са ни познати от християнското богословие и учението на Църквата (св. Григорий Велики Двоеслов, Дионисий Псевдоареопagit и св. Йоан Дамаскин между VI и X в. сл. Хр. дефинират деветте ангелски чина с наименованията, които срещаме и при Учителя П. Дънов). Ето какво казва той: “Според степенята на знание и развитие и според службата, която изпълняват, тези същества са наредени в една йерархична стълба, в едно органично чиноначалие, чиито степени са познати под имената: **серафими** – братя на

любовта; **херувими** – братя на хармонията; **престоли** – братя на волята; **господства** – братя на интелигентността и радостта; **сили** – братя на движението и растенето; **власти** – братя на външните форми и изкуствата; **началства** – братя на времето, състоянието и такта; **архангели** – братя на огъня и топлината; **ангели** (в тесния смисъл на понятието; бел. К. З.) – носители на живота и растителността. Последния, **десети чин** ще заемат напредналите човешки души.”

В Словото на Учителя П. Дънов членовете на ВВБ са назовани “ангели” – термин, възприет от християнската Църква за обозначаване обитателите на невидимия, духовен свят (именно по тази причина православните богослови и църковници го наричат още и “ангелски” свят). Интересен е портретът на тези свръххразумни същества, нарисуван от Учителя П. Дънов: “Небето е организирано от висши същества, от велики души (велика душа = “Махатма” на санскрит; бел. К. З.), и затова то е велико в своите действия. Ангелите, които населяват небето, са велики души, които постоянно изпращат светлината си по целия свят. Енергията на тяхната мощна мисъл се разпределя из целия Космос и движи като една колективна сила всичко в света.” Най-важните личностни характеристики на ангелите Учителят П. Дънов представя по следния начин: “Не мислете, че ангелите са някакви неведеществени същества, някакви призрачни “духове”. Те са същества, чиито тела са високо организирани, образувани от чиста, лъчиста материя. Един ангел може така да владее тялото си, че да става видим и невидим. Той може свободно да пътува в безпределното пространство със скорост, много по-голяма от тази на светлината, той може да преброди цели слънчеви системи, цели звездни вселени.”

Езотеричното познание свидетелства, че жителите на невидимия свят се придвижват в пространството със **скоростта на мисълта**. Мнозина смятат, че тази скорост е неограничена, т. е. че клони към плюс безкрайност. Но Учителят П. Дънов е дал в Словото си конкретна числова стойност за скоростта на мисълта – $4,3 \cdot 10^{14}$ (430 000 000 000 000) km/s.

В допълнение Учителят предлага и една по-обща класификация на ангелите от гледна точка на степента им на обвързаност с материалния свят: *“Ангелите също се намират на разни степени на развитие, но те се делят изобщо на две велики царства. Тези от по-високото царство рядко слизат на земята, а принадлежащите към по-долното царство слизат по-често, да помагат за духовното повдигане на хората. Тези велики братя на човечеството са произлезли все от човешката раса (в широкия смисъл на понятието!; курсивът мой – К. З.; Учителят П. Дънов очевидно има пред вид хуманоидите, човекоподобните същества, населяващи цялата физическа Вселена; бел. К. З.), но са минали по свой път на развитие милиарди години преди земния човек, при условия много по-благоприятни, които са използвали разумно.”*

ВВБ наблюдава, контролира и ръководи – пряко или косвено, чрез свои представители – всички колективни общности на Разума навред из целия Космос. Нашата планета, Земята, не прави изключение. Тя заема свое собствено, неповторимо място в Божия Промисъл за света, чиято непосредствена конкретизация представлява грандиозният еволюционен план на ВВБ. Проекцията на ВВБ, направляваща развитието на земното човечество, според Учителя, е невидима, духовна институция: *“Ония членове от ВВБ, които ръководят развитието на човечеството и го водят към светли бъднини, не образуват никакво видимо за хората общество или организация. Те съставят един жив колективитет, една разумна общност, съществуваща извън покварените условия, сред които хората живеят. И затова е смешно да се говори, че седалището на това братство е тук или там, сред тоя или оня народ.”*

В своето учение П. Дънов разглежда обстойно същността и структурата на двете всемирни общности – подразделения на ВВБ (Всемирната Космическа ложа): Бялото братство (Бялата ложа) и Черното Братство (Черната ложа).

Конкретно за Бялото братство (ББ) той изтъква следното: *“Организирането на света се дължи на ББ. Всички религии са методи на ББ. Пратениците на ББ са създали религиите. В архивите на*

ББ се палят всички тайни. Няма нищо пропуснато. Всички светии са негови членове и действат от негово име. ББ е онова велико общество на Божественния свят, което е в пряко общение с Бога и с Христа.”

Особено внимание заслужава онази част от Словото на българския духовен Учител, в която той осветлява въпроса за **структурата на ББ**: *“Всички тия велики Братя, които работят в духовните сфери на земята, са от седем йерархии, от седем категории. Едни от тях принадлежат на Любовта и се наричат “Братя на Любовта”. Други принадлежат на Мъдростта и се наричат “Братя на Мъдростта”. Те поддържат науките и изкуствата и носят знание на човечеството. Трети от тях се наричат “Братя на Истината”. Те внасят свобода в човешките умове и сърца. Те внасят онази свобода, която прави човешкия дух, човешката душа, човешкия ум и сърце свободни – свободни в пълния смисъл на думата. Други се наричат “Братя на Справедливостта” – те носят правда на човечеството и се разпореждат с онези невидими блага, от които съвременните хора имат нужда. Пети се наричат “Братя на Добродетелта”, шести – “Братя на Красотата”, и най-после идват ония, които носят името “Йеховисти”. Това, обаче, не са същинските имена на тези Братя. Аз не мога да ги произнеса, защото те са свещени.”*

Комплексна структура на планетата Земя (отвътре навън):

- ядро – магмено състояние на материята, при много висока температура;
- литосфера (от гр. *литос* – камък) – земната кора, минералната обвивка на Земята;
- хидросфера – световният океан (съвкупността от океаните, моретата, реките и езерата на Земята), водната обвивка на планетата;
- атмосфера – въздушната (газова) обвивка на Земята; размер – около 100 км над повърхността на планетата; граничи с открития Космос.

Освен това:

– биосфера – флора + фауна (съвкупността от живите организми на Земята: растения, животни, хора);

– ноосфера – сфера на разума; създаденото от разумната, творческа дейност на човека.

Структурата на ББ, представена от Учителя П. Дънов по-горе, притежава точен паралел с концепцията на теософията за земната Йерархия или Светоначалие – общността от велики духовни Учители на човечеството, които направляват еволюцията на планетата Земя и на хората на глобално и индивидуално равнище. Членовете на Йерархията, духовните Учители – носители на 5, 6 и 7 велики посвети (посвещения), са разпределени по седем (енергийни) Лъча: три основни и четири спомагателни:

1 Лъч – Воля, Мощ

2 Лъч – Мъдрост, Любов

(Лъчът на Христос
и на Учителя Петър Дънов)

3 Лъч – творческа, разумна дейност

4 Лъч – красота, изкуство,
хармония (вкл.
хармония чрез сблъсък)

6 Лъч – преданост, идеализъм,
религия (Лъчът на Учителя Иисус)

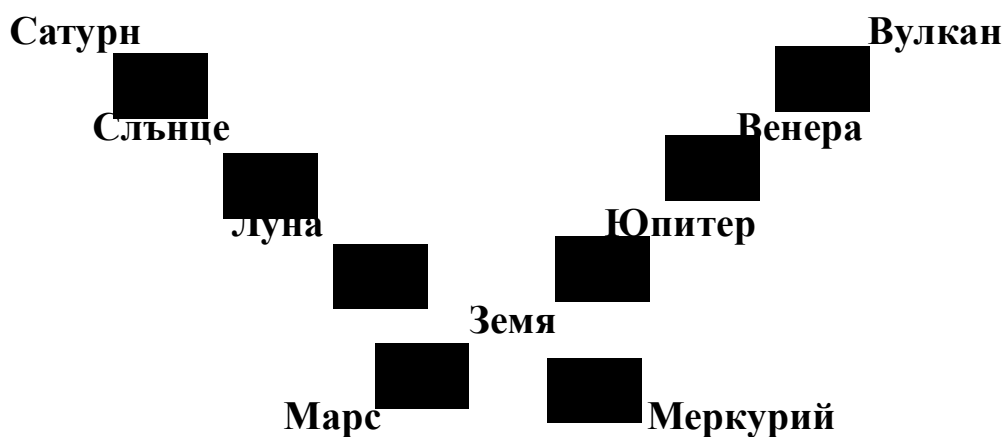
5 Лъч – рационално
познание, наука

7 Лъч – култ (ритуалност),
обреди, магия

В езотеричната литература от най-древни времена до днес не се споменава почти нищо за антипода, отрицателния полюс и противостояща на ББ структура от интелигентни същества – а именно Черната ложа. Нейният произход остава забулен в дълбока тайна и крие корените си в онова незапомнено старо събитие, което назоваваме “Космическо грехопадение” или онзи момент в историята на

Проявеното Битие, когато възниква злото. В християнското богословие се приема тезата, че злото няма собствен генезис, собствено съществуване, а то представлява единствено отсъствие на добро. Окултното познание, както и езотеричното християнство, свързва произхода на злото с проявата на свободната воля на някои от първите сътворени същества. Първият грях на човешките прародители Адам и Ева в райската градина се явява също насочване на тяхната свободна воля и избор срещу Божиата заповед да не ядат от дървото за познаване на добро и зло. Но разположено хронологически във времето, човешкото грехопадение е свързано с настоящия цикъл от планетарната еволюция на Земята (трансформацията или съответно инкарнацията ѝ именно като планетата Земя, която познаваме), докато Космическото грехопадение отстои несравнимо по-далеч в миналото.

Тук се налага да направим пояснение за планетарните трансформации (инкарнации, въплъщения) на Земята (вж. фиг. 1):

Фиг. 1. Схема на планетарните трансформации на Земята в рамките на еволюцията на Слънчевата система.

Досега в своята еволюция като планета (планетарен Логос) Земята е преминала през инкарнации (въплъщения), които в езотеричното познание са известни като Сатурн, Слънце и Луна. В нас-

тоящия космически момент – като Земя – тя преминава през два основни подпериода: на Марс и Меркурий. Предстоят и инкарнации като Юпитер, Венера и Вулкан, които са отдалечени в бъдещето на милиони и милиарди години.

Началото на персонализацията на злото във вселенски мащаб свързваме с неговите изначални носители, отстъпили от насоката на еволюционно развитие по метода на доброто и поели по своя собствена пътека – метода на злото, лявото посвещение: Сатана, Луцифер, Веелзевул, Денница (в екзотеричното и езотеричното християнство, както и в юдаизма), Ариман (в маздеизма – персийската религиозна система, както и в по-късния зороастризм), Мара (в будизма), Шейтан (в исляма) и пр. Всички тези индивидуалности биват разглеждани в отделните религиозно-философски концепции и духовно-мистични школи като предводители на тъмните сили, т. е. на обособените общности от духове на злото (“падналите ангели” в християнското учение).

Родоначалникът на антропософията д-р Рудолф Щайнер (1861–1925) говори за четири основни персонажа от лявото посвещение, взели и вземащи дейно участие в духовната еволюция на човечеството през настоящата окултна епоха: Луцифер, Ариман, Азур (или Асур – по аналогия с асурите, духовете на злото в парсизма) и Сорат. Първите трима са генетично обвързани с развитието на Слънчевата система и, в частност, на Земята. А четвъртият, Сорат, според Р. Щайнер, е пришълец от друга космическа сфера и това го прави още по-опасен за нас. В антропософията съществува и тезата за наличието на четири вида общности (или идейни течения), в които се извършват **посвещения на злото** в нашата нова и най-нова история. Първите три от тях са явления от средата на XIX век: 1) редица тайни общества от англоезичния Запад (имат се пред вид преди всичко някои окултни школи от Великобритания и САЩ); 2) йезуитството (йезуитският орден в рамките на Римокатолическата църква); 3) болшеvizмът (сам по себе си феномен на XX век, той води началото си от марксизма, възникнал именно в средата на XIX век). И на четвърто място – едно явление от ми-

налия XX век: 4) национализмът (който е разкрил най-грозните си и уродливи черти в лицето на националсоциализма).

Ето какво казва и Учителят П. Дънов за Черната ложа: *“Но ако хората днес не вървят в правия път, причината е, че в противовес на Великото Бяло братство работи друга една ложа от интелигентни същества, които не са разбрали дълбокия смисъл на живота и имат диаметрално противоположни разбирания за него. Те образуват т.нар. Черно братство (ЧБ). ЧБ е една йерархия от същества, които заемат различни степени, в зависимост от тяхната интелигентност. За да дам една ясна представа за тяхната функция, ще кажа, че докато ББ работи в клоните и цветовете на живота и по методите на клоните и цветовете, ЧБ работи в корените на живота. Докато ББ работи в главата и гърдите на Космичния Човек, ЧБ работи в стомаха, черния дроб и червата. ББ, следователно, е свързано с положителните сили, с доброто, а ЧБ – с отрицателните сили, със злото, в най-широк смисъл на думата. И едните, и другите сили, обаче, са нужни засега (курсивът мой; К. З.) за проявата на живота. Службата им е строго разпределена.”*

Наречието “засега” в горния текст обуславя действието на доброто и злото като първични принципи в света на относителността. От една определена област на духовната Вселена, обаче, тези два привидно антагонистични принципа се доближават постепенно по същността си един към друг, за да се слоят напълно, непротиворечиво и безконфликтно в свършената хармония на Божието битие.

И в заключение нека проследим обобщителните сведения, които предлага Учителят на ББ у нас, относно Всемирната ложа – майчинската космическа Свръхструктура, породила от недрата си ББ и ЧБ: *“Освен тези две школи има и една трета школа – школата на Великите Учители, които са от по-висока йерархия и направляват дейността на първите две. Те си служат с методите и на едните, и на другите за своите велики цели, но не спадат нито към едната, нито към другата школа. Те са ония Велики Учители на Всемирното Братство (Всемирната Космическа ложа, която спо-*

менахме в началото на тази тема; К. З.), които направляват целия Космос и които след завършване на всяка еволюция създават нови еволюционни вълни, следващи друг план и друг ритъм. Под ръководството на техния мощен дух са слезли някога от високите върхове на Битието ония възвишени духове, които са създали слънчевите системи – в т.ч. и нашата. Те са създали и устроили първичната “космична” земя, някогашния “рай”. На тази “космична земя” и досега живеят ония съвършени прачовеци, които са завършили своето развитие. Те са великите Предци на човечеството.”

2. Изяви на Бялото братство в историята на съвременното човечество

Под “съвременно” в случая разбираме човечеството в последната фаза от неговото глобално еволюционно развитие – периода от последните приблизително 10 хиляди години.

ББ е имало многократни проявления (и индивидуални, и колективни) по сегашните български земи. Измежду тях се открояват три: 1) **Орфей и орфическата школа** (между 2-то и 1-то хилядолетие пр. Хр.; все още точната датировка не е установена със сигурност); 2) **богомилското движение** (възникнало в началото на X в.); 3) **Учителят Петър Дънов (Беинса Дуно)**, неговото духовно-културно наследство и създадената от него школа на ББ в България. Тази хронологическа приемственост с център българските земи определено не е случайна и представлява важен елемент от Божия план за човечеството. (Към тази проблематика ще се връщаме отново при разглеждането и на други теми от този лекционен курс.)

Тук е мястото да направим едно важно пояснение.

По-горе изяснихме същността и структурата на ББ като духовна институция от всемирен, космически мащаб. Както бе подчертано, нейни членове са същества от много високи степени на духовната еволюция. Тъй като по-голямата част от тях са освободени от необходимостта да се въплъщават в материални тела (те правят това единствено доброволно и в особено важни случаи, свързани с пов-

ратни точки от развитието на дадена разумна общност), за целите на великия План на еволюцията ББ използва пробудени души, вървящи по пътеката на изпитанията или на окултното ученичество (сиреч все още кармично обременени същества). (В своята дейност в тази насока ББ използва главно два метода – въплъщаване и вселяване.) От тази гледна точка следва да правим качествена разлика между ББ като космическа институция, от една страна, и неговите планетарни проекции – школи, изградени в материалния свят, от друга страна. В първия случай ББ е една съвършена общност от велики духовни Учители, а във втория случай земната проекция на ББ се явява повече или по-малко разнородна симбиоза от по-ниско еволюирали индивидуалности, на различни стъпала по безкрайната стълба на духовното развитие и усъвършенстване.

Така че когато говорим за духовното общество “Бяло братство” в България, например, имаме пред вид общност от втория вид. Тя е без съмнение идеен наследник и представител на духовната институция ББ. Но същевременно е носител и на всички несъвършенства, характеризиращи колективния облик на земните хора, намиращи се все още в материалния стадий от еволюцията на духа. (Аналогия с християнството – земната Църква е по-ниската по качество форма на единната Христова Църква, чието съвършено измерение е небесната Църква, съставена – според християнското богословие – от ангелите, светиите и праведниците. Втората, небесната, е образец за първата. Първата върви по пътя на втората.)

В Словото на Учителя П. Дънов откриваме сведения за три най-важни изяви на ББ в историята на съвременното човечество. Той ги нарича **три клона на ББ**: *“И трите клона са живели дълго време в Египет. И трите клона са били в Индия, само че са излезли оттам в разни времена.”*

а) I клон на Бялото братство – Египетски

Учителят на ББ в България казва: *“Първия клон можем да наречем **египетски**. Той отива от Египет в Персия, Гърция и прочие.”* Според Учителя П. Дънов първият клон на ББ е построил в Египет

пирамидите. Повечето съвременни учени археолози и историци се обединяват около мнението, че трите велики пирамиди в Гиза – на фараоните Хеопс, Хефрен и Микерин, са издигнати по времето на IV династия фараони (2523–2363 г. пр. Хр.). Т. е. това е станало за един относително къс исторически отрязък от време – 160 години. Някои изследователи, обаче, отнасят строежа на пирамидите към много по-ранен период. И едните, и другите не могат да изяснят технологията на това грандиозно строителство, чието изпълнение би затруднило дори нашите съвременници, при цялата налична строителна техника. Тезата за привличането на стотици хиляди роби и използването на въжета, дървени трупи и лостове от първи и втори род, обаче, претърпя пълен провал пред лицето на обективно установените исторически факти: в онази далечна епоха Египет не е разполагал дори и с малка част от необходимата за строежа огромна армия от роби; технически не е възможно придвижването на крупните каменни блокове от кариерите до местонахождението на пирамидите с гореуказаните примитивни средства и методология. Въпросът “Но как тогава?” остава все така актуален и до днес.

В частен разговор с малка група приближени ученици Учителят П. Дънов е дал отговора преди повече от шест десетилетия. Египетските пирамиди, едно от седемте чудеса на античния свят – според него, – са били построени чрез преодоляване силата на гравитацията. Т. е. колосалните каменни блокове, с многотонна тежест (най-крупните от тях са достигали 200 тона), са били привеждани в безтегловност и подреждани в строен ред според архитектурния план. Естествено – това не е било по силите на тогавашните хора. Извършили са го въплътените представители от I клон на ББ – Египетския.

Каква е била **основната задача** на I клон на ББ? – Учителят подчертава: “*Първият клон имал за цел да подготви условията за християнството, да подготви съзнанието на човечеството за християнството.*”

За да бъде възприета една световна религия от максимален брой хора – особено когато става дума за водещата религия на съвремен-

ната епоха, християнството (от астрологическата ера на Рибите, през настоящата на Водолея до глобалната планетарна победа на Новата Култура на VI раса, заради която именно дойде в плът българският духовен Учител П. Дънов), е нужна сериозна предварителна работа. Главната насоченост на подобен вид дейност е позитивната промяна на манталитета на съвременниците, издигане нивото на общественото съзнание на значително по-висока вибрационна честота. (Нека тук си припомним един от седемте велики принципа на херметизма – най-древното окултно учение на нашата епоха, а именно: “Всичко е вибрация!” Съответно по-висока честота на вибриране / трептене/ на духовната същност на човека означава достъп до по-извисени зони от невидимия свят и по-добра, по-дълбока възприемчивост спрямо въздействието на Словото Божие, предавано от Мирозидите Учители на земното човечество.)

б) II клон на Бялото братство – Палестински

Според Учителя П. Дънов: *“Втория клон можем да наречем палестински. Той от Египет отива в Палестина и в християнската епоха отива в Рим, Англия, Германия и прочие.”*

Второто масирано колективно въплъщение на членове и адепти на ББ бива осъществено в най-важния за еволюцията на планетата Земя и на човечеството момент – прехода от старозаветна към новозаветна епоха, от инволюционно към еволюционно развитие. (Инволюцията е процес на низхождане на духа в материята, в рамките на който той постепенно овладява света на формите и се индивидуализира. След като достигне най-ниското стъпало на навлизането си в материалната среда, той започва своята еволюция – период на постепенно освобождаване от веригите на материалното с цел завръщане в Първоизточника – Бога, с утвърден неповторим индивидуален облик.)

Това е **повратната точка в духовната еволюция на земния човек.** Както е известно, тя е свързана с появата в плът на Учителя на Учителите, великото Космическо Същество **ХРИСТОС.** (Според Словото на Учителя П. Дънов Христос е бил принуден да се “сма-

ли” 78 млн. пъти, за да се въплъти в човешко тяло, пък макар и на Учител от земната Йерархия – Исус; по-подробно ще говорим за това в една от следващите лекции, посветена на учението на българския духовен Учител за Христос.)

Ето как Учителят П. Дънов дефинира **задачата** на II клон на ББ: *“Вторият клон имал за цел да внесе християнството в света, да го разпространи.”*

Почвата – т. е. душите на хората – е подготвена от I клон на ББ, Египетския. Преди въплъщаването на Христос в тялото на Исус кипи трескава работа от страна на няколко земни проекции на ББ, водеща от които е общността на **есеите**. Те предлагат необходимите условия за подготовката на мисията и на св. Йоан Кръстител и Предтеча, и на самия Исус (за да може последният да издигне съзнанието Си до такава степен, че да бъде в състояние да предложи психофизическата Си същност на Христос – за период от три години, колкото продължава земното служение на Спасителя). Всеки Миров Учител се въплъщава заедно с група подготвени окултни ученици с по-високи посвещения, които от по-древни времена са свързани или с конкретния велик Учител, или с линията на духовна реализация, на която Той се явява представител. Езотеричното познание приема, че техният брой обикновено е 12. В християнството ги наричат “апостоли”. 12-те най-приблизени ученици на Исус Христос са: Петър и Андрей Първозвани (братя), Яков и Йоан Зеведеви (също братя), Филип и Вартоломей, Матей и Тома Неверни, Яков Алфеев и Симон Зилот, Юда Яковов и Юда Искариот. След отпадането на предателя Юда апостолите избират на негово място чрез жребий Матия. Ала далеч по-голяма роля изиграва друг юдеин, от Вениаминовото коляно, който не влизал в числото на 12-те първоначално избрани апостоли – Савел, по-късно преименуван на Павел, най-великия апологет и разпространител на християнското учение. Автор е на 14 новозаветни послания, изиграли решаваща роля за изграждането на догматическата система на християнството. Ап. Павел е призован лично и по безпрецедентен начин от Христос към служение (Деян. Ап., 9 гл.).

За рожден ден на християнската Църква се смята празникът Петдесетница, на който Св. Дух се спуснал във вид на огнени езици над апостолите. Тогава те проповядвали на различни езици и три хиляди души едновременно приели християнството. Последвал период на гонения срещу Църквата от страна на римските власти, продължил до обнародването на Миланския едикт от император Константин Велики (313 г.), с който християнството било провъзгласено за официална религия в пределите на Римската империя (т. е. на целия тогавашен цивилизован свят).

Понастоящем християнството е водещата, най-разпространена световна религия с над два милиарда последователи. От тях над 1 млрд. са римо-католици, между 500 и 600 млн. протестанти, ок. 300 млн. православни и останалите принадлежат на по-малки християнски църкви (Англиканската църква, древните Източни църкви, Малабарската църква в Индия и др.).

в) III клон на Бялото братство – Български (Богомилски)

За него Учителят П. Дънов свидетелства: *“Третия клон можем да наречем богомилски в тесен смисъл на думата или български клон. (А “богомили” в широк смисъл на понятието Учителят П. Дънов назовава представителите на ББ като цяло, т. е. използва го като обобщителен термин за членовете на ББ въобще; бел. К. З.) Той (III клон) от Египет отива в Индия, оттам в Арабия, Сирия, Мала Азия и България.”* Според Учителя на ББ в нашата страна: *“Третият клон имал за цел да реализира Божественото учение, християнството.”*

По времето на появата на богомилите – началото на X век – християнството вече е било опошлено в значителна степен от деформиращи човешки интерпретации и наслоения. Главната задача на богомилите е била да очистят изначалното Христово благовестие от всичко излишно и регресивно и да възвърнат обновителния поток на това разклонение на Единното Божествено учение в предначертаното от Божия Промисъл русло. *“Богомилите не са успели в България – казва Учителят П. Дънов – поради гонението от реакционните кръгове, но са дали мощен тласък на европейската култура.”*

За богомилското движение е писано твърде много от различни позиции, някои от които диаметрално противоположни, но за него се знае все още недостатъчно. Учителят на ББ у нас неведнъж е изказвал мнението, че времето, в което живеем, най-после ще извади на показ цялата истина за богомилите. А това означава и формиране на обективна историческа преценка за тяхното епохално дело. Иначе Посветените отдавна са наясно с планетарните измерения на богомилския принос в световната духовно-културна съкровищница.

Неуспели в родината си, те я напускат поединично и групово и полагат началото на редица духовни общества и окултни школи из цяла Европа: катарите, патарените, албигойците и др. Именно в недра на тези духовно-мистични общности и движения, заредени с обновително-съзидателния импулс на богомилството, се зараждат процесите, довели до Ренесанса на Стария континент и до Реформацията в християнската Църква (с начало 1517 г.). Идейни предтечи на тези глобални трансформации, изменили изцяло облика на европейската култура и социална среда, са именно богомилите.

По този повод Учителят П. Дънов изтъква: *“Розенкройцерите са разклонение на третия, богомилския клон. И те имат за цел подготвянето на новата култура.”* (В анализите на духовно общество “Бяло братство” в България съществуват сведения за мистична среща на Учителя П. Дънов – навярно на духовно равнище – с водачи на обществото на розенкройцерите, докато е бил в САЩ като студент.)

Любопитна е информацията, която предоставя той като допълнение за същността на богомилското движение, неговата организация и разпространение в Европа: *“Първото име на богомилите е било съвсем друго. В България им дали името “богомилите”. Ще ви кажа по-нататък тяхното име.”* (Липсват данни дали и кога Учителят П. Дънов е направил това уточнение – бел. К. З.) *“Най-виден богомил е бил Боян Магът (брат на цар Петър, управлявал на българския престол между 927 и 969 г. – бел. К. З.). Поп Богомил е бил проповедник, разпространител. Чешкото братство в Чехия, ква-*

керите в Англия, илюминатите и пр. са произлезли все от богомилите. После Реформацията се разрази в богомилски дух. Богомилите не са били мирен елемент. От България са отишли във Франция, Англия и много други страни. След откриването на Америка те са отишли и там. Богомилите са били много смели.”

По наше мнение дълг е на съвременното духовно общество “Бяло братство” в България да допринесе за разкриването на цялата истина за богомилското движение и за аргументираното ѝ представяне пред нашата и световната общественост.

3. Заключение

Величава е панорамата на актуалната изява на Великото Всемирно братство (Всемирната Космическа ложа) в настоящия исторически етап от еволюцията на земното човечество. Техният клон на дясното посвещение, служещ си с метода на доброто – ББ, е довело до висша степен на интензивност своето присъствие и участие в изграждането на Новата Култура – Културата на Любовта, подготвяща победното шествие на бъдещата VI окултна раса.

Ето как с едри, ярки щрихи Учителят П. Дънов рисува картината на тази грандиозна планетарна метаморфоза: “В края на века (българският духовен Учител има пред вид XX век; бел. К. З.) всички светии ще бъдат на Земята. Те са вече тук, на Земята. Не казвам, че са тук, на Земята, в плът, но в една или друга форма са на Земята и работят.” И още, на друго място в Словото му: “Тези Творци на миналото, тези велики предци и днес пак слизат на нашата Земя. И те ще я превърнат в рай. С тях ще дойдат и ония 144 000 души, за които се говори в Откровението и между които има представители от всички народи на миналото и настоящето. Ще дойдат всички светии, адепти и Учители от памтивека. Те ще впрегнат с мощния си дух всички пробудени души от четирите краища на Земята и всички вкупом ще въведат истински ред и порядък в света. След свършване на своята работа те ще се оттеглят и ще оставят човеците да живеят и да работят при новите условия. Така ще

се възстанови съобщението между видимия и невидим свят. Така е работило, работи и ще работи ВВБ в света. И то ще работи дотогава, докато единната Любов, единната Мъдрост и единната Истина обхванат цялото Битие (курсивът мой – К. З.). Тогава всяко дихание ще хвали Бога в священ мир и хармония.”

Конкретизирайки дейността на ББ и на неговите три клона върху фона на така очертаните планетарни процеси на трансформация, Учителят П. Дънов извежда на предна линия и извънредно важната роля, която е призвана да изиграе България в изпълнението на Божия план за света. Ето какво казва той по този въпрос: *“Учениците на Всемирното Бяло братство в днешната епоха представляват сбор от трите клона. Сега (първата половина и целия ХХ век; бел. К. З.) в България работят и трите клона. Тези три клона – Египетски, Палестински и Богомилски в тесния смисъл на думата – идат от едно по-високо място. Тези, които ръководят трите клона, са Посветени (курсивът мой – К. З.). Най-рано е излязъл първият, Египетският клон, после Палестинският и най-после Българският или Богомилският клон. Тези три клона могат да се нарекат клонове на Всемирното Бяло братство. В Гърция те се наричат орфеисти, в Палестина – есеи, в Египет – херметисти, в Персия – маздеисти. Маздеистите са разклонение на първия, Египетския клон. ...В Индия трите клона са оставили повече философска наука, а в Египет – повече научен материал. Съвременната култура почти прилича на египетската. И в двете култури имаме подобни прояви: вдигане на тежести, строеж на пирамиди, на Айфелова кула, на параходи, пробиване на тунели и пр.”*

Следователно няма нищо ново под слънцето! Всичко се повтаря и развитието няма край. Но все пак, доколкото приемаме, че еволюцията протича в символичната форма на спирала, всеки етап от вездесъщото развитие, имащ съответен аналог в миналото, се намира на един по-висок ръкав от всемирната спирала. Т. е. той е по-близо до онази велика, безкрайна и непостижима Цел на всичко съществуващо, заради която си заслужава да пребродим цялата Вечност в стремление към Абсолютното – **Бога!**

II. БЪЛГАРСКИЯТ ДУХОВЕН УЧИТЕЛ ПЕТЪР ДЪНОВ – ЖИЗНЕН ПЪТ

1. Детство и юношество

Петър Константинов Дънов е роден на 12 юли 1864 г. в село Хадърча (понастоящем Николаевка), Варненско. Според стария стил на православния църковен календар се паднало точно Петровден. Затова и кръстили новороденото момче с името Петър.

Бащата на П. Дънов е бележитият деец на българското Възраждане, православният свещеник Константин Дъновски (20.08.1830–13.11.1918) – духовник и просветител от най-висок ранг, чиито заслуги към род и Отечество му отреждат достойно място в пантеона на славата. Личността на К. Дъновски е свързана с един от най-буреносните и светли периоди в нашата история. Роден е в с.Устово, Родопите. Още в ранната му младост се зародил копнежът да посвети живота си на Бога. Заминал за Атон, Света Гора, с намерението да стане монах. Пътят му минавал през Солун. Там, в старинната църква “Св. Димитър” той решил да отправи молитва към Всевишния, за да му вдъхне смелост и упование по избрания път. Ала Онзи, Който по-добре от всеки друг познава стремленията на сърцата ни, бил решил нещо друго. В храма младият Константин срещнал един престарял монах, изпратен при него от самото Провидение. Разговорът между двамата не бил обикновен. Той продължил часове и разтърсил из основи съзнанието на младежа. Контактът с Божия служител, макар и еднократен, изменил радикално житейската пътека на К. Дъновски. Той се завърнал в Родината, защото разбрал,

че на Бога може да се служи на всяко поприще и че неговата земя, народът му сега повече от всякога има нужда от него. Оженил се за дъщерята на чорбаджията от с. Хадърча Атанас Георгиев – Добра, и станал свещеник (ръкополагането му в този духовен сан е извършено през 1857 г. от Варненския митрополит Порфирий). Майката на П. Дънов – Добра Атанасова Георгиева, е останала в спомените на съвременниците си като тиха и вглъбена в себе си жена. Тази своя душевна настройка тя предала и на сина си Петър. Известно е, че от брака си със свещеник К. Дъновски е имала още две деца – дъщеря на име Мария (най-голямата от тримата) и още един син, Иван.

К. Дъновски служи като свещеник в продължение на осем години във варненския храм “Св. Богородица” (1860–1868). На 17.01.1865 г. той освещава първата българска църква във Варна “Св. Архангел Михаил”. През целия си активен живот на свещенослужител никога не забравя и потребностите на обществото. Той е този, който мобилизира по-заможните българи в черноморската ни столица за основаване на църковно-училищна община, чийто първи председател от 1860 до 1868 г. е именно той. През 1873 г. свещ. К. Дъновски е избран за председател на епархиалния смесен съвет във Варна. По време на Руско-турската освободителна война излежава седем месеца в затвора по обвинение, че е руски агент. Завръща се към църковно служение през 1878 г. и до 1898 г. е свещеник в храма “Св. Архангел Михаил”. Той е бил може би първият, съзрял действително в дълбочина мисията на своя син Петър. Известно е, че отношенията помежду им са били не просто като между баща и син, а приятелски, с подчертана топлота, разбиране и съпричастие.

Петър Дънов получава начално образование в Нови пазар, където баща му известно време е на работа, а след това и във Варна. Зрелостното му свидетелство за завършено средно образование носи датата 24.07.1887 г. и е издадено от Американското научно-богословско училище в Свищов. Там юношата Петър учи в Богословския отдел и го завършва с отличен успех по музика и богословски дисциплини и с добър успех по останалите предмети. Впоследствие е изпратен за една година като учител в с. Хотанца, Русенско.

Още от ранна детска възраст П. Дънов проявява искрена привързаност към музиката, която остава завинаги любимото му изкуство. Като ученик започва да свири на цигулка и не се разделя с нея до края на живота си. Това е и инструментът, чрез който е предал на своите ученици и последователи множество песни и мелодии с дълбоко духовно съдържание и необичайна звукова картина. Самият той ги е създал не самоцелно, а като част от заниманията в основаната от него Школа.

2. Студентски години в САЩ

Едва навършил 24 години, Петър Дънов е изправен на кръстопът в своя живот. Към дипломата си от Американското научно-богословско училище в Свищов той притежава и свидетелство на правоимащ протестантски проповедник. Би могъл да остане в България и да започне служение на евангелски духовен пастир. Ала нещо отвътре му подсказва, че трябва да извърви още дълъг път, усвоявайки познанието на своята епоха, за да го съедини с онзи небесен пламък, който вече се разгаря в душата му и обещава богати плодове в бъдещето. И през август 1888 г. Петър заминава за САЩ. Тук той завършва последователно четиригодишен курс в Теологическата семинария на университета Дрю, Медисън, и двугодишен курс в Богословския факултет към Бостънския университет (диплом за висше богословско образование от 04.06.1894 г.). През учебната 1893–94 г. завършва и кратък курс по обща медицина в Медицинския факултет към Бостънския университет (удостоверение от 03.02.1894 г.). Престоят на П. Дънов в САЩ приключва през 1895 г. – общо седем години. Какво му носят те извън документите за завършено образование, извън защитената от него теза (дипломна работа) в Бостънския университет, посветена на миграцията и покръстването на германските племена в християнството?

Втората половина на XIX век се характеризира с мощна приливна вълна в извечния човешки стремеж да проникне в истината за света и за себе си. Като гъби след дъжд никнат едно след друго

нови идейни течения, философски и религиозни концепции, духовно-мистични школи и движения. Естествено – Новият свят е в центъра на събитията. В САЩ току-що е завършила Гражданската война. Американската цивилизация набира огромно ускорение във всички области на обществения живот. Към страната се отправят потоци емигранти – свежа кръв, свеж интелектуален заряд, подкрепяни от неустойимото стремление да докажат себе си и да построят нещо действително ново. И те успяват. За броени десетилетия превръщат Съединените щати в люлка на прогреса, в държава – мечта, прицелна точка за възжеланията на съвременниците, образец за тържеството на разума и целесъобразността над хаоса.

През тези седем години на американска земя П. Дънов се докосва до всичко това. Запознава се на място с новите учения, които разтърсват основите на познанието и започват да изграждат мирогледа на епохата: спиритизъм, теософия, интуитивизъм, феноменология, различни форми на идеализма. Положено е грандиозното начало на изграждане на нова научно-философска картина на света – процес, който продължава и до днес и на чието могъщо разгръщане самите ние сме свидетели. А някои от нас – и участници. И тук е моментът да подчертаем, че без приноса на Петър Дънов в това всемирно извисяване, в което човекът направи колосална крачка напред в познанието за Космоса и в самопознанието, без духовно-културното наследство на този велик и все още недооценен българин днес не бихме могли да бъдем така наясно с това, което ни предстои, и с онова, което следва да извършим, за да постигнем желаното.

Ала той самият, за да поеме като награда нетленния венец на своя живот, има да извърви още дълъг път. И навън – към неизбежния досег с реалността, в който се роят изпитанията на земното битие и в чието лоно се раждат съдбоносните сътресения на духа, чрез които и в които той се развива и усъвършенства. И навътре – в самия себе си, където е длъжен да открие истината за целта на своето присъствие на тази планета.

Годината е 1895-а. Петър Дънов поема обратния път към България.

3. Отново на родна земя. Търсене и откриване на Пътя

Стъпил отново на родна земя, П. Дънов веднага открива колко голяма и всеобхватна е разликата между реалността, в която е бил вписан до вчера, и тази, която го посреща – близка и позната, но същевременно толкова далечна и чужда. Възрожденските идеали на Отечеството му отдавна вече са потъпкани в прахта на прясно избуяли, хищни пориви за власт, бързо забогатяване, ползване на облагите от общественото положение, кариеризъм, фарисейщина. Плевелите на новото време. Неизбежни, грозни, отблъскващи.

С авторитетна диплома от американско висше учебно заведение в джоба си, Петър Дънов се оглежда във всички посоки за своето място върху сцената на развихрящата се социална драма. Цялото му образование дотук – и в Свищов, и в САЩ – е било финансирано от Методистката протестантска църква. Нормално е да се очаква, че той ще ѝ отдаде това, което тя смята, че той ѝ дължи. Предлагат му да заеме катедрата на пастор към Методистката църква в Ямбол. Съвсем логично като перспектива въз основа на досегашното му развитие и придобитата квалификация. Той дава съгласието си, но... при едно условие – да не получава заплата. По негово мнение не можеш да служиш на Бога за пари. Лицата и на началници, и на колеги се изопват. Той безспорно е ценен кадър, обаче ако възникне прецедент...?! Изглежда е най-добре да го оставят да си върви по пътя, но извън системата на тази евангелска църква. А може би – и на всяка друга.

А сега – накъде? Петър Дънов дълбоко в себе си знае, че най-важното тепърва предстои. Но преди да се изправи с лице срещу бурята, не е ли най-разумно да подири едно тихо пристанище, където да се уедини и в тихия пламък на вътрешното съзряване да открие най-вярната посока към утрешния ден? И той заминава за Варна, където отсяда при сестра си Мария. Пребивава при нея цели две години. Това е периодът от време, в който излиза първата му книга “Науката и възпитанието” (1896). В нея са изложени основните принципи, закони и методи, върху които по-късно авторът раз-

вива цялото свое духовно-философско схващане за вечните начала на живата природа и човека, както и за преобразуването на обществото и света.

През 1897 г. П. Дънов се премества в Нови пазар при баща си, свещ. К. Дъновски. Православният духовник прави опит да назначи сина си като чиновник при Варненския и Преславски митрополит, който му е личен приятел, но П. Дънов отклонява поканата. Председателят на Теософското общество у нас по онова време – Софроний Ников, му предлага работа като проповедник за тази организация, но също получава отказ. От този период е и втората книга на Петър Дънов – “Заветът на цветните лъчи” (ок. 1897; първото многотиражно издание е от 1912 г.), изградена върху тълкувания на библейски стихове и съдържаща – според автора – онези пасажии от Свещеното Писание, диктувани пряко от Духа.

Ала най-важното събитие е от 07.03.1897 г., малко преди Петър Дънов да навърши 33 години (т.нар. “Христова възраст”). Това е моментът, в който той получава от невидимия свят **просветление за мисията си на Земята**. Този е най-значимият плод на усилието да остане насаме със себе си и да надникне навътре в душата си, за да разбере кой е той, защо е тук и какво очаква Небето от него. В един вълшебен миг на кристално ясно прозрение П. Дънов постига отговорите на всички тези въпроси. И на много други, не по-малко важни. Скоро след като е получил просветлението, той преживява непосредствен контакт с Божия Дух. Израз на това мистично общение става книжката под заглавие “Хио-Ели-Мели-Месаил”. От редовете на текста, а и между тях, извира светлината на Словото на Истината, звучи Гласът на Бога, изваян чрез прости и красиви думи от Неговия достоен Пратеник. Оттук нататък пътят на П. Дънов напред е вече недвусмислено предначертан. Той знае вече, че никога повече не ще бъде сам. Онзи, Който го е пратил тук и му е разкрил предназначението на неговия живот, го изпълва с непобедима сила и упование за осъществяване на Божия план.

Предстои да бъде отворена нова страница не само за българите, а за всички народи навред по планетата. И колкото и могъщ да е духът

на Мировия Учител, той не би се справил със задачата си, ако не привлече на своя страна помощници – предани воители в лютата битка между Светлината и мрака. Стари души, обгорели в множество сблъсъци с легионите на Черната ложа, готови да последват своя Божествен Наставник и Водител дори и във вечния огън на ада. Испитани апостоли на Словото, които ще поемат факела на космическото обновление и ще го разнесат неугасим по всички краища на Земята. Настава моментът Петър Дънов да разкрие себе си и своята мисия пред българския народ. Моментът да потърси и намери следовници.

На 08.10.1898 г. (датировката на събитието не е установена с абсолютна точност; тук възприемаме тази, която е най-разпространена в литературните източници и за която съдим по едно писмо на П. Дънов до негов съвременник (написано в гр. Варна), в което косвено се споменава за Призванието; бел. К. З.) в салона на читалище “Светлина” във Варна един неизвестен на обществеността българин изнася пред благотворителното дружество “Милосърдие” беседа под заглавие **“Призвание към народа ми – български синове на семейството славянско”**. Изминала е година и половина от получаването на просветлението (07.03.1897 г.), разкрило на Петър Дънов същността на неговата мисия сред земните хора. Тези 19 месеца са посветени на осмисляне, уточняване и конкретизиране на вече изкристализиралото негово предназначение. Следва изборът на форма, чрез която П. Дънов да съобщи на всички каква е отговорността, поето от него пред Бога за България, славянството и цялото човечество. Текстът, с който се обръща към слушателите си, е назован “Призвание” и като съдържание отговаря на днешното понятие “призив” или “възвание”. В същност възванието е своеобразна визитна картичка, с която П. Дънов се представя пред българската и световната общественост. В това обръщение към пробудените души на своето време авторът набляга на три най-важни момента:

1) Основната характеристика на съвременната епоха – глобален преход от едно състояние на човешкото съзнание към друго, повисоко, което на езотеричен език наричаме изграждане на Новата Култура на VI раса.

2) Мисията на Петър Дънов като Мирев Учител, еманация на Христовия Дух – да предаде на българския народ и на света Новото Учение, което е най-актуалното и най-адекватното за сегашния космически етап от еволюцията на земното човечество. Това Слово представлява осъвремененото християнство на днешния ден, изчистено от наслагванията на човешките предразсъдъци през вековете, максимално съобразено с духовно-нравствените изисквания на нашето време. Учението му в този вид съчетава водещите християнски ценности с хилядолетната мъдрост на Изтока (духовен и географски) и същевременно притежава неподражаем, оригинален фундамент, който не се среща никъде другаде по света. По своя характер учението е универсално (сиреч предназначено за всички хора и за всички времена), но възниква на българска почва. То има достойнствата на наука и философия за живота.

3) Мисията на българския народ – да приеме Словото на своя Учител – Новото Учение, да го осмисли, да го съхрани от вражески атаки, да го приложи в живота, да го разпространи сред славянството и по цялата планета Земя.

Възванието е подписано от П. Дънов по следния начин: **“Аз съм Елохим, Ангел на Завета Господен”**. Чрез този подпис авторът декларира себе си като представител на висшата Божествена Йерархия (“Елохим” е едно от названията на Бога в Стария Завет), като проявление на Второто Лице на християнската Света Троица (също в Стария Завет “Ангел на Завета Господен” се определя като израз на конкретна изява на Бог-Слово, на Логоса – именно Второто Лице на Св. Троица, чието въплъщение в християнското учение е Господ Иисус Христос).

И така, периода между 1895 и 1900 г. Петър Дънов прекарва в почти пълна самота, посвещавайки това време изключително на работа върху самия себе си. През 1900 г. завършва труда си “Седем разговора с Духа Господен”, в който дава израз на своите мистично-окултни търсения и разсъждения.

1901 г. бележи едно ново начало. П. Дънов започва дългогодишна серия пътувания из България, като държи сказки във всички поголеми градове и в по-малки селища. Тематиката е съсредоточена

върху едно нестандартно, ненапълно признато, но твърде интересно познание – окултните науки за Вселената и човека. Успоредно с лекторията П. Дънов извършва измервания на черепите на някои слушатели (френологически анализ) с цел да определи личностните им характеристики. Входът за сказките като правило е свободен и навсякъде те се радват на подчертан интерес. Така в продължение на 12 години П. Дънов обхожда страната, говори, наставлява, просвещава и едновременно с това проучва из основи българина. От този период датира и кореспонденцията му с неговите първи последователи: Пеню Киров от Бургас, Тодор Стоименов от Пазарджик и д-р Георги Миркович от Сливен.

4. Съборите на Бялото братство

На 06.04.1900 г. Петър Дънов призовава своите първи трима ученици на среща в гр. Варна. По този начин е положено началото на т.нар. *“събори на Бялото братство”*. През м. юли с.г. във Варна се провежда именно първият подобен събор с участието на П. Дънов и посочените по-горе негови първи последователи. Това събитие дава основание 1900 г. да бъде приета за година на създаване на Духовното общество *“Бяло братство”* у нас. Съборът протича под формата на съвместни разходки, дискусии върху проблеми от духовно-етически характер, молитви и др. През следващите години съборите на ББ стават традиционни. Първоначално в тях участват само лично поканени от П. Дънов хора. Вторият и Третият събор са проведени в Бургас (1901 и 1902), а Четвъртият – отново във Варна (1904). От 1910 г. те биват пренесени в старата българска столица В. Търново. Междувременно през 1904 г. П. Дънов се заселва в София, която се превръща в център на дейността му.

Съборите на ББ са провеждани от 1900 до 1944 г. по веднъж в годината – обикновено през август. По причини от вътрешно- и външнополитически характер в пет от посочените години не е имало такива масови срещи. След 09.09.1944 г. комунистическият режим ги забранява. Възстановени са непосредствено преди

10.11.1989 г. в условията на разпадане на тоталитарните структури в Източна Европа. Дните на събора са по правило между 19 и 25 август всяка година. Но и преди началната дата, и след крайната можете да откриете верни последователи на П. Дънов в техния палатков лагер в района на Седемте Рилски езера. Според Учителя на ББ 1 януари е Нова година в материалния свят, 22 март – денят на пролетното равноденствие, е началото на годината в духовния свят, а 19 август (датата на неподвижния християнски празник “Преображение Господне” по стар църковен стил) бележи Новата година за Божествения свят. Това обяснява началната дата на съборите.

Освен това на много места в своите беседи П. Дънов подчертава, че във високите планини и най-вече в близост до техните върхове може да бъде осъществена пълноценна връзка с невидими разумни сили, готови да подпомагат хората във всички техни благородни начинания. Тази е и основната причина за непомръкващата обич на белите братя и сестри към планините. Първенството тук безспорно принадлежи на Рила, която според П. Дънов е един от най-древните духовни центрове на Земята, благоприятно средище за връзка между световите и измеренията в Битието.

На съборите до 1944 г. всеки член на ББ може да види непосредствено П. Дънов и да чуе беседа от неговата уста. След Първата световна война отпада правилото П. Дънов да отправя лични покани до хората, които желае да присъстват на проявата. Нерядко се включват и лица, външни за ББ, водени от любознателност, искрен интерес или желание да променят живота си. Всеки е добре дошъл. Не бива поставено като цел представяне на различните центрове на обществото в страната, не са необходими никакви формални изисквания за участие. На съборите се събират и средства за дейността на Братството въз основа на доброволни пожертвувания. Една от главните характеристики на тези общи срещи е съвместното съществуване, назовано “братски живот”. Всеки се чувства отговорен и полага грижи за благосъстоянието на другите, изпълняват се и съвместни начинания: молитвен наряд, пеене, Паневритмия, братски трапези, почистване и облагородяване на природната среда.

5. Дейност на Петър Дънов до 1922 г.

Както споменахме в предидущото изложение, през 1904 г. Петър Дънов се премества на постоянно местожителство в София – ул. “Опълченска” № 66. Тази промяна е от особена важност както за него, така и за основаното от него движение – в столицата е центърът и на политическия, и на социалния, и на културния живот, и от нея следва да се тръгне, за да бъде завоювана популярност за една нова идея и да се утвърди новото явление в обществото. Именно в квартирата на ул. “Опълченска” започва изнасянето на т.нар. **беседи**. За тях не са били изготвяни никакви официални обяви, а новината се е предавала от човек на човек. Механизмът на провеждане в началото е бил същият, както и при съборите – персонална покана от страна на П. Дънов за среща или диалог, като по линия на познанствата броят на присъстващите непрекъснато е нараствал.

До края на Първата световна война П. Дънов държи беседи само в неделя сутринта от 10 часа. По време на трите войни (Балканска, Междусъюзническа и Първа световна) броят на последователите му в столицата е около 250–300 души. Идеите му, че България не бива да участва в Първата световна война, и изявленията му против национализма и шовинизма го правят подозрителен за държавната власт. През 1917 г. градоначалникът на София му забранява да изнася публични беседи. Скоро след това бива интерниран във Варна. Там остава до края на 1918 г., живеейки в хотел “Лондон”. Междувременно събранията на Братството в столицата в негово отсъствие се изразяват до спиритически сеанси. От този период води началото си организирането на кръжоци в провинцията: Варна, Русе, Ямбол, Габрово, В. Търново и др.

Влиянието на П. Дънов и неговите идеи в национален мащаб след края на войната нараства чувствително. Основните причини за това, изтъквани от противниците му, са свързани с тезата, че гибелните последици от военните конфликти водят до ориентация към суеверия и мистицизъм. Проф. Д. Михалчев, който се опитва

да нарисова обективна картина на движението в критичен план, признава, че обясняването на този феномен като масово явление е интересна, но трудна задача, която не е негова цел. Така се оформя една главна, макар и едностранчива концепция: войната тласка хората към увлечение по мистицизма, включвайки в това понятие суеверие, спиритизъм, хипнотизъм и магически сеанси, а тъй като учението на П. Дънов в основата си се е изграждало именно върху такъв фундамент, затова и то придобило широка популярност. На лице са данни и за мнението на марксистки учени по този проблем, чието обяснение се заключава в това, че след войната буржоазията се фашизира и изпаднала в мистицизъм (Т. Павлов, Ив. Хаджийски).

Освен външните предпоставки в общите следвоенни условия причините за порасналата обществена значимост на ББ биват търсени и в самата същност на неговото учение. Известният църковен деец и православен богослов архимандрит проф. Евтимий (Сапунджиев) набляга на две обстоятелства: 1) Движението “не поставя на човешките слабости и грехове ония запрещения и вериги, които поставя Църквата”; и 2) Петър Дънов обещава религиозна наука и разумна вяра, отговаряйки на жаждата на нашето общество за разрешаването на противоречията между наука и вяра. И. Г. Хол обръща внимание на качеството на П. Дънов да познава и оценява характера на хората и на обстоятелството, че в учението на последния не биват засягани пряко обществените проблеми на реалния живот. Последното становище се допълва и от М. Калнев в многобройните му критични съчинения, където се подчертава фактът, че П. Дънов е прочут преди всичко като “учител на нравствеността”. Именно в посока етиката на новото учение са отправени голяма част от атаките на православните църковни дейци и богослови в печата. Н. Православов изтъква като най-важна притегателна сила на идеите на П. Дънов поставянето на абсолютната свобода в основата на нравствеността.

В изданията, симпатизиращи на П. Дънов, опитите за обясняване на влиянието му по принцип са насочени към търсене на причи-

ните вътре в явлението. Неизвестният автор на съчинението “Дънов и съвременният обществен морал” класифицира следните три категории слушатели в съответствие с подбудите, които са ги довели на беседите му: 1. Разочаровани от съвременния материалистичен живот. 2. Разочаровани от суетата. 3. Такива, които са достигнали до неразрешими за модерната наука въпроси. В. Граблашев, спиритист и близък познат на П. Дънов, изтъква като причина за влиянието му факта, че “живее, както проповядва” и че “хипнотизирал хората”. А. Томов в своя пространен анализ се спира на редица социални и политически причини и възникващите от тях глобални проблеми, на които П. Дънов предлага разрешение – войната и следвоенната криза водят до засилване на обществените противоречия, до мизерия и епидемии, вследствие от което се наблюдават две тенденции: а) човешката душа става по-чувствителна и възприемчива, в нея се пробуждат стремежи към правда и хармония; б) самото човечество, осъзнавайки нищетата на съвременната цивилизация, възприема мисълта за преодоляване на злото и изграждане на нова култура. Не е без значение и обстоятелството, че П. Дънов е проявявал определени парапсихологически способности, свидетели на които са ставали както мнозина негови последователи, така и съвсем странични хора. И все пак най-важното е, че учението на П. Дънов се отличава от останалите идейни направления в онази епоха (а и не само в нея) по своята **практическа насоченост**.

Представителите на интелигенцията, които посещават беседите, са водени там от перспективата, която им предлага лекторът – чрез себепознание и самоусъвършенстване на всяка човешка индивидуалност да възтържествува нов ред на Земята. Тази мащабна цел изглежда убедителна, ясна и напълно издържана от нравствено гледище. Особено привлекателен е еволюционният елемент, който в дълбочина кореспондира с избягване на кръвопролитията и братоубийството, ужасът от които е още жив в съзнанието на съвременниците. Учението за Любовта като основен принцип на Битието и за братството между хората (аналогично с християнската и теософската концепция) – водеща поанта в етиката и метафизиката на П.

Дънов – отговаря на социалните и нравствените търсения и стремления на епохата и в този момент е в съзвучие с идеите на най-напредналите европейски и световни умове.

Има и един друг съществен аспект на изследвания феномен – своеобразната институционализация на личността на Петър Дънов в рамките на цялостния социално-културен фон, което изпъква много отчетливо и в най-чист вид около средата на 20-те години. Като прототип духовният водач (или “гуру”) е по-характерен за източните култури и религиозно-философски системи. Там терминът “Учител” притежава древна традиция и предполага определено духовно съдържание, в чиято основа се намира идеята за същество от по-висока небесна йерархия, Божий пратеник на Земята, който е натоварен с мисията да ускори еволюцията и да издигне благоденствието на по-малките си събратя, обикновените хора. В западноевропейската цивилизация това понятие е наложено от модерната теософия, като първичното индийско мистично съдържание е конкретизирано от учението на ББ в България от неговите последователи. Отношенията вътре в движението между Учител и ученици почиват на съответно етическо обосноваване и са своего рода емблема на същността на тази неформална общност. Всички наблюдатели са единомислещи в оценката си, че влиянието на П. Дънов върху околните е огромно, всеобхватно и непохватно. Резюмето на тази преценка е с подтекст, че за своите последователи П. Дънов е Бог или, формулирано с езика на езотеричното познание, Мироздание (Световен) Учител.

Самото духовно общество “Всемирно Бяло братство” получава различни наименования в обществен план. Най-разпространеното измежду тях е “дъновизъм” по името на неговия основател, водач и идеен вдъхновител. Този термин се разпространява по естествен път и върху учението на П. Дънов с претенциите за изчерпателност. Тук следва да подчертаем обаче, че названието “дъновизъм” се използва само от изследователи и лица, външни за движението. В рамките на самото ББ такова понятие не съществува. Членовете на братството се назовават помежду си “бели братя” или просто “братя и

сестри”, с което изразяват и една от основоположните цели на движението – постигане на братство между всички хора на планетата. Самият П. Дънов нито веднъж не декларира монопол върху излаганото от него познание и изключва механичното пренасяне на собственото си име върху цялостната му теоретично-практическа концепция и система. Той нарича своето учение – “учение на Бялото братство”, а своите последователи – “ученици на Бялото братство”. Под “Бяло братство” в случая той разбира една невидима общност от същества, завършили своята духовна еволюция в материалния свят и постигнали съвършенство (по смисъла и на Мат. 5:48), които вземат дейно участие в целокупния живот на човечеството във всичките му измерения. В широк план терминът “Бяло братство” е възприет от последователите на П. Дънов за обозначаване на собственото им движение. Символ на тяхната духовна общност е белият цвят като изразител на чистотата и извисената духовност.

Учението на П. Дънов в онази епоха печели привърженици и със своя синтез между източен мистицизъм и западна научно-рационална мисъл, т. е. с жадуваното единение на вяра и разум. Според това учение християнската догматика и църковна практика е изпълнена със закостенялост и архаизми, характерът на Църквата се преценява като непоправимо формален и несъобразен с динамиката на съвременния живот.

След завръщането си от периода на интерниране във Варна П. Дънов остава да живее на ул. “Опълченска” № 66. Последната му обиколка из страната е в самото начало на 20-те години. Същевременно не прекратява и беседите в София, които в един момент биват пренесени на ул. “Оборище” № 14 (от 1922 до 1926 г.). Салонът на ул. “Оборище” след 1926 г. с измама е отнет от ББ и е превърнат в квартално кино. Неделните беседи на П. Дънов още отпреди 1918 г. са предвидени със свободен вход за граждани и тази традиция се съхранява до кончината на лектора на 27.12.1944 г. Тази формулировка означава не толкова, че достъпът е свободен, защото на всички беседи той никога не е бил забраняван за никого, а че на ново-дошлите не се гледа непременно като на бъдещи членове на движе-

нието. С неделните беседи П. Дънов разкрива своите идеи пред обществото и се стреми да работи сред максимално широк кръг от хора, за да ги убеди да тръгнат по пътя на истинското Христово учение, така както той го разбира и интерпретира.

От 1920–1922 г. датират първите разходки сред природата. Първоначално обект на посещения са поляните под Драгалевския манастир, след това – пеша до Чамкория (днешният Боровец) и до връх Мусала. При тези излети П. Дънов говори на последователите си за езика на “Живата Разумна Природа” и за величието на нейната разумност.

6. Окултната школа на Бялото братство в България

На 22.03.1922 г. бива открита Младежка окултна школа. Лично П. Дънов съставя списък на 80 души, които предвижда да участват в нея, ала на първите лекции идват двойно повече, понеже новината се разпространява в средите на теософи, спиритисти, толстоисти и анархисти. Някои от тях се надявали да видят и чуят сензации и дори чудеса. Самият П. Дънов дефинира смисъла на Школата по следния начин: “... *Тъй щото окултната Школа не е школа за утешение на хората, но тя е школа за изучаване на великите неизменяеми закони на Битието, на проявлението на Бога, в който нашият живот се развива съразмерно и хармонично.*” С тези думи той определя веруюто на своята бъдеща работа – изграждане на една силна духовна среда, която да приложи новото учение, т. е. той поема решително активна и действена насока за развитие на движението.

Слушателите в Школата са обособени в Младежки или Специален клас, занятията протичат от 22.IX. до 22.III. Заедно с изслушването на лекциите на П. Дънов на тях им биват поставяни задачи за размисъл, писмена работа или конкретни действия – от лекция за лекция. Съчиненията по зададена тема биват проверявани от П. Дънов и се коментират на следващата лекция. Провеждат се и “младежки събори” (общо осем на брой), които представляват по същ-

ността си конференции на школите – от 25 до 28 август всяка година, като първият е през лятото на 1923 г. в салона на ул. “Оборище” № 14. На тези събори освен традиционните беседи на П. Дънов се четат реферати и се обсъждат проблеми на организационния живот и преди всичко разпространяването на учението.

След откриването на Младежката школа бива създаден и клас за другите последователи – Общ окултен клас, в който влизат семейните. Вероятно около 1930 г. двете формации се обединяват. В така изградената Школа П. Дънов учи своите последователи на привидно всеизвестни истини, които обаче до момента остават непрiloжени от хората в техния живот – любов, братство, уважение към ближния; посвещава ги в тайните на природата и човешката същност; предлага им методи за правилен, здравословен начин на живот – вегетарианство, въздържание, пост. Оглавявайки тези общности за обучение, П. Дънов окончателно се утвърждава като “Учител”, което е неизменно до самата му смърт и става единствена форма на обръщение към него от всичките му последователи. Дейността му получава необходимата ѝ формална институционализация не само в очите на обществото, но и за самите му привърженици.

7. Братското селище “Изгрева” – център на дейността на Бялото братство

Следващата особено важна стъпка в развитието на ББ е създаването на селището “Изгрева”. То е плод на идеята за експериментирание на братския живот, поддържана от студентското ядро в движението. Към тази група принадлежат голям брой студенти, предимно от Софийския университет “Св. Кл. Охридски”. Те са жадни за всичко ново и необикновено и излъчват неотразима енергия. От техните среди най-изявени са: Георги Томалевски – изтъкнат писател-есеист, физик; Георги Радев – философ; Борис Николов – естествовик; д-р Методи Константинов – също философ. От началото на 20-те години на ХХ в. към тях се присъединява и Боян Боев – учил философия в Германия, след това ученик на д-р Рудолф Щайнер,

родоначалника на антропософията, който в края на десетилетието започва да изпълнява функциите на личен секретар на П. Дънов. Идването на подобни хора в Братството е показател за авторитета на движението по онова време и служи като стимул за възникването на нови организационни форми.

Голямата цел, която бива преследвана с изграждането на “Изгрева”, е той да бъде превърнат в *“школа на братското сдружаване, в която човек да превъзмогне и завладее низшата си природа и пробуди Божествената душа в себе си за бъдещата работа”*. Основни занимания на обитателите са трудът за общото благо и за личното самоусъвършенстване. През 1928 г. съществуват овощна градина, царевични и слънчогледови насаждения, зеленчукова градина, от които се набавят продуктите за общите трапези. През същата година е завършен и Салонът с малката стая за П. Дънов, назована “горницата” (по евангелски образец), и той се премества да живее тук от ул. “Опълченска” № 66. Това събитие означава официалното начало на живота на селището. Постепенно все повече членове на движението последват примера на своя духовен водач и също са заселват в “Изгрева”. По този начин бива решен един генерален проблем – създаването на постоянен център на ББ, истинска база за социален експеримент. “Изгрева” се превръща в реално лице на движението – място, където всеки заинтересуван може да види с очите си резултатите от усилията на П. Дънов, а всеки негов последовател – да участва непосредствено в съвместното съжителство според новите закони, залегнали в основата на изповядваното учение. Именно затова от началото на 30-те години на ХХ в. настъпва период на най-активна дейност вече не толкова за откриване на вътрешни организационни форми, колкото за въздействие, насочено извън самото Братство – върху обществения живот в България и за набиране на съмишленици зад граница.

Както и преди, външни хора винаги са били добре дошли и за беседи, и за концерти, и за братски трапези. След установяването си на “Изгрева” П. Дънов започва да държи беседи и лекции по три пъти седмично: неделна беседа от 10 ч.; лекция на Общия окултен

клас в сряда от 5 ч.; лекция на Младежкия клас в петък от 5 ч. Неделната беседа остава в традиционната си форма – започва с прочитане на глава от Библията, след което Учителят на ББ прави коментар върху един стих от нея.

8. Бялото братство и неговият Учител в периода между Първата и Втората световни войни

През двайсетте години на миналото столетие укрепването на движението поставя на дневен ред въпроса за периодични издания, които да го представят пред лицето на обществото и да съдействат за разпространение на идеите му. Първо подобно издание е сп. “Всемирна летопис”, което излиза в четири годишнини от 1919 до 1926 г. Девиз на списанието е мисълта на П. Дънов: *“Работете между този народ, защото повдигането на българската душа влиза в Божественния план.”* Отпечатването се извършва в Придворната печатница. По решение на Просветителния комитет при Министерство на народната просвета списанието е препоръчано с окръжно № 30006 от 13.12.1919 г. за училищните библиотеки при всички пълни и непълни средни училища и за учебните заведения, подведомствени на окръжните училищни инспекции. Също така с предписание № 946 от 21.02.1920 г. Щабът на БНА го препоръчва за всички части, учреждения и армейски управления.

Обаче органът, който единодушно е признат за представителен на ББ, е сп. “Житно зърно”, излизало в продължение на 20 години (от 1924 до 1943 г.). Забранено от комунистическия тоталитарен режим след 09.09.1944 г., то е възстановено скоро след началото на демократичните преобразувания у нас – през 1991 г. Кръстник на това издание е д-р Г. Томалевски. Името “Житно зърно” отразява идеята на П. Дънов, че съзнанието на хората е нива, която новото учение ще подготви и засее с Божественото семе на знанието, т. е. то е израз на схващането за просветителската и мисионерската задача, която П. Дънов и неговите последователи поставят пред себе си. Основните тематични кръгове са из областта на историята, философията,

социологията, окултното учение, изкуството, вести от живота на Братството и книгопис. Интерес представлява замисълът в края на всяка книжка да се публикуват части от беседите, обикновено в превод на френски език, като авторът е назован “Учителят”. Най-голям печатен и издателски център на движението става Севлиево благодарение на енергичната дейност на Сава Калименов (починал 1990 г.). Тук започва издаването на в. “Братство” – първият брой е от 15.11.1928 г. Изданието е безплатно и излиза между 1928 и 1944 г. След края на тоталитарния период вестникът е възстановен през м. март 1990 г. В по-малък тираж са вестниците “Жива струя”, “Алфа” и “Живот”, чиято поява е продиктувана от необходимостта да се защити Братството от външните му противници.

През разглеждания период продължава и провеждането на събори. До 1925 г. те се организират във В. Търново на братското лозе, като през 1923 и 1924 г. са осуетени поради напрегнатата политическа обстановка в страната. На събора през 1922 г. (6–15 август), с участието на ок. 300 членове на движението, се стига до сериозен конфликт с представители на Православната църква. Св. Синод на БПЦ изпраща на събора своите пълномощници архимандрит Евтимий Сапунджиев и руснака М. Калнев. Според спомениите на очевидци било решено да се проведе публичен диспут между православните богослови и П. Дънов, за което имало специална обява пред търновското читалище “Надежда”. Относно събитията, развили се в читалището, съществуват различни версии според засегнатите страни. Архимандрит Евтимий и М. Калнев твърдят, че П. Дънов се уплашил от тях и неговите последователи са осуетили диспута. От друга страна, Н. Дойнов отбелязва, че П. Дънов направил толкова убедително изявление, че след него никой не посмял да вземе думата. В едно всички свидетели са единодушни: на предложението за диспут П. Дънов е отговорил с контрапредложение да се качат на Мусала и там да проведат полемиката.

За последен път съборът на ББ се състои във В. Търново през 1925 г. След закриването му търновското православно духовенство разпространява декларация, че жителите на града не желаят повече

П. Дънов да организира събори в тяхното населено място. Това налага пренасянето на съборите в столицата и довежда до ускоряване създаването на “Изгрева”. През 1926 г. съборът се провежда в София (22–29 август), информация за което предоставя Ст. Ватралски. В съответствие с неговото описание в лагера на Братството цари идеален ред и чистота. При общите братски трапези всички седят на земята, а само П. Дънов – облечен целият в бяло – седи на бяло столче върху бяла възглавница, заобиколен от учениците си.

През описвания период от време броят на последователите на П. Дънов се увеличава значително. Точната цифра не е известна поради факта, че Братството не притежава конвенционална структура с управително тяло и местни органи в административен смисъл. Всеки желаещ може да стане член на движението, липсват каквито и да било процедури за “приемане”, защото се смята, че единственият критерий за принадлежност е самият ти живот, т. е. практиката. В протоколите от съборите фигурират имената на хиляди хора, но и това не е показателно, тъй като присъствието там не е по принципа на представителството, а въз основа на личното желание и възможности. (Впрочем този принцип е в сила и в настоящия момент от дейността на ББ у нас.) Най-разпространеното мнение тогава е, че “белите братя и сестри” са ок. 15 000 в цялата страна, от които 3 000 само в София. Според други данни числеността им е не по-малка от 40 000. Самите членове на движението изтъкват, че са повече от 200 000. Най-вероятно е, както обикновено, че истината се крие някъде по средата. Независимо от невъзможността да бъде установен точният брой, очевидно е, че става въпрос за голямо влияние в обществения живот, което извежда ББ в онази епоха като “най-силно духовно течение в България” (А. Георгиева).

По това време ББ вече е определило своите празници: 22 март – първият ден на пролетта, символ на вечното обновление на живота (пролетното равноденствие); 22 септември – началото на есента, нова смяна в жизнения цикъл на природата, който засяга всички нейни царства, т. е. равнища на проявление (есенно равноденствие); Нова година, когато се изнасят две беседи – на 31.XII. и на 1.I., и

въз основа на кабалистични изчисления и тълкувания П. Дънов прави прогноза за настъпващата година. Различията при отбелязването на тези празници са в молитвите, сакралните формули и песните, които се изпълняват от членовете на Братството. Така например, на Нова година се чете обща молитва за благо на българския народ и на цялото човечество. Като празнични се третираат и съборните дни на Рила (най-вече периодът 19-25 август).

Летният лагер на ББ в района на Седемте Рилски езера придобива широка известност като второ най-важно средище на движението. Там П. Дънов бива посещаван от видни държавници, обществени дейци, хора на културата, чужденци и пр. За първи път в началото на 30-те години член на Братството осъществява обиколка из Европа, за да разпространява идеите на П. Дънов. Това е П. Г. Пампоров, завършил философия в Софийския университет, от младата студентска вълна в движението. През 1930 г. той предприема пътуване по Стария континент като организатор на курсове по есперанто. Паралелно с това изнася лекции за “учението на ББ в България”. Посещава Англия, Франция, Германия, Италия, Полша, Чехословакия и Швеция. Отзиви за беседите му, посветени на Словото на П. Дънов, са поместени, например, в английския вестник “The Manchester Guardian”. Налице са данни и за дейността на Михаил Иванов във Франция. През 1937 г. той заминава за тази страна по поръчение на своя Учител и основава там най-мощния клон на ББ извън територията на България. Идеите му са почерпани от беседите на П. Дънов, като той се старае да доразвие някои от тях. При едно от пътуванията си на Изток, в Индия, получава духовното звание (титла) “омраам”. При транскрипцията от френски език фамилията му звучи като “Айванов” (или “Айвънхов” на английски), с което име може да бъде срещнат върху страниците на съвременни издания. Понастоящем създаденото от него подразделение на ББ във Франция разполага с впечатляваща материална база: собствени издателства, ваканционно селище в Алпите, лагер в Париж. Тамошните членове на движението са хиляди. Техни представители (хор и членове на ръководството) гостуваха у нас през м. юли 1995 г. Хористите изнесоха запомнящ се концерт в зала “България” в столицата,

изпълнявайки песните на П. Дънов на чудесен български език. Второто подобно посещение в нашата страна на група членове на ББ от десет държави бе през м. октомври 2003 г. Незабравима ще остане споделяната братска обич, преодолените езикови бариери и хармонията в общуването посредством универсалния език на Любовта и Доброто.

Ако отново се върнем в разглежданата от нас епоха, следва да отбележим, че друга важна форма за представяне на новото учение извън България е преводаческата работа – главно на есперанто, а също и на френски и английски език. Освен изброените беседите на П. Дънов биват превеждани по онова време още и на немски, руски, латишки, сръбски, хърватски, шведски, естонски, чешки и италиански език. От друга страна, продължава дейността вътре в страната. В този период ясно е изразено сътрудничеството с вегетарианското, въздържателното и есперантското движение. Новият етап, в който ББ навлиза през 30-те и 40-те години на ХХ в., откроява недвусмислено тенденцията за заемане на здрава позиция в обществения живот. От сферата на религиозно-философските схващания и умозрителната насоченост на движението, характерни почти до края на 20-те години, започва активно преминаване към дейни и конкретни позиции спрямо най-животрептящите проблеми на съвременния живот. За тази нова идейна ориентация съдействат два главни фактора: 1) Изострянето на опасността от нов глобален военен конфликт и непресъхващите надежди за неговото избягване, промените в общественно-политическите и икономическите условия в България и света – обективните дадености на действителността; и 2) Състоянието на самото духовно общество “Бяло братство” – вътрешно укрепване, изясняване до голяма степен на фундаменталните теоретични принципи, т. е. излизане от периода на развитие и разгръщане на стремеж към повишаване интензитета на дейността.

9. Последни години от живота на Петър Дънов

Втората световна война не прекратява дейността на Братството, но води със себе си неизбежните ограничения. П. Дънов не прекъс-

ва различните цикли от беседи, които изнася ежеседмично. Но все по-често изпитва нужда да се усамоти в скромната си стаичка и в миговете на вглъбяване и полет на духа да потърси решение на надвисналите като мрачна лавина над човечеството проблеми. Става по-затворен в себе си, по-концентриран, по-отдаден на вътрешна работа. Ала нито за момент не забравя и дълга си към учениците. Когато четем Словото му от онези години, откриваме в него импулс към обобщение, необходимостта да се извърши равносметка на стореното.

Последната година от живота на П. Дънов (1944 – заключителната фаза на Втората световна война) и от активния живот на Братството преминава в с. Мърчаево, Софийско, в дома на брат Темелко (починал 1991 г.) – заради бомбардировките. Това село е единственото в близост до София, където има последователи на движението. През лятото на 1944 г. е организиран последният събор на Рила преди периода на комунистическия тоталитаризъм. През октомври същата година П. Дънов се завръща на “Изгрева”. На 27.12.1944 г. той завършва земния си път. Последните му думи са: **“Свършихме една малка работа за Бога!”** От гледна точка на един велик Миров Учител това може би наистина е една “малка работа”. Но оценена през призмата на земното измерение, жизнената изява на П. Дънов носи титаничния потенциал за радикална промяна на света. Семето, посято от Словото в човешките души, дава и ще продължава да дава богати плодове. Раздялата на Учителя с неговите ученици е само на материално равнище. Той им оставя едно неопценено съкровище на познанието, което – ако бъде приложено – помага на всеки да изпълни своето предназначение на тази планета. Учителят на ББ невидимо присъства сред нас. Той наблюдава внимателно как се изпълняват неговите свещени завети и повели. Съдейства на всеки, който искрено се стреми да следва избрания достоен път на духовно-нравствено усъвършенстване. Нещо повече, Той подготвя в отвъдния свят душите на онези, които желаят да се завърнат сред нас и да внесат своя дял в грандиозното начинание за утвърждаването на Новата Култура на VI раса.

Ето и оценката на самия Петър Дънов за неговото учение: *“Всичко онова, което съм казал, няма да загине, то ще си бъде, това са живи думи...”*, *“Аз проповядвам едно учение за развитието на душата, ума и сърцето. То е учение, което носи спокойствие на сърцето, носи светлина на ума, обнова на душата и сила на духа.”*

И тъй, Учителят на Бялото братство Петър Константинов Дънов (Беинса Дуно) си заминава от този свят на Стефановден (според новия църковен стил) в самия край на бурната и съдбоносна 1944 г., оставяйки основаното от него движение без водач и обединителен център. Скоро секва активният живот на белите братя и сестри, спират техните изяви в обществото, а процесът е довършен от “народно-демократичното” правителство на БКП (под прикритието на ОФ) – партията изстребителка, морален и физически убиец на цвета на българската интелигенция след Втората световна война. За придобиване на по-пълна картина за ББ от онези времена е необходимо да се знае кои и какви са неговите членове. Съхранените данни са оскъдни, но все пак създават известна представа в това отношение. От средите на писателите най-популярни последователи на П. Дънов са Мара Белчева, Георги Томалевски и Георги Радев. Измежду медиците – преди всичко прочутият народен лечител Петър Димков, както и д-р Георги Миркович и Михаил Стоицев. Философи: д-р Методи Константинов, Боян Боев, Ангел Томов. Между политиците (по-скоро – замесен в политиката) не може да не споменем Любомир Лулчев (противоречивите оценки за него се дължат повече на недобра информираност, отколкото на обективност). Художници: гениалният Борис Георгиев (рисувал портрети не само на П. Дънов, но и на личности като Алберт Айнщайн, Рабиндранат Тагор, Махатма Ганди и др.) – за съжаление познат повече в чужбина, отколкото в родината си, живописец и график, ненадминат майстор на портрета; Цветана Щилиянова (автор на един от най-известните портрети на П. Дънов, завършен на 14.02.1934 г.). Музиканти: Цветана–Лиляна Табакова (примадона на Софийската опера преди 09.09.1944 г.), Димитър Грива (композитор и диригент).

И още множество държавни чиновници, актьори, музиканти, драматурзи, учители, стенографи и т.н., чиито имена се съхраняват с обич в паметта на Братството. Най-изявените средища на движението в онази епоха са София, В. Търново, Пловдив, Варна, Бургас, Айтос и околните му села, Казанлък, Севлиево, Русе. Общият брой на последователите на П. Дънов през този период е означен от проф. протопрезвитер Стефан Цанков като 20–30 хиляди, а в Българската енциклопедия на Н. Данчов фигурира цифрата 40 000. Едно любопитно сравнение показва, че в същия период обществото на теософите е наброявало 121 члена (!).

Всички изложени дотук факти за появата и развитието на ББ в България позволяват то да бъде определено като “идеален тип група на протеста, насочен както срещу приспособяването на Църквата към света (т.нар. “секуларизация”; бел. К. З.), така и срещу самия свят” (А. Георгиева). Тази дефиниция се потвърждава от традициите на движението: братското общежитие, новият морал, посрещането на слънцето, животът в планините. Всички тези съществени детайли характеризират живота на белите братя и сестри като твърде различен в сравнение с общия за страната. В този смисъл явлението духовно общество “Бяло братство” на родна почва има функцията от социологическо гледище да бъде своеобразен отдушник на обществено напрежение или криза, поне що се отнася до разглежданата от нас епоха. Тази функция се осъществява чрез новия начин на живот и често води до реинкорпорация на личността в обществената среда. Казано по друг начин, една подобна неформална общност се явява своего рода “лекар” на болното общество. Онова, което в действителност Петър Дънов успява да постигне, е създаването на един, макар и чувствително умален, модел на “алтернативен социум” – в качеството му на контрапункт на съществуващата реалност. Това той реализира на първо място посредством “Изгрева” и съборите на Рила. И именно фактът на това практическо осъществяване на един предварителен идеен сценарий обуславя особеното място на П. Дънов и основаното от него Бяло братство като явление със собствена стойност в българската култура.

III. УЧЕНИЕТО НА БЯЛОТО БРАТСТВО В ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА НА ПЕТЪР ДЪНОВ: ОБЩ ПРЕГЛЕД

1. Основни идеи в учението на Петър Дънов. “Новото учение”

“Аз проповядвам едно учение за развитието на душата, ума и сърцето. То е учение, което носи спокойствие на сърцето, носи светлина на ума, обнова на душата и сила на духа.”

(Учителят П. Дънов)

Българският духовен Учител П. Дънов се въплъти от един извънредно висок надматериален свят на нашата планета, за да покаже нов път за еволюцията на земното човечество. Настоящата епоха се характеризира с приключването на дълъг цикъл от проявлението на редица култури, отличаващи се със слизване, инволюционно отдалечаване от Великия Разумен Център на Космоса. Този процес е достигнал крайната си точка още в историческия отрязък от време, свързан с мисията на Учителя на Учителите Христос. От Неговата земна изява до днес е в ход нов, мощен еволюционен импулс, чиято посока на разгръщане е пътят напред и нагоре, към Великия Първоизточник на живота. От особено, решаващо значение за надделяването на тази водеща тенденция е периодът ХІХ-ХХІ век, включващ и утвърждаването на астрологическата ера на Водолея. В такъв именно изключително важен момент дойде между нас, хората, Учителят П. Дънов – като еманация на Христовия

Дух, като пълномощен Пратеник на Небето. Той донесе със себе си като безценен дар **знанието, силите и методите за работа**, жизнено необходими по пътя, който сме поели. Върху това знание се изгражда и Новата Култура на Любовта.

Любовта навлиза днес като нова, съзидателна сила в човешките души. Досега тя е била проявена частично в нашето мислене и поведение. От този момент тя се превръща в ръководно начало на обновлението. Именно Любовта е тази, която следва да организира вътрешния и външния живот и да създаде основите, структурата и надстройката на Новата Култура, в която окончателно ще победи братството между хората.

Всяка епоха, в която Миров Учител идва между човешките, живее и работи сред тях, е забележителна със заряда си за пресътворение. Той, Божият Посланик, неизбежно се превръща в център, около който новите сили и идеи започват да действат; начева се изграждането на нов живот. Процесът е толкова неустойчиво красив и завладяващ, че той отеква по своему във всяка човешка душа. И тогава поникват кълновете на чудното явление – раждането на един нов свят.

Най-същественото и във Вселената като цяло, и на Земята, в частност, е **животът**. Проблемът за неговата същност, изяви и форми, за неговия произход и развитие от край време е заемал водещо място в човешкото съзнание. Измежду многобройните възможности за дефинирането на феномена “живот” се налага определянето му като едно непрекъснато възходящо движение, един неспиращ поток на пресъздаване и усъвършенстване. Върху фона на това колосално всемирно представление пред човешкия взор се разкриват все нови и нови сили на живата природа. По своя еволюционен път хомо сапиенс навлиза във все по-тесен досег с реалността. Всяка епоха и култура сменя по един от воалите на Изида, вдига по една от безчетните завеси, зад които съществуващото крие своите тайни.

В хода на възходящото движение на живота всяка култура мотивира излизането на преден план и усвояването на нови аспекти от човешкото естество. Същевременно природата разгръща пред човека нови страни от своето неизчерпаемо богатство на формите и

го предизвиква да потърси и намери методите и средствата за пълноценно общуване с тях. Накратко: всяка нова култура издига човешкото съзнание на по-висока степен от спиралата на Развитието, сътворява нови проявления на всемирния живот, създава нови духовни и материални ценности, някои от които коренно различни от вече утвърдените.

Днес за никого няма съмнение, че пред очите ни и с нашето лично участие се ражда една **нова епоха**. И разкъсваща болка има в това раждане – неизменният сблъсък между старото и новото, между порива към обновление и ръждясалите окови на личните интереси и еснафското благополучие. Ала наред с болката звучи и победоносният химн на прогреса, на вечния устрем на Духа към непознатото, непостигнатото, неовладяното, към мамещия светлик на далечните светове. Движещи сили на обновлението са новите идеи и просветлението за действителното предназначение на разумните същества в необятната Вселена. Проекцията на духовните импулси върху материалните дадености поражда формулирането на конкретните задачи, най-актуални за космическия момент.

Днешната наша цивилизация съвсем неслучайно се нарича “християнска”. Ръководно начало от две хиляди години насам са именно идеите на Христос. Неговото благовестие е проникнало в най-дълбоките пластове на общественото съзнание и инициира конструктивните усилия на земните хора във всички области на живота. Но за цялостната реализация на Христовото учение е нужен по-дълъг период от време. И точно затова Учителят П. Дънов се яви между нас – да покаже пътя за приложение на Великия Идеал, завещан от Христос на човечеството.

Учението на Иисус Христос и “Новото учение”, т. е. Словото на Учителя П. Дънов, са в същност едно и също. Второто е продължение, актуализиране и конкретизиране на първото. Християнството има за своя основа Библията; Новото учение – също. (*“Мойсеевото учение е Божествено, Христовото учение е Божествено. Източникът е един, формите са различни, духът е един и същ. Ако вие изпълните трите учения едновременно, ще бъде прекрасно. В пъл-*

нотата си те са едно и също.” – Учителят П. Дънов). Теоретичната концепция на П. Дънов определено не носи авторитарен характер. Нещо повече, той самият е съветвал да четем и други автори. От една страна – за да открием паралелите с неговото Слово; от друга – за да не се налага той да повтаря казаното преди него. (*“Всички, които не са против Божественото учение, са с нас, по който и начин да проповядват.”*) **“Новото учение”** е наименование, използвано от Учителя П. Дънов. По своето съдържание то е насочено към бъдещето, към изгряващата Нова Култура на VI раса. В Новото учение липсват задължителни правила и догми. То не препоръчва наличието на платени проповедници, сиреч на хора, които да си изкарват хляба под дебелия сянка на Словото. Характерна за него е подкупващата яснота на изказа, достъпността за всички възрасти и настройки на мисленето, пълната свобода на личния избор. Новото учение не се противопоставя на останалите учения с еволюционна насоченост, а ги допълва по свой собствен начин, притежавайки неповторим облик и автентичност. То не може да бъде отъждествено с никоя религия или християнска Църква. То е **наука и философия за живота**.

Новото учение намира израз както в Словото на Учителя П. Дънов, така и в самия му живот, в неговия личен пример. Едва ли ще сгрешим, ако изтъкнем, че в неговите беседи и лекции са засегнати на практика всички най-важни проблеми на Битието. Социалното и философското, науката и изкуството се преплитат по удивителен начин в живата тъкан на изреченото и написаното от него. Той дава на всяка крачка и практически съвети от всякакъв характер. Специално място е отделил на езотеричното познание в области, като астрология, номерология, хиромантия, графология, френология, физиогномика и др., представени задълбочено, научно и логически аргументирано. Особено внимание Учителят на ББ у нас обръща на здравословния начин на живот, на правилното хранене, дишане и отношение към природата. (*“Аз ще ви кажа в какво седи Новото учение: да се научиш хубаво да ядеш, хубаво да дишаш и хубаво да мислиш.”*) Словото му съдържа неизчерпаемо богатство от теми,

поднесени на изящен и разбираем за всички стил, изобилно украсени с бисери от народната мъдрост – легенди, разкази, пословици, приказки. Неразделна част от учението му са песните и музикалните упражнения, както и Паневритмията (на тях ще се спрем отделно и достатъчно обстойно в рамките на обособени теми от настоящия лекционен курс). Това ни дава основание да дефинираме неговото духовно-културно наследство като **триединно: Слово, музика и Паневритмия.**

Безсмъртен и прекрасен е заветът на Учителя: **“Обичай съвършения път на Истината и Живота. Постави Доброто за основа на дома си, Правдата – за мерило, Любовта – за украшение, Мъдростта – за ограда, и Истината за светило. Само тогава ще Ме познаеш и Аз ще ти се изявя.”**

Без съмнение – едно от най-важните достойнства на Новото учение е неговата практическа насоченост. (*“Едно учение има смисъл, когато може да се приложи.”*) Ядро на това изумително по дълбочината и въздействието си Слово са взаимоотношенията между Божественото и човешкото. (*“Бог е дал на човека четири неща, които грижливо да пази: свобода на душата, сила на духа, светлина на ума и доброта на сърцето.”*)

В течение на около половин век, до самото му заминаване от този свят, Учителят П. Дънов изнася между 7 и 8 000 беседи и лекции. Те могат да бъдат класифицирани по следния начин: **Неделни беседи, Съборни беседи, Рилски беседи, беседи пред Общия окултен клас, беседи пред Младежкия окултен клас, Утринни слова, беседи пред сестрите, извънредни беседи, други беседи, последни Слова.**

Ето как самият Петър Дънов определя учението си: *“Моето учение е за Живата Природа, за човека, за разумното в света и за Бога – науката за Любовта.”* *“Това, което аз казвам, няма разлика от това, което е казал Христос. Моето учение е само едно продължение.”* *“Аз съм изпратен от Бога да покажа на хората пътя, по който трябва да вървят и да служат на Бога така, както никога досега не са служили.”*

Идеите на П. Дънов отдавна са преминали границите на националното, еднопластово обособеното и понастоящем са предмет на размисъл и основа за просветление на милиони хора по света. Ако търсите в неговото Слово стройната систематизация на официалната наука, ще останете разочаровани. Плод на разговори с негови последователи, резултат от асоциации и импровизирани духовни прозрения, мислите на българския духовен Учител, погледнати в дълбочина (извън предварителна негативна нагласа), отвеждат неминуемо към най-съществените, към вечните въпроси на човешкото съществуване. С това именно може да бъде обяснено присъствието на неговото учение в панорамата на съвременната цивилизация, приемането на това безценно духовно-културно наследство от хора, които са безкрайно далеч от схоластиката и философстването, от ценностите на традиционно народностното и регионалното за нашия балкански бит. В този аспект на разсъждение – след движението на богомилите – идеите на П. Дънов за природата и човека, за знанието и хармонията, за нравствените проблеми и смисъла на живота прерастват в един реален път за опознаването и приемането на българската духовност и културна идентичност в европейски и планетарен план. Това негово наследство е водещо между не малкото най-стойностни неща, които България е дала на света. На мнозина подобна оценка би се сторила твърде преувеличена, но ние знаем, че това е истина.

Учението на П. Дънов по своята същност е една **практическа философия**, която тръгва от убеждението, че благовестието на Христос – в неговата първична неподправеност и простота – трябва да стане основа за идването на един нов човек, човека на новата (окултна) раса, човека, който ще живее с повелята на Божия закон.

Може би тук е мястото отново да дадем думата на самия П. Дънов. В следващите редове предлагаме един саморъчно написан от него текст, представен пред органите на Обществена безопасност във връзка с конкретен случай:

ПРОТОКОЛ ЗА РАЗПИТ НА СВИДЕТЕЛ

Именувам се Петър Константинов Дънов, от Варна, 60-годишен, българин, неженен, неосъждан, учител. Показвам:

Моето учение е основано на три главни принципа: Божествената Любов, Божествената Мъдрост и Божествената Истина.

От тия принципи произтича, че е необходим пълен мир и взаимно разбирателство между хората, братство и взаимопомощ за общо благо. Учението ми изключва всяко насилие и изисква пълна чистота в мислите, чувствата и действията.

Едно от най-съществените условия за всички последователи на това учение е съвършената нравственост. Ученикът на Божествената школа, за да възприеме и приложи великите истини на Христовото учение, трябва да бъде чист физически, морално и духовно. Всяко нарушение на това условие е една важна спънка за развитието му. Той трябва да бъде изправен във всяко отношение – както към себе си, така и към другите, към обществото и държавата.

*Аз препоръчвам зачитане на установените закони и наредби на властта. Всеки недостатък и несъвършенство в обществения и държавния строй могат да се изправят чрез самоусъвършенствувание, понеже е казано: **“Бъдете съвършени, както Отец ваш на небето е съвършен.”***

Църквата трябва винаги да върви в пълно съгласие с Божествената Любов, Мъдрост и Истина. С политика не се занимавам, защото тя не съставлява за нас никаква цел. С политика се занимават само хората, които тепърва изучават живота. Аз само поучавам което е разумното, доброто. За да се схване Божествената Мъдрост и се разберат Божествените истини, изискват се знания за живота. Тези знания се преподават на ония, които желаят доброволно да се учат и да напредват. Ако те са здрави умствено и морално, лесно схващат преподаваните им уроци, а в противен случай могат сами да се откажат от една работа, която не е била по силите им.

Аз нито викам някого, нито принуждавам, нито задържам. В моето учение се прилага законът на разумната свобода. Който дойде, няма да бъде изпъден, но и който желае да си отиде, няма да бъде задържан. Никому нищо не се налага, а на всички помагам по желанието им и със съвети, упътвания и рационални лечебни средства, съобразно законите на живата разумна природа. И всичко върши абсолютно безкористно. Бог, Комуто служа, промисля за моята прехрана и издръжка.

Пред вид на горното заявявам, че всички тъжби, оплаквания, показания и критики против мене от когото и да било са лишени от всяка истинност и основание. Моето учение, изложено в повече от шест томове, и моят живот, който е открит за всички и може всяка минута да се провери, нямат нужда от защита.

Това учение осигурява физическо здраве, морална чистота и духовен напредък на всички, които го следват, а животът им е общопризнат образец на подражание. Нищожният на брой заключения за хора със застой в развитието си се дължат очевидно на атавистически причини, т.е. ако измежду множеството мои слушатели има един-два случая на душевно разколебание и морална поквара, това се дължи на самите тях, иде от родителите на тия хора. Техният минал живот и сегашното им поведение ясно свидетелстват за това. Но онези не са мои ученици, макар да са се явявали понякога при мене.

Друго няма какво да кажа.

(п) П. К. Дънов

София, 21 юли 1925 г.”

Със сигурност никой не би могъл да го каже по-добре от автора на гореизложеното.

Характерно за учението на П. Дънов е, че той засяга най-важните общочовешки проблеми и се стреми към висш синтез на духа и най-ценните завоевания на миналото, предимно на древния Изток, с духа и постиженията на новото време. Учителят на ББ в България

е свършено чужд на илюзията на онези философи и мислители, които се стараят да изрекат “последната дума” на човешкото знание, да изразят истината в окончателна, пълна и завършена форма. Той е убеден, че “последно”, абсолютно и свършено знание няма; че самото знание е един процес на израстване, едно движение и приближаване към истината; че завършените форми и остарелите схващания се превръщат винаги в спънка на прогреса и че най-важното е не да се дадат завършени формули, а правилна насока и мощен тласък към висшата цел – Бога и Истината. П. Дънов смята, че до големите духовни открития и откровения човек не може да се доближи без реално нравствено издигане и пречистване, без пробуждане на латентните му духовни сили и способности. Оттук и задачата, която Учителят П. Дънов си поставя с цялостната си дейност, е предимно от практически просветно-възпитателен характер. Той не се стреми да създава книжни теории и системи, а да учи и напътства с личен пример и пояснения, за да усвоят последователите му “най-великото изкуство” – **изкуството на разумния живот**.

Основният и най-важен факт на всемирния живот, според П. Дънов, е именно неговата разумност. Бог се изявява в него като Дух на всеобхватната разумност. Последната се проектира в общия строеж на мирозданието, в общия план на космическата еволюция, в съществуването на разумните души и творчески сили, в природните закони, които регулират всички промени навред във Вселената, а също така и в най-малкото движение и проявление на всичко съществуващо. И най-незначителното движение в Битието предполага наличието на разумност. Колкото по-дълбоко човешкият ум прониква във всемирния живот, толкова по-значимо той бива потресен от непостижимата разумност, която го управлява.

Основен изходен принцип в доктрината на Учителя П. Дънов е: **“Преди да се впуснете да изучавате същината, изучете резултатите на нещата!”** Поради това в неговото учение не се дават дефиниции на фундаменталните понятия – Любов, Мъдрост и Истина. Те биват описани чрез резултатите от приложението им непосредствено в живота. Причина за тази особеност е отправната он-

тологическа гледна точка на учението – истински реален е само Божественият свят, който не може да бъде познат от човешкия разум като нещо обективно и формално, понеже по такъв начин човек ще се опита да ограничи безграничното. Въз основа на това трите основни категории на теоретичната си концепция П. Дънов определя по това, какво носят те: Любовта носи “изобилния живот”; Мъдростта – “знание и светлина”; Истината – “свобода” (ср. Йоан 8:32).

Най-често използваният термин в Словото на Учителя П. Дънов е “любов”, като се наблюдават съществени нюанси при неговото тълкуване. (Учението на П. Дънов за любовта ще бъде обект на отделно, подробно разглеждане.)

Учителят на ББ в България донесе като небесен дар на пробудените и устремените към пробуждане души едно ново знание, чийто потенциал крие в недрата си обещание за радикална промяна на човешкото битие – и личното, и общественото, и планетарното. Носителите на това ново знание подлагат всичко на опит и проверка чрез и в самите себе си. Това именно динамично знание, предадено на човешки език, с достъпни за всички представи, понятия, послания и образи, е **Новото учение**, което завладява все повече духовни пространства в нашия свят. То има за задача да даде нова насока на човешките мисли, чувства и желания, на нашия живот като цяло; да предложи стимул и идеал на нашия съвременник, за да излезе той веднъж завинаги от робството на тъмнината, в която тъй често се лута – объркан, смутен и обезверен, да го приобщи към величествения и свободен вселенски живот – към триумфа на светлината, творчеството и пресътворяването според извечния План и Промисъл на Създателя Бог.

Новото учение е обширно и безпределно като Космоса, защото е израз на живота на целия Космос. То е неизчерпаемо и в дълбочина, и в ширина, понеже само статичните обекти и явления подлежат на изчерпване. А движението е вечен процес на пресътворяване, който никога не би могъл да бъде изчерпан и обгърнат в своята цялост, в него неспирно проблясват искрите на обновлението и вечната младост. **Новото учение** по своята дълбинна същност е **прадревното**

Божествено учение, изложено във форма и по начин, достъпен за възприемане от земните хора – с акцентите на настоящия космически момент в историята на планетата Земя. Представите и понятията, с които борави това съвършено познание, са само символи, зад които този, който познава динамиката на съществуването, може да надникне в света на реалността, отвика забулена зад тези символи. Новото учение си служи със същите представи, понятия и категории, характерни и за другите духовни учения, ала смисълът и съдържанието им са коренно различни в сравнение с тези, които им придават ученията, подчинени на статичното, инволюционно начало.

За Новото учение светът и животът в тяхната целокупност са проявления на Бога, на Великата Реалност, която създава и изгражда света и изявява живота. Характерно за това актуално знание е новото съдържание и смисъл, които то влага и в понятието за Бога. Интерпретацията на Божията Същност е твърде далеч от традиционните религиозни схващания. Според Новото учение светът и животът са едновременно външно и вътрешно проявление на Първата Причина, Която сама по себе си е недостъпна за познание от страна на средно еволюирания ум. От друга страна, Новото учение предоставя в изобилие пътища и методи за установяване на пълноценен контакт с Първоизточника на живота.

Навлизащият в областта на Новото учение следва да се научи да мисли по нов начин, да надмогва противоречията вътре в себе си и в действителността, която представлява фона на неговата жизнена изява. В нашия свят противоречието е главен източник на познанието. Зад многобройните противоречия, които буквално ни заобикалят от всички страни, се крие многоаспектното проявление на Реалността. Зад всички тях човекът на Новата Култура трябва да прозре сложната динамика на вездесъщия творчески процес. Отвъд привлекателното разнообразие на фактите и явленията в природата ние сме призвани да видим Единната реалност като същина на всичко съществуващо. Това е и разковничето на своеобразната диалектика на Новото учение – в противоречията да видим смисъла на проявяващата се реалност.

Цялата Вселена представлява физическа еманация на Божеството, Негово космическо тяло. Природата, с всичките ѝ неизчерпаеми богатства и неизброими пространства, е съдържанието на това Божие тяло, при цялата условност на това сравнение. Следователно навсякъде в природата, зад всички неизброими нейни форми следва да виждаме проявлението на Бога, да култивираме свещена представа и чувство за всичко, извикано към битие от съвършения Разум на Твореца, да открием мястото и смисъла на всички същества, на всички природни царства, и в заключение да установим, че навсякъде, дори и зад най-яростното противоречие, се таи красотата на вечната хармония. От гледна точка на тези разсъждения злото и доброто са единствено полюси на проявения живот и зад тях стои на вечно будна стража великата хармония на Любовта. И доброто, и злото са само служители на Любовта. Затова в Новото учение се утвърждава тезата, че противоречията са една задача, която подлежи на разрешаване, един изпит, който следва да бъде достойно издържан и отвъд който се простират селенията на неописуемия, вечния живот.

Централен пункт в Новото учение е концепцията за Бога, природата и човека и за техните взаимоотношения. Това са три свята на проявената Реалност, зад които стои Великата Първопричина на Космоса. За нея ап. Павел свидетелства: “Чрез Него живеем и се движим, и съществуваме” (Деян. 17:28). Затова Учителят П. Дънов, носителят на Новото учение в нашата епоха, ни призовава да осъзнаем тази взаимовръзка – между Твореца и творението, – за да осъществим съзнателно общение с Първата Причина.

Последователят на Новото учение се научава да мисли по новому, преодолявайки всички противоречия в нашето битие на ограничеността и необходимостта. Зад събитията от действителността той безпогрешно прозира сложната динамика на творческите процеси. Той проучва обективните дадености в тяхното движение и развитие. Съзнанието му е винаги будно и схваща всяка активност, всяко изменение като изява на Всемирното Единство. Той знае, че целият Космос е еманация на Върховното Божество, създадо условия за живот и прогрес на всички същества.

Новото Учение се преподава в окултната Школа. Основното й предназначение е да създаде предпоставки за издигане на човешкото съзнание на качествено ново равнище. Всяко такова равнище е едно по-високо стъпало на еволюционната промяна. Учителят подчертава: *“Тази Школа върви по абсолютния Път. Щом искате да вървите по един относителен път, вие се изключвате от Школата. И вън от нея пак е школа. Всичко влиза във Всемирния план.”* Сама по себе си Школата представлява умалена проекция на земното човечество с цялото му разнообразие от характери и особености на личността. Вътре в Школата работят и невидими сили, от духовния свят в нея проникват мощни животворни енергии, които разтварят душите на учениците за Новото и ги изпълват с упование, воля и търпение да извървят своя път докрай. Всички велики Учители на човешкия род са създали свои школи и са оставили след себе си следовници, които да разнесат навред факела на пресътворението. (Темата за окултната Школа ще бъде обект на разглеждане и по-нататък в настоящия лекционен курс.)

2. Идейни паралели с други учения и духовни школи. Връзки и взаимоотношения с християнството

а) идейни паралели с други теоретични концепции

Съществува ясно изразена връзка между учението на ББ и най-разпространените източни религиозно-философски концепции. Отношението на ББ към източните религии е свързано с проблема за инволюционното и еволюционното развитие на земната цивилизация (както пояснихме по-горе, инволюция = процес на низхождане на Духа в материята; еволюция = процес на възвръщане на Духа към Първопричината, Бога).

Бялата раса (която е водеща за настоящия космически момент от развитието на земната общност на разума) е точката на обръщане от инволюция към еволюция. До идването на Христос човешкото съзнание слиза все по-дълбоко в материята. С този процес са свързани и редица източни духовни школи и религии. Идването на Ме-

сията и Спасителя Иисус Христос бележи повратната точка в развитието на земната човешка цивилизация, при което следва да се премине от инволюционно към еволюционно разгръщане. След като Христос дава новото Божествено Откровение, възникват нови глобални задачи за решаване, съответно се появяват и нови духовни течения. Христос подготви човечеството за грандиозния преход (от инволюция към еволюция), а в съвременната епоха това предстои да се реализира на практика. От идването на Христа до момента протича период на подготовка за споменатия преход. Това е време на очистване, жертви и страдания за човека (епохата на зодиакалния знак “Риби”). Христос се появи в плът на Земята преди всички хора като общност да са слезли до дъното (т. е. до най-ниската инволюционна точка на потъване на духа в материята), Той се въплъти малко преди това. След Него човешките души продължават още за известно време да слизат надолу. А днес, в съвременните условия, те трябва да поемат нагоре – по пътя на еволюцията (духът постепенно се освобождава от оковите на материята и се завръща очистен и с неповторим индивидуален облик при своя Първоизточник – Бога). Понастоящем човешкото общество се намира в епохата на знака “Водолей”. Според Учителя П. Дънов преходният й период започва да тече от 1914 г. (годината на избухването на Първата световна война). От друга страна, той изтъква, че периодът на “Кали юга” (железният) е започнал в 4 481 г. пр. Хр. и ще завърши в 1999 г. Следователно вече се намираме в епохата на “Сатия юга” (златната). Ако се съди по характера на събитията в световен мащаб – всички кризи от политическо и икономическо естество, противоречивите тенденции в културата и духовния живот, лутането между различни, често антагонистично противоречиви ценностни системи, – докато се зарадваме на блясъка на златото, ще се наложи да преминем през още редица тежки изпитания.

За същността на епохата на Водолея Учителят П. Дънов казва следното: *“Това време ще бъде на войни, безредици, разорение и последна война на Сатаната за превъзходство.”* И още: *“Сега сме в епохата на Водолей, което значи **чистота**. В епохата на Водолей*

всичко ще се оправя! Астралният свят е вече почистен. Бъдещата култура се отличава по три неща: повдигането на жената, повдигането на бедните и слабите и застъпване правата на човека.” Макс Хайндел в своята “Астрология” твърди, че в епохата на Водолея ще бъдат решени две особено важни задачи: ще бъде премахнато плътоядството (месоядството) и плътската любов ще се трансформира в Божествена.

Като цяло – източните религиозно-философски концепции са актуални за своята епоха, методите им са съобразени с конкретните исторически задачи и с изискванията на дадения космически момент. Божественото учение е едно, но методите са различни!

При търсенето на адекватни паралели между учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов и други теоретични схеми е задължително да бъдат отчетени основните възгледи и стремежи на модерния мистицизъм, както и общността от главни идеи и тенденции, обединяващи в едно цяло учението на йогите, теософията и съвременните окултни школи. Не на последно място трябва да бъдат взети под внимание и водещите тези в Христовото благовестие, ала не в църковната му интерпретация, а в неговия първичен вид, бликащ от възвишен идеализъм. Съвкупността от посочени идеи и теоретични структури е именно своеобразна основа, върху която гради П. Дънов.

Според някои изследователи (напр., българския философ от първата половина на ХХ в. Ангел Томов) учението на ББ, представено от П. Дънов – подобно на модерната теософия и сродните ѝ учения, – би могло да бъде окачествено като **съвременен пантеизъм**. Пантеизмът (от гр. pan – всичко, и theos – Бог) представлява философско учение, според което Бог се явява безлично Начало, което не се намира отвъд границите на природата, а е тъждествено с нея; пантеизмът разтваря Бога в природата, като отхвърля свръхприродното начало; Бог е светът и светът е Бог. Същият български мислител определя учението на П. Дънов едновременно и като **възвишен монотеизъм** (от гр. monos – един, и theos – Бог: поклонение и вяра в един Бог). В своите разсъждения по темата, коментирайки общата

идейна база на учението на ББ, предадено от Учителя П. Дънов, и отбелязаните теоретични концепции, А. Томов изтъква, че по отношение на Битието Бог е трансцендентен и иманентен. Той е неизменен Абсолют, централна Монада и същевременно проявяващ се, даващ форма и живот на всичко, вечно творещ Логос. В качеството Си на Абсолют Той е Първопричина на всичко съществуващо, даващ живот на всичко (Деян. 17:28), съдържа единството на всички души. Той е Глава на човешкия дух. В Своето проявление Той е единното и вечно Битие, всемирният живот, творческата любов, висшето съзнание или “съзнанието на Цялото”.

П. Дънов споделя с **йогите**, с **теософията** (от гр. theos – Бог, и sophia – мъдрост, знание; буквално Божествена мъдрост, богопознание; в собствения смисъл теософия се нарича учението на Е. П. Блаватска (1831–1891), която през 1875 г. основала теософско дружество в Ню Йорк; скоро след това неговият център бил преместен в Индия; функционира и днес; теософията обединява схващания и елементи на различни източни и западни религии и идеалистически системи, главно на будизма и други направления на индийската религиозно-философска мисъл; по този повод някои я наричат “езотеричен будизъм”) и **съвременните окултни учения** идеята за инволюцията и еволюцията (разгледана по-горе) като висше и основно проявление на Абсолютното, като главен и доминиращ над всичко закон на всемирния живот. В своето учение той прокарва също така и идеите за кармата и прераждането (превъплътяването) на душите (на този компонент от учението на П. Дънов е посветена отделна тема в настоящия лекционен курс). Последното той утвърждава не поради това, че в противен случай (ако бъдат отхвърлени тези възгледи) действителността не може да се примири с идеята за господството на една висша разумност, висша Любов и висша правда в живота, а защото тези идеи – за кармата и прераждането – са опитани и несъмнени за него истини на живота.

Както теософите и всички окултисти, П. Дънов учи, че Битието далеч не се изчерпва с т.нар. “материален свят” на триизмерното пространство и че това Битие се проявява едновременно и в по-

извисени, по-фини субстанциално полета или светове – астрален, ментален (умствен), каузален (причинен) и др. (у първите християни: етерен, астрален, умствен и три духовни свята); че силите на всяко по-висше поле – като по-тънки (сиреч по-фини) и по-духовни – проникват по-нисшето поле и всички тези взаимно проникващи се полета (светове) съставляват едно единно Битие, единен Живот на всемирния Дух. В по-висшите светове се проявяват по-висши строителни, структуриращи сили. Те биват обитавани и от същества от по-високи степени на еволюция в сравнение с тази на човечеството – разумни същества, организирани в стройна йерархия.

Наред с посочените тук паралели следва да бъде отбелязана и една вътрешна връзка между концепцията на Учителя П. Дънов (която навсякъде наричаме “Учението на ББ”) и идеите на **розенкройцерите** (средновековна духовно-мистична школа, според някои възникнала върху основата на идейното богатство на богомилството; в наши дни съществуват няколко различни клона на това движение; в Европа то е представено от два главни центъра – в Германия и в Холандия) за Божественото присъствие в природата.

И така, очертахме несъмнената близост между учението на ББ, представено на българска земя от Учителя П. Дънов, и източните религиозно-философски концепции. Налице са паралели (освен посочените дотук) и с: **индуизма** (с разгледаната теза за пантеизма); **Веданта и брахманизма** (схващането, че отделните индивидуалности са манифестация на един вечен Дух, към Когото се стремят като крайна цел на своето съществуване); **будизма** (идеята, че човешките отношения трябва да бъдат приведени в хармония с универсалните закони и че основен принцип на поведението е любовта към ближния); доктрините за безсмъртието на душата и вече отбелязаните закони на кармата и прераждането, чиято родина е също Индия.

Разглежданите теоретични съответствия би трябвало да бъдат допълнени и с паралелите между учението на П. Дънов и: **питагореиството** в древна Гърция (VI в. пр. Хр. – преценява прераждането като възможност за пречистване и усъвършенстване, понеже ду-

шата е свързана с Бога); учението на най-великия древногръцки философ **Платон** (427–347 г. пр. Хр. – изтъква безсмъртието на душата, която има Божествен произход и представлява истинският човек); **неоплатонизма** на **Плотин** (205–270 г. сл. Хр. – възгледът за еманация на света от Бога, Който е трансцендентно и творческо Едно); **египетския херметизъм** (идеята за вечното възкресение и неразривната връзка между Бог, природа и човек; принципът, че Бог обича човека и затова му прощава всичко).

Могат да бъдат открити сходства между учението на ББ и други теоретични източници, които по същността си са близки до християнството: **гностицизмът** – също окултна система, която набляга на знанието за начина, по който Божествената искра в човека ще се реинтегрира (т. е. ще се съедини отново) с източника си – Бога; бележитите учители на Църквата от първите векове на християнството, представители на Александрийската богословска школа – **Ориген** и **Климент Александрийски**: те разглеждат цялото Битие като одухотворена същност (елементи на хилозоизъм – философско учение за универсалната одушевеност на материята и на света като цяло); според тези двама християнски богослови и мислители човешките души се пречистват и извисяват и постъпателно се завръщат към целта си – Бога; в края на времената всички ще се спасят (учението на Ориген за т.нар. апокатастасис, което е било отхвърлено от християнската Църква като еретично) и старият материален свят ще изчерпи съдържанието си; център на съвършенството на човека е познанието на Бога; единственото средство за проникване в Божията Същност е Любовта.

Не е трудно да бъдат установени някои прилики в схващанията на П. Дънов и тези на **Лев Толстой** (идеята за познаване на Бога като Любов и вярата в безсмъртието на душата, както и етическата концепция за отказ от егоизма). Но П. Дънов критикува разбиранията на Толстой, че държавата, науката и изкуството са пагубни, тъй като били творения на предхристиянската култура, както и неговото отношение към окултизма като към суеверие. Учителят П. Дънов оценява високо теорията за интуицията на **Анри Бергсон** и я при-

ема като основна в своята гносеология (вкл. твърдението, че интуицията е едно от най-важните качества на формиращата се VI раса).

Могат да бъдат открити паралели и с други идейни течения от подобен характер: **антропософията** на д-р **Рудолф Щайнер**, теософските трудове на Елена Блаватска, Ани Безант, Чарлз Ледбитър, Алис Бейли, Мейбъл Колинз и др., японското духовно движение Оомото, бахайството в Иран и т.н.

б) връзки и взаимоотношения с християнството

Що се отнася до **християнството**, то бива смятано от Учителя П. Дънов не за сродна религиозно-философска система, а за **същото учение**, т. е. поставя се знак за тъждественост между християнското учение и концепцията на П. Дънов. Последният обяснява различията между двете теоретични схеми с твърдението, че не всичко, изречено от Иисус Христос, е записано в четирите канонически евангелия (от Матей, Марк, Лука и Йоан Богослов). Така също – според него – и някои от записаните проповеди и поучения на Спасителя се нуждаят от съвременна интерпретация. Като цяло бива възприета фундаменталната теза, че учението на ББ в редакцията на П. Дънов осветлява евангелските истини и Христовото благовестие от окултни позиции, за да могат да бъдат правилно разбрани и приложени. Особено внимание в този аспект на осмисляне бива обръщано на ап. Павел, за когото се смята, че е бил окултист, и то от най-висок ранг (впрочем теософите твърдят, че ап. Павел е въплъщение на един от Великите Учители на земната Йерархия – Иларион).

Най-съществената разлика между схващанията на П. Дънов и християнското учение е концентрирането на вниманието на Словото на първия върху човека (допирни точки с антропософията на Р. Щайнер) и вярата, че той може със собствени сили да поеме духовно-нравственото си развитие и да установи *“Царството Божие на Земята”*, да очисти всичките си грехове, живеейки според Божия закон. Ролята на човека, в съответствие с възгледите на П. Дънов, е по-значима от това, да следва предопределението на съдбата. Учителят на ББ у нас допуска по-голям потенциал на човека, защото

човешката душа е част от Бога, първична Божия искра. Когато в живота бъде приложено учението на Любовта, което е истинското Христово учение, тогава ще настане и *“Царството Божие на Земята”*.

От позициите на християнския църковно-богословски критичен анализ теоретичната система на Учителя П. Дънов може да бъде определена като еkleктическо учение, състоящо се от мирогледни принципи, насочени към подобряване живота на отделната личност и на човечеството като цяло. От друга гледна точка: практическата философия на П. Дънов, макар и пронизана от духа на ранното християнство, не е нито богословие, нито учение на Църквата. В беседите на Учителя на ББ не липсват критики към онези свещенослужители, които са се отдалечили от светлината на Евангелието и са се примирили с церемониалното възприемане на Христовото Слово.

Като развива своето учение, Учителят П. Дънов набляга на твърдението, че изхожда от духа и основните начала на истинското християнство, че той възсъздава Христовото учение в неговия чист вид, както то е проповядвано и разбираемо от самия Иисус Христос и от първите отци и учители на Църквата. Нещо повече – той го допълва с онова ново, което Спасителят *“би казал сега”* – след 2 000 години, на хората; изяснява онова ново и велико, което иде и сега в света чрез живия и непрестанно творещ в душите Христос, проявяващ се във всичко непреходно и прекрасно, което се ражда и иде в живота.

“Ако Бог е говорил в миналото на хората – казва П. Дънов, Той и днес говори; ако Той днес не говори, тогава въобще не е говорил. Най-важно е: какво Бог сега иска да каже и казва на хората. Най-важни са “последните писма” на вашия небесен Баща!” Според Учителя П. Дънов Иисус е един от най-добрите ученици на най-великия и единствен Учител – живия Бог, Словото, Христос. Той е постигнал такова духовно съвършенство, така цялостно е хармонизирал и слял Своята воля с Божията и Своя живот с висшия Божествен живот, че се явява съвършен изразител на този Божествен живот, на Божията Воля, Мъдрост и Любов. Той има

пълното право да заяви: “Аз и Отец Ми едно сме”; “Който познава Мене, познава Отца Ми”. Ето защо с основание е наречен Христос, Син Божий, Богочовек, велик Учител на човечеството. Иисус учи, че истинският живот, безсмъртието, Царството Божие може да бъдат постигнати чрез проявяване на Божествения живот, изпълнение на волята Божия или чрез активна творческа Любов и култивиране на действително съвършенство. За да придобие човек истинския живот, трябва да се освободи от робството на греха и тъмнината, да се откаже от всичко, което е противно на Любовта и на волята Божия. Той трябва “да изгуби” низшия живот, за да придобие висшия; следва да се свърже с висшия живот, както лозовата пръчка е свързана с лозата; длъжен е да усвои “тесния път” на живота и да се роди наново в дух и истина.

Според Учителя П. Дънов учението на Иисус Христос е окултно по своя характер – неговите дълбоки и основни истини са съставлявали тайно учение на ранното (първото) християнство, което се е предавало от уста на уста, чрез посвещения в т. нар. Христови – малки и големи – мистерии. Тези висши истини са били възприемани посредством дълга подготовка и нравствено издигане; те са ставали обект на лично преживяване и лична опитност, а не само на вяра, и са били преценявани като несъмнена жива действителност. Ето защо истинските християни от периода на ранната Църква са имали моралната сила да следват препоръчвания от Иисус “тесен път”; ето защо те са основавали братски общини, които са просъществували около три столетия; ето защо те са умирали с песни и молитви по арените, разкъсвани от диви зверове.

Ала когато християнството се превърнало в държавна религия (след Миланския едикт на император Константин Велики – 313 г.) – религия, от една страна, на цялата невежествена народна маса, а, от друга – на робовладелците, феодалите, властимащите (на всички, които упражнявали експлоатация, насилие, неправда), тогава то било подложено на изопачаване. Тесният път бил изоставен, тайното учение – забравено. Тогава постепенно било създадено едно удобно християнство, започнали да проповядват и да утвърждават вярата

в постигане Царството Божие не на Земята, а на небето, не чрез изпълнение волята Божия и прилагането на Любовта, изключваща всякаква омраза и насилие, и не чрез постигане на истинско съвършенство, а чрез Христовата жертва на Голгота, чрез опростена (до степен на опростенчество) вяра в Христа, чрез осъществяване на чисто външни ритуали и обреди – формална церемониалност. Така се стигнало и до куриозите с обратен знак – индулгенциите и инквизицията. По този начин “тесният път” бил заменен с широкия и удобен път на насилието, неправдата и греха. Но същевременно официалното, институционализирано християнство изгубило своя истински живот и престанало да бъде онзи мощен фактор за всестранно повдигане на човека, каквото било в първите времена от земното битие на Църквата.

Верен на своя метод – да не се занимава с отрицателното в живота, а само да твори и да създава новия живот, – П. Дънов не само не воюва срещу официалната Църква, но и твърде рядко си спомня за нея. Той просто обяснява Христовото учение, разкрива неговия истински смисъл и мощния творчески дух, извиращ от него; възстановява неговите най-красиви и значими традиции и създава в душите истинска **жива вяра**, способна да внесе великото и новото в живота. Той проповядва **прилагането на Христовото учение**: отказване от робството на греха и низшия живот и възприемане “тесния път” на духовно-нравственото усъвършенстване, на новородението, на единението с Бога, чрез всеобхватно изпълнение на Неговата свята воля. Той проповядва и онова ново и велико, което Христос носи днес навред по света и на първо място – в нашите сърца и души.

В заключение: учението на ББ в България и изградената върху неговата основа духовна общност не е нито църква, нито секта. То е **Школа**, която освен своята философска страна има и (най-вече!) практическо значение за живота. Тази Школа не се уповава на догми и ритуали, осветени от вселенските събори на християнството – затова именно не е църква, макар че ББ никога не е било против никоя църква. Напротив – официалната институция, наречена “хрис-

тиянска Църква” (в конкретния случай БПЦ), се е опитвала да воюва срещу Учителя и Братството. Това учение, предадено от П. Дънов на българския народ и на света, **изключва всякакъв фанатизъм**, от което следва, че не е секта, нито ерес, както Църквата обикновено предпочита да назовава всяко свободно изповядване на Христовото Слово. Еретик, според Учителя П. Дънов, е всеки, който няма Любов към Бога и към ближния си.

Съществуват три главни клона на Христовата църква, три основни нейни изповедания: римо-католицизъм, православие и протестантство (евангелизъм). Към кое от тези три изповедания или към коя църква Христос би имал предпочитание? Как мислите? Ако отговорим в духа на учението на ББ, в духа на изреченото от Учителя П. Дънов, Христос би приел всеки вярващ в Любовта, от която и да е църква, ако има Любов към Бога и ближния и у когото не е останала и следа от лукавство и фанатизъм. **Това именно е духът на Новото учение!**

3. Тематичен обхват на учението на Петър Дънов – концепции за Бога, света, живота и човека

В своята квинтесенция, в сърцевината на самата доктрина П. Дънов очертава четири основни теми, четири кръга на философско виждане, независимо от словесния изказ, а именно: **същността на природата, развитието на живота, значението на знанието, присъствието на Бога.** Нюансите на тези въпроси, на тези така обширни тематични кръгове докосват също една широка гама от философски, психологически, етически, медицински и естетически разсъждения, които са подчинени на главната идея – пътят на човека, опосредстван от вселенските закони на кармата и прераждането, неотделима част от духовната еволюция на Космоса; път, който го отвежда при Бога. Така окултното разбиране се преплита с Евангелския идеал и се достига до извода, че Христос – безспорно най-великият Учител на човечеството – има мисията да приедини човешкия род към Истинната. А тази Истина се открива

чрез природата, чрез необятността и тайните на мирозданието, чрез проявлението на Божеството във всяка фибра на световната Реалност, във всяко трептение на човешката душа, във всяко движение на живота. Природата е доказателство за това, че Бог съществува. Но природата в концепцията на П. Дънов не е само огледало на Божието битие, а е абсолютна форма на съществуване на живота, на Единния Живот.

Неведнъж учениците на ББ в България запитвали своя Учител кой е онзи елемент, който прави неговото учение така примамливо. И той винаги отговарял по един и същи начин: **“Свободата!”** Изживяването на тази свобода зависи от ръста, който ученикът е постигнал в своето духовно развитие. В беседите си П. Дънов подчертава, че истински свободен е този, който люби Бога. За него свободата не е произвол или пустиня с далечен, замъглен от миражи хоризонт. Тя е притежание само на най-издигнатите духове. Може да се случи външно свободният да е истински роб, а поставеният във вериги да е свободен. **Условията за свободата са вътре в духа.** Щом светилникът на душата ти свети, ти си свободен. Един от характерните белези на свободата – така, както трябва да се разбира от духовния човек – е това, че от различните хора, които срещаме в живота си, не бива да очакваме еднакви неща. Всеки човек търси по различен начин своето щастие. Повечето от нас се стремят към утвърдени от традицията ценности: да създадат семейство, да отгледат деца и да ги възпитат, да си уредят едно спокойно, безоблачно, осигурено във всичко съществуване. Само тези, които чувстват в себе си непреодолимото влечение и призвание за свършен, съзнателен живот, протичащ далеко от шума на световната суета, само те са, които ще останат да вършат сами до края на земните си дни духовната работа.

В еволюцията на отделните човешки индивидуалности има много обстоятелства, които не познаваме добре или въобще. Затова сме длъжни да бъдем крайно внимателни и толерантни към пътищата, които хората избират в живота си, както и към начина, по който живеят. **Свободата на отделната личност следва да се разпростира до такава граница, при която да не пречи на свободата на другите.**

В своето Слово Учителят П. Дънов разглежда света като една осъществена в материята Творческа Мисъл на Бога. Хората са на различна духовна възраст. “Стълбата на Яков” (Бит. 28 гл.) е на практика безкрайна в размерите си и няма две същества, които да заемат едно и също стъпало. Не всички са устроени така, че да могат да възприемат еднакво Божествените идеи. Понякога учени хора, с дипломи и титли, но с по-ниска степен на духовно развитие, остават чужди за истините на Невидимата Реалност, понеже все още не притежават “антена” и “приемник” за тях. Тях можем да оприличим на дървета, които раждат твърди плодове, узряването на които става късно, когато зимата вече хлопа по вратата на живота.

Новото учение е лишено от ритуали и шаблони, от показна, изпразнена от съдържание церемониалност. То изяснява свободно, с философска задълбоченост и дори с експериментална доказателствена сила безсмъртното и всепобеждаващо Христово благовестие. **Учението на ББ е едновременно вяра, наука и висш нравствен идеал.** То е същевременно **практика в ежедневието**, стремяща се да върне на човека изгубените или ранени надежди за нещо истинско, достойно, красиво, непреходно. Който възприема Божествената Любов като основен закон в живота, той вече е приет във великата армия на Светлината. Тази именно Любов – и никоя друга – разрешава всички противоречия в личния, обществен и международния живот.

Учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, разглежда Космоса като един колосален по мащабите си организъм, в който съществуването на галактиките, звездите и планетите, на човека, животните, растенията, минералите, молекулите, атомите и най-малките частици на веществото се направлява от едно **Единно Мирово Съзнание – Творческия Универсален ДУХ**, Когото народите през различните епохи са назовавали по различен начин. Отрицателите на тази вездесъща Реалност, т.нар. атеисти, плащат прескъп данък на изконно невежество. Атеизмът е приемлив за хора, които се боят, че някъде в дълбините на Вселената, в духовните пространства на безкрая, стоят записани по незаличим начин техните дела, за които

те трябва да отговарят. Атеизмът им носи измамно, временно успокоение. Ала ние, вярващите в Божието битие, знаем, че Онова, Което се назовава Мирова Правда, частица от която обитава всяка душа, един ден неизбежно ще похлопа по дверите на съвестта. И тогава...

Учението на ББ, което е една от формите на великата наука за човека, природата и Бога, е поставено върху непоклатимия фундамент на вечните, ненакърними, всепроникващи принципи на Христовото Слово. Това Учение датира още от преди времето на Хермес Трисмегист (Триждивеликия) в Египет, преминало е през Ведите на индуизма, през еднобожието на Мойсей, за да достигне своя безспорно най-висок връх у Иисус Христос от Назарет. Това Учение се е стремяло винаги да освободи човешката душа от оковите на всякакво психическо робство и фанатизъм. То дава полет на мисълта към неизбродимия път на Развитието, което е вечно. По свой собствен, непонятен за обикновения разум начин Развитието е неотменна част дори от глъбинната, непознаваема Същност на Всевишния.

Като своеобразен отклик на редица източни и западни религиозно-философски и духовно-мистични концепции учението на ББ, бидейки издържано изцяло в духа на Христовото Слово, приема Любовта, Милостта и страданието като метод за пречистването, извисяването и усъвършенстването на човешката нетленна природа. Със сигурност може да се твърди, че няма значим проблем на Битието, на Духа и материята, който да не е бил засегнат, осветлен и разтълкуван от Учителя на ББ в нашата страна – Петър Дънов. Неизчерпаемостта на богатството на идеи, които той щедро и съвършено безвъзмездно предлага на своите слушатели от всички възрасти, обуславя грандиозния тематичен обхват на неговото учение. Немалко е извършено за систематизацията и класификацията на това българско духовно-културно наследство – извор на законна гордост пред съкровищницата на човешкото знание и духовна опитност. И все пак най-важното в тази насока тепърва предстои. Това е задача за последователите на това светло Учение за десетилетия, а може би дори и за векове напред.

4. Практическа стойност на учението на Петър Дънов. Правилото за приложение на придобитото знание. “Философия на живота”

“Знанието се превръща в сила, когато се прилага.”
(Учителят П. Дънов)

Нерядко в свободен разговор със своите ученици П. Дънов се е обръщал към тях с думите: *“Колко неща сте приложили от това, което съм ви говорил? Много малко сте приложили. Аз виждам къде е погрешката, зная защо не сте го приложили. Прилагане трябва. Мислите, които събирате, хубавите работи, които възприемете, приложете ги. Не да се натрупват само камъни и тухли, а трябва да има градеж. Каквото получите, градете с него. Трябва ви една школа.”*

И по-нататък той им е обяснявал как да се избавят от заблудата, че знаят твърде много, а същевременно остават пасивни към изпълването на придобитото знание. То би могло да се оприличи на изумително красив диамант, който ленивият духом държи в джоба си. Така никой – а най-вече той самият – не е в състояние да се порадва на блясъка и прекрасните му форми.

Философското, богословско и медицинско образование, получено от П. Дънов в САЩ, както и неговото изрядно познаване на практическите въпроси, изграждат в съзнанието му критична позиция спрямо доктриналното мислене. За всекиго е ясно, че научното, рационално познание не може да обхване в категории и интелектуални рамки безкрайното многообразие на живота и да подчини практиката на логически построения. Много рядко хората се интересуват от разсъжденията на професионалните философи, теолози, психолози и пр. Той, редовият човек, иска да познава живота в неговата непосредствена реалност, да познава онова, което става пред него и със самия него. В това отношение П. Дънов изпреварва значително традиционното философско мислене. Той поставя въпроса, той слага пръст в раната, той казва, че главното е да се живее, а не

да се философства. Учителят на ББ у нас предлага едно **окултно разбиране**, което в сърцевината си отразява християнския възглед за живота като най-висше благо, като служение на ближния, като светлина. Когато приема природата като творение на Бога, той твърди, че езотеричните общества, белите братя и сестри работят неуморно за развитието и качествено усъвършенстване на живота, за културата и напредъка на индивида, на нациите и на човечеството. Но всичко това става според Божия план, в съответствие с Неговия Промисъл, като следствие от абсолютно свободната воля на Твореца. Така П. Дънов изхожда от християнското разбиране, че Бог е космическата Любов. Той полага неимоверни усилия да премахне традициите, които вече са се превърнали в спирачка за неспирния ход на еволюцията, да разруши сковаващите стереотипи на мислене и поведение, да подтикне човека да се обърне към природата и да заживее според нейните прости закони. За Учителя П. Дънов е от особена важност да мотивира съвременния човек – след като е стъпил здраво на земята – да обърне поглед и нагоре, да се взре в дълбините на Космоса, да подири смисъла на своето скромно съществуване в могъщия ритъм на Вечно Съществуващото, да почувства силата на своята творческа мисъл, на Божественото начало у себе си. Всички тези ракурси и постижения на Новото учение в своята съвкупност надминават значително рамките на една традиционна философска система. Те са обещание, че е направена голяма крачка напред към очертаването на нова, различна **картина на света**.

Така П. Дънов разкрива на своите последователи една малка, но твърде важна тайна на живота. От Бога и Природата идат всички блага и човек е призван да полага усилия, за да ги използва за своето развитие. Негова основна задача е да реализира възможностите, вложени от Създателя у него. А у човешкото същество са вложени в потенциално състояние всички принципи и сили на Природата, всички Божествени зародиши. И всичко това следва да бъде разгърнато и динамизирано, да бъде проявено в цялата му творческа съзидателност. Именно тук е съсредоточен централният, практическият пункт на Новото учение – да **посочи методите и пътищата**,

по които да се развият и проявят всички добродетели, сили и способности, вложени у човека. Беседите и лекциите на Учителя П. Дънов предлагат в огромно изобилие такива методи и средства.

Ала с една съществена забележка: в Словото на П. Дънов са важни не само думите. В тях има запечатани, скрити закони, които човешкият език е безсилен да предаде. Множество истини остават непреведени. Само който ги е преживял, може да ги възприеме. Затова четенето на свещените Писания въобще, както и на Учителевите беседи и лекции, трябва да става с разбиране и прилагане на онова, за което е писано. *“При четене трябва да се мисли и да се прилага”* (П. Дънов).

За това, какви задачи си поставя в някои от своите беседи, Учителят П. Дънов казва следното: *“Някои мои беседи са чисто хирургически. Чистят раните на хората, на които говоря. Значи съобразявам се с хората, със слушателите, с живата публика, която е пред мене.”* На друго място той обобщава: *“Във всички лекции могат да се намерят методи за възпитание и за самовъзпитание. Безброй методи, начини, форми и образи съм дал за възпитание на децата и на възрастните, на философите, на поетите и т.н.”*

Прилагането на Новото учение в ежедневиия живот – и в малките, и в големите неща – е главният акцент в Словото на Учителя. Безброй пъти той подчертава непомръкващата актуалност на това водещо начало в предлаганото от него знание. Често пъти П. Дънов съчетава в поясненията си необходимостта от приложение с разкриването същността на това преобразуващо познание за живота: *“Сега трябва да се приложи Новото учение. Новото учение седи в това: като минавате край някого, чийто кибрит е овлажнял, ще запалите свещта му. Не му говорете много. Една дума трябва да му кажете. Или гледате, че някому е студено. Зимно време е. Няма защо да му казвате, че Господ ще промисли за него. Носите кожух, метнете го на неговия гръб, кожухът ще започне да му говори, че Господ го обича. Вие казвате: **“Господ ще промисли за тебе”**, а кожух не му давате. Помнете: добрите ви дела ще останат с вас. Където и да отидете, те ще вървят подир вас.”*

От теорията към практиката – това е водещото направление, червената нишка в словесното съкровище на Учителя П. Дънов: *“Всяко нещо, което говориш, ако не си го преживял и приложил, няма сила.”* Според него: *“Трябва да се учи не само теоретически, но да се правят малки опити.”* От придобитото познание – към ежедневния живот с неговите безбройни проблеми; от изградените в съзнанието образи, представи и настройки – към тяхното осъществяване в действителността, така богата на изпитания. Словото облича във форма всяка мисъл, изказана на глас. А пък делото е това, което претворява словесните форми в конкретни практически резултати. Така своеобразната верига **мисъл – слово – дело** се затваря и принася плодовете на човешкото творческо начало пред олтара на Служението. В този смисъл Учителят П. Дънов наставлява: *“Когато хората започнат да прилагат в малък мащаб това, за което говорят, тогава ще се обнови светът. Всяка мисъл, която човек има, трябва да я постави на опит. И философията, която има, трябва да я постави на опит.”*

Образите, с които П. Дънов си служи в беседите, са заимствани от Природата. В това отношение той споделя: *“Трябва мисленето, философията, животът и упражненията, всичко да напредва заедно, в хармония. Истините и упражненията, които съм ви дал, се дават за първи път на външния свят. Най-новото, което сега е в Природата, това превеждам. Преди две хиляди години беше друго. Казват: **“Едно време Христос е казал това.”** Но Христос е казал също: **“Сега не можете да разберете някои неща, а после ще ги разберете.”** Та сега има нови неща и след две хиляди години ще има още по-нови.”*

Прилагането на усвоеното знание е първа и неотменна задача на окултния ученик. В същност той знае реално само онова, което вече е опитал на дело в своя живот. Останалото е теоретично богатство без покритие до момента на приложението. Затова си заслужава да се вслушаме в съвета на П. Дънов: *“Туй, което ученикът знае, трябва да го приложи в живота си! Знаеш само това, което си приложил и опитал. И само това знание ще върви винаги след тебе.”*

Бог посредством великите Учители на човечеството предлага напълно безкористно на хората жива вода от непресъхващия извор на Божественото учение. От тях самите зависи как и доколко ще се възползват от този безценен дар. И не на последно място – дали ще осмислят ролята на Източника на това познание, както и своето отношение към Него: *“Божественото трябва да се изпитва и прилага всякога. Когато един избави някого от водата – и единият, и другият имат силно преживяване. Но единият изпитва едно, а другият – друго. И двамата трябва да благодарят на Бога!”*

Впрочем отношението на всяка душа към Божественото бива обусловено в най-висока степен от нейната духовна зрелост. Последната от своя страна е в пряка зависимост от момента, в който тя е излязла, родила се е за живот от Първоизточника, както и от темповете, с които възприема, усвоява и прилага житейските уроци. По този повод Учителят П. Дънов отбелязва следното: *“Всички души излизат от Бога в различни времена и отиват да се учат. Състоянието на една душа показва до каква степен се е учила. Всяка душа използва условията според своето развитие. За нас е ясно де е направила погрешка.”*

Прилагането е най-резултатно, когато бива осъществено **без отлагане**, т. е. точно в този момент, в който то е необходимо, наложително. Изпускането на благоприятния момент или ситуация често пъти се оказва фатално по отношение на крайните цели. Затова Учителят П. Дънов настоятелно препоръчва: *“Дойде ти една мисъл. Тя трябва да създаде едно чувство и да се приложи без отлагане (курсивът мой – К. З.). **Ако отложиш мисълта, ще я изгубиш. Нещата не се повтарят никога. Те всеки път са нови.** Мисълта, чувството и делото трябва да вървят заедно. Ако Божествената мисъл, която дойде в тебе, не създаде чувство и не премине в действие, връзката с Божественото я няма. Тя е прекъсната и липсват онези пълни условия за проява на Божественото.”* От човека – а още повече от ученика по духовния път – небето очаква да проявява градивна инициатива във всеки миг от неговия съзнателен живот. Най-вече, разбира се, при вземането на съдбоносни

решения, когато именно проличава най-ясно до каква степен той е възприел Божественото Слово и доколко го е превърнал в неделима част от своето мислене и поведение. *“ Детето, което е в майчината утроба, когато прави движения и рита, получава нещо от нея. С тези движения детето държи майката във връзка със себе си. Спре ли да прави движения, тя вече не може да му помогне. Също така и човек трябва да бъде активен. Тогава му се дава. Като е активен, той дава сигнализация за нуждите си. Спре ли се активността, не може да му се помогне”* (Учителят П. Дънов).

IV. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ В УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ

*“Ядка на Божественото учение е Любовта,
Мъдростта и Истината.”*

(Учителят П. Дънов)

Цялото необятно теоретично наследство на българския духовен Учител Петър Дънов – независимо от огромното му разнообразие – би могло да бъде сведено до **три основни начала: ЛЮБОВ**, която носи изобилния и пълен живот; **МЪДРОСТ**, която носи пълното знание и Светлина; **ИСТИНА**, която дава пълната и безгранична Свобода. Най-главното, на което Учителят на ББ в България набляга в своите беседи, е – да научи хората да любят Бога. Той е говорил многократно, проникновено и задълбочено за наука и изкуство, за подвига при неизбежната среща с изпитанията, за нищожните и великите проблеми в нашето човешко съществуване. Ала за нищо не се е произнасял така вдъхновено и категорично, както за необходимостта човек да възлюби Бога над всичко в света.

Помисли ли човек за Непостижимия Баща на Живота, трябва да почувства топлина и вътрешна радост, каквато никой тук, на земята, не би могъл да му предложи. И макар че Творецът е необхватен в Своето величие, Учителят П. Дънов ни уверява, че човек може да се приближи до Бога така, както едно дете приближава до своя баща.

За трите основни начала на своето учение П. Дънов свидетелства по следния начин: *“Любовта е това, без което не може да съществува никакъв живот. Мъдростта е това, без което никакво движение не съществува. Истината е това, без което никаква*

*граница не съществува. Любовта е **начало** на живота. Истината е **край** на живота. Това са двата **предела** на Великото в света. Това, което се движи по средата и оформява нещата, е **Мъдростта**.”*

Към посочените три водещи начала и принципи на Словото си Учителят П. Дънов добавя още два: **Правда** и **Добродетел**. Пет са върховете на древния духовен символ – Пентаграм, подробно описан, разтълкуван и обяснен като съдържание и енергиен потенциал от Учителя П. Дънов. Пет са и основните космически, Божествени принципи, върху които се изгражда неговото учение: **Любов, Мъдрост, Истина, Правда и Добродетел**. На всеки от тях е посветена по една подтема в рамките на настоящия лекционен курс.

БОЖЕСТВЕНИЯТ ПРИНЦИП НА ЛЮБОВТА

*“Любовта е свят, в който живее
Божественият Дух.”*

(Учителят П. Дънов)

Според твърдението на самия П. Дънов най-много от всичко той е говорил именно за Любовта. И въпреки това, пак по негово мнение, слушателите и последователите му са все още едва в преддверието на осъзнаването на нейната същност.

Любовта е непоклатимият фундамент на новозаветното благовестие на Господ Иисус Христос. Тя е доминантата и при изграждането на бъдещата Култура на VI окултна раса, чиито основи вече са излети благодарение живота, делото и Словото на Учителя П. Дънов и на мнозина други знайни и незнайни пратеници на Всемирното Бяло братство. Любовта е едновременно смисъл, цел и съдържание и на вселенския, и на нашия малък човешки живот. Каквото и да кажем за нея, няма да бъде достатъчно. Нека тук да проследим как осветлява нейната същност и проявления един велик духовен Учител.

1. Любовта – принцип на Битието, извор на всемирния Живот

Както вече изтъкнахме по-горе в това изложение, наред с Мъдростта, Истината, Правдата и Добродетелта – Любовта е един от петте основни космически, Божествени принципа в учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов през първата половина на ХХ в. пред българския народ.

Според християнското богословие и учението на Църквата Бог е сътворил света от Любов – за да създаде необходимите условия за изява на Живота, на живите същества. За животворящата функция на Любовта Учителят П. Дънов казва следното: *“От извора на Любовта са произлезли и ще произлизат всички светове през всичките вечности. Всичко в света живее в Любовта и чрез Любовта. Всичко, което виждаме: звездни вселени, слънца, планети, е проява на Любовта. Целият Космос в неговата целокупност, целият физически свят е проявена, материализирана любов. Това е великото “тяло на Бога”.*” Според него не съществува по-извисен свят от този на Любовта в цялото Проявено Битие: *“Най-великият свят, който познават мъдреците от всички времена и за който Христос говори, е светът на Любовта.”*

В своето Слово Учителят П. Дънов разглежда Любовта от най-различни гледни точки. В беседите и лекциите му тя изпъква ту като **творчески принцип**, ту като **съзидателно начало** или пък като **субстанциална среда за проявление и развитие на всемирния Живот**. Като илюстрация за тези аспекти на проявление на Любовта предлагаме съответни цитати от Новото учение: *“Всички души са свързани помежду си по такъв начин, че образуват нещо цяло, неразривно. От гледище на тази Любов светът представлява велик организъм, в който Бог живее и работи. Човек трябва да съзнава себе си като уд (съставна част – бел. К. З.) на Божествения организъм. Като дойде Любовта в нас, ще познаем, че във всички хора прониква един и същ принцип.”* Според учението на П. Дънов Вселената е тяло на Бога. А

Любовта от своя страна е тази, която свързва всички части на това тяло в едно Цяло – Космоса. Целият свят е построен и обгърнат от Любовта. *“Любовта е майка на света. Тя е създала всички организми, всички същества. Тя е родила и слънцата. Цялото небе не е нищо друго освен изложба на Любовта.”* От тези думи на Учителя П. Дънов прозира връзката на космическия принцип на Любовта с Мировата Майка или Световната Душа – Женската полярност на Божественото Начало в езотеричното познание. В този ред на мисли той добавя още: *“Първото нещо, основният принцип, това е Любовта – не сегашната ви любов, но Любовта, която е създала целия Космос, Любовта, от която произтичат всички живи сили в природата – всичко.”*

2. Любовта – основа на взаимоотношенията между хората

Любовта като градивен елемент съставлява дълбоката същност на човешкото естество. Тази изходна теза е потвърдена и в Словото на П. Дънов: *“Любовта е качество на душата, т. е. вътрешно богатство на човека, към което той трябва да се стреми. ...Любовта е вложена в човешката душа. Достатъчно е човек само да отвори ума, сърцето и душата си за Божественото, за да изяви любовта си към всички живи същества! Човек трябва да обича, за да се прояви.”*

В своята теоретична схема Учителят П. Дънов доразвива идеята на Христос за братство между всички хора, понеже те са чеда на Небесния Отец – Бога, и всички те са равни пред Него. (В същност окултизмът и езотеричното познание отхвърлят категорично равенството в този смисъл. И по-точно – те защитават тезата, че равенство съществува единствено по отношение на потенциала и възможностите за развитие. Но що се отнася до степента, в която е осъществен този потенциал – сиреч духовното стъпало или равнище, до което е достигнала в еволюцията си всяка монада, всяка индивидуалност в Битието – там равенство няма и не може да има!)

Изяснявайки взаимовръзките между Любовта и останалите четири Божествени принципа в светлината на междуличностното об-

щение, Учителят на ББ у нас подчертава: *“Любовта обема всичко в себе си. Сама по себе си тя е безконечна, а всички неща вън от нея са конечни. И затова ние казваме: Вечна е само Любовта. От нея изтича животът. Любовта е, която носи пълния живот. Доброто, като плод на Любовта, се съдържа в нея. Мъдростта, и тя се съдържа в нея, защото представя формите, чрез които Божията Любов се изявява. Истината също е включена в Любовта. Тя е най-чистият образ на Любовта. Правдата, и тя е включена в Любовта. Ето защо абсолютната Божия Любов подразбира абсолютна Правда. Дето няма правда, няма любов. Физическата страна на Любовта е правдата. За да се изяви Любовта на земята, непременно трябва да има Правда. Любовта е дълготърпелива, милостива, но абсолютната Любов изисква абсолютна Правда. И само човек, който е просветнал в Правдата, може да възприеме Божествената Любов.”* В обхвата на тези разсъждения на Учителя П. Дънов Любовта включва целия комплекс от отношенията между хората и всички добродетели, които те трябва да култивират през земния си живот: търпение, благост, благородство, скромност, смирение, опрощение, справедливост, доверие, надежда, физическа и духовна издръжливост, устойчивост, твърдост, упование и много други (ср. I Кор. 13 гл.).

Божественото начало у човека – това е самият той. От тази позиция следва да изхождаме и във взаимоотношенията си с нашите ближни, понеже потенциалът на всекиго от нас произхожда от една съвършена Същност и сам я отразява в дълбините на естеството си. Затова Учителят на ББ в България казва: *“Трябва да се определи понятието “човек”. Той е съчетание на добродетели. Само онзи може да се нарече “човек” и да носи същинското си име, който е дал път на Любовта, Мъдростта и Истината в себе си. Душата обитава в тялото от време на време. Всичкото богатство за вас е в присъствието на Бога във вашата душа.”* И като важно допълнение, на друго място в Словото: *“Методите на Любовта са написани в човешката душа. Разтворете душата си, всеки ден прочитайте по един от методите, написани в нея, и ги прилагайте.”*

Според Учителя П. Дънов лоши хора няма. За него лошият човек е зелен, неузрял плод; нека да го изчакаме да узрее и тогава да установим истинската му същност: *“Срещнеш един човек. Не казвай, че е лош, но кажи: Този човек не е проявен още, не е проявил доброто, което образува истинската му природа. Всички трябва да се проявим. Проявлението е в това, да изразим Божията Любов. Щом любовта не дойде в човека, и душата му не присъства в него.”*

Без Любов няма да можем да прощаваме на всички за всичко и да обичаме дори враговете си, както ни напътства Христос. Учителят П. Дънов обогатява тези наставления на Божественото Слово, като ни уверява, че ако открием у даден човек дори една-единствена положителна черта, заради нея ние ще можем да го обикнем и така ще му помогнем да израсне в духовно-нравствено отношение.

3. Любовта – фундамент на отношението на човека към Бога

У всеки човек е заложено като потенциал съвършенството на Твореца-Бог. Наш дълг е да го изявим в цялата му красота и пълнота. *“Господ живее в твоята душа и в твой дух, в твоето възвишено съзнание, което носи светлина. Призови този Господ и тогава ще можеш да направиш нещо. Подобни сме на Бога в това, че можем да мислим, да чувстваме и да обичаме като Него”* (Учителят П. Дънов).

Любовта към Бога е първата и най-важна заповед в Божествения нравствен закон според Христос. Сам Бог е Любов (I Йоан 4:8,16). *“И когато казваме, че Бог е Любов, подразбираме Същността, от която всичко произлиза”* (Учителят П. Дънов). Същевременно Бог е и вечният образец за човека като събирателен Обект на всички възможни съвършенства. Следователно дълг и на човека е да бъде изтъкан от Любов!

Нека тук предложим цитати от учението на П. Дънов, свързващи предидущата подтема (за любовта като основа на взаимоотношенията между хората) с настоящата: *“Ако обичаш Първата Причина – казва той, – ще обичаш и формите, чрез които Тя се проявява.*

Свещена е формата, чрез която Тя се проявява. (“Формата е съдържателна!” – Г. В. Ф. Хегел.) Това е ближният! Хората са частица от Бога. Както любим Бога, тъй ще любим и всички хора. Ако не любим Бога, всякога ще правим разлика между този и онзи човек.” И действително – от любовта към Вечното Начало на Вселената следва и любовта към нашия ближен, понеже това Начало присъства във всяка форма и я изпълва с живот. Щом човек обикне Цялото, непременно той ще обича и частите, съграждащи това Цяло: “Абсолютната Любов включва следното: Човек люби Бога! Това е първото и главно отношение в живота му. Това отношение е от периферията към центъра по линията на радиуса. Второто отношение на човека е любов към ближния, към всяка точка на окръжността. В първото си отношение човек се стреми към Бога. Във второто си отношение – към всички живи същества, към ближните си, които са излезли от същото Начало, от Бога.”

Любовта към Бога включва и Любов към всичко сътворено от Него – т. е. към цялото Творение, към целия свят. “Вън от Любовта – казва Учителят П. Дънов – ние не познаваме Бога. Любовта е свързана с всички органически същества. Няма живо същество, няма жива материя в света, която да не се влияе по един или друг начин от Любовта, да не е тясно свързана с нея. Бог на Любовта не е само вън от нас, във Вселената, а и вътре в нас. Той е живата връзка на всичко, което е “вън” и “вътре”.”

Като червена нишка в учението на ББ бива утвърждавана тезата, че Любовта към Бога до най-висока степен осмисля нашия живот. В този ред на мисли Учителят П. Дънов споделя: “Бог е Любов, Разумно Начало, Кое е вложило всичко в живота. Умът, сърцето, душата и духът са ни дадени от Бога. Защо да не обичаме Онзи, Който ни е дал всичко? **Смисълът на живота се заключава в Любовта към Бога.**” Според него единствената стойностна връзка между човешката душа и Бога е именно Любовта: “Да възлюби човек Бога, това е най-славният момент в неговия живот. Аз наричам човек само онзи, който е възлюбил Бога. Моментът, в който той се е самоопределил и е възлюбил Бога, го определя като човек.”

Когато човешкото съзнание се издигне до степен да обикне Великото Разумно Начало на Вселената от все сърце, с цялото си същество, тогава именно личността е постигнала идеала на своята душа, вече е напълно наясно с предназначението си на тази Земя, със смисъла на своето съществуване. Това състояние на човека би могло да бъде определено като най-висока точка на неговото битие в света на материята. В този смисъл Любовта би трябвало да се разглежда и като определящо условие за постигане на нравствено и духовно съвършенство. По този повод Учителят П. Дънов заключава: *“Дошло е вече време да възстановите връзките си с Онзи, Който ви е създал, Който ви обича и мисли за вас. Единствената привилегия на човека пред животните седи в това, че му е дадена възможност да люби Бога и да изпълнява волята Му. ...Най-първото нещо в света е: Всички да дойдем до този закон – да обикнем Бога. Хората обичат Бога, защото Той всеки момент се жертва за тях.”*

4. Прояви на Любовта у човека

“Крайните резултати на Любовта – това е да се опознаем.”

“Без Любовта не можем да проучваме човешката душа.”

“Любовта е единствената светлина, с която разполагаме, за да познаваме живите същества, с които сме заобиколены. За да познаваш хората в същинския смисъл на думата, трябва да ги обичаш!”

(Учителят П. Дънов)

Любовта мотивира човешкото същество да разкрие най-доброто от себе си. Тя преизпълва сърцето със светла радост и импулсира любещия да обхване в прегръдка целия свят. Когато чувството на обич е отправено към един конкретен човек, тогава ние съзираме най-хубавото, най-извисеното, което се таи дълбоко в неговия ум, в сърцето и душата му. В тази връзка Учителят П. Дънов казва: *“Човек иде от един възвишен свят на Любовта, Мъдростта, дето светлината царува, от онзи светъл свят, дето свободата, братство-*

то и равенството царуват, за които хората копнеят, от онзи светъл свят, гдето хората се познават, за другите живота си полагат, с Любов се ограждат, за Бога живеят. И когато човек обича някого, обича този Божествен, възвишен свят в него.”

Едва ли има по-вълнуващ момент в живота на всекиго от нас от мига, в който прекрасната птица на Любовта кацне на рамото ни. Това променя всичко. И най-обикновените неща от ежедневието придобиват особен блясък. А поривът да полетиш и да споделиш щастието си навсякъде и с всички сякаш те дарява с криле. Ето как това състояние на струяща лъчезарност е описано в Словото на Учителя П. Дънов: *“Когато в един момент Любовта те посети, то е момент, който никога няма да забравиш. Тогава ти ще почувстваш такова разширение, че ще се слееш с всички същества, ще искаш на всички да дадеш и да им направиш добро. Този момент ще остане за тебе като една любима мечта, най-много ще мислиш, ще го пазиш свято и никога няма да говориш за него, но той ще ти дава най-голямата сила и живот.”*

Любовта помага по най-непосредствения начин да бъде разкрита красотата на външното, на заобикалящата ни реалност, както и на облика, който самите ние предлагаме на околните. Ала в същото време тя крие в себе си и заряда на една разтваряща съзнанието мистичност, проникването до най-дълбинните пластове на личността. В същност именно това е най-истинската, Божествената Любов – вътрешният извор на човешкото пресътворение. В много от случаите нейните външни прояви представляват само сянка на действителната Любов. В тази насока Учителят П. Дънов споделя следното: *Досега вие нито сте обичали, нито сте били обичани. Вие имате любов, но не такава, за която аз говоря. Достатъчно е да проникне Любовта в човека за един момент, за да се почувства в хармония с цялата Вселена, с всички същества. Чувствали ли сте вие подкрепата на Любовта? То е едно мистично преживяване. Като че ли сте в съгласие с целия свят, с всички велики мисли. Ти едновременно присъстваш на небето и на земята. Желая ви да имате тази опитност, да се свържете с тази реалност, да се домогнете до нея.”*

Странно нещо е любовта... Никога не разбираш как идва и кога си отива. Едва по-късно ти става ясно, че (в повечето случаи) това е била онази преходна човешка устременост към единение с обекта на възжеланията, която обикновено назоваваме погрешно “любов”. Учителят П. Дънов я определя като проява на магнетично привличане между половете. Тя няма нищо общо с истинската, Божествена Любов, която е твърде рядък гост в нашия живот. Затова и не бива на никаква цена да пропуснем времето, когато тя ни е посетила – да бъдем неизменно будни за мига, в който тя ще се роди за живот в сърцето ни: *“Събуждането на Любовта е новораждане. Когато Любовта се пробуди в човека, животът му вече не изгасва. Той влиза в по-висока гама на живота. Светлината на това място е голяма, вследствие на което той вижда нещата ясно. Следователно светлината на Любовта осмисля както физическия свят, тъй и духовния и Божествения. Докато светлината на Любовта не огрее ума и сърцето, т. е. върха и долината, човек не може да бъде буден, поради което не вижда ясно. Идеалът е да дойде за вас този тържествен ден, да се стопли вашата душа и да почувствате поне за един момент какво нещо е великата Божия Любов, която може да ви разшири толкова, че да обхванете в себе си целия свят.”*

В своето Слово Учителят П. Дънов формулира **три основни закона** на Любовта. Мащабите на тяхното универсално действие покриват цялата палитра на взаимоотношения в кръговрата на Космоса: Бог – свят – живот – човек.

Първи закон: *Когато обичаш Бога – всички същества те обичат.*

Втори закон: *Когато Бог те обича – ти обичаш всички същества.*

Трети закон: *Всички ние живеем в Бога, без разлика – всички същества; това е дадено наготово. Важното е ние да дадем условия Бог да живее в нас. А това става, когато приемем Любовта.*

5. Божествената Любов – висшето проявление на Любовта в света

“Любовта в Божествен смисъл е разумна проява между две възвишени души, които стоят на еднакъв уровень и по ум, и по сърце, и по стремежи – души еднакво благородни, еднакво повдигнати духовно.”
(Учителят П. Дънов)

Божествената Любов е достояние на онези души, които са завършили своята еволюция и са постигнали съвършенство, които завинаги са победили в битката с материята, с низшето начало у човека. За останалите хора Божествената Любов е цел и стремление, път на духовно развитие.

Учителят на ББ в България предлага точен критерий за различаването на тази най-велика форма на Любов: *“Дали любовта ти към един човек е Божествена, се познава по това: ако тя роди в тебе любов към всички, тя е Божествена. Щом обичаш едного, сърцето ти се отваря за всички, към всички си разположен, във всички виждаш доброто и красивото.”* За истинската Любов не съществува разстояние между тези, които я споделят. Тя преодолява с най-високата възможна скорост всички прегради, всички ограничения и свързва в едно сърцата, туптещи в нейния животворен ритъм: *“Когато аз ви обичам, където и да сте в света, ще почувствате моята Любов, всичко ще ви върви, ще ви помагам във всичко. За Любовта има само един израз: тя е всесилна!”* По този начин между съществата, които искрено се обичат, се изгражда мощна, неразкъсваема връзка. Това е факт на духовното общуване във Вселената, закон на невидимия свят. Учителят П. Дънов го дефинира по следния начин: *“Когато се обичат, хората предават настроенята и разположенята си един на друг. Когато между двама души съществува известно подобие, те взаимно си предават своите мисли и чувства. Каквото мисли и чувства единият, ще го мисли и чувства и другият. Ако единият е добре или зле разположен, и другият ще има същото разположение.”*

Ако в контакта помежду си човешките същества достигнат равнището на проявление на Божествената Любов, то в нейния благодатен огън неминуемо ще изгорят всички елементи на егоизъм, дребнавост, самолюбие – въобще на всички форми, с които се отличава низшата човешка природа. Ще изгори без остатък и един от най-яроствните врагове на любовта между мъжа и жената – ревността. **Божествената Любов изключва ревността:** *“Когато ревнува човек? Когато иска да задържи нещо за себе си. Когато обичаш някого, ти го пазиш за себе си, обсебваш го. Това не е любов. Истинската Любов внася разширение в човешката душа. Щом обичаш някой човек, остави го свободен! Божествената Любов се отличава по това, че оставя човека свободен”* (Учителят П. Дънов).

За да съхраним Любовта, следва да ѝ предоставим достатъчно духовно пространство, в което тя да се разгърне и да роди красивите плодове, заложиени в същността ѝ. Това изисква, освен всичко останало, и спазването на определена дистанция между субектите на Любовта. Учителят на ББ в нашата страна издига това изискване в ранг на закон за общуването: *“При Любовта трябва да пазим точно определено разстояние от този, когото любим!”* На друго място в учението си той обяснява този закон с думите: *“При Любовта не трябва да упражняваш никакво насилие, от какъвто и да е вид, върху този, когото обичаш.”*

Божествената Любов – за разлика от преходната човешка – изпъква и със своето постоянство: *“Човешката любов се променя и изменя. Духовната се променя, без да се изменя. А Божествената нито се променя, нито се изменя. Тя само расте. ...Когато любовта на човека се мени, това показва, че той не оценява благо, което Бог му е дал. Човекът на Любовта се отличава по това, че той никога не се разочарова. Човек никога не трябва да губи Любовта си”* (Учителят П. Дънов).

Едно от най-важните качества на Божествената Любов е способността ѝ непрекъснато да нараства. Поради заряда на безграничност в себе си тя не само че не отслабва с времето, а, напротив – укрепва, усилва се и се разширява. Този процес на вътрешно разрастване е

описан от Учителя П. Дънов с пестеливи, но ярки щрихи: *“Когато обичаш човешката душа, любовта непрестанно расте и разкрива все нови и нови ценности в нея. Ако увеличаваш любовта си, имаш бъдеще. Ако я намаляваш, нямаш бъдеще. Любовта на човека трябва да бъде във възходяща степен, т. е. всеки ден той да има ново прозрение, ново откровение за нея. Любовта е един безграничен свят! Човек трябва да увеличава Любовта си, без да говори на хората за нея.”* И още: *“Божествената Любов има и следната отличителна черта: тя постоянно расте. В нея има вечен растеж: като обичаш някого, тази любов трябва да се увеличава. Любов, която не се увеличава непрестанно, не е Божествена. Тя ще изчезне.”*

6. Любовта дарява безсмъртие

Безсмъртието е потенциал на човешката същност, на непреходното ни естество, което сме получили като дар от Твореца в акта на нашето сътворяване (ср. Бит. 2:7). Бог е вечен и безсмъртен. Той е създал духа на човека от същата безсмъртна субстанция, отделил е от Себе Си безброй монади (индивидуалности, духовни искри, лъчи от Неговата същност), без по никакъв начин да накърнява абсолютното Си съвършенство. Любовта е естествената среда за проявление и утвърждаване на човешкото безсмъртие. Липсата на любов, омразата е равна на духовна смърт.

Докосването до истинската, Божествената любов няма и не може да има еквивалент сред човешките преживявания – то е неповторимо и изпълва душата с аромата на Вечността. Учителят П. Дънов с размах на велик художник на Словото рисува картината на това изключително и така рядко събитие в нашия живот: *“Няколко мига, преживени в Божествената Любов, струват много повече от хиляди години обикновен човешки живот, прекаран всред най-големи удоволствия и наслади.”*

Божествената Любов е по-силна от смъртта! Пред нейния величествен трон падат на колене всички най-опасни и потайни врагове на човека, скрити надълбоко в лабиринтите на неговата

душевност. Каква прекрасна царица на безсмъртието е тя! Ала подава ръка само на онзи, който е заслужил с житейския си подвиг да я погледне в очите. *“Ако една майка има силна и непоколебима любов към децата си, смъртта не може да ѝ ги отнеме. **Не само смъртта – никоя сила в света не е в състояние да разлъчи две същества, които Любовта е съединила** (курсивът мой – К. З.). **Любовта образува най-устойчивите съединения в живота. И когато две души образуват едно такова устойчиво съединение чрез силата на Любовта, те образуват една двойно по-мощна и по-светла душа, с две съзнания. Тези две души, като срещнат други две души, съединени по този начин, се свързват с тях и образуват една още по-мощна душа. Четирите души се съединяват с нови четири души и образуват една още по-мощна колективна душа. Така продължава този Божествен процес на Любовта, който единствен е в състояние да образува устойчиви, неразлъчни съединения между душите. По този начин в Божествената Любов всички души се съединяват в едно цяло, така мощно, така устойчиво, че никаква сила в света не е в състояние да разкъса неразривните му връзки. В това цяло всяка душа живее в другите души и те живеят в нея. Така се осъществява единството в множеството и множеството в единството”** (Учителят П. Дънов).*

7. Любовта стои над всяка религия

Религиите са земната, материализирана изява на Божествената Любов. Тяхната основна цел е да свържат човека с Бога, земното – с небесното, материята – с Духа. Единствената най-сигурна връзка в това отношение е Любовта. Ето как Учителят на ББ в нашата страна коментира взаимоотношенията между Любовта, вярата в Бога и религията: *“Значи Бог, като възлюбил света, дал от Себе Си в жертва най-хубавото, най-възвишеното – Своя “Единороден Син”, за да повдигне ония души, които вярват в Любовта. И наистина, може да се вярва само в едно: в **Любовта**. Всяко друго вярване е измама. ...Любовта стои над всякакви народности. Любовта стои*

над всякакви религии. Любовта сама създава религиите. В Божествения свят религии няма. Там съществува само Любов. Атмосферата на Божествения свят е Любов. Там всичко диша Любов. Но понеже Любовта не може да се прояви на земята, затова се явяват религиите. Искате ли, обаче, да изпълните волята Божия, трябва непременно да заместите религията с Любовта. Тогава всеки, който ви обича, ще бъде свещеник и служител във вашия храм. Великото в света е да познаем Бога като Любов.”

Великият ислямски мистик, представител на школата (течението) на суфиите, Ибн Араби възкликва: “Любовта е моята вяра! Любовта е моята религия!” Тези негови знаменателни думи по най-красноречив начин изразяват отношението на Новото учение към разглежданите три фундаментални категории на човешкото мислене и поведение. А именно: Божествената любов е майчинската основа за проявлението както на религиозната вяра, така и на множество-то религии, с които е така богата историята на земната цивилизация. Без такава Любов вярата твърде лесно би могла да се превърне в суеверие, религиозен предрасъдък. А без пламъка на Божествената любов религията се разтваря в аморфната маса на суха, догматична система – схоластично обезсолена и лишена от живеца на топлотата в общението между Твореца и творението.

8. Постижения на Любовта

а) връзка на човека с Цялото

“Любовта към Бога дава силен тласък в живота на човека. Тя е първият и най-силен стимул за човека. Тя е първият лъч, който прониква в човешката душа. Щом дойде Любовта, тя събужда великото, славното, красивото в човешката душа. Който люби, само той има Истината в себе си. Който има Истината, той може да бъде обичан. Любовта е първото условие, при което съзнанието може да върви напред. За да могат умът и сърцето да се движат и да вървят напред, те трябва да имат подбудителна причина. Тази причина е любовта.” (Учителят П. Дънов)

Любовта е закон на всемирната хармония. Подходящо възприета и приложена, тя подпомага човека в установяването на правилни отношения с всички същества, посочва неговото неповторимо място в космическия организъм, свързва го с целокупния живот. Ако човек затвори вратите на душата и сърцето си за Любовта, той загубва тези живителни връзки, изворът на съществуването у него пресъхва и той пропада до дъното на духовната нищета – несретник, носен като откъснат от Дървото на Живота лист по всички посоки на бушуващите житейски ветрове.

б) пълно самоосъществяване на човешката личност

Учителят П. Дънов казва: *“Пътят на Любовта е осеян с всички постижения и възможности. Възлюбете Господа с всичката си душа, дух, ум и сърце и в бъдеще ще придобиете всичко. ...За да може да свършим една работа в този свят, непременно трябва да имаме Любов. Тя е велик фактор в сърцата на онези, които я имат. Вън от Любовта няма живот, няма никакви постижения. Без Любовта нещата са мъртви, несъзнателни, механични.”* След като Сам Бог е Любов (I Йоан 4:8,16), а човекът е сътворен по Божий образ и подобие, следователно най-дълбоката същност на човешкото същество също е Любовта. От нас се изисква да я открием там, в потайните кътчета на душата си, да я извикаме за живот и пълнота на проявлението и така да изградим собствения си облик под благодатната ѝ светлина. Като теоретична необходимост това не звучи толкова трудно за изпълнение. Ала практическият опит доказва, че тази вътрешна трансформация никак не е лесна. Затова и Новото учение предоставя на своите последователи цял комплект от методи и средства за усвояване постиженията на Любовта. Човешката свободна воля е тази, от която зависи как и доколко те ще бъдат използвани. Резултатите от нейната целесъобразна употреба определено си заслужават вложените усилия: *“Любовта отваря на хората царските врата на Небето и земята. Това значи, че човек ще бъде приет между хората и всички други същества. Ще бъде приет добре и у животните. Няма случай в живота, когато човек да е действал с Любовта и да е*

пропаднал. Ако хората изхождат от тази велика Любов, бъдещето е за тях. При Любовта човек всичко придобива. Без нея всичко изгубва. При Любовта и който люби, и когото любяат печелят. Любовта всякога дава на човека повече, отколкото е изгубил. Тя изменя и подобрява условията му. Влезе ли Любовта в живота, хората ще вървят от светлина в светлина, от сила в сила, от слава в слава и дейността им ще се увеличава” (Учителят П. Дънов).

Без Любовта като действена, градивна сила в живота на личността нашето цялостно самоосъществяване – според Божия Промисъл за всеки човек – не е възможно. Това твърдят без умора великите духовни Учители на човечеството от паметивека, та до днес. Това потвърждава и нашият собствен жизнен опит – и натрупаният от хилядите въплъщения в земно тяло, и настоящият, в рамките на едно кратко съществуване в света на материята.

в) разрешаване на всички проблеми

Звучи като обещание в приказка – някак твърде примамливо, за да бъде реално. И все пак е самата истина! Когато приемем у себе си съзидателния огън на Божествената Любов, когато го направим неотменна част от ежедневието си – навсякъде и във всичко, и в малкото, и в голямото, – едва тогава разбираме действителната стойност на живота. Едва тогава проникваме в неговата извечна красота и величие. По този повод Учителят наставлява: *“Дойде ли Любовта, с нея дохожда всичко: богатство, чест, здраве, знание, способности. Аз не говоря за онази любов, която носи смърт на хората, нито за тази, която създава спорове, състезания, огорчения. Без любовта свободата се превръща в робство, знанието – в невежество, радостта – в мъчение. Като дойде Любовта в човека, слънцето ще грее другояче и той ще почувства връзката си с Бога. Тогава ангелите, светиите и добрите хора ще посещават дома му, за да се разговарят с него, и ще го поучават. Тогава хората от целия свят ще го посещават, за да видят Любовта!”*

Кое е първичното – Любовта или щастието? Езотеричното познание, чийто пълновластен представител е учението на ББ,

отговаря: Любовта стои над щастието, Тя го съдържа в себе си. В нашия земен живот ние получаваме на всяка крачка Божиата благодат. И все пак не сме щастливи (поне повечето от нас). Значи нещо в начина, по който използваме тази благодат, не е наред. Може би все още не сме проумели, че щастието е извън доброто и злото. Истинското щастие в същност е в посещението на Божествената Любов. Само тя разтваря широко пред нас дверите на Царството Божие. *“Когато Бог те обича, ти имаш тил, който те пази от всички изпитания. Когато те обича някой човек – също имаш тил, на който можеш да разчитаеш. Когато работите на някого се нареждат добре, ще знае, че има един, който го обича. Ето защо да обича човек и да го обичат, това значи да си помагат взаимно”* (Учителят П. Дънов).

9. Любовта – източник на живот

“Когато кажем, че трябва да любим, подразбираме, че трябва да започнем да живеем. Любовта е врата, чрез която се влиза в живота. ...Който те обича, пуца вадата на живота през тебе. Безлюбието представлява градина на сухо, безводно място, а пък Любовта е градина, която е на място, дето тече вода.”

(Учителят П. Дънов)

Любовта съществува като потенциал в дълбоката същност на всяко живо същество. Различни са само начините и формите, в които те я проявяват. Любовта е и най-благодатната почва за утвърждаването и развитието на живота във всичките му безбройни направления. От човека – като носител на разум – се очаква да използва по най-целесъобразните пътища условията, създадени за него от изявената Любов, която в същност е извечната животворяща Божия Любов. В този ред на мисли Учителят П. Дънов заявява: *“Под любов разбираме среда, благоприятна за развитието на човека. Всеки, който се докосне до любовта, добива живот: ако е глух, ще прочуе; ако е сляп, ще прогледа; ако е болен, ще оздравее.*

Без любовта никакъв живот не съществува. Кажете ли някой, че е жив, а не люби, той се самозалъгва. Човек живее, докато люби, докато мисли за любовта. Когато казвам, че трябва да любим, подразбирам, че трябва да започнем да живеем.”

Любовта е – освен всичко останало – извънредно важна предпоставка както за духовното, така и за физическото здраве. Нейните вибрации, които са най-високите, познати във Вселената, преобразяват и довеждат до разцъфтяване силите на ума, сърцето и волята, обновяват и телесните процеси, осигуряват дълголетие и неувяхваща младост. Затова Учителят П. Дънов съветва: *“В бъдеще, който иска да живее дълго време, трябва да люби. Висшите трептения на любовта минават през тялото на онзи, който люби, и го пречистват и подмладяват. Колкото повече душата изявява своята любов, толкова по-издръжлив е човешкият организъм. Дългият живот е в зависимост от любовта на човека. Първото нещо, което любовта ще внесе, то е истинското здраве.”*

Животът без Любов е пустиня. Никакви материални придобивки, никакви професионални успехи и кариера, никаква слава и власт не могат да заместят животворния лъч на Любовта. Една-единствена дума на искрена Любов е по-скъпа от всички богатства на света. Съзнателните прояви на Любов променят и облагородяват и вътрешния, и външния облик на човека: *“Когато обича, и най-грозният човек става красив като ангел. Виждали ли сте лицето на човек, който изявява любовта? Лицето му свети като слънце! Човек става красив и когато обича, и когато го обичат. ...Жена, която може да извърши престъпления, изгубва своята хубост. ...Красота без Любов е мъртва. Красотата е резултат на усилията на душата и на духа. Следователно от красотата на нещата ще съдите за усилията, които душата и духът са проявили в известно направление. Колкото повече се приближава до Бога, човек става по-красив.”*

Новият живот, в който навлиза планетарното човечество, носи със себе си и ново отношение към любовта – и към същността ѝ, и към формите и начините на нейното проявление. В тази връзка Учителят П. Дънов разкрива някои съществени зависимости: *“В ста-*

рия живот любовта започва с радост и свършва със скръб. В новия живот любовта започва с радост и пребъдва в нея... Докато живеете в Любовта, никой не може да ви отнеме радостта. Радостта е един вътрешен изблик на Любовта, която е дошла. Любовта е бащата, радостта е майката, а мирът е тяхното дете.”

10. Любовта носи светлина и свобода

По неповторим начин проявената от човека Любов го дарява със светлината на познанието, с неугасимия факел на Истината, която от своя страна го прави навеки свободен: *“Любовта води към истинското знание. Великата наука за Любовта включва в себе си всички други науки. Който има Любовта, може да се справи с всички положения в живота си.”* Ала за да придобием това ново знание, обновяващо и пресътворяващо старата ни природа, сме длъжни да изпълним едно първоначално условие – да обичаме нашия Небесен Баща, Бога. Едва след това ще получим в изобилие всички плодове на осъществената Любов. В тази насока са и наставленията на Учителя на ББ в България: *“Ако се приближите при любовта, ще придобиете такива знания, каквито не сте имали досега; ще се облечете в такава дреха, каквато само Небето може да ви даде. ...Новото знание ще дойде само за онези, които любяТ Господа. То ще освободи човечеството от ограниченията, в които се намира. Когато обичат и който обича, само той може да учи и да придобива знания, светлина. За него всичко оживява. Чрез любовта човек добива познания за Бога и природата.”*

Ако бъдем беззаветно предани на Любовта, нашите усилия и вярна служба няма да останат незабелязани. Силите на невидимия свят, които неотклонно наблюдават нашето духовно-нравствено развитие, ще ни проводят Наставник, с чиято помощ да обходим и завладеем непристъпните за неосъзнатия човек бездни на нетленното богатство, скрито в Любовта: *“Щом любите, Бог ще ви изпрати Учител, който да ви открие вътрешния смисъл на Любовта. Бог е говорил в миналото, говори в настоящето и ще говори в бъдещето, но са-*

мо на ония, които имат Любов. Дето няма Любов, там не се чува говорът на Бога. ...Имате ли огъня на Любовта, ще се ползвате от науката на Великите Учители, на Великите Адепти и гении, които са завършили своето развитие. Тази наука носи мъдрост, блаженство и величие за човешката душа.”

Това е методът на жизнена изява, който помага на човешкото същество да стане по-възприемчиво към въздействията на духовните светове, към безвъзмездната подкрепа, която ни оказват на всяка крачка в нашия живот напредналите създания в Космоса. Учителят П. Дънов свързва тази теза с едно от обещанията, дадени от Иисус Христос на Неговите ученици: *“Казано е в Писанието: **“Когато дойде Духът на Истината, Той ще ви научи какво да правите.”** Като знаете това, трябва да работите тъй, че да предизвикате да дойде във вас Духът. Отворете сърцата и умовете си за Него. Духът постоянно слиза и възлиза, но се спира само при онези, които са отворили сърцата и умовете си за Него.”*

Любовта освобождава от всички ограничения на земния живот. Но не любовта като теоретична схема (макар и красива), а Любовта, приложена в ежедневието, и на първо място – в малките неща: *“Ако повикате любовта, тя ще ви освободи и ще ви даде сила да се справите с всички мъчнотии. Защо човек става роб? Защото не знае да люби. Който не може да люби и да бъде благ, той е роб на условията и не може правилно да се развива. Свободен е само онзи, който люби, който е благ.”* Самото естество на Божествената Любов я превръща в неустоима освободителка от тегобите на земното ни битие. Ако човек възприеме тази Любов и я приложи в живота си, от него незабавно падат всички обвързвания и ограничения. Свободата става неделима от същността му. Ако използваме израза на Христос, той все така е **в** света, но вече не е **от** света. В този смисъл са и поясненията на Учителя П. Дънов: *“Любовта, която ограничава, е човешка любов. Любов, която освобождава, е Божествена. Хранете се с Любовта, за да станете господари на себе си. Като станете господари на себе си, ще станете слуги на Бога.”*

В никой от многобройните светове на Космоса не съществува сила, способна да ограничи, а още по-малко – да подчини Любовта: *“Божествената Любов е закон сама за себе си. Няма закон, който може да ограничи Любовта. Тя е велика сила, която не се подчинява на никакъв закон. С каквито възжета да я свържете, тя се освобождава – всичко разтопява.”*

Действието на Любовта, намерила трайно място в човешкото естество, преобразява по изумителен начин личността, сътворява от нея нова същност – гордост и за творението, и за Твореца. За тази мощна енергия на пресътворението, с която се отличава Божествената Любов, Учителят П. Дънов казва: *“Любовта във всички свои действия се изявява като велика творческа сила. Тя произвежда физически и духовен преврат у хората. Когато Любовта влезе в човека, тя създава в него ред алхимически процеси, под влиянието на които цялото му съществуване, цялото му битие се изменя.”*

11. Културата на VI раса – Култура на Любовта

“Чрез Любовта ще дойде Новата Култура, която ще обедини всички хора. ...Любовта не е само едно приятно чувство, но правилни отношения на същества с висша интелигентност. Като говоря за Любовта, разбирам онази велика и мощна сила, която единствена е в състояние да повдигне унижените, оскърбените, падналите и грешни души, които се намират в дъното на ада. Тя е сила на Безграничния. Когато добиете това ново разбиране за Безграничния, този ред на нещата ще се стопи. Това е новото верую, което ще обедини човечеството в едно цяло. ...Хората на Новата Култура наричам “братя на човечеството” или “синове на Любовта”. Влезе ли Любовта в света, ще имате една велика култура, дълбоки познания за природата и ще се внесат нови методи за възпитание. Които вървят в Любовта, чертаят своето бъдеще! Пред всички народи се открива велико бъдеще. Велико е бъдещето на човечеството поради Любовта, която ще се изяви. Всички народи ще си подадат ръка като братя!” (Учителят П. Дънов)

Преди повече от 60 години Учителят на ББ у нас очерта пред своите последователи картината на обединена Европа, на общия Европейски дом – такъв, какъвто той се изгражда вече пред очите ни. Тогава едва ли някой е успял да проникне докрай в дълбочината и важността на това сбъдващо се пророчество. В същност предреченото от Учителя П. Дънов, на което ние днес сме свидетели и в което вземаме участие според възможностите си, е възплъщение на идеите на Христос отпреди две хилядолетия. Още тогава Учителят на Учителите, великото Космическо Същество Христос, възплътило се в земно тяло, за да внесе всепобедния импулс на еволюционното развитие, предвиди процесите на интеграция в нашата съвременност. Неговите идеи бяха доразвити и актуализирани от нашия български духовен Учител П. Дънов (Беинса Дуно). Доказателствата за това смело твърдение откриваме в Словото на Учителя на ББ в нашата страна: *“Понеже Любовта ще дойде последна в света, затова се правят приготовления за нейното посрещане. Любовта ще изгради бъдещата култура, бъдещия живот. За да постигнат Любовта, хората трябва да се откажат от своите стари разбирания. Придобие ли човек Любовта, за него се отваря нов свят, ново поле за работа. ...Целият свят, цялата природа представляват възможности и условия за проява на Божията Любов, която някога хората ще опитат. За всички хора са предвидени несметни богатства, възможности и условия. Защо тогава човек да се обезсърчава?”* И на друго място: *“Какво ще донесе Любовта в света? Соковете на Новата Култура, материала, който отговаря на новите форми, на формите на бъдещия строй. Днес старите форми се рушат, нови се създават. Защо страдат хората? Поради разрушенията, които стават вън и вътре в тях.”*

Основното послание на всички велики духовни Учители на човечеството е утвърждаването на **Единството на Живота**. Тази грандиозна Божествена Истина е водещо начало и в учението на П. Дънов. Той я свързва като теза с Културата на VI раса – Култура на Любовта: *“Без любов човек не може да разбере единството на света. Любовта внася пълно единство в живота. Това, което свързва*

умовете и сърцата на всички хора и прониква в целия Космос, наричаме Любов. ...Колкото по-правилни са отношенията на хората към Първичната Причина, толкова и обществата се по-добре организирани.”

Бъдещата Култура на Любовта ще се отличава с пълното отсъствие на болести и социални сътресения, на природни катаклизми, предизвикани от несъвършенствата на човешките мисли, чувства и дела, и на престъпления. Братството между човеците ще бъде закон без изключения: *“Христос говори сега на европейските народи: “Ако вие приложите Моето учение, очаква ви велико знание, велико благословение. Но ако отхвърлите Любовта, ще опитате най-голямото нещастие.”* Под земята се готви нещо страшно. Ако тези хора не приемат Божествената Любов, ще има една революция в природата. А тази революция, която става сега, не е нищо пред тази, която природата приготвя. Ще стане такава революция, каквато светът не помни, каквато никога не е виждал. На тази Земя ще израсне друга култура. Само тези разумни отношения на Любовта могат да ни спасят от бъдещата катастрофа. Когато Бог, т. е. Любовта, дойде в света, тя ще произведе такива страшни сътресения, такива силни страдания, че които я познаят, ще застанат под Дървото на живота, още тук, на земята, ще разрешат великия въпрос. Този въпрос не се разрешава на небето, но на земята. Господ иде чрез огън да изчисти земята, да съблече старите дрипи на хората, да им даде нови правила, да внесе Любовта в сърцата им, да повдигне умовете им, да отстрани от тях всяка злоба и омраза.”

12. Брак и партньорство според Словото на Учителя

П. Дънов

Ето още едно предизвикателство на прехода от теорията към практиката. Познанията ни за Любовта би трябвало да бъдат приложени в живота – в ежедневието, в отношението ни към хората и природата. Не на последно място – и при избора на партньор от

другия пол. Именно Божествената (а не човешката!) Любов е тази, която би могла да ни окаже неоченима помощ и в това отношение.

На много места в своето Слово Учителят П. Дънов хвърля обилна светлина върху отношенията между двата пола. Интерес за нас тук представляват неговите възгледи за брака и партньорството. Учителят на ББ утвърждава следната теза: за пълноценната връзка между мъжа и жената не са нужни формалности (документи, свидетели, подписи и пр.); най-важно и определящо е взаимното доверие, разбирателството, искрената обич и на първо място – чувството за отговорност.

Според него едно от най-големите изпитания в земния живот е бракът (или съответно партньорството между половете). Той може да се превърне в препъни-камък дори за напреднали души. Затова през 1922 г., на събора във В. Търново Учителят П. Дънов заявява твърдо и недвусмислено: **“На окултния ученик не му е позволено и строго му е забранено да се жени!”** Остава да си отговорим правилно на въпроса: “Кой е окултен ученик?” Отговори има предостатъчно в Словото на българския духовен Учител. За всекиго от нас остава само обективната самопреценка. И все пак – защо забраната е толкова категорична?! Защо и най-великите духовни Учители на човечеството като правило не създават семейства и не оставят поколение? По наше мнение причините са твърде много, но сред тях се открояват две: 1) За да не допуснат възникването на нови кармични обвързаности; и 2) Понеже посредством децата може да бъде поставен на колене дори и Велик Посветен (ако например бъде изправен пред избора да пожертва живота на децата си или убежденията си).

Когато се опитваме да тълкуваме или прилагаме наставленията на Учителя П. Дънов относно контакта между мъжа и жената, следва да правим разлика между вече използваните по-горе понятия: **брак** (формална връзка между двата пола) и **партньорство** (неформална връзка). Всеки сам трябва да реши кое за него е от по-голямо значение – формалното или неформалното общуване. Учението на ББ в редакцията на П. Дънов не възразява и срещу двете (с изключение-

то за окултния ученик, което вече цитирахме). А принципите, върху които следва да изграждаме този род най-деликатни взаимоотношения, са ясно изложени в Словото. Остава само да ги оделотворим в живия живот.

Умната и всеотдайна жена, дори и да не е красива (както се пее в популярната песен) и богата, може извънредно много да помогне на мъжа си в социалното и духовното му израстване. До всеки велик мъж в историята на човечеството винаги е стояла и една велика жена, дори и до нас да не са достигнали сведения за нея. Обратно, дребнавата и егоцентрична съпруга, дори и да е красива и богата, може да съсипе и кариерата, и духовното равновесие на партньора си. Ако ли пък на всичкото отгоре е и непривлекателна, или ще направи от мъжа до нея виден философ (случаят със Сократ – от порядъка на изключение), или ще му вгорчи битието до най-високата възможна степен. Обратният вариант – за мъжа, който трансформира жената до себе си в позитивен или негативен аспект, също е в сила!

БОЖЕСТВЕНИЯТ ПРИНЦИП НА МЪДРОСТТА

1. Същност на Мъдростта

а) Мъдростта като творчески принцип в Космоса

Бог е сътворил света по възможно най-мъдрия начин, изначално е вложил в него Своята велика и неизчерпаема Мъдрост. Според великия немски философ и математик Готфрид Вилхелм Лайбниц (1646–1716), автор на гениалната теория за първичната природа на всичко съществуващо, назована “монадология”, ние живеем в най-добрия от всички възможни светове. В сътворената от Бога Вселена действат принципи и закони, които са пряк резултат от Премъдростта и Промисъла на Твореца. В тази насока заслужават внимание разсъжденията на Учителя П. Дънов: *“Мъдростта – това е светът*

на вечните Божествени форми, изтъкани от Любовта. Любовта е самата същина, а Мъдростта представя формите на хармонията, които се изливат в музика и поезия. Мъдростта е свят, в който се крият от незапомнени времена всички неща, които Бог е създал, всички неща, които възвишените духове са създали, и всички неща, които човеците са създали на Земята. Затова този свят е достъпен и за нас. От този свят изтича истинското, съществено знание. И когато това знание премине през трите свята – Божествен, духовен и физически – и даде плод в тях, тогава то става реално за нас.” Тук е мястото да направим важното разграничение между материално знание (нисшата форма на знанието, обвързана с информационен носител, с веществена основа) и духовно знание (висша форма на знанието, която се реализира непосредствено в контакта между човека и невидимата реалност и не изисква наличието на информационен носител).

Според Учителя П. Дънов Мъдростта е творчески принцип в Битието наред с останалите четири такива принципа: Любов, Истина, Правда и Добродетел. В случая ролята на Мъдростта е да послужи:

1) като **фундамент** за изграждането, структурирането и развитието на Вселената (чрез принципите и законите, които Бог е вложил изначално в Космоса);

2) като **двигател** на духовната еволюция на света като цяло и на всички живи същества – на индивидуално и колективно равнище (паралел с разумната, творческа дейност – III главен лъч на земната Йерархия);

3) като **цел** на духовно-нравственото усъвършенстване на разумните същества в Битието (цел, формулирана най-ясно от Спасителя Иисус Христос в Мат. 5:48, вече цитирана).

Като допълнение към осветляването на тази основополагаща роля на Мъдростта в реализирането на Божия план за света предлагаме следните размисли на Учителя П. Дънов: “Бог чрез Мъдростта е

създал Вселената. Създал я е заради Синовете на Мъдростта. Бог пребъдва в тях, те разбират Неговата Мъдрост и Го славят. Защото Славата Божия се открива само по закона на Мъдростта. Затова само мъдрецът може да слави.”

б) Мъдростта като вездесъща (всеприсъстваща = присъстваща навсякъде и във всичко) разумност в природата

В съответствие с Новото учение природата е абсолютна форма на съществуването на всемирния Живот. Тя е една **разумна безкрайност**. Тя утвърждава закона на еволюцията, на обновлението. Природата е жива, тя не е съставена от мъртви форми. Духът присъства навсякъде (понеже е вездесъщ, всепроникващ), ала се проявява по различен начин, с различна интензивност в природните царства: минерално, растително, животинско, човешко, ангелско (последното би могло да бъде наречено и “свръхприродно”, ако разглеждането на първите четири царства бъде ограничено само в пределите на материалната вселена). Разумността е навсякъде в природата като иманентно начало – и в живата, и в т.нар. “нежива” материя. Тази всеприсъстваща, неспирно пламтяща с огъня на възраждането разумност крие своя произход в извечната и всепобеждаваща Премъдрост на Създателя – Бог. Продължавайки тези разсъждения, Учителят П. Дънов заключава: *“Аз не разбирам под думите “Жива Природа” това, което съвременните естественици разбират. За нас тя е нещо велико не само в своето устройство, но и поради онази интелигентност и разумност, които проявява. ...Вселената представлява сбор от мислеци същества, които са атомите, камъните в този велик разумен свят.”*

Не бива да отминаваме без внимание и оценката на Учителя на ББ у нас за това, доколко съвременният човек преценява правилно наличието на разумност в природата, нейната изначална мъдрост – свидетелство за Божието присъствие във всичко съществуващо: *“Днешните хора загубиха правата и разумна мисъл, която съществува в живата природа. Всичко в природата е живо. Към всичко трябва да имате дълбоко почитание и уважение. Божията Мисъл*

се проявява навсякъде, като видоизменя и съдейства за еволюцията на всички неща. Чрез външната природа Бог е направил Своята мисъл достъпна за нас (естественото и свръхестественото Откровение в християнското учение – бел. К. З.). За да придобиете една Божествена мисъл, може да употребите цяла година. Тя заслужава това време, защото това е една велика придобивка за вас. ...Бог е мислил дълго време отвътре и после се е изявил навън. Цялата природа е създадена по законите на Мъдростта. Цялата Вселена е резултат на Божията Мисъл.”

Най-ярките носители на Божията Мъдрост и на разумността в природата са Мировите Учители, великите духовни Наставници на Космоса и на земното човечество. Последователите на Учителя Петър Дънов (Беинса Дуно) съзират в негово лице именно последния Миров (Световен) Учител, пълновластен Пратеник на Бога, чиято цел и земна мисия е **установяване на Новата Култура на VI раса, Културата на Любовта** (Мировият или Световен Учител = Космически Принцип, еманация на Христовия Дух, който се проявява в различните епохи, в различни носители – избрани индивидуалности с особено напреднала лична духовна еволюция). За богатството от взаимоотношения между разумните същества и силите на природата, както и за резултатите от това благодатно сътрудничество, Учителят П. Дънов казва следното: *“Светът трябва да се изучава като жив организъм. Зад всяко явление, зад енергията седи една разумна сила. Природата се управлява от Разумни Същества. Разумният живот ражда слънчевата светлина. Светлината, която изпраща Слънцето, е резултат на множество разумни същества, които изпращат своята разумност във вид на светлина. ...Когато говорим за културата на онзи свят, подразбираме всички Разумни Същества, които са завършили своето развитие преди милиони години и днес направляват целия Космос. Някои от тях направляват Слънчевата система, другите – живота на някои планети, трети – отделните народи, четвърти – водите, пети – растителността в света, и т. н. Според степента на своето знание и развитие всяко от тия Същества изпълнява съответна*

служба. Всички хора са заобиколенни с тези разумни Същества, които се грижат за тях и направляват живота им.”

в) Мъдростта като компонент (елемент) на Божието естество

Според учението на П. Дънов в Космоса съществува **Закон на Мъдростта**. Това е закон за поддържане и уравнивяване на сътворения свят. Същността му поражда сравнение с обосновавания от някои езотерични концепции Женски (пасивен) принцип в Битието, който служи на съхраняването, поддържането и утвърждаването на вече създаденото и структурираното от Мъжкия (активен) принцип. За това, че в основата и на сътворяването, и на съхраняването и поддържането на вече сътвореното лежи Божият творчески замисъл, говори Учителят П. Дънов: *“Това, което виждаме в света, е израз на Божията мисъл. Мисълта на Бога се изразява в разни форми. Всичко в природата е форма на Божията мисъл – Слънцето, звездите, растенията, животните, водите, въздухът.”*

Петте творчески принципа в Битието – Любов, Мъдрост, Истина, Правда и Добродетел – са неизменна съставна част на Божията Същност, на Божието естество. В света те се проявяват като основа на вечните принципи и закони, които действат навсякъде и във всичко още от момента на Сътворението. Същевременно тези пет творчески принципа се явяват и в ролята на духовно-нравствени завоевания и постижения, които човекът овладява и утвърждава в процеса на своята лична еволюция. На трето място, тези пет творчески принципа, изведени на челно място в Словото на Учителя на ББ в нашата страна, притежават и стойността на универсални ценности в Космоса, във всички светове и измерения на Проявеното Битие. Затова Учителят П. Дънов е напълно в правото си да отбележи: *“Неизмеримата Божия Любов, неизмеримата Божия Мъдрост, неизмеримата Божия Истина са плодове на Божия Дух.”* На друго място в Словото си той допълва и разширява тази водеща теза: *“Бог е Любов, Мъдрост и Истина – три велики свята, за изучаването на които е нужна цялата вечност. Три неща има, по които можем да познаем Бога. Те са: Божията Любов, която носи пълния живот. Божи-*

*ята Мъдрост, която носи пълната светлина и хармония в света. И Божията Истина, която носи съвършената свобода. И когато се говори за трите Лица на Бога, ние подразбираме: **Първото Лице на Бога е Любовта, проявена в Живота. Второто Лице на Бога е Мъдростта, изявена в Светлината на знанието. Третото Лице на Бога е Истината, проявена в Свободата.***”

2. Прояви на Мъдростта

а) Мъдростта като права (правилна) мисъл и разумност

В своето Слово Учителят П. Дънов отдава изключително значение на правилното, т. е. адекватното, целесъобразно, логически издържано и позитивно мотивирано мислене. На всяка крачка в неговите беседи можем да срещнем израза *“права мисъл”*. Той е твърде богат откъм съдържанието си и в най-висока степен съответства на водещия заряд в учението на ББ. По своята същност правата (правилната) мисъл е израз на мъдрост – същата тази Мъдрост, която разглеждаме тук като един от петте водещи, космични принципи в учението на П. Дънов. За връзката между Божественото Начало, от Коего именно извира Мъдростта, и правата мисъл той казва следното: *“Станете проводници на новите мисли. Правата мисъл иде от Бога. Да мислим, както Бог мисли. Умният човек мисли като Бога. Мисли като Бога и всичко пред тебе ще се отвори, всичко ще разбираш. ...Каква е задачата на човека в живота? Да бъде проводник на Божествените мисли и чувства. Доколкото е техен проводник, той се ползва от подкрепата на Бога. Каквато и работа да върши, човек трябва да съзнава, че е проводник на Божественото Начало в света. И десет скърби да го нападнат, той лесно може да се справи с тях. Христос казва: **“Скръбта ви ще се превърне в радост.”** Кога? Когато човек даде път на Божественото Начало в себе си!”* Степента, в която човешкото същество е в състояние да възприеме и да приложи мислите, породени от великата Божия Премъдрост, зависи от равнището на духовната еволюция на индивидуалността. Логиката на личното еволюционно развитие диктува за напреднали-

те по духовния Път души съответно нарастване възможностите за проникване и прилагане на мислите и чувствата, извиращи безспир от лоното на Всевишния. Той, вечният, безсмъртният, всемъдър и вселюбящ Създател на Всемира, си остава неизменен образец и в това отношение с непостижимата мащабност и всеобхватност на Своята съвършена Мисъл: *“Ако искате да бъдете хора на новото и да ви обичат, трябва да мислите право, да имате велика мисъл. Човек трябва да има стремеж да мисли, както Бог мисли. ...Хиляди години ще се учи човек на тази велика наука да мисли! – Да мисли право, това е най-красивото! ...Правата мисъл може да уреди живота. И ако човешкият живот не е уреден, каква е тази мисъл? Светът ще се оправи чрез мисълта* (курсивът мой – К. З.).”

Изложените по-горе разсъждения довеждат до извода, че всяка правилна мисъл на човека е проява на Божественото Начало у него, т. е. на Висшата Разумност във Вселената, Която се изразява чрез индивидуалното съзнание на човешката личност. Разбира се – когато това съзнание е в състояние да възприеме вибрациите на Божественото, да ги “преведе” на разбираем за човека език и да ги изпълти като реализация на физическото поле, в материалния свят. И в този случай контактът между земното и небесното е двустранен – Божията Мъдрост разширява и извисява човешката душа, а в процеса на своето израстване последната се разтваря все по-широко за благотворното въздействие на Божественото. Затова и Учителят П. Дънов е в правото си да отбележи: *“Щом като Мъдростта изгрее в човешката душа, всяко нещо в ума на човека отива на своето място. Всички идеи стават ясни, определени и идват в пълна хармония. Умът на човека се отваря и той вижда, че този велик Божествен свят е красив, че в него царува хармония и ред и че когато Мъдростта управлява, редът не се нарушава. Той вижда да се разкрива пред неговия дух необятно поле за работа. И тогава той започва да гради. Защото право е – само Божията Мъдрост задоволява духа на човека* (курсивът мой – К. З.). *Ала пътят на Мъдростта е най-труден. Той е път за Учителите. Само съвършеният човек, само Учителят може да прояви Мъдростта.*”

В биологически смисъл човек е това, с което се храни. В духовен смисъл човек е това, което мисли. Правилното мислене изгражда човека като творец, като създател на новото, прогресивното в света. За почетното място, което Мъдростта заема в небесните чертози на Божественото, и за нейната роля при определянето на послесмъртната участ на човека Учителят П. Дънов казва следното: *“Да влезе човек в Царството Божие, това зависи от неговото знание и мъдрост, а не от неговата любов. В Царството Божие по благодат не се влиза. Да влезе човек в Царството Божие и да му дадат там почтено място, това зависи от неговата мъдрост. ...Мъдростта е най-голямото добро на Небето. Тя е най-голямото и нетленно богатство, с което човешкият дух може да разполага. Мъдър ли е човек, той притежава най-голямото Божие благо. Когато човек има мъдрост, той е умен, силен и светлината му винаги изгрява. Човек без мъдрост не е още истински човек. И когато ние говорим за Човека, подразбираме съществуване на Мъдростта. **Човекът е наречен син на Мъдростта** (курсивът мой – К. З.).”*

Най-великата сила в Космоса е Мисълта. Когато мисълта бива насочвана от Мъдростта, когато е изпълнена с Любов, когато нейна опора е Истината, тогава тя – мисълта – е способна да твори чудеса. Заслужава си да се доверим отново на Словото на Учителя П. Дънов: *“Запомнете: Отношенията ви към другите трябва да бъдат, както отношенията на Бога към тях. Това значи да мислите, както Бог мисли. Щом аз мисля, както Бог мисли, ще имам такова разположение, като че Бог действа в мен. У мен ще се прояви хубавото и велико чувство на Бога. По този начин Бог ще работи в мен и аз ще се уча от Него.”* На друго място в своето учение П. Дънов набляга на потребността да изучаваме Божията Мисъл. Ако успеем да проникнем в нейните неизследими дълбини, ще преживеем неповторимото общение с нейния Автор: *“Онзи, който иска да учи, трябва постоянно да е в съприкосновение с Бога на Мъдростта. Всеки човек, който може да влезе във връзка с Божията Мисъл, може да бъде господар на условията, при които живее.*

Единственото най-съществено и най-реално нещо, към което трябва да се стремим в сегашния живот, е да познаваме формите на Божията Мисъл. Всеки човек, който познава формите на Божията Мисъл, може да има помощта на Господа. Писанието казва: “Духът на Господа е с мене.” Това значи: “Формите на Божията Мисъл са с мене, аз познавам законите на Божията мисъл.”

Постижения на правата (правилната) мисъл

“При правата мисъл човек има имунитет. В деня, в който той се отклони от правата, от Божествената мисъл, имунитетът се изгубва. От всички хора се изисква преди всичко да имат Великата Божия Мисъл. Тя е господарка на всички прояви в живота ни, на всички способности. Талантите, гениалността, светостта – всичко се управлява от правата мисъл. Тя е абсолютно мощна. Тя всичко твори, всичко създава.” (Учителят П. Дънов)

Правата мисъл съгражда постепенно у човека недосегаемост спрямо злото. Освен че той става неспособен да извършва зло, и стрелите на последното се разбиват без успех в невидимата стена, издигната в съзнанието му от съзидателното, позитивно мислене. Не на последно място (и като продължение на предидущите разсъждения) – правилната мисъл съдейства за развитието на вътрешния потенциал у човека. Тя му осигурява – в зависимост от степента, в която я проявява и възплъщава в живота – свобода в света на ограниченията. Съответно: при цялостно, неотклонимо от условията на средата провеждане на Божествената Мисъл – **пълна свобода**. И като венец на конструктивните усилия при усвояването на правата мисъл, като достойна награда за вложеното са усещането, вътрешното чувство за щастие и блаженство при всякакви характеристики на околната среда. (Нека тук си припомним думите на Спасителя Господ Иисус Христос: “Царството Божие е вътре във вас!” – Лука 17:21. Нужно е само да го открием и да заживеем в него.) За връзката и пряката взаимна обусловеност между правилната мисъл и човешката свобода Учителят П. Дънов свидетелства: “Свободен е само онзи човек, чиято мисъл е свързана с Божията

Мисъл. ...Достатъчно е човек да започне да мисли право, за да започнат работите му постепенно да се уреждат.” И още – за подобната взаимоотношеност между щастието и правата мисъл: **“Щастието е закон на Божествената мисъл, която е вложена във вас** (курсивът мой – К. З.).”

Разумността като проявена в живота Мъдрост

“Който живее разумно, ще разбере вътрешния смисъл на нещата. Разумният живот е начало на новата епоха. Това се нарича възкресение.” “Всяка разумна постъпка влиза в човека като една малка тухла в неговото здание. Така тя е като градивен елемент и в общочовешкия живот. Ако постъпвате разумно, цялата природа ще ви съдейства. Поколебаете ли се малко, тогава ще дойдат обратните сили в природата. Вие знаете какви са последствията от тези сили.” “Животът е първото условие за проява на Разумното.” (Учителят П. Дънов)

Разумността е гласът на Божественото Начало у човека. Който следва неотменно този глас, никога няма да се отклони от правия път. Всеки човек притежава като потенциал цялата гама от възможности и проявления на Божественото. От нашата проявена свободна воля зависи доколко, в каква степен и с каква интензивност ще използваме този изначален потенциал, вложен от Твореца у нас още при създаването ни: **“Имате ли това Разумно или Божествено Начало в себе си, всичко може да постигнете. Нямате ли Разумното в себе си, вие ще страдате, докато го придобиете. Придобиете ли го, пътят ви се отваря веднага. Христос е изразил тази идея по следния начин: “Това е живот вечен, да познаят Тебе, Единнаго Истиннаго Бога”** (Йоан 17:3 – бел. К. З.). Това подразбира: **Придобиеш ли Разумното, това е живот вечен, понеже Бог е Велика Мъдрост, Велика Разумност.**”

Разумното, мъдро използване на Божествения потенциал у човека предполага и правилно отношение към богатата на живота: **“Доколкото човек се намира в правилни отношения към великите закони на Бога, дотолкова може да се ползва от богатата, които Той из-**

*праца. ...Ако сте разумни, ако живеете съобразно със законите на Разумната Природа, може да измените вашата съдба. ...Разумният, свършеният е **съработник на Бога** (курсивът мой – К.З.), т. е. работи в съгласие с великите закони на природата, на битието.”*

б) Мъдростта като източник на светлина и знание

“Трябва да се отвори път за едно висше знание, което ще ни донесе непосредствена връзка с принципите на живата природа. То ще даде нови методи и възможности на науката, ще отвори нови пътища за изследване.” “И когато говорим за Божествената Мъдрост, ние подразбираме всичката светлина на безпределното пространство, която никога не угасва. Светлината е дреха на Мъдростта. Физическата пък светлина, от която ние се ползваме, е резултат от излишната енергия, която Космичният Човек произвежда при своята умствена дейност. Космичният Човек е придобил толкова знания, че има излишек от светлина.” (Учителят П. Дънов)

Новото знание, което Всемирното ББ предлага безвъзмездно на земните хора, и неговият вече съзряващ плод – Новата Култура, изискват нов подход към изучаването на света. Според Учителя П. Дънов природата трябва да бъде изучавана по форма, съдържание и смисъл. Формата е свързана с физическия, материалния свят, съдържанието – с духовния, а смисълът – с Божествения свят. За тази взаимовръзка между сферите и зоните в Битието Учителят на ББ изтъква: *“Всяка буква е ценна дотолкова, доколкото има отношение към другите букви. Буквите не трябва да се изучават по отделно, а трябва да се изучи отношението им една към друга. Физическият свят е дотолкова ценен, доколкото има отношение към другите светове. И дотолкова той ще бъде понятен, доколкото се изучава връзката му с другите светове.”*

Извънредно дълбоки и интересни са разсъжденията на Учителя П. Дънов, в които той разглежда взаимоотношенията между Бога и човека в светлината на изследваната тема: *“... Три са допирните точки на човешкия дух с Божия Дух: първата е Любовта, втората е Мъдростта, третата – Истината. От първото докосване*

на човека с Бога у него се явява един изблик на Любов; той се превръща в извор на живот, който постоянно блика. И понеже този извор трябва да намери свой път на движение, явява се второто докосване на Бога – Мъдростта, за да очертае пътя на това движение. И затова първият стремеж на човешкия дух е **животът**. Вторият стремеж на човешкия дух е **знанието**. Третият стремеж на човешкия дух е **свободата**. Когато духът придобива знание, светлината се появява като резултат.”

В наши дни сме свидетели на (а някои от нас – и участници във) един грандиозен процес – **изграждане на нова комплексна картина на света**. По този път на съзидателно вложени усилия си дават среща науката (рационалното познание), философията (царицата на човешкото знание), религията (метафизическото, духовно познание върху основата на религиозното чувство и преживяване) и езотеричното познание (най-дълбокото, окултно-мистично проникване в тайните на Вселената). Някои от изброените източници на качествено новата картина на света само до вчера бяха врагове, антагонистично настроени помежду си (както продължава, впрочем, да бъде в умовете на мнозина и в нашата съвременност). Днес те си подават ръце в името на нещо велико. И четирите посочени извори на знанието по отделно са пътеки към Истината, към Бога. В своята съвкупност те отразяват новия начин на мислене на нашето време, новия подход към познанието за Бога, света, живота и човека, новите изисквания към човешката личност и зараждащата се планетарна култура, която ще промени радикално облика на земната цивилизация.

3. Методи за постигане, овладяване и прилагане на Мъдростта

а) стремеж и любов към знанието

Когато изгубиш смисъла на живота, търси това, което свети. Учи се при този, който носи светлина. Помни: Добродетелта живее само при това, което никога не потъмнява. Дружи с това, което не потъмнява. Стреми се към светлината и не забравяй:

Знанието от едно място не идва и светлината през един прозорец на влиза. Неизброими са прозорците на светлината. Вложи мъдростта в ума си, светлината ще дойде и знанието ще ти даде своята помощ. Само светлият път на Мъдростта води към Истината” (Учителят П. Дънов).

Стремежът и любовта към знанието като методи за постигане, овладяване и прилагане на Божествената мъдрост съдействат за доизграждането на умственото (менталното) тяло на човека – неговия трети смъртен принцип (носител на съзнанието) в настоящия етап от духовната еволюция на земното човечество (четвъртата планетарна трансформация на Земята, прехода от фазата Марс към фазата Меркурий – т. е. от инволюция към еволюция в тесния смисъл на понятията). Този дълъг процес ще бъде завършен цялостно в епохата на VI окултна раса, предхождана от установяването на Земята на Новата Култура на Шестата подраса на V коренна раса. Както е известно от езотеричното познание, потвърдено и в Словото на Учителя П. Дънов, всяка подраса, чийто номер отговаря на бъдещата коренна раса, носи в недрата си и изявява характеристиките и акцентите, които ще бъдат разгърнати в пълнота при утвърждаването на съответната коренна раса. Аналогично – 6-та подраса на V коренна раса поставя ударението върху такива особености на личната и глобалната еволюция, които ще станат цялостно достойние през епохата на VI коренна раса. Една от тези особености – подчертано важна и наситена с енергиен потенциал – е взаимната връзка между Любовта и Мъдростта като водещи принципи, проявяващи се на всички равнища в Битието. По този въпрос Учителят П. Дънов съобщава следното: *“Онзи, който люби и обича, иска да придобие Мъдрост. Не желае ли това, той няма любов. Първото качество на любовта е великата жажда да учи. За да покажеш, че обичаш, трябва да учиш.”* Следователно един от пробните камъни за Любовта е учението. На тази материална планета, на която сме въплътени ние, хората, основната ни задача (както многократно подчертава и Учителят П. Дънов) е да се учим. В най-висока степен стремежът към знание е червена нишка и в Новото учение. Затова Учи-

телят П. Дънов наставлява: *“Идването на Любовта в човешката култура ще даде условия за проучване и приложение на законите на Мъдростта в индивидуалния и обществения живот. Трябва да обикнем Бога и възвишените същества, за да протече Божествената Мъдрост от тях към нас. Правилото е да започнете с Любовта и тогава да дойдете до втората фаза, трудния път – пътя на Мъдростта. Ако не минете по този естествен път, целия свят може да обиколите, може да изучавате всички школи на Великите Учители в света, които носят Божието Слово, но всички те имат само една определена Божествена идея. Те не могат да изменят на този Божествен път. Навсякъде ще ви кажат: “Първата стъпка в живота – това е пътят на Любовта.” Като отидеш при Любовта, тя ще те изпрати при Мъдростта, а Мъдростта ще те изпрати при Истината. Чрез Божията Любов ще се домогнете до Великите закони, които регулират живота.”*

б) чистота – нравствена, духовна и физическа

Абсолютната чистота е задължителната среда за всички духовни постижения! Учителят П. Дънов безброй пъти набляга на това златно правило в своите беседи и в личните си разговори с учениците на ББ в България. Тук ще приведем само два цитата от Словото му, доказващи тази основна теза: *“Порочният живот прекъсва вътрешните връзки с Бога и пречи за възприемането на Мъдростта. С новите Божествени методи могат да си служат тези, които са абсолютно чисти и безкористни.”* И още: *“Достатъчно е човек да има чисто и пробудено съзнание, за да стане проводник на светлите и възвишени мисли на Разумните Същества.”* Единственият извод, който следва да направим за себе си от току-що изложеното, е: човек не би могъл да придобие светлината на Божественото знание и благодатните дарове на Мъдростта, ако не е култивирал съвършен морал – ненакърним от многобройните съблазни и изпитания на ежедневието.

От друга страна – физическата чистота, личната хигиена, е съществена предпоставка и за нравствената и духовна чистота. Нена-

празно древните римляни казват: “В здраво тяло – здрав дух!” Едното не може без другото. За да бъде човешката личност хармонична, изискването е постигане и поддържане и на трите вида чистота. Само ленивият може да се оправдава, че всичко земно е преходно, т. е. няма смисъл да се грижим за индивидуалната и обществена хигиена. Впрочем ленивият по тяло е ленив и по дух. От него не бива да очакваме постиженията, отвеждащи в красивите и светли селения на Новата Култура.

в) страданието – път към Мъдростта

“Страданието – това е език на природата. Чрез страданията природата учи човека на Мъдрост. Чрез страданията природата иска да ни направи разумни.” (Учителят П. Дънов)

Страданието в качеството си на път към Мъдростта е една от водещите характеристики на съвременната епоха, съответстваща на настоящия етап от духовната еволюция на земното човечество. След изчерпването на заряда в тази негова (на страданието) роля и най-вече – след духовното съзряване на човека, то няма да бъде необходимо като присъствие в следващите фази от духовното развитие на хомо сапиенс. Сиреч – страданието няма да съпътства вечно индивидуалната и колективна еволюция на хората, но понастоящем то е наложително като присъствие и въздействие заради победата на разума над хаоса в човешките взаимоотношения и в отношението към природата. Значи днес без него не може! Когато страдаме, автоматично бива активирано мисловното начало у нас. Потребността да намерим изход от създадената кризисна ситуация е прекрасна възможност да усъвършенстваме механизмите на нашето мислене. А оттам – и на поведението. Тази взаимообусловеност е дефинирана по особено сполучлив начин от Учителя П. Дънов: *“Противоречията в живота са задачи, дадени на вас, за да ви накарат да мислите.”* Неговата мисъл, която току-що цитирахме, ме връща и към една сентенция, изказана от съвременен български мъдрец, обект на искрено и заслужено уважение в обществото и лично от автора на тези редове – Радой Ралин (1923–2004). Той казва: “От-

немат ли ти нещо, започваш да мислиш.” И наистина, сякаш чувството за притежание на собственост – една от най-покъртителните заблуди на човека – е между най-често срещаните причини за огорченията и болката в нашия кратък живот. Ако се опитаме да погледнем към подобни ситуации от висотата на духовното познание, несъмнено ще открием нищожността и безсмислието на този род страдания. Само ако се опитаме... И ако опитът се окаже успешен, бихме могли да се озовем в самото подножие на съвършенството: *“Човек става велик, когато минава през големи мъчнотии, страдания и изпитания и ги преодолява.”*

Ала докато стигнем дотам, трябва да приемаме със смирение и разбиране неизбежните уроци на страданието. Едно е сигурно – в битката не можем да изгубим повече от собствените си илюзии. Нещо повече – ако се покажем достойни за висотата на изискванията, които Небето предявява към нас, или дори ако само проявим нужното търпение, тогава ще излезем от лабиринта на конкретния житейски проблем по-силни. И може би – изпълнени с вдъхновение и порив да продължим напред... Нека завършекът на тези размисли бъде още една блестяща фраза на Учителя П. Дънов: *“Ти, който се стремиш към Светлината, чуй думите на Мъдростта: Искани ли да усвоиш Божествената Мъдрост и тайните на живата Природа, казвам ти, няма друг път освен страданието (курсивът мой – К. З.). Докато съдиш, докато роптаеш, докато се оплакваш, ти си далеч от Мъдростта. Престанеш ли да съдиш, ти си близо до Мъдростта. Докато философстваш, ти си далеч от Мъдростта, от своя Учител. Престанеш ли да философстваш, ти си близо до Мъдростта, ти си при нозете на своя Учител.”*

г) молитва, размишление, концентрация, съзерцание, медитация

Изброените по-горе методи за усвояване на Мъдростта по своята същност представляват средства за постигане на висшето духовно познание. А то е познание, което не изисква материален или интелектуален носител на информацията, защото постъпва пряко в

съзнанието на човешкото същество. Следващата стъпка по този път на просветлението е придобиването на върховната изява на човешката съзнателност – **свръхсъзнанието**. В подкрепа на изтъкнатата тук теза привеждаме следните разсъждения на Учителя П. Дънов: *“За да развие човек свръхсъзнанието или космическото съзнание, а заедно с това и Божествената Любов и Мъдрост, трябва да прекарва в молитва, размишление и концентрация. Размишлението върху една мисъл е подобно на дъвченето на храната. Когато размишлява върху една възвишена мисъл и я дъвче дълго време, човек приема чрез своето свръхсъзнание много Божествени идеи и духовни сили. Приема също така и силата да изпълни Волята Божия. При обикновена мисъл просветлението иде много мъчно.”*

Посочените средства за култивиране на висшата изява на съзнанието – космическо или Божествено, или накратко: свръхсъзнание – са разгледани подробно и са придружени с множество конкретни упътвания за приложение в много на брой духовни школи и учения. В Словото на Учителя П. Дънов също не липсват такива указания. Основно правило в тази насока е, че всеки човек следва да подбере измежду богатия асортимент от възможности онези, които са най-подходящи и съответстващи на неговата индивидуалност.

д) ЛИЧНИЯТ ОПИТ НА ЧОВЕКА ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПРИРОДАТА И ОБЩЕСТВОТО

Човекът, придобил Мъдрост, развива необикновена наблюдателност и самонаблюдателност. В своите взаимоотношения с природната и социалната среда той на всяка крачка разкрива все нови и нови възможности за обогатяване на познанията си. За него целокупният живот се превръща в една велика Книга, от която той вече може свободно да чете. И това е факт, понеже той е научил езика, на който тя е написана – езика на Божествената Мъдрост. В тази връзка Учителят П. Дънов споделя: *“Аз черпя своите принципи от една много голяма книга, на която всяко камъче, листче, клонче, цвете съставят азбуката. Аз постоянно превеждам от тази велика Книга. Като взема един лист от някое дърво, започвам да го разглеж-*

дам и чета по него къде и при какви условия се е образувал този лист, къде е расло това дърво и защо е остаряло, какви са били тогава хората, в какво време е живяло, какво е било състоянието на Слънчевата система и пр. Аз проверявам всичко това по отпечатъците на всеки лист и клонче.”

Огромният процент от съвременното човечество са хора, които (в езотеричен смисъл) все още вървят в своя живот по пътеката на изпитанията, която предхожда окултното ученичество – като два стадия от духовната еволюция на живото същество. Периодът на преминаване през стадия на изпитанията обикновено е твърде продължителен и като правило е съпътстван с множество кармични обременености. Последните не липсват и при ученичеството, поне до придобиването на третото велико посвещение/посвета (по теософската скала). Окончателното отърсване от кармичните обвързаности става, както е известно, след завоюването на петото велико посвещение (то е трето от гледна точка на земната Йерархия), което се явява в същност границата между степените на ученика и духовния Учител. Именно Учителят по Пътя на Духа може вече да бъде дефиниран като **свободен дух**, т. е. разчупил завинаги колелото на самсара (цикъла на раждане и смърт), приключил с всички кармични ангажименти, с право на избор за по-нататъшното си развитие: дали да остане в планетарната орбита на Земята, за да подпомага еволюцията на своите по-малки братя и сестри (ролята на т.нар. **бодхисатва** в езотеричния будизъм), или да премине невъзвратно в други, по-високи области на Всемирния Живот. И в единия, и в другия случай той разполага с възможността да се въплъщава в материално тяло изцяло по собствено усмотрение.

За човека върху пътеката на изпитанията проблясъците на Божествената Мъдрост са спорадични, внезапни и преходни. Рядко му се отдава да ги съхрани за по-продължителен период от време или да ги запечата незаличимо в менталното си тяло (духовното тяло на нисшия, конкретен ум). Безспорно – по-пълноценни контакти с Космичната Мъдрост осъществява окултният ученик. Неговата цел е да осмисли същността и проявите на тази извечна Мъдрост, да я превърне в

неделима част от своето мислене и поведение. Естествено – това не може да стане нито бързо, нито лесно. Затова всяко автентично духовно-мистично учение или школа предлага широк спектър от методи и средства за постигане, овладяване и прилагане на Мъдростта. В рамките на учението на ББ личният опит на човека във взаимодействието му с природата и обществото е от особено важно значение. И на първо място – заради шанса да приложи на практика възприетото и усвоено духовно познание.

4. Мястото на Мъдростта в Новата Култура на VI раса

“Само Мъдростта може да ръководи в живота. С нея можем да бъдем силни. Само Божественото знание на живата наука носи сила. ...Има една велика наука, с която можем да изправим живота си. Мъдростта е цел и смисъл на човешкия живот. Божията Мъдрост е условие за добиване на Вечния Живот.”

(Учителят П. Дънов)

Божествените принципи на Любовта и Мъдростта играят водеща роля при утвърждаването на Новата Култура на VI коренна (окултна) раса, която вече се заражда и разгръща в ерата на Водолея – времето на предчувствието за триумфа на Културата на 6-та подраса на V коренна раса. Неслучайно тя е названа Култура на Любовта. Всичките пет Космически принципи – Любов, Мъдрост, Истина, Правда и Добродетел – се изявяват и работят съвместно във всяка епоха от еволюцията на земните хора. Същевременно във всяка конкретна такава епоха един от тези велики Принципи има доминиращо присъствие. В нашата съвременност това е Любовта. Ала нейната родна сестра – Мъдростта, върви ръка за ръка с нея като постижение от миналото, като безценен опит, натрупван хилядолетия наред. Понеже нищо ново не би могло да бъде изградено на празно място, а стойностното и непреходното от онова, което си отива, остава като здрав фундамент и опора на това, което сега се ражда за живот и обновление. Непоклатима и мощна е сплавта от позитивното в тра-

дицията и порива на пресътворението във вечния ход на вездесъщото Развитие. Затова и Мъдростта притежава своето достойно място при изграждането на Новата Култура на VI раса.

а) установяване на хармонични взаимоотношения с природата

Дълг е на съвременния човек да установи отношения на хармония с природната среда. Крайно време е той да осъзнае, че не е господар на природата, а неин приятел и брат, който е призван да поддържа и развива съществуването ѝ, а не да я унищожава, удовлетворявайки егоистично и безразсъдно собствените си потребности. Учението на ББ утвърждава категорично тезата, че в контакта си с природата човекът следва да се стреми не към овладяване и господство, а към разумно и хармонично съжителство. В наши дни не липсват екологически движения, “зелени” партии, противници на замърсяването на околната среда и други организирани или спонтанни движения, отстояващи принципите на ненакърнимост на земната флора и фауна, на стратосферата, биосферата и хидросферата на нашата планета. Някои от изброените притежават и собствена материална база, чрез която развиват дейността си. “Зелените” партии участват – в повечето случаи коалиционно ангажирани – в управлението на редица цивилизовани държави. Страните с утвърдена демократична социална структура на Запад, най-вече групата на най-развитите измежду тях (т. нар. Г–7, която включва САЩ, Германия, Япония, Великобритания, Франция, Италия и Канада; през последните години и Русия бе приобщена към семейството на великите западни държави и някои прекръстиха тази общност на Г–8, но руското присъствие е ограничено до равнището на взаимни консултации без реално участие във вземането на отговорните решения) редовно провеждат световни срещи, посветени на проблемите на екологията. Една от последните – в Киото, Япония (1998 г.) – разкри сериозните противоречия в областта на общението между човека и природата. Най-често надделяват конюнктурни или дългосрочни икономически и политически интереси, от което страда както околната среда, така

и самите хора. В страните на провалилия се социализъм по време на тоталитарното управление никой не се съобразяваше с изискванията по отношение съхраняването на природата. Бяха й нанесени жестоки щети (най-вече поради т.нар. индустриализация), някои от които с дългогодишно негативно въздействие.

Изправен пред реалната заплаха да унищожи собствения си космически дом (а той, както знаем, е единствен!), съвременният човек все по-често се замисля за необходимостта радикално да промени отношението си към своята майка и кърмилница. Бог му възложи да я стопанисва разумно и да се грижи за нея (Бит. 1:28). Новото учение проповядва установяването на хармонични взаимоотношения между разумните същества и природата като задължително условие за прекращаването на земното човечество в пределите на новия свят, където пълновластна господарка ще бъде Новата Култура на изгряващата VI раса. Затова Учителят П. Дънов ни съветва: *“Всички трябва да учат езика на природата и да видят какво пише тя. Някои казват, че Земята е ад. Да, но тя може да бъде място на радост, ако животът се нареди в хармония със законите на природата. Всяко същество, което не върви в хармония със законите на природата, се изражда. Който мисли, че може да измени законите на природата, ще се намери в положението на откъснат лист, който ще увехне и на мястото му ще се яви друг, по-достоеен. Тази дисхармония показва, че вашият живот не е в съгласие с онези велики закони, които регулират битието и разумния живот. ...Само когато изучаваме Божествената Мъдрост, ще бъдем в състояние да разбираме Истината, да станем господари на положението и само тогава ще можем да преобразим живота си.”*

б) нов начин на живот, нова култура на общуването между хората

Промяна следва да настъпи не само в отношението на човека спрямо природната среда, но и във взаимоотношенията между самите хора. В същност едното е тясно свързано с другото и стремежът за разделянето им (когато има такъв) е изкуствен и неосновате-

лен. Ако вярваш в Бога и го обичаш, би трябвало да изразяваш любовта си към Него, уважавайки и поддържайки Неговото творение. Божият вездесъщ и животворящ Дух обитава навред в Космоса и изпълва с диханието Си всеки атом от съществуващото. Отношението ни към сътвореното от Създателя е главният пробен камък за силата и действеността на нашата вяра.

Ако останем в мрежите на остарелите си разбирания, нищо добро не ни чака. Най-малкото – няма да успеем да прекрачим своевременно във владенията на Новата Култура и ще се наложи да се връщаме в плът на Земята, докато научим и последния урок. Безкрайно е търпението на Всевишния – по мащабите си то съперничи на милостта Му. Той все така очаква от всекиго от нас да проумеем, че **сами сме господари на своето щастие и нещастие**. В този смисъл са и наставленията на Учителя П. Дънов: *“Не вярвайте, че сегашната култура може да ви спаси. Тя е затвор. Аз ви казвам: Излезте от този затвор. Нито в яденето има днес култура, нито в жилищата, нито във философията. Че е така, показват страданията и болестите, които съществуват. Хората, които не дават път на Мъдростта да ги ръководи в живота, започват да създават човешки закони за индивидуалния и обществен живот. Това е тяхната етика или морал за обществения и правов живот. Но от наше гледище законите, които обслужват или регулират живота на хората, съществуват само в природата. Сегашните правила на хората са лишени от Мъдрост и са чужди на живота. Те не са проникнати от Духа на Любовта, която обединява всички хора в едно органическо цяло.”*

Златното правило в новозаветното благовестие на Господ Иисус Христос гласи: “Постъпвайте спрямо другите така, както искате да постъпват те с вас!” (ср. Лука 6:31). Тази препоръка на Спасителя, издигната в ранг на закон за човешките взаимоотношения, утвърждава активен принцип на поведение. Тя отменя като по-съвършена съответното старозаветно правило да не правим на другите това, което не искаме да правят и на нас (пасивен принцип на поведение). Тази Христова повеля лежи в основата на Новото учение – в частта

му, разглеждаща установяването на нова култура в общуването между хората. Следовникът на това възродително духовно познание не подценява значението на нито един от детайлите в тази толкова сложна система от връзки и взаимоотношености. Той знае, че “Пътят, дълъг хиляда мили, започва с една малка крачка” (китайска поговорка). Начинът, по който общуваме с ближния, определя не само мястото ни в обществената система. Той дава най-ярка представа и за степента на духовната ни зрелост. Ето категоричното мнение на Учителя на ББ в България по този въпрос: *“Мъдрецът живее без закон (курсивът мой – К. З.). Глупецът трябва да живее със закон и под закон. Ако мъдрецът живее със закон, той е нещастен. Ако глупецът живее без закон, и той е нещастен. Мъдрецът живее според оня жив закон, който Бог е написал в душата му. Той се намира извън условията на временния живот (курсивът мой – К. З.).”*

в) взаимодействието между Любовта и Мъдростта в Новата Култура на VI раса

Както вече изтъкнахме, двата Божествени принципа на Любовта и Мъдростта действат в хармония за утвърждаването на Новата Култура на VI раса, като водещата роля принадлежи на Любовта. Конкретната задача на човека в случая е да разшири и издигне съзнанието си в такава степен и до такава висота, че да се превърне в пълноценен проводник на благотворното влияние на двата Космически принципа – и относно самостоятелното им, и относно съвместното им действие. Това изискване е формулирано по следния начин от Учителя П. Дънов: *“Човек трябва да работи едновременно с Любовта и Мъдростта, за да се освободи от вътрешното робство, в което се намира. Това е великата задача на живота.”*

Най-тъмно е преди зазоряване. Съпротивата на отиващото си старо поражда вълна от болка и страдание за първопроходците на новото. Неизбежен е този стадий на Великата Промяна. Дължни сме да го посрещнем с разбиране и смирение, за да продължим напред по-мъдри и по-силни от преди: *“Нашият съвременен свят е засегнат от друга култура, по-висша от сегашната. С нея сме*

дошли в съприкосновение. И тази висша култура действа вече върху нашето съзнание. Първото нещо, което показва, че сме под влиянието на тази висша култура, е увеличението на страданието. То показва, че става едно коренно преустройство на живота.”

В епохата, когато победоносно ще се възцари Новата Култура, Любовта ще бъде принципът, който обединява, а Мъдростта ще посочи методите за прилагането на Любовта в действителността. По този въпрос Учителят П. Дънов казва: “Любов без Мъдрост не може. И Мъдрост без Любов не може. Те са неразривно свързани. Любов без Мъдрост не значи нищо. И Мъдрост без Любов – също. **Разумността е хармонично съчетание на Любовта с Мъдростта** (курсивът мой – К. З.). Някои проповедници ще кажат, че човек има нужда от Любов, а не от знание. Някои философи ще кажат, че на жената трябва любов, а на мъжа – знания. Това са твърдения, които не могат да подобрят човешкия живот. Човек се нуждае от знания и от любов.”

В своето хармонично съжителство и взаимно благотворно действие Космическите принципи на Любовта и Мъдростта изпъкват и като водещи творчески импулси за новия човек на VI раса – **човека на Любовта**. Според Учителя П. Дънов това става така: “Мъдрият човек е опитал и проверил всичко, което знае. У мъдрият човек има непреодолим стремеж към Любовта. В него има желание и най-малкото съществуване, което види, да го обикне, да му направи някаква услуга. **Защото мъдрецът еднакво цени и големите, и малките неща** (курсивът мой – К. З.).”

БОЖЕСТВЕНИЯТ ПРИНЦИП НА ИСТИНАТА

1. Определения за Истината в учението на Петър Дънов

“Истината е висшата реалност. Истината съдържа началото и края на нещата”

(Учителят П. Дънов)

а) Истината като висша реалност

Само истинното може да бъде реално! Колкото повече се отдалечаваме от Истината, толкова повече затъваме в блатото на заблудите и илюзиите. Още в древността мъдреците на Индия са прозрели, че нашият свят на относителността е обгърнат от булото на Майя – мировата илюзия. Оказва се, че ние живеем в царство на привидността и че това, което изглежда реално, в същност е само сянка на действителността. В най-гъстата и инертна материя е и най-измамната илюзия. И колкото повече се изкачваме по стълбицата на космическите сфери, в толкова по-фина субстанциална среда попадаме и съответно се доближаваме до Абсолютната Истина, т. е. до Бога. Той именно е Висшата Реалност. А Истината е неразделна част от глъбинната Му Същност. Затова в езотеричното познание характеристиките на Истината са: неизменност, вечност, всеобхватност. Духът на Истината е Този, Който говори чрез устата на великите Учители на човечеството. Едва ли ще сгрешим, ако поставим знак на тъждественост между Него и Христовия Космически Дух или пък Светия Дух на традиционното християнство. Същността е една, а проявленията ѝ в Битието са безброй! И така – **критерият за реалност е степента на близост до Истината.** Овладеяването на този критерий и яснотата на преценката, извършена с негова помощ, е в пряка зависимост от стъпалото в духовната еволюция на личността. Принадлежността на едно същество към

определено еволюционно стъпало следователно бива обусловена от степенята, в която то е познало Истината – сиреч доколко е проникнало в нея и се е сляло със същността ѝ.

Истината сама по себе си създава облика на един от най-извисените светове във Всемира. За него Учителят П. Дънов свидетелства: *“Казват, че Истината е отвлечена. Не, Истината е **реалното**, което лежи в основата на нашия живот. Тя е един свят на неопикуема красота, който си има своите краски, тонове, музика. Тя е свят, който съществува и ще съществува винаги. В този свят нещата са строго, математически определени. Няма нищо непредвидено, нищо случайно.”*

Изнесените дотук становища и разсъждения (макар и поднесени в концентриран вид) ни дават основание да направим един генерален извод: **Реалността е въплъщение на Истината според Божия Промисъл за Вселената.** Със задължителното уточнение, че разглеждаме Истината като Космически Принцип, стоящ несравнимо по-високо от фактите и законите, от причините и последиците, от всеки неизбежен дуализъм в света на формите. Това е Истината, която неумолимо разкрива същността на всяка обективна реалност навред в творението.

б) Истината като ядро на същността на всичко съществуващо

Вече изтъкнахме, че Истината е иманентна (вътрешно присъща) на Създателя Бог. И тъй като Той присъства навсякъде и във всичко (понеже Бог е вездесъщ, което означава именно всеприсъстващ) посредством Своя Дух, следователно и Истината представлява жизнено важен компонент от същността на всичко съществуващо. По този повод Учителят на ББ в България отбелязва: *“Квасът, същината на всички неща е Истината. Тя е най-високото нещо в човешкия разумен живот.”*

Истината упражнява мощно дисциплиниращо въздействие в хаоса на материалния живот. Нейните проявления пораждаат непреодолими ограничения за онези, които все още не са проникнали в същността ѝ. Тази закономерност има и своята положителна ро-

ля за невежите и заблудените – тя ги предпазва да изгорят в огъня на Истината, който е безпощадно унищожителен спрямо неподготвените да възприемат извънредно високите му вибрации. Затова пък към зрящите Истината проявява невиджана щедрост – дарява ги навеки със **свобода**. Пътуването към Истината – като Цел на разумния живот – притежава своето основно направление. Колкото и да се лутаме, да спираме, да падаме, да се връщаме и отново да продължаваме напред по този Път, някъде там, на духовния хоризонт, неизменно проблясва фарът на Истината. Той никога не угасва. Ако успеем веднъж завинаги да свалим булото на заблудите и илюзиите от вътрешния си взор, никога не ще загубим вярната посока. В рамките на тези размисли нека проследим съответното обобщение на Учителя П. Дънов: *“Всички същества, които не живеят според Истината, имат желание да се движат безразборно. И затова природата ги е ограничила. А Истината подразбира движение в определена посока – посоката, в която всичко във Вселената се движи – от граничното към безграничното и безначалното. “Истината ще ви направи свободни” (Йоан 8:32 – бел. К. З.).”*

На духовно, непроявено равнище Истината присъства в корена на всяко обективно явление, процес, субект (индивидуалност) или даденост. Нашето интелектуално или емоционално отношение към нея с нищо не може да я промени. Мирогледът на всеки човек представлява съвкупност от схващания и убеждения, които той е приел за истинни. Рано или късно – всички те подлежат на изменение, нерядко радикално. Човешкото същество е в непрекъснато динамично развитие. Затова и устоите на светогледа му обладават само относителна стойност. Над всички тях – горда в своята абсолютност – се извисява вечната Истина: *“Истината е независима от личните схващания на хората. Дали ще мислите по един или друг начин за нея, дали ще се приближавате или отдалечавате от нея, с това вие няма да измените нейните отношения” (Учителят П. Дънов).*

в) Истината като част от Божието естество

Вече на два пъти подчертахме духовния факт, че Истината е неотменен елемент от Божията Същност. Както може да се очаква, най-кратко, ясно и въздействащо това е дефинирано от великия духовен Учител на България: *“Истината е атрибут на Бога. Тя е израз на Божието величие. Истината е мощното в света, чрез което Бог се изявява. Истината е светът, гдето душата живее в своята същина.”* Истината е част от най-дълбокото, извечно естество на Бога. Същевременно тя е едно от безбройните проявления на Твореца в сътворения от Него свят.

Произходът на Истината е в безграничния и безначален Отец на Вселената. Чрез своите изяви в света на формите, обаче, тя прокарва безчет линии на разграничение: между светлината и мрака, между разума и невежеството, между земното и небесното, между Духа и материята. Първото изискване по пътя на окултния ученик е да усвои **различаването**. И тук именно Истината е неговата незаменима помощница и водителка. Ако, разбира се, той съумее да я отличи от нейните фалшиви посестрими: полуистината, неистината, премълчаната истина, бялата (или т.нар. благородна) и недотам бялата, т. е. откровена, лъжа. Деликатното взаимоотношение между непроявената (като иманентна на Бога) и проявена в Космоса Истина – взаимоотношение, поддържащо баланса и подхранващо равновесието на съществуващото (като глобална система от субекти и взаимовръзки) – е обрисувано от Учителя П. Дънов, както следва: *“За Бога ние имаме две понятия. Когато излизаме от Него, ние Го разбираме като нещо, което се ограничава само в себе си. А като започнем развитието си, изхождайки от крайното, граничното и отивайки към онова, което е без начало и без край,хващаме Бога като безграничен, безначален. Истината, която е излязла от безграничното, е направила нещата гранични. Тя е, която е изявила безграничното. Бог като Истина ни привлича, а Христос ни показва истинския път на нашето вътрешно движение към Бога. И затова Истината е насока към безграничното и безначалното, което има връзка с ограниченото.”*

2. Истината – цел на космическата еволюция

Според Словото на Учителя П. Дънов Истината е висшата цел, върховното постижение по Пътя на окултния ученик. И тъй като безкрайното пътуване към съвършенството на търсеция в Духа човек има за крайна точка Бога (**Цялото**), а Истината е компонент от гъбинната Същност на Бога (**неизменна част от Цялото**), следователно това е пътуване и към Истината. Относно взаимоотношенията между Бога като Абсолютна Реалност, Истината – като изява на тази Реалност в Битието, и проявения живот Учителят на ББ в нашата страна съобщава следното: *“В Битието съществува един абсолютен живот, една абсолютна реалност. Това Абсолютно Начало през хилядите векове, през цялата Вечност няма да Го узнаят. Този Абсолютен Бог ще остане една велика загадка за всякога. Съществува също така и един прогресивно проявяващ се живот, който произтича от тази Абсолютна Реалност. И по проявите на Истината, на Абсолютната Реалност ние добиваме познание за нея. По същия закон не мислете, че някой ден ще определите какво нещо е Любовта! И тя ще остане позната само като една проява – ще я познаваме по проявите ѝ.”*

Така както Бог е постоянна, най-велика Цел в духовното усъвършенстване на всяка монада, на всяко живо същество, на всичко съществуващо, така и съдържащата се в Божията природа Истина също е цел на мировата еволюция. Всички космически обекти са насочени в своето проявление към Истината. Степента на близост до нея е съответно критерий за равнището на духовната зрелост на отделните обективни реалности – пилигримите по Пътя, чийто край се губи в линията на духовния хоризонт. За всички тях, обаче, като неугасващ фар – указател за вярната посока – свети с меко сияние огненото сърце на Истината. *“Във Вселената всичко се движи. Земята се движи около Слънцето. Слънцето се движи около друго слънце – движение в движение става. Но общата посока на всички тия движения се дава от Истината. Ала не само небесните*

тела се движат. Всички желания, чувства и мисли на човека образуват милиарди светове и системи, които се движат към великата цел – Истината” (Учителят П. Дънов).

Истината е цел, а не самоцел на космическото Развитие. Обективният, постъпателен процес на духовно-нравственото израстване на съществата неизбежно води към постигането на Истината. А на своите неустрашими покорители тя дарява безгранична **свобода**. За да изградим триада от тези фундаментални категории (при цялата условност на подобна хипотетична, мисловна конструкция), нека да прибавим още едно понятие – **отговорност**. Ето какво се получава:

Истина – свобода – отговорност

Ако се опитаме да изразим съдържанието на тази схема на достъпен език, то резултатът би изглеждал така: **Постигането на Истината носи пълна и безгранична свобода, която трябва да бъде използвана с максимална отговорност.**

Всяко отделно равнище на еволюционно развитие на живите същества във Вселената отговаря на определено ниво на познаване, овладяване и прилагане на Истината. Прилагането се осъществява чрез действието на космическите принципи и закони. Всяка област (зона, сфера, свят) на Битието се характеризира със собствена система от принципи и закони. Има и такива, чието действие е универсално, т. е. обхваща Космоса в неговата цялост. Колкото повече се издигаме отдолу нагоре в мировата Реалност (от по-грубите към по-фините полета или светове на творението), толкова повече се увеличава обхватът на действието на принципите и законите. Нека не забравяме, обаче, че Развитие на Вселената се реализира не по една линия или в една плоскост (равнина), а приема формата на **спирала**. От това следва един генерален извод: **Постигането на Истината в един отделен свят (зона, сфера, област) на космическата необятност е предпоставка за начало на процеса на постигането ѝ в следващия, по-извисен свят.** Например, като илюстрация: постигането на Истината на физическото поле (в материалния свят) освобождава ра-

зумното същество от действието на принципите и законите, характерни за тази област на Битието, и поставя началото на процеса на постигане на Истината от страна на това същество в астралното поле. И така – през менталния, каузалния (причинния), будичния и атмичния свят, до **Монадното (Анупадака)** и **Божественото (Ади) поле** (в съответствие с теософската класификация и названия) – до самото **Сърце на Бога, Неговата извечно непознаваема Същност.**

Съществува и **абсолютна Истина**, но тя е приоритет единствено на Бога. Тук, в нашия свят на гъстата материя, можем да станем свидетели само на отделни нейни проявявания и нюанси. И колкото по-напред и нагоре се придвижваме по вечния Път на познанието и усъвършенстването, толкова по-ярък и прекрасен става нейният образ пред духовния ни взор. Продължителността и трудността на процеса не бива да ни отчайва, понеже нали точно за това разполагаме с цялата Вечност...?!

3. Съдържание на Истината

“Истината в себе си е нещо конкретно, реално, неизменяемо. Тя е Вечна Светлина, Вечна Мъдрост, Вечна Любов, Вечна Правда, Вечен Живот.”
(Учителят П. Дънов)

Обективното съдържание на Истината включва в себе си адекватното отражение на всичко съществуващо. В този смисъл Истината е своеобразно космическо огледало, в което всяка обективна реалност, всяко живо същество във всеки момент от живота си може да се огледа и да прецени доколко видяното съответства на Божия Промисъл и План за конкретната индивидуалност. Разбира се, за да бъде преценката вярна, не е достатъчно само добро желание. Нужни са и редица качества, култивирани в процеса на еволюционното развитие на съществото. И на първо място – **чистота**. Физическа, нравствена и духовна. Всяко присъствие на нечистота, дори и минимална, замъглява истинния образ и изкривява опасно изображението. А в нашата действителност предпоставки за изкривяване –

дал Господ! Затова мъдреците и духовните Учители от всички епохи ни учат, че живеем в свят на заблудите, на илюзиите. Свят, в който е толкова трудно да познаеш самия себе си. А без този род познание духовният Път е обречен на невъзможност.

И така достигаем до разковничето: съдържанието на Истината може да бъде постигнато по светлия път на **познанието**. Както вече нееднократно подчертавахме, този Път е безкраен. Най-точната мярка за него е Вечността. На всеки етап от Пътя съответства определена дълбочина на проникване в Истината, в нейното съдържание.

От своя страна съдържанието на Истината представлява **абсолютна ценност** за всички живи същества в Космоса. Въздействието му върху съществата е комплексно и благодатно, мотивиращо и стимулиращо техния духовен ръст. Нека и по този въпрос се обърнем към Словото на Учителя П. Дънов: *“Вложи Истината в душата си и свободата, която търсиш, ще я придобиеш. Възлюби Истината! И когато си тъй сиромаш, че нямаш ни петак в джоба си, знай, че има нещо, което седи над всяка сиромашия. Това е Истината. Има нещо, което седи над всяко богатство. Това е Истината. Има нещо, което седи над всяка власт. Това е Истината. Тази Истина ще отвори пред тебе велик простор и ти ще прогледнеш. Когато тя дойде у тебе, ще направи ума ти светъл, в сърцето ти ще внесе мир, а на тялото ти ще даде сила и здраве.”*

4. Условия за постигане на Истината

Първото и най-важно условие за постигане на Истината е **Любовта**. Неразривна е връзката между тези два Божествени принципа и непостижима е мощта, която се ражда от хармоничното им взаимодействие: *“Любовта иде отгоре, от Истината. Любовта всякога се стреми към Истината. Истината е най-чистият образ на Любовта* (курсивът мой – К.З.).” И още: *“Пътят на Любовта е път на Истината. Ако думите ви са пълни с Любов, вие се приближавате до Истината. Ако душите ви не се разгарят от Любовта, вие се отдалечавате от Истината”* (Учителят П. Дънов).

а) Любов към Бога

Да възлюбим нашия Небесен Баща – Бога, това е първата и най-важна заповед в благовестието на Господ Иисус Христос. Универсалният ѝ характер обхваща и постигането на Истината. Затова и Учителят на ББ в България ни съветва: *“За да намери и познае Истината, човек трябва да възлюби Бога. Който обича Бога, той живее в Абсолютната Реалност. Само този, който живее в Абсолютната Реалност, може да познае Истината. ...Щом Любовта се ограничи в човека, ограничава се и Истината в него. И тогава човек живее в относителната реалност. Без Любовта Истината не може да дойде, не може да се прояви. За да родиш Истината, трябва да любиш.”*

б) Любов към ближния

Да обичаме ближния си, както себе си – това е втората, съответстваща по важност на първата, заповед в нравствения закон на Христос. Различна е реакцията по обратната връзка на двата Космически принципа – Любовта и Истината, що се отнася до човешките недостатъци и слабости. За този вид взаимодействие Учителят П. Дънов свидетелства: *“Любовта е снизходителна към грешките на хората, към техните слабости. Истината, обаче, е строга и немолима. Истината не търпи невежеството, слабостта, нечистотата. В това се състои нейната свършена красота. Ето защо, който е слаб, да отиде при Любовта. Който е невежа, да отиде при Мъдростта. Който е неоправдан, да отиде при Правдата, а който иска да бъде свършен, да отиде при Истината.”*

в) Любов към всички творения

Любовта към Бога и ближния – като най-важни заповеди в Божественния нравствен закон – би следвало да бъде хармонично съчетана и с Любов към всичко, сътворено от Бога. А това означава – Любов към природата и всички живи същества. Цялото творение отразява в своята същност невидимото присъствие на Твореца. Чрез Своя Дух Той изпълва всеки атом на Битието. Затова и по неповторим начин в творе-

нието бива отразена и Божествената Истина, към която откакто свят светува е устремена Любовта. Ето разсъжденията на Учителя П. Дънов относно тази картина на завършеност и извечна хармония: *“Любовта всякога има стремеж към Истината. Истината е обект на Любовта. Без Истината като обект Любовта не може да се прояви.”*

В процеса на своето колективно духовно съзряване, навлизайки в Новата Култура на VI раса, ние, земните хора, би трябвало да осъзнаем, че всеки от нас е част от вселенското Цяло. А благополучието на всяка съставна част е немислимо без благополучието на Цялото. И обратно – Цялото винаги страда с всяка болка на своите градивни елементи.

г) Мъдрост в мисъл, слово и дело

“Само разумният човек може да познае Истината и да е свободен.” “Истината и Свободата идат от разумния живот на човека. Разумната Природа дава само на разумните свои деца Истината и Свободата, а другите ограничава. Защо? Защото не са готови още.” (Учителят П. Дънов)

Чрез познаване и прилагане на Мъдростта се постига Истината за всяка обективна реалност в Битието. И в случая двата Божествени принципа – Мъдростта и Истината (както и Любовта и Истината, както установихме по-горе), в своето хармонично взаимодействие пораждат максимално благоприятни резултати.

Една от най-съществените и мащабни задачи, пред които е изправен окултният ученик, е да развие у себе си стремеж за издигане равнището на мисленето си до непостижимата висота на Божията всеобхватна мисъл. Това задължително условие за върховно постижение по пътя към съвършенството е изяснено от Учителя на ББ у нас, както следва: *“Истината казва: Аз мога да живея само в един дом, гдето има Любов и Мъдрост. Истината носи два елемента: елемента на Любовта и елемента на Мъдростта. ... Човек трябва да каже: Господи, Ти си, Който мислиш в мен. Аз разбирам Твоята мисъл. Ти си Любовта в мен. И аз проявявам тази Любов. Ти си Истината в мен. И аз проявявам тази Истина.”*

д) служение на Бога

Твърде многобройни са вариантите на разкриване съдържанието на това, да служиш на Всевишния. Една от множеството възможни дефиниции в тази насока е: **осмислен живот, целеустремена воля в служба на Доброто, на Божия план за света.** От казаното става очевидна тясната връзка между постигането на Истината и начина на използване на свободната воля у човешкото същество. Кратка, но недвусмислена е тази констатация, намерила израз и в Словото на Учителя П. Дънов: *“Истината има връзка с волята. Тя се проявява в действие.”*

Служението е неотменна характеристика на окултния ученик в последните етапи от духовното му израстване, както и на Учителите от невидимата Йерархия на Светлината. Една от основните разновидности на **йога** – а именно **бхакти-йога** (представена в световен мащаб и в нашата страна от *Обществото за Кришна-съзнание*), е свързана с **Божествената любов и преданото служение.** Висшата изява на служението е **саможертвата.** Готовността за саможертва е свойствена само на най-извисените в духовно отношение индивидуалности. Най-яркият пример за всички времена си остава Голготската жертва на Господ Иисус Христос. В унисон с насочеността на разглежданата теза са и думите на Учителя П. Дънов: *“Герой в света може да бъде само оня, в когото живее Истината. Само той може да се жертва и когато се пожертва, ще влезе да живее в душите на хората. Затова ви казвам: Преди всичко и над всичко любов към Истината!”*

е) стремеж към красотата

“Красотата е израз на Истината.” (Учителят П. Дънов)

Красотата е велико постижение по пътя към Божественото. За някои търсещи по духовния Път тя е една от най-значимите надежди за спасение на съвременното човечество от призрака на безогледното потребителство, войнстващата бездуховност, покварата на нашата цивилизация и застрашително надвисващата екологическа катастрофа. Може би тя фокусира в себе си толкова надежди пора-

ди факта, че представлява сплав от редица най-фини и извисени изяви на Духа. Всеки от нас има собствен критерий за красивото. И въпреки това Красотата, призната от всички за безусловна и издигнатата на пиедестал от колективната духовност на човечеството, притежава без съмнение заряда и достойнствата на Абсолютното.

Взаимовръзката между Истината и Красотата е осветлена лаконично, ала с пределна дълбочина от Учителя на ББ в България: *“Красотата е също израз на Истината. Каквото е красотата по отношение на човека, такава е Истината по отношение на Божественния свят. **Истината е неговата светлина** (курсивът мой – К. З.)”*. Който върви по верния (а той е най-краткият!) път към Бога, неизменно става съпричастен към красивото в живота. Нещо повече – Красотата оставя своя неизличим отпечатък върху лицето и формите му, върху тялото и жестовете му, върху начина на изразяването и движенията му. Такъв човек се превръща в посланик на Красотата. У него наред с прекрасното пълноценно живее и диша и истинното. Затова и Учителят П. Дънов е в правото си да отбележи: *“Колкото човек идва по-близо до Бога, става по-красив. Когато човек има вдъхновение, става красив – изразява красотата на Великия. ...Когато се казва, че един човек ви обича за красотата, това е вярно, защото тя е израз на Истината. Няма по-голяма красота в света от Истината.”*

5. Истината – елемент от изначалната човешка същност

“Истината е първичният капитал, който е вложен в човешката душа.”

(Учителят П. Дънов)

Още от сътворяването на човека Бог е вложил в неговата духовна същност безценния зародиш на Истината. Всеки човек следва да го открие у себе си и да го прояви. Как именно да го стори? – Чрез разумното си и мъдро отношение и поведение спрямо природата и другите живи същества. Само тогава Истината в съзнанието на лич-

ността би заела подобаващото ѝ се място на върха на пирамидата от ценности за конкретния човек. Само тогава би било в сила и заключението на Учителя П. Дънов: **“Истината подразбира висшето в човека”** (курсивът мой – К. З.).

А къде да я открием – тази мирова вълшебница, приковала в себе си погледите на всички живи същества? Ето отговора на Учителя на ББ у нас, на който напълно можем да се доверим: *“Къде ще намерите Истината? Понеже Божественото образува същината на човешката природа, затова **Истината е вътре във вас** (курсивът мой – К. З.). *Вие живеете в Любовта, в Мъдростта, в Истината – в Бога.*”* И нищо чудно – понеже според словата на Спасителя Иисус Христос Царството Божие е също вътре в нас (Лука 17:21). Каква по-възхитителна и блестяща в достолепието си Владетелка на това Царство от Истината!?

Постигането на Истината, вложена извечно във висшия Аз на човека, е свидетелство за върховно духовно извисяване. За такава личност вече няма тайни в Битието! И навярно не по-малко важно е това, че този човек е свършено наясно с главната посока на своя живот. Един от най-мощните двигатели на неговата целеустременост по вечния Път на Духа е именно неустоимата красавица – Истината! Нейното присъствие в живота на човешкото същество има не само определящо мироследно значение, но то служи и за съвсем ясен ориентир при решаването на проблемите на ежедневието. И в малкото, и в голямото Истината си остава неугасим фар и пътеводна звезда. Ала само за зрящия, само за пробудените души. За останалите тя би могла да бъде и неумолимо строга съдница. Но не с цел да ги нарани или уязви, а за да ги направи способни да възприемат непомръкващата светлина на сиянието ѝ. В този ред на мисли Учителят П. Дънов споделя: *“Казано е: **“Глава на Твоето Слово е Истината.”** А ние знаем, че всички движения изхождат от главата и се възвръщат пак към нея. Главата показва посоката. И когато кажем, че някой има глава, подразбираме, че той има посока и цел, към която се стреми. Само човек, който има Истината, знае посоката на своя живот.”*

6. Постигането на Истината – резултат от духовната еволюция на съществата

“Истината – това е насока, в която се движим. Тя е това, към което се движим.”

(Учителят П. Дънов)

Истината е една, ала тя се проявява в безброй различни лица. Хората я разбират по различен начин – всеки по своему. Този факт често е извор на противоречия и конфликти. Как да проникнем в дълбоките причини за това повсеместно явление? Как да се опитаме да го предотвратяваме в междуличностните контакти? Нека отново се вслушаме в Божествената Мъдрост на Словото: *“Защо не се разбират хората? Защото не вървят в този истински път. Един отива на една страна, друг – на друга, и пътищата им се кръстосват. Казано е: **“Глава на Твоето Слово е Истината.”** Ние знаем, че всички движения вървят все към главата. Главата е, която ни показва насоката. Пътят, по който се движат всички същества, е път към Истината.”*

От друга страна, познаването на Истината е задължителен стадий по пътя към духовното съвършенство. Категоричното разграничаване на Истината от нейните умели дубльори – полуистината и откровената лъжа, е атестат за духовна зрелост, който окултният ученик следва да придобие още в началната фаза на своето придвижване по Пътя на духовно-нравственото развитие и усъвършенстване. А действителното познаване на Истината, сиреч тоталното сливане с нейната брилянтна същност, е вече постижение от най-висок ранг. То бива достояние единствено на Учителите. Това е причината Иисус Христос – Първият между Тях – да има всички необходими основания да заяви: *“Аз съм Пътят, Истината и Животът”* (Йоан 14:6). В този стих на Свещеното Писание (един от т.нар. “златни стихове” в Библията) по най-краткия и достъпен начин е изразено онова върховно състояние на съзнанието, в което всеобхватно и

безусловно господства вибрацията на Божествената Истина. Това именно е състоянието на **свръхсъзнание**.

Преходът от тленно към нетленно, от временно към вечно, от земно към небесно съответства в най-висока степен на процеса на познаване на Истината. Този полет на Духа би могъл да се илюстрира сполучливо с картината на едно устремно и в същото време плавно и красиво движение към висините на Божествения свят. Нещо повече – траекторията на полета не се осъществява произволно, а е в пряка зависимост от законите, действащи в невидимия свят. В това направление на логическа взаимообусловеност е и заключението на Учителя П. Дънов: *“Познаването на Истината е закон на движението – човек да видоизменя положението си и да преминава от временното към Вечното, за да разбере неизменяемата същина на Истината.”*

7. Лъжата – пълно отрицание на Истината

Една от Десетте Божии заповеди (т.нар. “Декалог” в християнското богословие) гласи: “Не лъжесвидетелствай против ближния си!” (Изх. 20:16). Казано по-кратко, това звучи просто: **“Не лъжи!”** Езотеричното познание определя лъжата като **духовно убийство**. За несведущите подобна присъда би могла да изглежда твърде строга и пресилена, ала тя има своите сериозни основания. Затова и всеки от великите духовни Учители на човечеството безпрекословно отрича лъжата и я заклеява като съвършено недопустима в мисленето и поведението на човека, а още повече – по жизнения път на окултния ученик. Българският Учител на Любовта П. Дънов не прави изключение. В проповядвания от него морално-етически кодекс за лъжата няма никакво място. На редица места в неговото Слово тя бива разглеждана като антитеза на Истината. Пълното отхвърляне на всички видове лъжа (трябва да признаем, че нейните проявления са твърде разнообразни) и повсеместното утвърждаване на Космическия принцип на Истината са една от червените нишки в учението на ББ. Ето едно разсъждение на Учителя П. Дънов в тази

насока: *“Първата крачка към Любовта е: Никаква лъжа! Който говори Истината, всеки ден придобива по нещо.”*

Едно от негативните последствия от употребата на лъжа, особено ако това се е превърнало в тенденция за конкретната личност, е разрушаването на връзката с Божествения свят. Главната причина за подобна форма на регрес е невъзможността за човека да проявява Любовта – ключ № 1 за навлизане в селенията на Божественото. Този, който е издигнал Любовта в свое житейско кредо, не може да си служи с лъжа. Разбира се – не като потенциал. Той е напълно в състояние да отвори устата си, да раздвижи лицевите си мускули и да изрече една напълно завършена неистина. Особено пък ако интересите или сигурността му са поставени под реална заплаха. Но той просто не би могъл да го стори, понеже в съзнанието му е изградена непреодолима бариера срещу всички форми на лъжата. Нещо вътре в него няма да му позволи да извърши това светотатство. И ако все пак това някога се случи, той би се почувствал дотолкова осквернен, че да не може да се побере в кожата си и да вдигне поглед нагоре. Покаянието ще остане последната му надежда.

Освен горепосоченото лъжата е и основа за дисхармония с живота на Цялото. Принципите и законите, действащи в Битието, изискват без алтернатива истинност във взаимоотношенията между всички сфери и зони на съществуващото, между всички живи същества. Нарушаването на тази първична потребност е равносилно на углавно престъпление и изолира извършителя от космическата всеобхватна хармония. В християнското учение аналогична ситуация възниква, когато човек съгрешава. Това неминуемо го отдалечава от Бога, т. е. от Цялото.

Логично е след всичко обрисувано дотук като следствие от използването на лъжа да подчертаем, че тя причинява израждане на духовната същност на човека. Триединната структура на личността – ум, воля, сърце – бива засегната в своята сърцевина и претърпява значителна деформация. Ако процесът не бъде прекъснат навреме, той може да стане необратим и да доведе до пълна деградация на личността. От така изнесените факти, хипотези и заклю-

чения става ясно, че лъжата спира духовната еволюция на човека. Затова всички видове лъжа са **абсолютно изключени** от мисленето и поведението на ученика на ББ. В този смисъл са и наставленията на Учителя П. Дънов: *“Първото нещо, което трябва да направите, то е абсолютно да изключите всяка лъжа – бяла и черна. В лъжата седят всички спънки. В нея седят всички условия за вашето робство.”* Робството на лъжата е робство на греха. Грехопадението на човешките прародители Адам и Ева стана действителност въз основа на една лъжа. От змията в Райската градина – пратеник на Лукавия – тази лъжа премина в съзнанието на първите хора и те си послужиха с нея при контакта с Бога. Той не можеше да постъпи по друг начин, освен да ги прогони от Едем. С всички произтичащи от това негативни последици: цялостното затъмняване на човешката психо-физическа същност, проклятието над земята и навлизането на смъртта в човешкия живот. Затова Учителят на ББ у нас отрича недвусмислено всяка форма на лъжата, дори и т.нар. “бяла лъжа”, която бива изричана уж за добро.

8. Истината носи свобода

“Щом се домогнете до Истината, вие ще се освободите от всички земни и духовни противоречия. Тя освобождава човека от всички ограничения, в които се е намирал. ...Свободата не може да се налага със закон. Тя принадлежи на Божественния свят. Когато казваме, че Истината ще ни направи свободни (Йоан 8:32 – бел. К. З.), това значи, че само Възвишеното, Разумното, Божественото в света е, което ще ни направи свободни. За да добие свободата си, човек трябва да даде път на Божественото Начало в себе си. ...Който не може да възприеме Истината, е роб на условията.”

(Учителят П. Дънов)

По пътеката на изпитанията, с цената на безчетни страдания, принасяйки в жертва всичко лично пред олтара на Общото благо, ученикът на духовното посвещение постига Истината. Тя му носи

в дар свободата на самоосъществилата се духовна природа на индивидуалността. Взаимовръзката между Истината, свободата и пробуждането на Божественото в човешката душа е разкрита по великолепен начин от Учителя на ББ в България: *“Стремеж и копнеж на човешката душа е да бъде свободна. Туй е един велик подтик, но не в обикновения човек, а у човека, у когото съзнанието се е пробудило. Свободата е един велик подтик у човека, у когото се събужда Божественото.”* И на друго място в Словото: *“Целият живот на човека почива на Истината, която носи свобода.”*

Придобиването на свободата от страна на истинолюбивия означава, че за него познанието на Истината е премахнало всички ограничения. Дори и да е загубил нещо ценно и скъпо по пътя към Истината, то ще му бъде възвърнато с лихвите, ако е успял да отстои убежденията си: *“Ако възлюбиш Истината, ограниченията ще се премахнат: всички ваши изгубени вещи ще се върнат, всички ваши разрушени чувства ще се върнат, всичко, каквото сте изгубили, ще се върне. Ще се върнат при вас всички онези, които ви обичат, и ще видите всички, които ви любя. Като намери мъртви, Истината ги оживява. На страдащия отмахва страданието”* (Учителят П. Дънов).

Познанието на Истината е и залог за свободно и пълно творческо сътрудничество на човека в помощ на Бога, Който твори непрекъснато. Такава духовно издигната личност определяме като съработник на Твореца. Човекът, който е познал Истината и я е направил неизменна, неотделима част от живота си, се превръща в сътворец на Божеството, в съучастник – в най-извисения смисъл на понятието – във вечното космическо пресътворяване и обновление. Той вече разполага със свободата да твори до края на Вечността. Ето и поантата на тези размисли в учението на ББ, поднесено ни като небесен дар от Учителя П. Дънов: *“Чрез Истината ние можем да излезем из рамките на временния живот, на смъртта и да влезем във вечната свобода.”* Достоен финал на апологията за Истината като Божествен принцип във Вселената!

БОЖЕСТВЕНИЯТ ПРИНЦИП НА ПРАВДАТА

И космологията, и етичката система на Учителя П. Дънов се изграждат върху наличието и действието на пет космически принципа – Любов, Мъдрост, Истина, Правда и Добродетел. Те са едновременно мощни творчески импулси на всеобхватната Божия Воля, жалони за духовно-нравственото развитие на човека и далечни, но постижими цели пред еволюционните усилия на безбройните същества във Вселената.

На четвъртия от тези Божествени принципи – този на Правдата, разгледан от позициите на теоретическото наследство на Учителя П. Дънов, ще се спрем в настоящата лекция. И тъй като понятията “**правда**” и “**справедливост**” вървят ръка за ръка и като съдържание, и като смисъл, в началото бихме искали да ги дефинираме поотделно, за да внесем необходимото разграничение между тях. Предложените по-долу кратки определения следва да се вземат под внимание при трактовката на изследваната от нас тема.

Правда – космически творчески принцип, произтичащ от Божията същност.

Справедливост – приложението на правдата в условията на всемирния живот.

Така изградените дефиниции водят до извода, че двете понятия “правда” и “справедливост” в много отношения се припокриват, но като цяло не са тъждествени. Основата на качествената разлика между тях почива в обстоятелството, че правдата по същността си е принцип (т. е. притежава иманентно елемент на статичност, на обусловеност; ала това не е безизразната и мъртва статика на човешкото, а израз на Божественото съвършенство, което твори без отдих на всички равнища в Космоса), а в същността на справедливостта е залегнал елемент на динамичност и последователност в проявлението (приложението на принципа на правдата в света безспорно представлява процес, разгръщащ се във времето и пространството).

1. Любовта – определяща предпоставка за утвърждаването на правдата и справедливостта

Спирайки се на този въпрос, Учителят П. Дънов подчертава: *“Любовта се изявява само на онези, които са праведни и “са просветнали в Царството на Отца си” – онзи велик, разумен Божествен свят, където праведните схващат дълбокия смисъл на нещата.”* **“Amor omnia vincit!”** – възкликва неизвестният автор на тази латинска сентенция, която на български език гласи: **“Любовта побеждава всичко!”** И действително – любовта надделява над всяко зло, над всяка трудност в живота, включително и над проявите на неправда и несправедливост. Наличието на осмислена, искрена и неизменна по съдържание и интензивност любов, която извира направо от сърцето, е сигурна гаранция и градивна основа за изявите на правда и справедливост на всички нива в Битието. *“Пред любовта всички сме равни”* – казва Учителят на ББ у нас. – *“Любовта има пред вид правото на всички същества. Тя желае всички хора да опитат еднакво всички блага. Разумната природа говори днес на хората: “Разделяйте справедливо богатата, които ви давам. Ако не ме слушате, ще изпратя своите бирници. С тях ще се разправяте.”*

Нашата житейска практика показва, че правдата и справедливостта без любов се превръщат в суха пресметливост – безпристрастна, но студена и отблъскваща.

2. Законът на правдата и справедливостта – вътрешен закон на човешкото съзнание

Законът за правдата и справедливостта се проявява в две форми сред човешкото общество – в исторически и социологически план. По-низшата форма е т. нар. *Ius humanum* (човешко право). По същността си то е външно и несъвършено; произтича от естествения нравствен закон, заложен изначално в нашата духовна природа. По-

извисената форма на проявление е т.нар. Ius divinum (Божествено право). От своя страна то е вътрешно и съвършено; произтича от Божествения свръхестествен нравствен закон, който човешкото съзнание е в състояние да възприеме и приложи на определена степен от своето духовно развитие.

Външният закон – човешкото право – не притежава нужния потенциал, за да разреши всички проблеми на живота. В някаква степен то регулира единствено повърхностните явления, факти и процеси в личния и обществен живот. От друга страна, вътрешният закон – Божественото право, което е най-старото по произход, понеже извира от Божия Дух на несломима Правда – е този, който определя отношенията между всички същества. Този най-древен закон на Проявеното Битие се изявява като всемирна справедливост. Според характера и обхвата на действието си той е универсален и господства във всички царства на Живата Разумна Природа.

Именно справедливостта е един от стълбовете при изграждането на Новата Култура на изгряващата VI раса. Тя е и основата, върху която ще се разгърне бъдещото проявление на Любовта. По този повод Учителят П. Дънов казва: *“Справедливостта е вътрешен закон, който съществува в самия човек. Тя се налага отвътре, а не отвън. Справедливостта е абсолютен закон.”* Този абсолютен, вътрешен закон, както го нарича Учителят на ББ у нас, е свързан и с наличието на дълбоки познания за духовните закони на Космоса, с правилен мироглед, широта на възгледите, толерантност и способност да приемем открито и непредубедено другия, ближния, с неговата истина. Тогава осъществяването на закона на правдата в практиката става спонтанно, естествено – действията на човека се превръщат в логическо продължение на неговата вътрешна духовна зрелост.

Учителят П. Дънов изтъква: *“Правдата е нещо вътрешно. Да бъдеш справедлив, това значи да знаеш как да постъпиш при всяка твоя мисъл, при всяко твое чувство, при всяко твое действие.”* Възприемането и осмислянето на необходимостта от утвърждаване на правдата в живота става отвън навътре – чрез предметните уро-

ци на ежедневието, а прилагането на правдата и справедливостта става отвътре навън – от дълбините на съзнанието към реалността на света, в който живеем. Подчертавайки тази идея, Учителят на ББ в България набляга на следното: *“Докато човек търси нещата вън от себе си, той ще бъде в преходния свят и всеки може да му отнеме богатата, които има. Влязат ли тия блага в сърцето му, той вече е намерил своя възлюблен – Божествената Правда, която прави човека непоколебим и неуязвим. От пълнотата на сърцето, от изобилието на тия блага раздават истинските праведници. Те са богати. Те са дошли на Земята да извършат някоя специална работа и да придобият опит. Те са дошли от друга система и разполагат с цялата Земя. Те могат да живеят тук колкото искат. Като завършат работата си, ще си отидат откъдето са дошли.”*

3. Съдържание на понятията “правда” и “справедливост”

Учителят П. Дънов излага в пълнота съдържанието на понятието “справедливост”. Той казва: *“Аз не говоря за тази справедливост, която като осъжда човека, взема му живота.”* В своите беседи и в личните си разговори Учителят на ББ в нашата страна разглежда справедливостта като проявление на висшия Божествен Промисъл и Воля във всички сфери на съществуване на Всемирния Живот.

а) правдата – качество на човешката душа

Отново ще цитираме Учителя П. Дънов: *“Правдата, това е едно качество на човешката душа. Всяка душа е родена да бъде праведна. И отначало тя е била праведна. Придобийте това качество, това наследство, което ви е дадено – да бъдете праведни.”* Следователно, според думите на духовния Учител, човешката душа, притежаваща като потенциал цялата пълнота на Божественото съвършенство, по природа е надарена с абсолютна правда. Но това, дали

и доколко я прилага в действителността, зависи от равнището на личната духовна еволюция на конкретното човешко същество. И понеже правдата е качество на душата, законите на справедливостта са записани именно върху безсмъртните скрижали на човешкото нетленно естество. Така душата обладава вътрешно знание за тези закони и те поставят своя отпечатък върху нейната изява в света.

б) мъдростта – основа за действия на правда и справедливост

“Справедливостта е атрибут на Божествения свят” – отбелязва Учителят П. Дънов. – *“За да отсъжда право, човек трябва да е мъдър, да разбира причините и последствията на нещата, да анализира всяка своя постъпка.”* Тези разсъждения ни водят до заключението, че разумът на свободно определящата се човешка личност, израсла до висотите на мъдростта, е най-добрият съветник при вземането на справедливи решения.

4. Принципи на правдата и справедливостта

Учителят П. Дънов осветлява изчерпателно и проникновено принципите на правдата и справедливостта.

а) I принцип: равноправие и равнопоставеност (спрямо прилагането на правдата и справедливостта) на всички живи същества

Разглеждайки същността и действието на този принцип, Учителят на ББ в България отбелязва: *“На хората им трябва абсолютната Божия Правда – онази Правда, която да се приложи еднакво към всички, без никакво изключение, която има пред вид не само хората, но и всички живи същества, от най-малкото до най-голямото. Според великата Правда законът трябва да бъде еднакъв спрямо всички – и спрямо вола, и спрямо човека; и спрямо простия, и спрямо учения; и спрямо обикновения гражданин, и спрямо царя. Когато дойдем до този свещен закон, всички трябва да имаме благоговееен трепет пред него. Защото и простият гражданин като*

направи погрешка, и царят като направи погрешка, тя си е все погрешка пред закона на Правдата.”

Действието на принципа на правдата и справедливостта е универсално, т. е. то обхваща всички природни царства, включително обитателите на невидимия свят, а не само човека. В подкрепа на изложеното предлагаме следната мисъл на Учителя П. Дънов: *“Абсолютната Божия справедливост трябва да се приложи еднакво към всички, без никакво изключение. Тя има пред вид не само хората, но и всички живи същества, от най-малкото до най-голямото. Тя трябва да се приложи както спрямо човека, така и спрямо другите същества, както спрямо учения, така и спрямо простия. Любовта на Бога към всички същества е еднаква.”*

б) II принцип: правдата и справедливостта са основа на отношенията между хората, от една страна, и между хората и останалите живи същества, от друга страна

Този втори принцип на правдата и справедливостта е формулиран от Учителя П. Дънов по следния начин: *“Животът на всяко същество е живот на Бога (курсивът мой – К. З.). Всяко същество има своето място и значение в живота на Цялото. Всеки човек, когото срещаме, е необходим елемент в Божественния ред на нещата, понеже е едно малко проявление на Бога.”* На друго място той допълва: *“Правдата е, която създава истинските отношения между човешките души. Дойде ли тя, ще се изяви онова истинско уважение, което трябва да имат човеците един към друг. Тогава няма да гледаме с презрение на никого, а ще бъдем свещени един за друг.”*

Прилагането на правдата в живота довежда до осъзнаването на Божественния произход на човека, от който (произход) произтичат равните права на всички Божии творения пред лицето на Създателя. В този дух са и думите на духовния Учител: *“Да бъдеш справедлив, ще рече да знаеш как да постъпиш като мислещо същество, като разумен, истински културен човек. Искаш ли да имаш прави отношения към всички същества, бъди справедлив към тях.”* Следователно изграждането на качествено нова култура на отношенията

между хората е немислимо без следване на принципа на правдата и справедливостта: *“Трябва да отдаваме на всеки човек правото, защото както водата е необходима за растежа на растенията, така и Правдата е необходима за растежа на нашите умове и сърца.”* И в тази област на многоликия вселенски живот е в сила библейската максима: “С каквато мярка мерещ, с такава ще ти се отмери!” В тази връзка Учителят П. Дънов пояснява: *“И вол като срещнете, ще му отдадете съответното уважение и почитание. Ще знаете, че и той има известни права, заради които не трябва да го насилвате. Ако отдадете нужното право на всички хора и животни, и Бог ще отдаде вашето право. Ако не отдадете правото на другите, и вашето няма да отдадат.”*

в) III принцип: всеки човек и всяко живо същество въобще притежава свещеното право да се развива и да израства по еволюционната стълбица; Божествената правда и справедливост са тези, които му осигуряват всички необходими условия за това

Учителят П. Дънов изтъква относно този принцип следното: *“На всеки човек със самото идване на Земята е даден от Разумната природа известен кредит, едно Божествено право, което трябва да се зачита. Това важи и за всяко друго същество.”* Този закон е призван да залегне в основите на обществения живот. Още от момента на раждането си човек притежава определен капитал за живот и развитие, но които той може да разчита като на свое Божествено, ненакърнимо право. Социалната среда, човечеството като цяло следва да осигури условията за реализацията на този изначален човешки потенциал. *“От хиляди години насам природата е определила за всеки човек по нещо и той трябва да го получи точно навреме”* – добавя П. Дънов. Неговите думи обуславят потребността от утвърждаване на нов критерий в настоящите и бъдещите социални отношения на национално и международно равнище – изискването на Божествения закон на правдата и справедливостта на всеки човек да бъдат предоставяни оптимални условия да живее и да израства в духовно-нравствен аспект.

От третия принцип на правдата и справедливостта произтичат **три важни следствия**, които ще разгледаме поотделно:

– връзка между свободата и правдата

До свободата като идеал на личността, обществото, народа и човечеството може да се достигне само с помощта на върховната справедливост, която е призвана да възтържествува в човешкия живот. На всяка крачка ставаме свидетели как правдата унижително отстъпва пред отровните стрели на неправдата. Богатият множи богатството си и дебелее върху гърба на бедняка, за когото нерядко дори и надеждата се превръща в дефицит на съзнанието. А в нашето време на криворазбрана и побългарена демокрация всякакви индивиди със съмнителни морални качества и напълно отсъстваща духовност станаха милионери пред очите ни и за сметка на цялото българско общество. Днес те са готови да преминат през нас, яхнали мощните си БМВ-та, мерцедеси и джипове, и ако спрат, то няма да е, за да ни окажат първа помощ, а за да преценят щетите, които сме нанесли върху возилото им. Оцапани с кръвта ни, те невъзмутимо ще продължат напред, защото бизнесът не чака. Къде е тук справедливостта?! Тези, които бяха бедни преди 10.11.1989 г., и днес са бедни. Заможните от тоталитарния период си смениха физиономии, дори без да използват пластична хирургия, и днес пак са богати. Има ли въобще правда на този свят?! Вярващите хора клатят глави в мрачно отчаяние и очакват възмездието в отвъдния свят. То поне е неизбежно, но следва ли да се примирим с агонията, която преживяват правдата и справедливостта на нашата малка планета...?!

Според Учителя П. Дънов вече е настъпил космическият момент законът на насието и неправдата, който е господствал при почти всички досегашни култури, да бъде заменен с Божествения закон на справедливостта, който поставя всичко на мястото му. Така всяко живо същество, всяка обективна реалност в нашата битийна структура придобива възможността да изпълнява предназначенията си функции и да оправдае своето съществуване.

– правдата и справедливостта – отрицание на всички форми на насилие

Това следствие от разглежданите космически принципи изисква на всеки човек да бъде отдадено правото, което Живата Разумна Природа му е отредила. В същото време всеки наш ближен е достоен за нашата подкрепа във всичките му стремежи, насочени към триумфа на светлината в пъстрия лабиринт на житейските неволи и премеждия. Учителят на ББ споделя: *“Всеки човек е надарен с известни дарби и сили, които трябва да развие. Това е негово гражданско право. Всеки, който отнеме това право на хората, върши престъпление. Правдив човек е онзи, който не накърнява чуждите интереси нито на йота. Той е готов от него да мине, но не от другите. Готов е да отстъпи първото място на другите, а сам да заема последното място. Тъй постъпва и майката.”*

– правда и справедливост на индивидуално, колективно и глобално равнище – за всеки човек, всяка общност от хора, всеки народ, всяка държава, за цялото човечество като групова общност на Разума

В този ред на мисли Учителят П. Дънов подчертава: *“За да има мир в която и да е държава, трябва да има Правда. Има ли безправие, в нея ще настъпи безредие. Отворете страниците на историята в миналото, взрете се в настоящето и ще видите, че безправие то винаги е било причина на всяко безредие. Навсякъде законът е един и същ – щом има безправие, веднага ще се яви безредие. Правдата е, която определя отношенията между хората. Тя е, която разпределя Божиите блага – кръвта на живота – в общочовешкия организъм.”*

В света царува Божията справедливост. Който я нарушава, поема върху себе си тежки последствия – той страда и се бори с противоречия на всяка крачка в живота. А когато тази справедливост бъде приложена на дело, тя заличава всяко недоволство, всеки зародиш на неудовлетворение.

Бог е предоставил на всеки народ негово собствено право да съществува и се развива към добро. Това е Божествен потенциал, кой-

то следва да бъде зачитан от всички останали народи. Големите измежду тях трябва да се съобразяват в този смисъл с малките и обратно. Изводът е, че човечеството като колективна общност е длъжно да създаде на всяка индивидуалност и на всеки народ условия и подкрепа за жизнена изява и целесъобразно развитие. Международната общност е по същността си жив организъм, интегрално Цяло, което обладава всички възможности за правилното еволюционно израстване и на личностите, и на народите.

г) IV принцип: универсален характер на правдата и справедливостта – справедливо разпределение на богатата между всички живи същества

Четвъртият принцип е формулиран от Учителя П. Дънов, както следва: *“Добро е това, което е добро за всички, а не само за едного. Животът изтича от Великото Разумно Начало (Бога – бел. К. З.), което обгръща всичко в света. Навсякъде, където има живот, той е проява на това Велика Разумно Начало. Всички блага, които идат от Разумната Природа, са за всички. Ето защо върховната справедливост изисква, щото Божиите блага, богатата на Разумната Природа, да бъдат блага на всички. Те трябва да бъдат достояние на всички. Така говори законът на справедливостта.”*

Тази идея на изгряващата Нова Култура е изразена от Учителя П. Дънов в надписа на една малка чешма, построена под негово ръководство: **“Божие то благо е благо за всички”**. Той изтъква: *“Има един велик закон в природата, който регулира нещата. Благата на живота не текат само в една посока. Този закон е общ и се отнася не само до физическия, но и до психическия живот. Който разбира този закон, той никога не би се осмелил да постави преграда между себе си и своя ближнен с цел да задържи богатата само за себе си. Той знае, че всяка преграда, която е поставена, един ден ще се обърне против самия него. Като не разбира този закон и не го спазва, човек сам си създава нещастия. От нас се изисква само едно: да не поставяме преграда на Божествените*

блага, които текат към нас. Божественото благо е общо за всички същества. Божественото е достъпно за всички. Благата, които Бог дава, трябва да се оставят свободно да текат – да се ползват всички същества от тях. Това се отнася за всички видове блага.”

Правдата, освен всичко останало, е и най-краткият път за победа над бедността и мизерията в глобален мащаб. Но за да се стигне дотам, трябва да бъде усвоено още едно стъпало на духовната еволюция – състраданието (което неслучайно е издигнато на пиедестал в най-древната от съвременните световни религии – будизма). По този повод Учителят на ББ у нас изтъква: *“Правдата трябва да се приближи в света така, че да не остане нито един беден човек, който да въздиша и да възкличава: “Няма ли Господ на този свят?” Ето защо истинският праведник на земята, когато се моли, трябва да иска от Бога да му покаже някоя страдаща душа, за да ѝ помогне.”*

Тук е мястото да отбележим, че идеалът за напълно справедливо разпределение на всички блага ще бъде осъществен в близкото (от езотерична гледна точка) бъдеще – след установяването на Новата Култура на VI коренна раса по цялата планета Земя. Тази определяща характеристика от утрешния ден на човечеството е обрисувана от Учителя П. Дънов по следния начин: *“Аз ям и казвам: “Слава Богу.” Но същевременно това благо трябва да бъде благо за всички. Да бъде общо благото и от материален характер, и от умствен характер, и от сърдечен характер. Всички блага, които придобиват хората в бъдеще, ще бъдат общо достояние на цялото човечество. Това се отнася не само за материалните блага, но и за знанието, способностите и дарбите. Справедливостта изисква, щото човек да говори не само за себе си, но и за другите, да търси не личното благо, но общото. Там, дето има сиромашия, страдание, има ли общо благо? Дето има насилие, има ли общо право? Това са продукти на старото човечество и последиците от тях са разрушените градове и всички гробове. Това са документи, които показват, че природата не прощава на онези,*

които престъпват законите ѝ. Новото човечество твърди, че на всяко същество трябва да се даде неговото място и подходяща работа. Всяко същество трябва да има хигиенична къща, здраво тяло, чисто сърце, светъл ум, благородна душа и крепък, възвишен дух.”

Благата, предоставяни ни така щедро от природата, следва да бъдат оставени да текат свободно, така че всички същества да се ползват безпрепятствено от тях. Никой не е в състояние да лиши от полагащите му се блага нито човека, нито даден народ. Възтържествуването на правдата е грандиозен процес за разпределение на всички Божествени блага по всички части на организма, независимо дали това е отделна личност, общество, народ или цялото човечество. Справедливостта е тази, която разпределя Божиите блага в общочовешкия организъм. Желаната от позициите на Божия план абсолютна справедливост може да бъде постигната само в светлината на Мъдростта, която съдейства за разумното, правилно разпределение на благата между всички.

Като следствие от четвъртия принцип е закономерността, че всеки черпи от благата според степента на своето духовно развитие. Това правило не накърнява свободата на достъпа до благата. Ала то свидетелства за факта, че по-развитият в духовен аспект притежава и по-съвършени вътрешни сетива и приемателни системи за усвояване на количество блага, които се предоставят по равно за всички. Например, човекът, който е извървял по-дълъг път на духовно-нравствено усъвършенстване, ще възприеме от слънчевите лъчи повече енергия, отколкото по-неразвитият. Аналогично е сравнението на Божиите блага с извор, от който всеки може да почерпи дотолкова, доколкото голям е съдът, който носи със себе си – своя духовен потенциал. Учителят П. Дънов допълва в този смисъл: *“Щом искаме да бъдем абсолютно справедливи, Бог ще каже: “Ето същества, които искат да изпълнят Моята воля.”*

5. Принципите и законите на правдата и справедливостта

– следствие от Единството на Всемирния Живот

Законите на правдата и справедливостта следват от обстоятелството, че всички същества съставляват едно цяло. Те са градивни части, безкрайно множество компоненти на великия космичен организъм. Божественият принцип на правдата и справедливостта е призван да осигури благоприятни условия за съществуването на всички тях.

Единството на живота като принцип и реалност на космическата необятност е залегнало в основата на всички световни религии и духовни учения. То произтича от наличието на едно Върховно Божество – Творец и Промислител на Вселената, и на една Творческа Воля в Битието.

а) правдата и справедливостта – фактор за духовното израстване на всяка индивидуалност

Учителят П. Дънов казва: *“Дето има справедливост, там има растеж. Дето тя отсъства, няма растеж.”* В случая справедливостта представлява задължително стъпало към върховете на духовно-нравственото съвършенство. В този дух са и думите на Учителя на ББ в нашата страна: *“Ето защо, за да постигнете съвършенство, като първо стъпало на вашия живот поставете Божествената Правда, чрез която се изявява Любовта към всички същества – човеци, животни, растения. Придобийте ли това, дето и да погледнете, ще виждате само доброто. Виждате ли доброто, то ще произведе в душата ви свещен трепет.”*

Както и при всички останали опитности и качества, които биват придобивани и усвоявани по пътеката на духовното издигане, и правдата, ако не бъде прилагана в практиката, остава без стойност. Такава е логиката на следните разсъждения на Учителя П. Дънов: *“Искате ли да се развивате правилно, непременно трябва да вършите правдата. И когато трябва да извършите правдата, извършете я, ако ще би и светът да се обърне с главата надолу.”*

б) правдата и справедливостта като условие за проявата на Любовта, Мъдростта и свободата

Правдата и справедливостта в качеството си на Божествен творчески принцип и неговата проекция в създадения от Бога свят предоставят необходимите условия за проява на Любовта, Мъдростта и свободата. В тази насока на анализ и обобщение Учителят П. Дънов наставлява: *“Докато не бъдете справедливи, няма да се научите да мислите, да чувствате и да действате правилно. Без справедливостта не могат да се проявят правилно Любовта, Мъдростта и Свободата. Абсолютната справедливост трябва да бъде идеал за вас, за да могат всички Божествени добродетели да дойдат във вас. Справедливостта усилва дарбите и способностите на човека. Тя носи вътрешен мир и спокойствие. Когато справедливостта се прилага, престъпленията са невъзможни. Справедливостта подобрява живота.”* Не на последно място – без проявената в живота правда любовта не би могла да изпълни със своята светлина човешката душа: *“Всяка душа трябва да бъде праведна. Защо? – За да излезе от нея великата светлина. А в светлината, която изтича от Правдата, Любовта ще ѝ се изяви. Правдата, това е основата, на която Любовта се изявява и осиява човешката душа”* (Учителят П. Дънов).

в) Новата Култура на VI раса ще изведе за първи път на преден план Божествената правда и справедливост на Земята

Учителят на ББ в България свидетелства: *“Откак светът съществува, на Земята е нямало правда. Баща ви е бил справедлив, както обикновените хора.”* Проявяването на правдата и справедливостта е свързано и с отговорността на нашето човечество пред бъдните поколения. В това направление разсъжденията на Учителя П. Дънов носят характера на важно прозрение: *“И ако ме питате защо има нужда от Правда, ще ви отговоря: “За да могат бъдещите поколения да живеят във вашата светлина.” Светлината, която произтича от Правдата, е есенцията на онази светлина, която дава живот, която носи в себе си живота.”*

Новата Култура на VI раса е култура на Любовта, на сърцето – тя съдържа в себе си най-големия възможен потенциал за утвърждаване на правдата и справедливостта по цялата планета. Правдата, в този смисъл, е проявление на Христовата Любов – Любовта на онова велико Същество, Което пое в ръцете Си съдбините на Земята. В тази връзка Учителят П. Дънов дава следното пояснение: *“Праведните хора са богати. Те са синове Божии. А всеки човек, който е син Божий, разполага с капитала на цялата Слънчева система. Божествената Правда, на която те са носители и която иде сега в света, ще стопли човешките сърца. И в бъдеще, в новата култура, в културата на Светеците, светът ще се отоплява и осветява от човешките сърца, в които Правдата обитава. От тия бъднини сега Христос изпраща вест – Христос на Любовта, изявена в Правдата, която просветва у онези, които Го любяат.”*

6. Правдата и справедливостта съдействат за преодоляването на низшето естество у човека и за неговото духовно-нравствено усъвършенстване

Тази формулировка не е само теоретическо заявление. Практическият опит като безпогрешен критерий за истината доказва, че справедливостта освобождава човека от неговите слабости и пороци. Тя е първото стъпало към жадуваното съвършенство. Учителят П. Дънов подчертава: *“Правдата... може да се оприличи на водата. Каквото е водата по отношение на твърдата почва, това е правдата по отношение на човешкия живот, защото тя е, която смекчава твърдите тела. Хората, които са се озлобили, са се втвърдили, защото нямат правда. А онези, които са станали меки, имат правда. Дайте на един човек правото и той ще омекне. Същото действие оказва на растенията и водата.”*

Факторът, който с най-мощна сила задържа човека във веригите на материята, е неговото его. Ако човек проявява правда във всичките си действия (предхождани от правата мисъл, както съветва Учителят П. Дънов), той е на път да се освободи веднъж завинаги от тази обвърза-

ност с тленното и преходното. Затова гласът на съвестта в душата ни ни мотивира да потвърдим следващото заключение на българския духовен Учител: *“Божествената Правда изключва всякакви почести и слава, всякакви богатства и знания заради лични облаги.”*

а) Любовта не може да бъде приложена без наличието на правда и справедливост

“Който иска да приложи любовта, трябва да бъде справедлив. Любовта не търпи несправедливост. И всички вие умираете от несправедливост. Любовта е закон, който носи блага на всички същества” (Учителят П. Дънов). Освен гореизложените съждения Учителят на ББ у нас формулира и една интересна зависимост между Правдата и Любовта на физическото поле, в материалния свят: *“Абсолютната Божия Любов изисква абсолютна Правда. Там, дето няма Правда, няма Любов. Физическата страна на Любовта е Правдата. За да се изяви Любовта във физическия свят, непременно трябва да има Правда.”*

б) правдата и справедливостта – израз на Божията Любов в света

По своята същност, характер и проявление правдата и справедливостта изразяват Любовта на Бога Творец към всичко сътворено, към всички живи същества. В същност има само една справедливост – **справедливостта на Любовта**. Любовта в качеството си на могъща съзидателна сила изпълва умовете и сърцата на хората и ги дарява с разбирането, че богатата и животът са общи и достъпни за всички. Оттук и логичният извод, че Любовта, след като е изявена и приложена, води към утвърждаване на правдата и справедливостта.

в) Истината като източник на правдата и справедливостта

Не само духовното прозрение на ясновиждащия, ала и свидетелството на интуицията на напредналия по пътя на еволюционното израстване човек съзират източника на правдата и справедливостта в света на Истината. Според Учителя П. Дънов именно Истината

представлява върховното постижение по Пътя на окултното ученичество. Извирайки от най-високите полета на Божествения свят, тя единствена е в състояние да освободи човека от физическо и духовно робство, от вековни предразсъдъци и заблуди, превърнали се в закони на общността на невежите и слепите. Само тя, царствената Истина – лъч от сърцето на Бога, – би могла да преведе земния човек през всички тресавища на собственото му несъвършенство и да го понесе на крилете си към неугасимата светлина на Божественото съзнание. Там, където отвика се ширят неизразимите със словото на езика владения на Любовта, Мъдростта, Истината, Правдата и Добродетелта. Там, където всеки от нас ще срещне своя Учител, очакващ го от хилядолетия с непобедимо търпение и надежда. И никога повече няма да се разделим.

БОЖЕСТВЕНИЯТ ПРИНЦИП НА ДОБРОДЕТЕЛТА

“Доброто е път за намиране на Божията Любов.”

(Учителят П. Дънов)

Пристъпвайки към разглеждането на тази тема, преди всичко е логично да си зададем въпроса: “Съществува ли разлика между съдържанието на понятията “Добро” и “Добродетел” – в смисъла, в който ги интерпретира езотеричното познание и, в частност, учението на ББ, предадено от Учителя П. Дънов?” Нека се опитаме да си отговорим на този въпрос, като дефинираме – от същата гледна точка – съотношението между съдържанието на тези две водещи понятия.

Съотношение между “Добро” и “Добродетел”: **Доброто е космически принцип, неразделна част от съвършената Божия Същност, докато добродетелта е проявлението, формата, в която Доброто се възприема, усвоява и прилага от разумните същества във Вселената.**

В този смисъл добродетелта е функция на Доброто, негова проекция в света на формите. Следователно “Добро” и “Добро-

детел” са две страни на една същност. Казано по друг начин: **Добродетелта – това е въплътеното във физическия свят Добро.**

1. Доброто – елемент от духовната природа на човека

*“Във всеки човек е вложено доброто. Не мислете, че сега ще го добиете. Трябва само работа, за да се прояви.” “Единственото нещо, което отличава човека като човек, това е **доброто, което живее в него.**”* (Учителят П. Дънов)

Доброто е потенциал, вложен от Твореца-Бог в безсмъртната същност на човешкото същество. Задачата на човека през земния му живот е да прояви и развие този потенциал. В този дух е и наставлението на Учителя на ББ в България: *“Човек иска да създаде доброто в себе си. **Доброто, обаче, не се създава, то се ражда** (курсивът мой – К. З.). То е вложено от начало у всеки човек и той трябва само да го съзнае и прояви.”*

Доброто блика като непресъхващ извор от човешкото сърце. Именно сърцето – възприемано като емоционален, интелектуален и духовен център на личността още в старозаветната епоха – е потенциалният източник за изявите на добро от страна на човека. По този повод Учителят П. Дънов заключава: *“Всички можете да правите добро, защото в сърцето на всички има добро.”*

Критерий за равнището на духовната еволюция на конкретния човек е степената и интензивността, в които той проявява доброто, вложено изначално от Бога в духовната му природа. Добър човек е онзи, който предоставя възможност на Божествения потенциал на доброто у себе си да се разшири, да разцъфне и да даде плод. От тези благодатни плодове на самоосъществяването по духовния Път той – ученикът на Доброто, т. е. на Бога – може да раздава на всекиго и на всички. Неговият непоклатим вътрешен мир, култивиран по този светъл Път, ще вибрира в пълна хармония с всичките му мисли, чувства и действия. Затова именно дори и тези негови ближни, които още не са вкусили непосредствено от добротата му, ще казват за него: *“Това е един добър човек!”*

2. Произход на Доброто от Любовта

“Доброто е плод на Божествената Любов. Ако си я възприел, доброто ще дойде. Бъди готов да възприемеш Любовта и след пет минути ще бъдеш добър.” (Учителят П. Дънов)

Истинско Добро е само онова, което произлиза от Любовта и е свързано неразривно с нея. Тази е причината за краткото и категорично съждение на Учителя П. Дънов: *“Любовта ражда доброто.”* Мотивацията на човека да върши добро се корени в неговото Божествено начало, което изявява и Любовта в нашия живот. Самият Бог – върховната еманация на Доброто – се изявява в делата на добродетелност: ***“Няма по-велик акт от този, да направиш едно добро. Колкото и да е микроскопично това добро, то е един благороден акт, за който всички от небето стават на крака, понеже в доброто е скрит Бог”*** (Който е Любов според I Йоан 4:8,16; бел. К. З.) – споделя Учителят на ББ у нас.

В нашата действителност Любовта може да се прояви само посредством добродетелта. Иначе тя би останала неразбрана и неоценена. По този повод Учителят П. Дънов разсъждава: *“Когато правим добро комуто и да е, ние го правим заради онази Велика Любов, която действа в нас, в него и навсякъде. ...Съвременните хора правят добрини, но всичко това няма резултат. Защо? Защото те правят доброто без любов. Даване без любов не се благославя. Даване без Любов, Мъдрост и Истина няма смисъл. Добрините, които правим с Любов, представляват един от хилядите начини, чрез които се проявява Божията Любов. На един човек може да се даде много нещо: могат да го облекат, да му дадат пари, да му четат най-хубава поезия, да го учат на всичко. То още не е любов. Любовта е Великото в света, което прави човека силен, мощен, благороден.”*

Следователно извършването на доброто не следва да се осъществява механически, без да влагаме градивна мисъл и чувство в съответния акт. В противен случай извършеното добро не би произ-

тичало от Любовта. И тъй като във от Любовта добро не съществува, подобно действие не би било в съзвучие с Божествения нравствен закон – то не би допринесло с нищо на субекта (сиреч на извършващия го). А и за обекта, спрямо когото е насочено действието, последствието не би било същото, както ако е било извършено под яркия лъч на Любовта. *“Доброто не става механически”* – казва и Учителят П. Дънов. Основният извод е, че Доброто трябва да бъде резултат на осмислена жизнена позиция. Да бъде акт на Любов. По този начин чрез Доброто, което сме извършили, освен всичко останало ние събуждаме и Божественото у този, за когото сме го извършили. Следователно доброто е постъпка, чрез която мотивираме за изява възвишеното у ближния, на когото сме сторили добро.

3. Качества на Доброто

Според Учителя П. Дънов Доброто обладава три най-важни качества. Тяхното присъствие е необходимо и достатъчно условие да установим наличието на Доброто. И обратното – отсъствието на някое от тях или и на трите означава, че в случая не можем да говорим за Добро. Ето и кратката дефиниция на Учителя на ББ: *“Истинското добро, от гледище на Божествената наука, се определя от три качества: то носи живот, светлина и свобода. Няма ли тези три качества, то не е добро.”*

Трите посочени по-горе качества на Доброто го свързват неразлъчно с трите водещи Божествени принципа в Битието (представени с възможно най-силен акцент в Словото на Учителя П. Дънов): **Любов, Мъдрост и Истина**. Посочената връзка е очевидна, понеже е формулирана съвсем еднозначно в учението на ББ: Любовта носи живот, Мъдростта – съответно светлина, а Истината – свобода. В същата смислова рамка на взаимообусловеност е и коментарът на Учителя П. Дънов: *“Животът идва чрез Любовта, светлината идва чрез Мъдростта, а свободата – чрез Истината. Който иска да прави добро, той трябва да е свързан с тези три Божествени свята.”* Изложените тук размисли и логически зависимости, изве-

дени от Учителя на ББ в нашата страна, в своята заключителна част навеждат на някои съществени изводи. Преди всичко – от думите на Учителя П. Дънов следва, че за да извършваме действително Добро, трябва да бъдем в контакт с Божествените светове на Любовта, Мъдростта и Истината. Само тогава нашите действия биха носили отпечатъка на истинското, автентично Добро, на истинската добродетелност. И още нещо – не толкова очевидно, но не помалко важно: Пътят на окултния ученик без съмнение е Път на навлизане в Божествените измерения на Любовта, Мъдростта, Истината, Правдата и Добродетелта. Духовно-нравственото развитие и усъвършенстване на ученика протича успоредно със “завладяването” на все нови и нови територии в необятните селения на Духа, отговарящи вибрационно на петте велики Космически принципа. Разбира се, това е **комплексен процес**, понеже култивирането на тези принципи във формата им на личностни характеристики просто не би могло да се реализира по отделно, изолирано, а винаги става в хармонично единство. Дори и в даден отрязък по духовния Път акцентът да пада върху отделен принцип (развиван като качество на личността), то това със сигурност не може да бъде за сметка на останалите. Понеже преимущественото развиване на един от тях не само не би ошедило наличието и проявите на останалите, а, напротив – би трябвало да стимулира присъствието им в съответния човек.

4. Закони на Доброто

а) “Не смятай другите по-долу от себе си, защото в тях живее същият Бог, Който живее и у тебе!”

Всички ние, хората, сме от един род (Gens una sumus – лат. = “Всички сме от един род”). Ако осъзнавахме по-ясно извечната връзка помежду си, водеща началото си от нашия Небесен Отец – Бога, със сигурност щяхме да решаваме по-сполучливо проблемите, възникващи на всяка крачка между нас, и въобще щяхме да живеем по-леко. Бог присъства във всекиго от нас, в нашето духовно естество – и очаква от нас да се отнасяме помежду си като Негови чеда, т. е. като братя и сестри!

В двора на един френски крал пристигнал окаян просяк – мръсен, дрипав и съсухрен от постоянния глад. Стражите пред кралските порти го спрели и го запитали какво търси. Той отговорил: “Търся краля!” Пред удивлението в очите на войниците, примесено със съмнение и насмешка, той допълнил: “С него сме роднини.” Съобшили на краля за странния му “родственик”. В желанието си да прогони скуката монархът заповядал да го въведат. След като просякът се явил пред него, той го запитал: “По каква линия сме роднини ние с тебе, непознати човече?” И между стените на тронната зала прозвучал достойният отговор: “От Адам, Ваше величество!” Настъпила пълна тишина. А после кралят се усмихнал и наградил госта си с дебела кесия жълтици заради проявеното остроумие.

б) Доброто е първата връзка в живота

“Доброто е първата връзка между хората. То е единствената материална връзка, която истински свързва хората. Нещо повече – доброто е първата истинска връзка между душите на всички хора, все едно дали са те на земята, или на небето.”

(Учителят П. Дънов)

Ако си сторил добро на някого, между вашите две души се ражда нишка от светлина – лъчистата енергия на Божията Любов, възплетена в Доброто. Тази връзка не може да бъде разкъсана от външна сила. Тя преминава през земния живот и се пренася като птица, прелитаща между измеренията и сферите на Битието, дори в Отвъдното. Нищо, сътворено със и от Любов, не може да загине! Не само споменът за него, а и самото то – като акт на Божественост, превърната от потенциал в зрима реалност – продължава да живее във Вечността!

в) “Това, което Бог прави на вас, правете го на другите!”

Златното правило за отношенията между хората в Стария Завет гласеше: “Не правете на другите това, което не искате да правят на

вас!” В новозаветните времена тази максима – формулирана по пътя на отрицанието – бе заменена от Спасителя Иисус Христос с друга, утвърждаваща позитивното начало: “Постъпвайте с другите така, както искате да постъпват с вас!” В Словото на Учителя П. Дънов този закон на Доброто вече придобива форма, в която решаваща роля играе Божието присъствие. За да можем, обаче, да оценим правилно благодатната намеса на Всевишния в нашия живот, следва да бъдем максимално будни и наблюдателни. Така и само така бихме могли да изпълним на практика съвета, който ни отправя езотеричното познание на Агни-йога – да откриваме знаците на съдбата около себе си и в нас самите. Това е и начинът да приложим в ежедневието един от главните девизи в учението на ББ, предадено ни от Учителя П. Дънов: **“Будни бъдете!”** Този вид будност не е свързана с прехода от съня към дневното съзнание. По същността си тя представлява специфично **състояние на вътрешния човек, на духа**. Основното ѝ изискване е наличието на постоянна, ясна и точна в ширина и дълбочина наблюдателност относно всичко, което се извършва в окръжаващата действителност и в собствения ни душевен мир.

Освен това – така дефиниран, този закон на Доброто очаква от нас да използваме като образец в отношенията си с ближните ни повече, ни по-малко Бога, Чийто критерий във всяка област на изява е един-единствен – **съвършенството!**

г) Доброто е законът на Единството

Даваш ли нещо на някого, ако го вършиш с чувство на добронамереност, родена от Любов, то е все едно, че си го дал на самия себе си. Рано или късно това добро ще се върне при теб. И е така, понеже всички ние сме едно – всички сме частици от едно неразделно Цяло, което наричаме Бог. Сториш ли добро на някоя от частиците, значи си го сторил и за всички останали, включително и за теб самия.

В проповедта на всички велики духовни Учители на човечеството неизменно присъства утвърждаването на **Единството на живота**. Ако осъзнаем в цялата му красива мащабност този космичес-

ки принцип на взаимоотношенията на всички нива във Вселената, със сигурност ще станем поне малко по-добри.

Пътят на Доброто укрепва позициите на Единството на живота. Духовният път на окултния ученик е посветен на голямата цел – *служение* в името на Единството. След приключване на всеки грандиозен Цикъл на Проявеното Битие, когато настъпва периодът на Мировата Почивка – Пралайя, всичко съществуващо се завръща отново в лоното на своя Създател. Тогава Единството се установява в най-извисената възможна пълнота. Всичко съградено в Духа се съхранява, за да се изяви отново в следващия Цикъл на Проявление. Никога и никой не започва на празно място или от нула. Винаги градим върху това, което идва от мрака на миналото и притежава качествата и стойността да живее в настоящето, с поглед, отправен към бъдещето. **Единството на Живота е Единство на Проявлението** – с последователност, непрекъсваемост и еволюционност, достойни по съдържание и размах единствено за Твореца!

д) **“Благото, което получаваш, споделяй с другите!”**

“Добър е онзи, който обича светлината, знанието и живота както за себе си, така и за другите.”

(Учителят П. Дънов)

Малцина си дават ясна сметка, че ние в същност не притежаваме нищо на този свят. **Всичко принадлежи единствено и само на Бога.** Той ни предоставя за *временно ползване* цялото изобилие от блага, потребни за нашето съществуване. За повечето от нас (за да не кажем – за почти всички!) те, обаче, са недостатъчни. Винаги нещо не ни достига, винаги искаме повече! В това именно е и една от най-великите заблуди на човека – чувството за притежание на собственост. Тръгваме си от този свят по същия начин, както сме и дошли тук – *с празни ръце!* Знаем го отлично и въпреки това не преставаме да трупаме: вещи, пари, имоти, материални и нематериални, плътски и безплътни завоевания... Всичко, каквото ни хрум-

не! Всичко, което попада в полезрението ни – и физическото, и духовното. Алчността да притежаваш, да назовеш нещо “мое”... Илюзията, че това те прави по-богат, по-силен, по-значим (в нечии очи или пък в собствените)... Измамното усещане за сигурност чрез притежанията... Отдели ли се душата от тялото, пресели ли се тя в невидимия свят – всички заблуди и илюзии блясват с цялата възможна сила на безсмислието си. Само че вече е твърде късно за корекции. И трябва да се връщаш отново и отново в тази земна долина на мъката и изпитанията, за да научиш този толкова важен урок: **има само един Собственик на всичко в света – Бог; всичко, което получаваш в живота си, е Негово притежание; Той ти го дава, за да го използваш разумно и целесъобразно; когато някой изпадне в нужда, дай му веднага потребното; винаги давай от сърце, с Любов и не чакай отплата!**

Няма нищо по-прекрасно на този свят от това, *да споделиш с ближния дара на душата си!* Тогава Бог е сред нас, в нас и ни благославя за Вечността.

е) Когато даваш някому нещо, в тебе то се увеличава

Учителят П. Дънов илюстрира действието на този закон с един простичък пример: “Ако дадем някому една ябълка, ще получим две. Ако дадем две, ще получим четири.” Когато даваме от сърце, помагаме и на онзи, комуто даваме, и на себе си. От една страна, удовлетворяваме конкретна потребност на онзи, който получава от нас нужно за него благо. Нещо повече – с благородния си и безкористен жест (понеже не мислим за това, даденото да ни бъде върнато) ние съдействаме в съзнанието на получилия благото да се роди малка искра на Божественото. След време тя би могла да разцъфти и да даде добри плодове. От друга страна, подпомагаме собствената си духовна еволюция, тъй като когато служим на ближния, в същност служим и на Бога. Затова и Господ Иисус Христос уверява Своите слушатели и последователи, че ако са сторили някакво добро на нуждаещ се човек (нахранили са го или са го напоили, облекли са го или са го посетили, когато е бил болен, и пр.), все едно че са го сторили за Самия Него.

ж) Чрез Доброто се подмладяваме, усилваме способностите си, укрепваме здравето си, повишаваме ефективността на самовъзпитанието си

За този разгърнат и мащабен закон на Доброто Учителят на ББ у нас съобщава следното: *“Добро е онова, което дава условия на човека да расте. Добро е онова, което дава простор на човешкия ум да се развива. Доброто внася светлина в човешкия ум. Добро е онова, което дава условия на човешкия ум да се прояви. ...Защо трябва да живееш добре? За да бъдеш силен по ум, по сърце и по воля. С други думи казано: Ти трябва да правиш добро, за да имаш светли мисли, чувства и постъпки. ...Всяка хубава мисъл и всяко благородно чувство произтичат от доброто, което вършим.”*

Според езотеричното познание вътрешната настройка на личността да прави добро е нормалната. Именно тя отговаря на състоянието на физическо и психическо здраве. Отклонението или въздържането от вършене на добро говори за смущения в психо-физическото единство на човека – най-вече в хармонията на неговата душевност. А в най-тежкия вариант – при извършване на зло, можем вече да говорим за сериозни деформации в психиката на извършителя. За щастие – дори и най-дълбокото падение в нравствено отношение, водещо до рецидив на престъпните, злотворни дела, е **обратимо**. Падналият толкова ниско човек би могъл да бъде спасен от пълно морално разложение главно по два начина: или чрез решителна намеса отвън – когато в една или друга форма някой му протегне ръка и го измъкне от блатото, или ако той самият преживее разтърсващо душата му събитие, което да го доведе до катарзис (пречистване), преосмисляне на поведението си и пренасочване на жизнения си път.

Като следствие от този закон би могло да се разгледа закономерността, че мотивираното извършване на добро е най-сполучливият метод за поддържане и разрастване кълновете на живота. В този смисъл са и разсъжденията на Учителя П. Дънов: *“Доброто е основа на живота (курсивът мой – К. З.). Доброто е почва на живота и същевременно – негова храна. Само доброто може да подкрепи живота, само доброто може да го подхрани.”*

5. Доброто като изпълнение на Божията воля

Да правим добро – това означава във всеки един момент от нашия живот да имаме готовността да изпълним волята Божия: и в малкото, и в голямото, всеотдайно, без всякакво изключение. Да си припомним следната формула на Учителя П. Дънов: **“Господи, желя с всичкото си сърце, с всичкия си ум, с всичката си душа и сила да изпълня Твоята блага воля, без никакво изключение!”** За окултния ученик е от особена важност да разбере, че Доброто е **жива сила**, работеща мощно и резултатно в целия Космос. Връзката с тази сила е определяща по отношение пълноценното изживяване на собственото съществуване. Казано с други думи и от друга гледна точка: Доброто е висша форма на служение на Бога! Затова и Учителят на ББ в нашата страна ни съветва, **каквото и да вършим, да го вършим така, сякаш е за Бога.**

По времето, когато българският духовен Учител П. Дънов е бил в плът на Земята, при него отишъл един от учениците му и го помолил насаме за съвет. Поискал от Учителя да му даде препоръка, която да бъде лично за него и в най-висока степен да отговаря на естеството на живота му, на неповторимата му индивидуалност. Учителят се замислил за момент и после му казал: **“Правете всичко с разположение!”** Ученикът не отвърнал нищо и си тръгнал. Не можел да скрие от самия себе си разочарованието си. Той навярно очаквал продължителна дискусия, започваща от обсъждането на личностните му качества и завършваща с поредица от мъдри напътствия. А какво получил?! – Само една кратка фраза, която все още не му говорела нищо. Трябвало да мине известно време, за да осмисли словата на Учителя и да проумее заряда и величието им. Да извършваме с готовност, самоотверженост и максимално прецизно – сякаш е за Небесния ни Баща – всяко свое дело, дори и най-нищожното, в това именно е най-дълбоката мъдрост на живота! Така не само Му служим пълноценно и достойно. Така и самите ние израстваме в духовно-нравствено отношение по най-ускореното трасе на еволюционната спирала.

И все пак – как да разгадаем каква точно е Божията воля? Дали има универсална рецепта да бъдем точни в преценката си? И тук на помощ отново ни идва Словото – този път Христовото благовестие. Спасителят ни помага да проумеем най-ясно каква е волята на Бога относно Доброто в нашия земен живот. Ето как Учителят П. Дънов интерпретира напътствието на Сина Божий: *“И когато Христос препоръчва на хората да си събират съкровище на небето (ср. Мат. 6:19–21; бел. К. З.), Той подразбира доброто. Съкровището – това е доброто, което човек е извършил на земята.”*

И още нещо, твърде съществено – изпълнявайки волята Божия да вършим Добро, ние предоставяме своето “аз”, за да се прояви Бог чрез него, и то в пълнота. От този акт на съработничество с Твореца полза има не само извършителят на даденото Добро, но и всички останали. Учителят П. Дънов разяснява този казус по следния начин: *“Да направии добро – това ще рече да призовеш Бога да действа чрез тебе. А щом Бог действа, Той не прави това само за едного – Той действа за всички. Ето защо, когато се извършва едно добро, всички свършени същества взимат участие. ...И тъй, всяка постъпка, в която небето не взема участие, е човешка, а всяка постъпка, в която небето взема участие, е Божествена.”*

6. Доброто – път към свободата на духа

Пътят към освобождението на човешкия дух от оковите на материята, от кармичните обвързаности и в крайна сметка – от кръговрата на раждане, смърт и ново раждане (т.нар. *самсара* в индийската религиозно-философска мисъл), преминава неизбежно през Доброто. Всяка една добродетелна постъпка на човешкото същество е още едно перо в крилете, с които духът може да полети сред просторите на вечната и ненакърнима от никакво земно влияние свобода. И обратното – всяко извършено зло е нова брънка от веригата, която ни приковава към чистилището на гъстата материя, този до болка познат свят на изпитанията и страданието. Затова – нека вършим добро, за да завоюваме по най-достойния възможен начин свободата си!

Свободата не е дар от Бога. За нея, както вече изтъкнахме, следва да се борим. И тази борба не е никак лека. Тя изисква от нас готовност да дадем във всеки миг най-доброто от себе си. Изисква и жертви. Основно окултно правило е: **за да получиш нещо, първо трябва да дадеш.** Най-скъпото, което Небето очаква от нас да положим пред олтара на освобождението, е решителната и окончателна раздяла със собствените слабости, недостатъци и пороци. Никоя жертва в тази насока не е прекалено скъпа. И никоя не остава без благоприятни последици. Жертвата в името на Доброто е най-благоуханната пред Божието лице. В този ред на мисли е и обобщението на Учителя П. Дънов: *“Доброто е магия, с която човек превръща отрицателните сили в положителни. Един закон гласи: Когато имаш препятствия, мъчнотии в живота си, направи една жертва и те ще се отстранят. Не може да успяваш, докато не жертваш.”*

За да допринесе за освобождаването на духовната природа на човека от земните ограничения – ограниченията на материалната действителност, – Доброто следва да бъде извършено:

1) **навреме** – в такъв дух са и наставленията на Учителя П. Дънов: *“Доброто трябва да се направи навреме. То няма да ти отнеме много време, но когато го вършиш, то изисква умът ти, сърцето ти, волята ти, душата ти и духът ти да бъдат напълно съсредоточени през ония минути, когато правиш доброто.”*

2) **без отлагане** – ето и съответната обосновка на Учителя на ББ у нас: *“В доброто не трябва да има отлагане. Щом намислиш да направиш едно добро, трябва да го направиш моментално, без отлагане. Отложиш ли, моментът е пропуснат.”*

3) **без оглед на душевното разположение** – в това отношение Учителят П. Дънов ни съветва: *“Не мисли при това, че трябва да правиш добро, само когато имаш добро разположение. Доброто може да се направи и при най-лошото разположение. Неразположението е нещо, което засяга плътта. То не засяга духа на човека.”*

4) **без да търсим награда** – това изискване е водещо във философията и мъдростта на Изтока, особено подчертано в духовни уче-

ния като Йога и кришнаизма. Според Учителя П. Дънов можем да постигнем желаното по пътя на анонимността в извършването на Доброто: *“Не забравяйте при това, че човек трябва да остане неизвестен в доброто, както се стреми да остане неизвестен в злото.”*

5) **без оглед на личния интерес** – това изискване, изглежда, е най-трудно за разбиране и прилагане от човека – от средния човек, а нерядко и от желаещия да поеме пътя на окултното ученичество. Затова нека отново се вслушаме в мъдростта на великия Учител – тя казва всичко само с няколко думи: *“**Не мислете, че като правите добро, туй ще ви лиши от някакво благо** (курсивът мой – К. З.). **Напротив, доброто ще ви повдигне в очите на хората. Затова не отстъпвайте пред никакви мъчнотии, когато трябва да направите едно добро. Бъдете смели, решителни, направете доброто и това добро да носи живот, светлина и свобода за вашите ближни.**”*

7. Универсален характер на Доброто

В съответствие с духа на учението на ББ извършеното спрямо ближния добро се превръща рано или късно в добро за самия теб, който си го извършил. В такъв смисъл е и напътствието на Учителя П. Дънов: *“Когато правите добро на ближния си, вие го правите на себе си. В този закон няма никакво изключение. Кажете ли някой, че не е разположен да прави добро, той сам се ограничава.”*

Нещо повече – това добро принася полза и на всички останали: *“Моего добро трябва да дойде след мене. А за да дойде след мене, то трябва да носи **живот, светлина и свобода** както за мен, така и за онзи, комуто правя добро. Понеже Божественният закон е колективен, **той засяга изведнъж всички**. Като направиш добро на един човек, туй добро се отнася и за целия свят (курсивът мой – К. З.). Дали хората ще знаят това, или не, за Божествения свят е безразлично. Факт е, обаче, че от това добро ще се ползват всички. Затова казвам: да правиш добро, това е един **свещен акт**, защото по този начин ти предизвикваш Бога да се прояви чрез тебе в Своята доброта, в Своята Любов, Мъдрост и Истина”* (Учителят П. Дънов).

Следователно – като най-важно следствие от универсалния характер на Доброто е разпростирането на резултатите от неговото извършване (на Доброто) от източника (извършителя) към всички останали. Дори и те да не подозират за това, че някъде се е родило Добро (а е логично да бъде така за всички останали извън обекта, спрямо когото е било извършено то), благодатните лъчи от неговото раждане, разцъфтяване и проявление проникват навред и обливат с живителна топлина всичко и всички наоколо. Този духовен факт притежава аналогия със заявлението на Учителя П. Дънов, че когато някой се повдига в духовно-нравствено отношение, с това той повдига и всички останали.

Както вече изтъкнахме в предишното изложение, всички живи същества в Космоса представляват елементи, частици от едно единно Цяло. Щастието (респективно благосъстоянието) на всеки елемент зависи от щастието (благосъстоянието) на Цялото. И когато извършеното от някого добро се разпростре във всички посоки, радиално от него като център на тази добродетелна постъпка, с това той повишава степента на щастие и благоденствие за целия Космос. Колкото и нищожна по своите мащаби да е тази постъпка, възплътила в себе си Доброто, тя допринася по своему за щастието на всички. За съжаление обратното също е вярно – когато извършваме зло, то, малко или много, също засяга всички. И доброто, и злото, които сме сътворили, рано или късно се завръщат отново при нас. Такава е безпощадната логика на кармичния закон. Имайки на въоръжение това безценно езотерично познание, нека творим само и единствено Добро!

8. Доброто – основа за духовно-нравственото усъвършенстване на човека

По своята същност и според последствията от своето проявление Доброто създава условия за човека да напредва по пътя на съвършенството. Доброто, освен всичко останало, е и изява на всемирната разумност. Разумният навсякъде и във всичко съзира само

Доброто, създава само Доброто и с това непрестанно влива живителни струи във вселенския Живот. В този ред на размисли Учителят на ББ в България споделя следното: *“Да прави човек добро, това значи да проявява своята разумност, да живее разумно. ... Докато човек прави добро, той живее. Голямото благо, което човек придобива, като прави добро, е животът. ... Добрият живот крие в себе си условията на вечния живот. Ако искаш да живееш дълго, ти трябва да живееш добре. ... Смисълът на човешкия живот е Доброто (курсивът мой – К. З.). ... Правдата, Любовта, Мъдростта и Истината са сили, които работят за Доброто – за да се реализира Доброто. То определя качествата на човека, както плодовете определят качествата на дървото. ... Човек не може да прави добро, ако умът, сърцето, душата и духът му не са в съгласие. ... Доброто е смисълът на живота. Когато престанеш да правиш добро, ти си мъртъв човек. ... Млад човек е онзи, който може да прави добро. Който не може да прави добро, е стар. Който може да прави добро, е човек на новата култура. Който не може да прави добро, е човек на старата култура.”*

Правенето на добро е от значение първо за самия човек, който го извършва, а след това – и за другите (както бе изяснено в предишната т. 7). Когато това не е изолиран акт, а се превърне в потребност на душата, в една непресъхваща готовност да се раздаваме, творейки само Добро, тогава ние поемаме с големи, сигурни крачки по Пътя на духовно-нравственото усъвършенстване. Доказателство за това откриваме и в Словото на Учителя П. Дънов: *“Без да правим добро, не можем да направим крачка напред. Доброто е силата, храната, чрез която човешката душа може да се движи и да се развива в този свят. Всяко знание, всяка мъдрост се обосновава от плодовете на тази добродетел. Затова трябва да правиш добро, ако искаш да имаш знания. ... Защо трябва да бъдем добри? – За да имаме условия за съвършенство. Доброто е условие за съвършенство. Който се стреми към съвършенство, той влиза в досег с Великия Живот, който носи мир и неописуемо блаженство.”* Извършването на добро никога не би могло да бъде в противоречие с во-

лята Божия. Нещо повече – то подпомага нейното осъществяване в света на формите. Процесът на неуморно добротворство неминуемо рефлектира благоприятно спрямо своя първоизточник – личността, която се е отдала в служение на Доброто: *“Когато човек живее добре, той върши Волята Божия, а щом изпълнява Волята Божия, той е здрав, силен и богат. ...Като направите добро, Бог веднага се проявява като светлина вътре във вас. В този момент Бог ви проговаря.”* Друг положителен резултат от извършването на добро е чувството на радост и удовлетворение. Човекът на Доброто излъчва особен аромат. Самото му присъствие е в състояние да повдигне духа на страдащите: *“Когато правите добро от любов към Бога, ще почувствате една радост. Божественото Око, т. е. Висшето съзнание в Космоса, ви помага и се радва, че следвате Божествения подтик. И вие възприемате тази радост и се чувствате мощни. ...Добър човек ще нарека онзи, който, като ме срещне, ще измени моето неразположение на духа.”*

На всички ни се е случвало при разговор с познат или приятел, когато стане дума за някого, събеседникът ни да възкликне спонтанно: “Той е добър човек!” Ето случай, в който Доброто е станало водеща характеристика при описанието на един наш ближен. Така той се превръща в образец, в идеал, достоен за подражание и следване. Тази взаимозависимост е подчертана и от Учителя на ББ у нас: *“Всеки, който прави добро, става идеал за другите.”*

В многогодишния ми опит на контакти с най-различни духовни общности съм имал няколко случая, в които наблюдавах (а наблюдавам и сега) хора, които – пробудили се веднъж за Пътя към Бога (който е Път на Доброто) – се стремят за много кратък период от време да постигнат святост и съвършенство. Трудно им е да разберат, че това не може да стане толкова бързо. Те влагат огромен заряд в това начинание, радикално променят навиците, мисленето, поведението, въобще живота си, извършвайки огромен скок в сравнение с миналото, и достигат до... **крайност**. С помощта на крайности (които по същността си са неконструктивни деформации) не можем да стигнем до Божественото. В стремежа си да прескочим естествения

ход на индивидуалното си развитие спокойно можем да пропаднем в пропастта на заблудата. За жалост това е обикновено съдбата на такива хора. Наблюденията ми го потвърждават. В някои от тези случаи пресилването на тялото или психиката (например, чрез прекомерно постене, гладуване, бдение и други форми на физическо и умствено претоварване) довежда дори до риск за живота. И тук в сила е едно основно правило на езотеричната мъдрост – **умереността**. В будизма го наричат средния път. В учението на ББ същността на явлението е обрисувана по следния начин от Учителя П. Дънов: **“Не бързайте да станете добри. Доброто е необходимо условие за съвършенството на човека, ала човек в един ден добър не става** (курсивът мой – К. З.). **Щом, обаче, човек се стреми към съвършенство, доброто ще му помогне. За да бъдеш съвършен, ти трябва да бъдеш силен в доброто.**”

9. Доброто – ядро на живота

“Човек трябва да бъде добър, защото доброто е основа на живота. Без добро животът на човека е без основа”

(Учителят П. Дънов)

Извършването на добро – не инцидентно, а като начин на съществуване – поддържа, възпроизвежда и възраства живота. Затова лъха такава правдивост от думите на Учителя на ББ: **“Стремежът към Доброто никога не може да спре. Процесът на Доброто е вечен** (курсивът мой – К. З.). **Той е творчески процес на живота. Затова Доброто може да се нарече път към живота. То е, което ни въвежда в живота.**” Всяко направено добро оставя незаличима следа в Книгата на Живота. Езотеричното познание нарича тази вечна Памет на Вселената Акашови летописи (хроника, записи, анали). Всичко, което е било извършено някога в Космоса – от самото му възникване, сътворяване от Бога до днес, – всяка мисъл, всяко изречено слово, всяко чувство остават запечатани навеки с абсолютна точност на отпечатъка. Достигналият съответното посвеще-

ние по скалата на духовното усъвършенстване може да се настрои-ва вибрационно на трептенията на тази зона от Битието и да става пълноценен свидетел на всяко събитие от световната история (не само земната, разбира се, а историята на всичко съществуващо). Нещо повече – при определени условия той би могъл да преживее това събитие и като участник в него, при напълно съхранена автентичност на преживяването. Ала това е голяма тема, която не бива да ни отклонява от разглежданата тук проблематика. Във връзка с изследваната роля на Доброто Учителят П. Дънов споделя следното: *“Едно направено добро никога не се забравя. То е записано в Божествената книга, понеже е любовен акт и като такъв той се помни в Божествения свят за вечни времена.”*

Ако не сме осъзнали жизнената потребност от извършване и умножаване на Доброто, не бихме могли да придобием знание за живота и мировата Реалност. По този повод Учителят на ББ в нашата страна подчертава: *“Без Добро вие не можете да добиете никакво знание. С познаването на Доброто започва знанието.”*

Чрез Доброто неговите обекти (тези, спрямо които е извършено то) и субекти (онези, които са го извършили) изграждат помежду си неразкъсваеми връзки. По каналите на тези връзки започват да протичат съзидателни енергии. При съответно равнище на осъзнаване благоприятните последствия от правенето на Добро обектите му са в състояние да се превърнат сами в субекти, тоест – от консуматори в извършители на Добро. Повторяемостта на реализираното на дело Добро повишава интензивността във функционирането на изградените връзки. Такава е всемирната логика на пълноценния **обмен** – понятие, използвано твърде често от Учителя П. Дънов в неговите беседи и лекции. За конкретния случай той казва: *“Всяко добро, което сте извършили, е една връзка, която постепенно се усилва. Постоянно трябва да правите такива връзки – не само веднъж.”*

10. Доброто и злото – полюси в света на относителността

а) относителност на Доброто и злото от гледна точка на Божествения свят

Доброто и злото са полюси и сили, действащи върху арената на Проявеното Битие и изграждащи декорите за изява на безбройните актьори във всемирната драма – живите същества в Космоса. И двете сили са необходими, за да можем да научим уроците си в материалния свят. Нерядко ги възприемаме като абсолютни величини, ала това е заблуждение. Това, което за един е добро, за друг може да е зло. И обратното. Със задължителното отчитане на всички неизброими нюанси и степени в проявлението им. Относителността на Доброто и злото от позициите на Великата Разумност, Която е сътворила този свят и го направлява премъдро към Целта, известна само на Нея, се обуславя от обстоятелството, че за тази Разумност двете сили са само инструменти за осъществяването на Божия Промисъл за Вселената. За Бога фактически няма Добро и зло. И едното, и другото са Негови служители, реализиращи със собствени методи Неговия глобален План за мирозданието и за всички същества. Това, което ние наричаме зло, Той рано или късно трансформира в Добро. Християнското богословие разглежда злото като непритежаващо собствено битие. Изводът е, че злото представлява отсъствие на Добро. Езотеричното учение (което е и учение на ББ) отива по-далеч – то дефинира злото като **непроявено Добро**. Творецът на всичко съществуващо използва двете сили и резултатите от тяхното действие изцяло за собствените Си цели. В подобна тоналност е и репликата на Учителя П. Дънов: *“Зло и Добро в живата природа са сили, с които тя еднакво оперира. Зад Доброто и злото седи великата разумност, която всичко използва.”*

б) злото – плод на ограничаване; Доброто – освобождаване от ограниченията

Същността на проблема и неговата обвързаност във възходяща еволюционна насока със служението на Бога са разгледани по дос-

тъпен и убедителен начин от Учителя П. Дънов: *“Когато Бог се ограничава, ражда се доброто в света. Когато човек се ограничава, злото се ражда. А когато се освобождава от ограниченията, явява се доброто. С други думи казано: когато в човешката душа се зароди великото желание да служи на Бога, тогава се явяват условията за доброто.”*

Значителна част от познанията в живота си ние придобиваме по линията на отрицателния опит, сиреч с помощта на злото. Действително – то ни ограничава, но същевременно е и наш учител. Затова и П. Дънов нарича дявола “велик учител”. Той, разбира се, няма предвид принадлежността на еманацията на злото към Великите Учители на Земята и Космоса. Смисълът на думите му е концентриран в обстоятелството, че по пътя на грешките и страданията (които преживяваме като прояви на злото в съществуването ни) ние научаваме много и за себе си, и за света, в който живеем. Не подлежи на съмнение, че идеалният вариант би бил да се учим единствено чрез Доброто. Но в настоящия стадий от духовната еволюция на човечеството като цяло това не е възможно. Страданието – като резултат от проявлението на злото – ще съпътства нашето развитие още дълъг период от време, еони в бъдещето (както се изразяват езотериците). И все пак то не е вечно. Ще удари последният час и за него. Нека проявяваме необходимото търпение и упование и нека се опитваме да го ограничаваме според силите си. Ролята на страданието е възпитателна, а не наказателна. Страдаме най-вече заради това, че не спазваме Божествените закони, които господстват във всички сфери на Битието. Възприемаме болката като въплътено зло и дори не подозираме, че тя крие в недрата си кълновете на Доброто. И наистина, във Вселената **рано или късно всяко зло се превръща в Добро.**

Преодолявайки ограниченията, издигнати от злото, ние навлизаме трайно във владенията на Доброто. Това постижение по духовния Път, според Учителя П. Дънов, бива предхождано от зараждането на желанието у човека да служи на Бога. Следователно мотивацията да отдадем най-доброто от себе си в полза на осъществяването на Божия План за планетата и човечеството е необходимото

и достатъчно условие да надделеем окончателно над злото и да станем верни служители на Доброто. И в тази жизнена ситуация е възможно връщане назад, но такива случаи са редки. Духовната зрелост на окултния ученик е вече на такава висота, че по принцип намалява до минимум рисковете от падение.

в) злото – неизползвано Добро

Небето очаква от нас да извършваме добро непрекъснато, а не инцидентно или според конюнктурните ни интереси и настроение. И това не е въпрос на каприз (опазил ни Господ да подозираме Висшата Разумност в подобни емоционални отклонения!), а на желязна закономерност. Понеже не вършим ли добро, на негово място се появява злото. Известно е, че в природата празно място няма и не може да има. Така е и в нестихващата битка между двата полюса на проявената Реалност – Доброто и злото. В момента, в който едното от двете се оттегля, другото моментално настъпва. Нашата свободна воля е тази, която е в състояние да се намесва решително в този баланс на противоположностите (които са относителни, както вече видяхме по-горе – ала относителни от гледна точка на върховната духовност; за нас те си остават противоположности с всички произтичащо от това последствия). Картината на тези взаимоотношения, плод на словесната четка на един Мъдрец, Пратеник на ББ от най-висок ранг, изглежда по следния начин: *“Не върши ли човек добро, злото се ражда. Злото, което сега съществува в света, е неизползваното добро в миналото. Злото произтича от един неустановен ред. То е един свят на произвол”* (Учителят П. Дънов).

г) “Не се бори със злото!”

Непротивенето на злото е основен принцип в не една световни религии. За първи път го срещаме в будизма. Висша изява на принципа е теорията и практиката на християнството и най-вече – благовестието и личният пример на Господ Иисус Христос. Езотеричното знание ни съветва категорично да не се борим със злото. По този начин – напътства ни то – ние само увеличаваме неговата енер-

гия. В същия дух са издържани и съответните поучения на Учителя П. Дънов. Той казва: *“Човек не трябва да се бори със злото. Той трябва само да го избягва. Той не трябва да се бори със злото, а на злото да противопоставя добро* (курсивът мой – К. З.). *Оня човек, който най-много се бори със злото, най-много греши.*”

Казаното само по себе си е достатъчно красноречиво. И все пак остават открити множество въпроси. Един от тях е: “Абсолютно ли е изискването да не се борим със злото?” Пишещият тези редове е на мнение, че това изискване не носи абсолютен характер. Представете си, че злосторник посегне на живота ви. Според повелята на Христос съвършеното смирение изисква, когато ни ударят по едната страна, да обърнем и другата, без да реагираме, без да се съпротивляваме. Следователно не бива да се борим и с потенциалния убиец, който е на път да ни отнеме най-скъпото – живота. В подобен случай (да не забравяме, че това е само казус, макар и толкова съществен) мнозина биха побягнали, забравяйки чест и достойнство, действайки под диктовката на инстинкта за самосъхранение. Може би те постъпват правилно. Най-малкото – не отговарят на насилието (в случая – заплахата от насилие) с насилие. Не е наша работа да ги съдим. По-любопитен е друг вариант на казуса: пред очите ви злосторник напада любимо ваше същество и посяга на живота му. Как ще реагирате? В първия случай обект на злото сте самият вие и се очаква, че в съответствие с духовния закон няма да му се противите. Но сега? Ситуацията е коренно различна. Навярно идеалният начин да се разреши проблемът е да предотвратите нещастieto, без да прибегвате до употреба на сила. И все пак начинът затова е идеален, защото може да се реализира само по изключение. Ако се наложи да използвате сила, за да спасите живота на любимия човек, как бихте постъпили? Разбирате, че е извънредно трудно да се дават готови рецепти за такива драматични стълкновения. Но те са част от живота ни и ние трябва да сме подготвени и за тях. Как би постъпил ученикът на ББ в подобен случай? Нека всеки сам потърси отговора за себе си.

Ще се опитам да ви помогна, като приведа следния факт. Учителят П. Дънов пред тесен кръг свои последователи веднъж споделил, че само четирима негови съвременници ще напуснат кръга на раждане и смърт, преодолели кармичните си обвързаности и превърнали се в свободни духове. Посочил е имената на Апостола на свободата Васил Левски, граф Лев Николаевич Толстой, Махатма Ганди и Алберт Айнщайн (при други обстоятелства е добавил към имената на изброените и това на Уилям Шекспир). Вторият и четвъртият от тях нямат пряко отношение с жизнените си изяви към разглежданата тук дилема. Ала първият и третият имат. Махатма Ганди – великият духовен, национален и политически водач на индийския народ – застава начело на движението, извоювало свободата и независимостта на Индия именно по пътя на несъпротивлението на злото. Но какво да кажем за Апостола Васил Левски – идеолога и неустрашимия борец за национално освобождение по пътя на революцията, т. е. на въоръжената борба?! В различни периоди от живота си той, освен това, е воювал срещу поробителите с оръжие в ръка. Как да съотнесем тези факти от биографията му с изискването да не се противим на злото?

Всичко казано дотук по темата ни мотивира за един основен извод: изискването за непротивене на злото е духовен закон, принципна позиция на изповядващия учението на ББ като свое житейско верую. Ала в същото време всеки отделен случай притежава конкретни характеристики, неповторим е и изисква адекватен подход. Понеже и самият Иисус Христос – най-яркото възплъщение на принципа да не се противим на злото – подгони с бича търговците в Йерусалимския храм и здравата ги наложи с него, тъй като бяха осквернили с присъствието и действията си святото място, дома на Неговия Отец. В този конкретен случай постъпката на Спасителя е предизвикана от т.нар. Божествен гняв – когато биват поругани духовни ценности. Едва ли някой от нас би дръзнал да осъди Богочовека за стореното. Смисълът на Неговата реакция, освен всичко останало, е да ни даде още един образец за поведение. Нека всеки го осмисли по своему.

д) единство и борба между Доброто и злото; центрове на концентрирано присъствие (ад и рай)

Пристъпвайки към осветляването на тази подтема, бихме желали първо да дадем думата на Великия Учител, а след това ще се опитаме да разсъждаваме над казаното от него: *“Трябва да знаете – обръща се към нас Учителят П. Дънов, – че съществува **колективно съзнание на Доброто и колективно съзнание на злото**. Те образуват **два велики полюса на Битието**. Човешкият живот се движи между тия два полюса. Когато злото е отвътре и взима надмощие, а Доброто е отвън, тогава злото царува на земята. С други думи, “адът” царува на земята. Когато пък Доброто е отвътре и преодолява, а злото е отвън, тогава “небето” управлява и Доброто царува. “Адът” е място, дето злото е и отвътре, и отвън. “Небето” е място, дето Доброто е и отвътре, и отвън. А човешкият живот е “място”, дето понякога отвътре е Доброто, а отвън злото, а понякога – обратно. Всеки човек, според живота, който води, се намира или в полюса на Доброто, или в полюса на злото.”*

Колективните съзнания на Доброто и злото притежават свои проекции в Проявеното Битие, които са известни в езотеричното познание съответно като Бяла ложа (Бяло братство) и Черна ложа (Черно братство). (За тях говорихме по-подробно в първата тема от настоящия лекционен курс.) От друга страна, християнското богословие, следвайки логиката на езотериката (без да признава това), определя рая и ада не като области в пространството със специфични характеристики, а като **състояния на съзнанието**. Сами по себе си тези понятия – поради обхвата на съдържанието си – биха могли да бъдат обект на отделно разглеждане, чието място не е в тази подтема. За нас тук е по-важно да уточним някои детайли, свързани пряко с проблематиката. И един от тях е: откъде злото черпи силата си в нашата действителност? На този съдбовен въпрос Учителят на ББ у нас отговаря по следния начин: *“Добрите хора са истински силните хора в света. Ала хората мислят, че злото в света е силно. Злото е силно само затова, защото хората го обичат. Обичта към злото му придава сила. Злото черпи сила от любовта (към него – бел. К. З.).”*

Както е прието да се казва, коментарът е излишен. И още един съществен ракурс в същото направление: какви са плодовете на злото? Нали именно по тях следва да го разпознаем? Ето и отговора на Учителя П. Дънов: *“Злото е път към смъртта (курсивът мой – К. З.). То е осъдено на вечно безплодие.”* Изреченото тук е недвусмислено и нетърпящо алтернативност. Остава да направим своя жизнен избор.

е) различаване и разграничаване на Доброто и злото

И в този случай не бихме могли да открием по-могъщ източник на светлина по Пътя към съвършенството от Словото на българския духовен Учител П. Дънов. Неговите указания по темата са кратки, ясни, задълбочени и впечатляват с умелото използване на контрастите: *“При различаване на Доброто и злото помнете следните неща: Доброто и злото – това са **висшето** и **нисшето** в света. Злото – това са по възможност най-слабите трептения на Доброто. Ето защо Доброто е цена на разумното, а злото – цена на неразумното. Доброто повдига ценностите на човешкото съзнание. Злото ги понижава. При Доброто дарбите се усилват, при злото те отслабват и се помрачават. Доброто започва с нищожните, с малките неща. Но те постоянно растат, увеличават се, размножават се, организират се и се съединяват в едно цяло. В злото има винаги разпадане, разединение. Доброто, изобицо, може да се уподоби на извор, който постоянно тече. Злото пък прилича на пресъхнал извор, който едва сълзи. Злото много обещава, ала нищо не върши. Доброто пък не обещава, но всичко върши. Изворът има ли нужда да обещава, че ще тече? Той си блика.”*

Както вече имахме повод да отбележим в предходното изложение, различаването е едно от първите и задължителни условия за личността, готвеща се да стъпи върху пътеката на окултното ученичество. При наличието на толкова подробна сравнителна таблица между Доброто и злото като предложената по-горе от Учителя на ББ в България анализът и оценката на търсеция по духовния Път биват облекчени в най-висока степен. И все пак за всекиго от нас остава най-важното – **разумното самоопределяне** във всяка конкретна си-

туация. Самоопределяне, обусловено от осмисленото прилагане в живота на придобитото познание и съобразено с действието на петте Божествени принципа в Космоса: Любов, Мъдрост, Истина, Правда и Добродетел.

УЧЕНИЕТО НА УЧИТЕЛЯ ПЕТЪР ДЪНОВ ЗА СВОБОДАТА

1. Същност на свободата

“Свободен е онзи, който може сам да се впряга и разпряга. Що е свобода? Що изисква свободата? Свободата подразбира следното: всеки човек да се прояви така, както се подтиква отвътре, от неговата възвишена природа. Освободете вашите умове и сърца, вашата воля от робство. Свобода, която няма в себе си Любов, знание и разширение без никакво ограничение, не е свобода.”

(Учителят П. Дънов)

а) външна (физическа, телесна) и вътрешна (умствена, сърдечна, психическа, духовна) свобода

Къде да търсим свободата – в себе си или извън себе си? Как да разберем, че вече сме я постигнали, т. е. че вече сме свободни? Какво е необходимо да променим в личността си в името на това постижение? И как тези промени се отразяват на цялостната ни същност? Колко много въпроси, които очакват своя отговор... И тук, както и навсякъде другаде, във всички области и проявления на Всемирния Живот, на помощ ни идва Словото на Истината. Учителят на ББ в България ни разкрива мъдро и търпеливо своето виждане за свободата: *“Човек днес не е свободен. Той се стреми към свобода, ала я търси по външен път. Свободата, обаче, не може да дойде от-вън* (курсивът мой – К. З.). *Тя не се налага със закон. Всяка свобода*

– политическа или религиозна, – която отвън се налага, е само **сянка на свободата.**” На друго място в учението си той допълва току-що цитираните разсъждения: *“Друго не забравяйте: свободата отвън не ще дойде. Всяка свобода, която отвън се налага, е сянка на свободата. Не бягайте подир сенки!”*

За окултния ученик е от особена важност да проумее, че не винаги външната свобода е предпоставка за постигане на вътрешна свобода на личността. В духовно-нравствен и в езотеричен аспект е точно обратното – **вътрешната свобода се превръща в условие за външната.** В своите беседи и лекции Учителят П. Дънов подчертава, че свободата има три отношения към човека: 1) физическо; 2) умствено и сърдечно; 3) духовно (тези три отношения ще разгледаме по-подробно в подточка “б”). И когато говорим за свободата или анализираме нейните изяви в действителността, следва да знаем точно коя от нейните разновидности имаме пред вид.

б) отношение на свободата към човека

– физическо: За тази разновидност на свободата Учителят П. Дънов споделя: *“Физическата, гражданската страна на свободата е само предговор за онази велика свобода, към която душата се стреми.”* В рамките на еволюцията на Духа в материалния свят първият импулс е насочен към постигане на свобода от ограниченията на физическата реалност, което като резултат включва и обществените (социални) и граждански свободи. В този аспект заслужава внимание следното заключение на Учителя на ББ у нас: *“Всички съвременни хора и народи воюват за свободата. Кой не е воювал, но въпреки това човек пак не е свободен.”*

– сърдечно и умствено: Емоционалната и мисловната сфера на човешкото същество представлява арена, върху която без отдих се разгаря съдбоносна битка и за личната, и за колективната свобода. Само онзи, който изцяло е овладял своето естество на желанията, чувствата, емоциите и страстите (астралното тяло), както и своята мисловна дейност (умственото тяло – нисшия, конкретен ум), само

той е заслужил да бъде удостоен с венеца на свободата. В противен случай той сам се обрича на ограничения и изолация, които могат да бъдат представени картинно като затвор или заточение, твърде далеч от владенията на свободната проява. Такова е мнението и на Великия Учител: *“Със своите отрицателни мисли, чувства и криви постъпки човек е образувал затвор около себе си и сам е влязъл в него. Щом е така, той сам трябва да разруши този затвор и да излезе вън от него на свобода.”* Очевидно е, че в тази насока свободата бива постигната чрез победата над самия себе си, над низшата си природа – най-трудната, ала и най-достойната победа в живота на човека. Подчинението спрямо потребностите на низшата природа рано или късно се трансформира в робство – в един постепенен или бурен процес на пропадане, който става все по-трудно да спрем и да надмогнем. На другия полюс – възтържествувалият над тъмните елементи в личността си човек придобива всички най-благоприятни възможности за многостранно развитие и усъвършенстване. Ето и оценката на Учителя П. Дънов по въпроса: *“Свободен е онзи, който има свобода на мислите, чувствата и постъпките. Ако искате да се развивате правилно, вие трябва да бъдете свободни по ум, сърце и воля. Да оставите и другите да се проявят свободно.”*

– духовно: *“Когато говоря за свободата, разбирам висшето, което има у човека. Свободата седи в това, човек да прояви своята възвишена природа, която е истинската му същина. Човек е свободен, когато тя поеме ръководството”* (Учителят П. Дънов). Пълната духовна свобода означава окончателна победа на Духа над материята в човека, на висшата над низшата природа у него. В езотеричното познание **свободен дух** се нарича онзи, който завинаги е разкъсал веригите на кармичната обусловеност и е прекратил необходимостта от цикличното редуване на раждане и смърт, т. е. този възвишен дух е надмогнал изискванията на кармичния закон и е преодолял колелото на превъплъщенията (*самсара* – от санскрит). За да обясни това явление – заветна мечта на всяко живо същество, въплъщаващо се периодично в света на гъстата материалност, Учи-

телят П. Дънов използва понятие, актуално не само за учението на ББ, но и за християнството (със собствени нюанси в тълкуванието) – **новорождение**: *“Истинската свобода иде отвътре. За да се освободят, хората трябва да се новородят. Новораждането е скъсването на онези връзки, които сега ни спъват. То означава освобождението ни от веригите на съдбата и необходимостта. То е възстановяване на Първичната връзка с Бога, която съществува от самото ни явяване на света. То означава възстановяване на свободата.”*

2. Връзки и взаимоотношения на свободата

а) с Любовта

“От Любов да направиш нещо – там е истинската свобода. Всичко може да направиш, но като го направиш от Любов, тогава си свободен. Ако не го направиш от Любов, не си свободен.”

(Учителят П. Дънов)

Всички мисли, чувства и дела извън Любовта, без заряда на Любовта, не подпомагат духовната еволюция на съществуването и не го водят към свободата. Пълна свобода има само в Любовта. Да обичаш, означава да си готов да предоставиш най-голямата възможна свобода на любимото същество. Всеки акт на ограничение в това отношение е акт на егоизъм, на самолюбие и възпрепятства проявлението на свободата. Ето задълбочения размисъл на Учителя на ББ в нашата страна, разкриващ най-дълбоките взаимовръзки между свободата и Любовта: *“Помнете: без Любов няма свобода в света. Ако разбираш любовта, ти си свободен. Докато не се обичате и не сте готови да се жертвате един за друг, докато си отмъщавате, не сте свободни. Някой казва: “Искам свободен да бъда.” Свободен си, ако служиш на Любовта. Иначе ще бъдеш роб. Докато не изправим нашето минало, докато не възприемем Любовта, не можем да бъдем свободни. Любов към Бога, към ближния и към*

себе си, хармония с Цялото – в това седи свободата на човешката душа. Свободата не предшества Любовта. Ние искаме да бъдем свободни, преди да обичаме. Свободата идва като резултат на Любовта.”

б) с Мъдростта

“Да бъде човек свободен, това значи да носи светлината, знанието на мъдростта. Човек е свободен да постъпва така или иначе, но след това има съдба, т. е. ще претърпи последствията на природните закони. Те ще го ограничат, ако не е постъпил в съгласие с тях.”
(Учителят П. Дънов)

Една източна пословица гласи: **“Мъдростта на мъдрите е в тяхното поведение!”** Мъдрият прилага на всяка крачка в живота си законите на Живата Разумна Природа. Именно изпълнението на тези закони го прави свободен. Преди да нарушим някой от законите, вложени от Твореца в Битието, все още сме свободни. В мига, в който извършим такова нарушение, загубваме свободата си. Следователно Мъдростта се състои най-вече в това, да прилагаме придобитото познание в ежедневния живот. Това е най-кратката пътека към свободата и към Божествената реализация на личността. Мисълта, осенена от извечната Мъдрост и въплътена в акт на Любов, ни дарява пълната свобода. За някого може да изглежда трудно, дори непостижимо, но не е така. Резултатът, за който говорим, се получава напълно спонтанно, по естествен начин, ако вътрешната ни настройка предразполага за осъществяването на вълшебния алгоритъм: **Мъдрост – мисъл – акт на Любов – свобода.** Такава е логиката на Вездесъщата Реалност, такава е логиката и на Новото учение: *“Птицата е свободна, когато хвърка. Рибата е свободна, когато плува. Огънят живее, когато гори. Вятърът върши работата си, когато духа. Водата живее и върши работата си, когато тече. А човек е свободен, когато мисли”* (Учителят П. Дънов).

в) с изпълнението на Божията воля

В изпълнението на волята на Създателя човешката душа открива себе си – своята най-дълбока същност, разгръща силата си до мащабите на Необятното и прегръща завинаги вихъра на свободата. Всеки, който посети гроба на Учителя П. Дънов в софийския квартал “Изгрев”, би могъл да прочете върху надгробната плоча един от крилатите му девизи: **“В изпълнението волята на Бога е силата на човешката душа”**. В своето Слово той неведнъж се е спирал на това взаимоотношение и го е разглеждал от позициите на вечната Мъдрост на Космоса. От гледна точка на интерпретацията му само всеотдайният и безрезервно предан служител по Пътя към Божественото е способен да завоюва мечтаната пълнота на свободата: *“Кой е свободен? Само който служи на Бога и разбира Неговите повеления. В какво седи свободата? Да живеем за Безграничния! За да бъдеш свободен, трябва в дадения момент да бъдеш готов да извършиш онова решение, да вършиш всичко онова, което Вечното Начало изисква. В дадения момент, днес, какво иска Първичната Причина от тебе? Тя изисква да се примирите всички.”*

В старозаветния период от историята на човечеството основа на Премъдростта е страхът от Бога; такъв е манталитетът на старозаветния човек. В новозаветните времена вместо страха царуват Любавта, милосърдието и готовността за саможертва, които лежат в основата на Христовото благовестие. За да постигнем голямото, трябва да започнем от малкото. Това ни съветва и Учителят на ББ: *“Човек трябва да знае в кой момент каква е волята на Бога и да я направи. Изпълнението волята на Бога е много лесно нещо. То седи в малките работи. Например, Бог ти казва: “Иди при този отчаян човек и му кажи: “Твоите работи ще се уредят.” Направи го.”* Изпълнението на Божията воля е характеристика на служението, което отдават на Божия план за света великите духовни Учители на човешкия род и техните най-напреднали ученици. В своята земна проява те се докосват до онази най-извисена същност на свободата, която иначе е свойствена единствено за селенията на Божественото: *“Истината – това е Светлината на Божественния свят. Свободата е неговата*

безграничност. Ето защо, когато говорим за Божествената свобода, която произтича от Истината, подразбираме безграничност, т. е. стремеж на душата да живее в безграничното. Свободата, в пълния смисъл на думата, принадлежи на Божествения свят. **Само Бог е абсолютно свободен**” (Учителят П. Дънов). Когато човек разтвори своята низша, тленна природа във висшата си и нетленна природа, тогава той ще се превърне в съвършен проводник за волята и действията на Духа; тогава ще познае и истинската свобода. В това ни уверява и наставлението на Учителя П. Дънов: *“Само когато **живият Бог на Истината** дойде да живее в човека, когато в него започне да действа Божественият **Дух и сила**, само тогава човек ще бъде истински свободен, само тогава той ще познава Бога и ще бъде познат от Него, само тогава ще Му служи свободно в Дух и Истина. Защото свободата изисква всеки момент човек да бъде готов да извърши онова, което Бог иска от него. А свободният човек може да го извърши, защото никаква друга връзка не го ограничава. В това именно седи неговата свобода.”*

г) със самоотричането и саможертвата

Самоотричането предполага отказ от низшето и завоюване на висшето в човешкото естество. Плодът на това себеотрицание – целенасочено и конструктивно – е именно свободата. Самоотричането и саможертвата означават, че човек се смирява до такава степен, че предоставя на другите пълната свобода да се изявят в максимална форма на проявление, сиреч това е тотална победа над егоизма и егоцентризма. Самоотричането и саможертвата са по същността си израз на най-високата октава на доброволното самоограничение. Това е мигът, в който тържествува Духът, изпълнил с непобедима енергия всяка фибра от самоосъзналото се в пълнота същество. На това ни учи и Словото на Великия Учител на ББ: *“**Истинската свобода е свободата на духа. Тя идва отвътре** (курсивът мой – К. З.). При вътрешната свобода човек сам себе си преценява. При вътрешната свобода човек сам себе си съди. Такъв е законът. При вътрешната свобода човек сам се ограничава – той самоволно се ограничава.*

Кога? Само когато прави добро. Защото в пътя на свободата се изпитва благородството на душата и милосърдието на човешкото сърце. Когато човек прави добро, той винаги отпървом се ограничава. А се ограничава, защото дава. Направи ли обаче доброто, той отново става свободен. Ето защо всяко нещо, което в началото ограничава човека и го лишава от свобода, а на края му възвръща свободата, е добро. А всяко нещо, което в началото дава на човека свобода, а на края му отнема свободата, е зло. Тук лежи дълбоката връзка между доброто и свободата, между злото и робството.” От приведения цитат става ясно и въздействието, което упражняват доброто и злото спрямо човека по отношение на неговата свобода. Не е трудно да ги разпознаваме пред вид указаната зависимост между тях и стадия на ограничаване на личността – в началото или в края на всеки жизнен процес, събитие или явление.

д) със смирението

Личното смирение е способно да посрещне всяко зло, всяко изпитание напълно спокойно, без да се наруши вътрешният покой на човека. Той – поелият по стръмната пътека на окултното ученичество – познава великолепно вечните и неизменни закони на Всемира и винаги се съобразява с тях. На първо място в своята ценностна система пилигримът по духовния Път поставя предоставянето на своето “аз” на Божественото, така че във всеки миг от живота му Бог да се проявява чрез него. Както казва и ап. Павел: “Не аз, а Христос в мен.” Единичното се разтваря в Цялото и без остатък подчинява своята воля на Волята на Всевишния. Смирението му е помогнало да се отърси завинаги от всички излишни слабости и недостатъци на стария човек. То го е превърнало неусетно в свободен човек – съработник на Бога, участник на най-високо равнище в осъществяването на непостижимия План за Творението.

е) с висшата природа у човека

Християнската философия в своя онтологически ракурс разкрива същността на телеологията – концепцията, утвърждаваща, че

всичко сътворено е *целесъобразно*, плод на една велика Разумност. От същата тази Разумност като от непресъхващ вселенски Извор бликат всички постижения на Духа, стаени в нея като потенциал на вездесъщото Проявление. Свободната воля на безчетните същества в Космоса пък е тази, която би могла да отприщи Извора на Сбъдването и да вдъхне живот на цялата красота и величие, скрити в него и очакващи мига на своето възхождение в душите на поелите вечния Път на Духа. Пробудената висша природа у човека създава най-благоприятните условия за постигане на пълна духовна свобода. Критерият на такъв човек във всичките му действия е винаги най-точен, най-справедлив, Божествен. Законите на материалното битие вече нямат власт над него. По този повод Учителят П. Дънов заключава: *“Стремеж и копнеж на човешката душа е да бъде свободна. Това е един велик вътрешен подтик – не на обикновения човек, а на човека, у когото се е пробудило Божественото съзнание.”*

3. Закон за свободата, формулиран от Учителя П. Дънов

“Всяко нещо, в което човек губи свободата си, е зло. Всяко нещо, в което човек придобива свободата си, е добро.”

(Учителят П. Дънов)

Така формулираният от Учителя на ББ в България закон довежда до извода, че наличието на постигната, реализирана свобода е съвършено достоверно доказателство, че човек е извървял докрай пътя на Доброто. Той, самоосъщественият в Доброто човек, е достигнал преддверието на висшата Божественост и Създателят му подава ръка, за да го издигне в ранг на Свой пълномощен сътрудник и сътворец в цялото Проявено Битие. И обратното: липсата на свобода (в разглеждания смисъл) свидетелства, че човешкото същество се е отклонило от вечните закони на Вселената с мисъл, слово или дело. Тази личност (индивидуалност) все още е на път към Истината. А този път е съизмерим с Вечността.

Следователно мярката за принадлежност към Доброто или злото (освен всички останали познати критерии за оценка в това направление) е именно свободата. И по-конкретно – степента, в която сме овладели, в която проявяваме, в която сме изпълнени със свободата.

И не би могло да бъде другояче. Та нали “заплатата за греха е смърт” (ап. Павел). Грехът не е нищо друго освен въплътено зло. В греховното ние изцяло загубваме свободата си и се превръщаме в негови роби. Първата крачка към действителната свобода е освобождаването от оковите на греха. В християнството това се осъществява чрез искрено покаяние и последващо цялостно поправление. Тоест става дума за онази комплексна жизнена трансформация на личността, която вече познаваме под наименованието **новорождение**. Да се родиш отново, за да бъдеш свободен завинаги от греха (от злото), за да твориш само Добро и за да предоставиш без остатък своето психо-физическо естество за изява на Божественото. Това е най-красивият облик на свободата, родена и триумфираща в Духа!

4. Разумното същество човек притежава свободна воля и право на свободен избор

“Единственото нещо, което иска Господ, то е абсолютно всички същества да бъдат свободни като Него.”

(Учителят П. Дънов)

Човек е сътворен от Бога със священото право да се самоопределя, той изначално притежава свобода на волята и на избора. Човешкото самоопределение в най-общия случай е или към добро, или към зло. Добрите постъпки са крачки към духовната свобода, а лошите утежняват кармичната обремененост на личността.

Създателят на Вселената не ни налага нищо, включително и избора между двата полюса на Битието – Доброто и злото. Да изберем именно Доброто – това е и привилегия, и дълг за нас като разумни същества. Често ме питат: “Защо Бог с един замах не заличи злото от

света? Нали е всемогъщ? Как може да търпи толкова много злини: войни, природни бедствия, убийства, всякакви форми на насилие и несправедливост?” Да, Той безспорно е всемогъщ. Ала в същото време е и премъдър. Творецът не би допуснал никоя част от творението да бъде обект на натиск отвън, за да избере Доброто. Всеки сам трябва да стигне до такова равнище на духовна зрелост, че със собствената си свободна воля да извърши правилния избор. В това е смисълът на процеса на духовно-нравствено усъвършенстване, което наричаме още “богоуподобяване”. Иначе бихме били марионетки, кукли на конци, направлявани от чужда воля, без личен избор. В подобен случай не бихме носили и отговорност за делата си. Но понеже имаме свободата на избора, предоставена ни от Всевишния още от акта на сътворяването ни, носим и отговорност за всяка своя мисъл, чувство, слово и действие. Разбира се, напълно свободен е само Бог. Нашата свобода е относителна, както и светът, в който живеем и я проявяваме. Но същевременно по-висок духовен ръст означава и по-голяма свобода на избора. Най-изостаналите в духовно отношение са съответно и с най-малки възможности да упражняват свободната си воля. Това правило е в сила за всички природни и свръхприродни царства – от елементарните частици, атомите, молекулите, през минералите, растенията, едноклетъчните и многоклетъчни организми, до вида homo sapiens, чак до ангелските йерархии и Божествения свят.

Лутайки се между възможното и необходимото, човек рано или късно открива параметрите на своята свобода. За да я използва с максимална разумност и целесъобразност, той следва да премине през рубикона на онова вътрешно пресътворяване, което вече многократно разглеждахме по други поводи – новорождението. За взаимозависимостите между духовните трансформации на човешкото същество и формите на проявление на неговата свободна воля говори и Учителят П. Дънов: “Хората днес са роби и за да се освободят, те трябва да се **новородят**. **Новораждането** е скъсване на ония връзки, които сега ни спъват. То означава освобождаване от веригите на съдбата и необходимостта. То означава възстановяване на оная първична връзка на човека с Бога, която съществува от самото му явяване

в света. То означава възстановяване на неговата свобода. **Защото първоначално всички същества са създадени свободни** (курсивът мой – К. З.). И ако свободата отпосле е изчезнала в света, причината е сам човекът. Той сам е нарушил своята първоначална връзка с Първичната Причина. Направил е много други връзки, които са го ограничили и заблудили. Божественото начало постоянно го освобождава от ограниченията на старото, ала той, не след дълго време, пак тръгва по стария път.” Крачейки все по-уверено по духовния път, окултният ученик проумява, че познанието за Божествените закони на Космоса и тяхното спазване е най-сигурната гаранция за постигане на свободата. Той разбира, че свободата на волята е факт, но този потенциал трябва да бъде използван разумно, адекватно на обстоятелствата и с перспектива към хоризонта на съвършенството. Свободата е дар от Бога, ала тя е и **предпоставка** за завоюване на всички останали дарове, които ние сме способни и предназначени да постигнем. Разглеждайки свободната воля именно като основа, изходна точка за всички постижения по Пътя към Божественото, търещият в Духа човек построява своя дом (базата, върху която да гради по-нататък по този вечен Път) върху канара, както го съветва и Христос. А Учителят на ББ в нашата страна внася допълнителна яснота в тази мисловна конструкция: “Днес хората спорят има ли човек **свободна воля**. Само човек, който живее в този съществен, неизменен свят, в който Бог живее, само човек, който разбира Неговите закони и Му служи в Дух и Истина, само той е свободен, само той има **свободна воля**. И наистина, свободата седи във волята на човека. Затова свободата винаги подразбира не своеволие, а **разумна воля**. Само разумният човек може да бъде свободен (курсивът мой – К.З.). И Живата Природа дава свобода само на разумните. Неразумните, които нямат воля, а своеволие, тя ги е ограничила. Хиляди и милиони същества има в царството на Живата Природа, които са затворени и чакат своето освобождение. Защо? – Защото в тях има своеволното желание да се движат безразборно в каква да е посока. Свободата, обаче, подразбира движение само в една посока – Истината (курсивът мой – К. З.).”

5. Свободата – цел на мировата еволюция

Заслужава си да започнем осветляването на този проблем с дефиницията за връзката между свободата и еволюцията, предложена от Учителя П. Дънов: **“Еволюцията е закон за освобождение на Духа.”** Със сигурност не би могло да бъде казано по-кратко и по-съдържателно! На друго място в своето Слово Учителят на ББ у нас дава по-разширено тълкуване на тази взаимозависимост: *“При сегашните условия, в които се намираме, всичко е относително – абсолютна свобода няма. Това, което говорят някои философи, че можеш да мислиш, както искаш, че можеш да чувстваш, както искаш, че можеш да действаш, както искаш, не е така. Ние се намираме в един свят, в който всички неща са относителни. И мисълта е относителна, и чувствата са относителни, и волята е относителна. Обаче ние се приготвяваме за един по-висш свят, отиваме към реалното. Това е път на свободата.”* Свободата в този ред на мисли може да се определи като крайна цел на един дълъг път на духовно-нравственото издигане, извисяване и усъвършенстване на човешкото същество, съпроводен от цялостно разгръщане на неговия Божествен потенциал. Логично е, когато говорим за път, да разбираме продължителен процес, а не еднократен акт. В същност става дума за вечен, непрекъснат процес. Затова не би било правилно да разглеждаме свободата като статична даденост. Напротив, тя е динамична сила, в нея има толкова много предизвикателства към посветилия се на окултното ученичество!

За постигането на свободата в нейната пълнота е необходимо и достатъчно само едно условие – **пълноценна връзка с Бога**. Звучи завладяващо просто, но всички знаем, че не е така. За да извоюваме това единствено условие, трябва да преодолеем хиляди други препятствия по духовния Път – кое от кое по-високи и по-трудни. И венецът на всичките ни усилия е именно тя – сияйната красавица **свобода**. Прегърнем ли я веднъж в обятията си, всички пътища напред и нагоре стават открити за нас. Тя ще ни води навред, сред

всички прекрасни селения на Духа, и никога не ще обърка вярната посока! За Божественото, което освобождава човешкото, разсъждава и Учителят П. Дънов: *“Ако иска човек да бъде свободен, той трябва да има само една **едничка връзка – с Бога**, а с всички други същества той трябва да има само **отношения**. **Защото единственото същество, което е свободно – това е Бог**. И единственото същество, което може да освободи напълно човека, е Бог (курсивът мой – К. З.). *Бог иска всички същества да бъдат свободни като Него. И те трябва да бъдат свободни, защото са части от Божествения организъм.*”*

6. Свободата като предпоставка за духовно-нравственото развитие и усъвършенстване на човека

Върху фона на всичко изнесено дотук няма нищо по-естествено от това, да проследим и потенциалните възможности, които крие в себе си свободата по отношение духовно-нравственото развитие и усъвършенстване на личността. Нека отново си послужим с мъдростта на Великия Учител: *“Свободата е необходима за вътрешния растеж на онзи висш идеал, към който се стремим. Когато почувствате свободата, тази тежест, която усещате в душата си, ще изчезне. Вие ще почувствате един мир, едно разширение и всички благородни заложи на вашето естество, които от хиляди години чакат благоприятни условия, ще израснат.*”

Очевидно свободата е не само цел, но и условие за духовно-нравственото развитие и усъвършенстване на човешкото същество. Импулсът за придобиване на свобода и за разкъсване на ограниченията на материалния свят задължително обуславя и постижения в областта на морала и духовното пречистване. Такава е прекрасната логика на еволюционното разгръщане. За нея ни говори и Учителят П. Дънов: *“И когато човек почувства тази свобода, всичката тежест, всичките ограничения, които го гнетят, изчезват. Той изпитва мир, простор, разширение. За неговото съзнание няма предели – той с един поглед прониква нещата. Всичкият лед под него*

и около него се стапя. Слънцето възсиява и всички благородни зародиши, които са заложени дълбоко в душата му и чакат от хиляди години да поникнат, започват да се развиват и растат. ...Свободата е необходима за постигане на оня висш идеал, към който човек се стреми.”

В душата на човека се таят в латентно (непроявено) състояние всички дарби, всички Божествени зародиши, които той е призван да изпълни с живот и да прояви в тяхната неустоймо красива цялост. За да постигне подобно равнище на максималното им проявление, човек трябва да бъде свободен. А за да получи тъй нужната му свобода – както вече видяхме по-горе, – той следва да я заслужи. Веднъж завоювана, тя го подмладява, изпълва го с нови, неподозирани сили и импулси. Вътре в себе си свободният духом човек обладава непохватимо спокойствие и душевен мир. Във външните си изяви той – обратно – е преизпълнен от енергия, конструктивност и широта на действието. Не на последно място – свободата му служи и като непогрешим критерий за различаването между Добро и зло. И това е така, понеже този реализиран в Духа човек е познал Истината (ср. Йоан 8:32). В този аспект с непомръкваща актуалност звучи и обобщението на Учителя на ББ у нас: *“Искаш ли да имаш една сигурна мярка, помни: **Всяко нещо, в което човек губи свободата си, е зло. Всяко нещо, в което човек придобива свободата си, е добро.** Вложи Истината в душата си и свободата, която търсиш, ще я придобиеш!”*

7. Свободата като отрицание на насилието и ограниченията

Да си свободен означава не само да имаш възможността да упражняваш необезпокоявано свободата си. Това означава да признаваш правото и на другите да бъдат свободни. И не само в рамките на човешкото общество. Всяко Божие творение, независимо на какво стъпало от еволюционната стълбица се намира, притежава священото право да се самоопределя по пътя на свободата. **Свободата е универсален закон на Космоса!** В този дух са и размислите и

препоръките на Учителя П. Дънов: *“Не само хората са свободни, но и всяко растение е свободно. И ти не трябва да нарушаваш свободата му. Ти нямаш право да си туриш крака върху цветята.”* Следователно личната свобода задължително предполага и уважение към свободата на всички останали. От разумния човек се очаква да зачита свободата и на представителите на растителното и животинското царство.

В истинската свобода няма и не може да има никакви ограничения, никакво насилие. Сама по себе си тя обладава обективен характер, т. е. не следва да бъде обусловена от външни фактори. За този вид свобода, наречена от Учителя “идеална”, става дума в следващия негов цитат: *“Идеалната свобода, свободата, която произтича от Истината, не е основана на никакво насилие. Тя не зависи ни от човешкото знание, ни от човешкия правов ред. Нея не я брани външен закон и сила. И наистина, свобода, която трябва да се брани с оръжие в ръка, свобода ли е?”*

Необходимостта човек да признава правото на самоопределение и свободен избор на всички равнища на творението, включително в сферата на растенията и животните (флората и фауната), доведе до възникването през ХХ век на едно ново научно-практическо направление – **екологията**. По своята същност и съдържание тя представлява ново, разумно, неексплоататорско отношение на човека към природата. Особено бурно развитие екологията отбеляза в последните десетилетия на отминалото двадесето столетие и остава все така актуална (дори бихме казали – отличава се с постоянно нарастваща актуалност!) и днес, в началото на ХХІ век и на третото хилядолетие. Философията на това коренно променено отношение на човешкия род към неговата естествена среда се заключава в следното: не овладяване и господство над природата, а мъдро, хармонично съвместно съжителство с нея.

Развитите западни държави редовно провеждат представителни международни форуми за обсъждане на екологическата ситуация на планетарно и регионално ниво. Макар и нелишени от противоречия, продиктувани най-вече от конюнктурни интереси, тези дис-

кусии като правило довеждат до вземането на отговорни решения. Изключително тежко екологическо наследство получиха източно-европейските страни (между които и България) след рухването на тоталитарните режими в тях. Равнището на обществената култура в тези държави все още не предполага максимално точна и обективна оценка на реалното екологическо положение. След като изминаха вече повече от петнадесет години от началото на прехода от тоталитаризъм към демокрация, се оказва, че наличието на политически плурализъм и свобода на словото сами по себе си не са достатъчно условие за повишаване социалните критерии при общуването на човека с природната среда. Затова и в тази насока от особено значение е ролята на духовните общности, учения и школи, които следва да утвърждават качествено нов подход към оценката на екологическата ситуация, както и към средствата за нейното решително подобряване.

8. Свободата – характеристика на Новата Култура на VI раса

“Свободата е право на човека. Без свобода култура не може да съществува.”
(Учителят П. Дънов)

Оптималното разширяване на съзнанието на съвременното човечество – като главна характеристика на хората от VI раса – е свързано и с хармоничното съчетаване на личната с колективната свобода. Освен всичко останало – това е и свободата на общуването с духовния план на Космоса, с астралното и менталното поле и измерение на мировата еволюция. Човекът на VI коренна раса без всякакво съмнение ще бъде свободен. Без тази опора той не би могъл да изгради онази обществена среда, която Божият Промисъл е заложил като перспектива в нетленната му същност. Ала това ще бъде несъмнено свобода осмислена, осъзната, градивна, без дори и намек за ограничаване свободата на ближния, на растителния и животинския мир – свободата да дишаш чист въздух в един красив,

приветлив и приятен за обитаване свят. Свят без сянка на насилие, в който всеки получава условията да разгърне в пълнота потенциала си и да дава най-доброто от себе си в областта, която той сам, свободно е избрал.

Премахването на ограниченията пред свободата, продиктувани от инерцията на традицията или от потребностите на различните исторически епохи, ще доведе и до неизбежна промяна в законотворчеството, в планетарната система на правото (юрисдикцията) и неговото приложение. Може би именно в периода на VI раса на Земята ще съзрелят предпоставките за осъществяване на така старата, но оставаща актуална идея на Платон – изграждането на държава, ръководена от мъдреците. Поне докато отпадне изобщо потребността от наличие на граници между държавите и народите. В личен, индивидуален план свободата на избора вече ще бъде издигната на достоен за нея обществен пиедестал. Но поради неминуемата разлика в степените на еволюционно съзряване между отделните хора – поне до определено равнище на хармонизиране на тези различия – ще продължат да действат системи на националното и международното право. Рано или късно, под напора на естественото развитие и с благодатната подкрепа на Духа на Времето, те ще отпаднат. По-съществено за всеки член на планетарната общност ще стане неговото собствено отношение към **вътрешния закон** – гласа на съвестта му, Божия глас в неговото съзнание. Като продължение на тези разсъждения и като подходящ завършек на темата предлагаме още една мисъл на Учителя П. Дънов: *“Ако мъдрецът иска да живее със закон, става нещастен. И ако глупавият иска да живее без закон, става също нещастен.”*

V. Космологията на Петър Дънов и учението му за Бога

1. Космология

Понятието **космология** (от гр. kosmos – вселена, свят, ред, и logos – слово, учение, наука) като съдържание представлява дял от философията и астрономията, наука за Вселената като единно свързано Цяло и за цялата обхваната от астрономични наблюдения област на Вселената (т. е. наблюдаемата от Земята област от Вселената, наречена Метагалактика) като част от това Цяло. Космологията може да бъде определена още и като теоретичен възглед за произхода, същността, структурата и развитието на Космоса като цяло.

В съответствие с космологията в учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, съществуват три свята на Проявеното Битие: физически (материален), духовен и Божествен. Съвършеният Божествен свят, който е реален, не е тъждествен с физическия. Вселената е еманация (излъчване, проявление), своеобразно “тяло” на Бога. Невидимият свят (извън материалния или, по-точно, съществуващ паралелно с него при несравнимо по-висока вибрационна честота) е населен от различни йерархии “светли същества”, завършили земния (физическия) етап от своята еволюция. Те са посредници между Бога и човека, изпълнители на глобалния Божествен план за Вселената. Светът се явява вечна арена за изява на Живота. Източник на живота е Бог, проявен като Любов. Когато наблюдаваме живота във физическия свят, в природата, ние можем да открием доказателството за съществуването на Бога именно в разумността на природата. По същността си животът представлява дифе-

ренцирането на първичната Монада. Основният принцип на живота също е наречен “Любов”, защото в света няма жива материя, която да не е тясно свързана с любовта. Силата, която движи живота, е именно Любовта. Това е следствие от тезата, че Творението е непрестанен акт, творчески процес, а в творението Бог се еманира, за да го реализира – значи е подтикван от Любов. Материалният и нематериалният свят, от гледна точка на живота, са не различни дадености, а едно и също – като две последователни фази на целокупния живот. Преходът от материя към Дух се осъществява постъпателно чрез преминаване от по-груби към по-ефирни субстанции, от по-низши в субстанциално отношение зони на Космоса към по-висши такива.

Във Вселената властва законът на хармонията. Животът е единен, пронизан от абсолютната Мъдрост на Божеството-Творец. Космосът е вечен, безкраен и одухотворен. В него се проявява Промисълът, Волята и вездесъщата проницателност на свършеното Начало – Бога. Вселената като съвкупност от непрекъснати изменения на вечно движещи се и променливи обективни реалности се подчинява на Новото, което винаги идва. Космосът е отражение на Истината.

Вселената като проявление на Бога почива върху няколко основни принципа. Първият от тях е, че **всичко в света е разумно**. Това означава, че сътворението, развитието и крайната цел на живота – в качеството си на еманация на Божествения Абсолют – са включени в Божия план, те са проява на Великото Разумно Начало. Светът е изграден върху базата на две начала или два полюса: Дух и материя, сила и любов, страдание и възнаграждение и т.н. Тази полярност е проява на Висшия Разум, защото чрез нея протича **постоянното движение**, което е фундаменталната характеристика на Битието. Това е вторият основен градивен принцип. Всичко в природата спазва в движението си някакъв **ритъм** или **периодичност (цикличност)**. Този принцип определя посоката на всеобщото движение, без която то би се ограничило само до трептене между два полюса. Вътрешната същност на движението е трептенето или **вибрацията**, а общият закон на движението е ритмичността или **цикличността**.

В най-широка перспектива този принцип носи идеята за **спираловидно развитие на света**. Друго важно положение е, че между всичко във Вселената има **съответствие (аналогия)** – най-общо между духовното и физическото, което означава, че земният материален живот е отражение на живота в останалите невидими светове. Основа на това съответствие е обстоятелството, че целият свят е проявление на Единния Бог. От тази изходна постановка води началото си и последният принцип – за **единството на всичко съществуващо**, на всички неща, тъй като Бог присъства във всяко едно от тях.

Главната мисъл на Учителя П. Дънов за **природата** е, че **тя е една разумна безкрайност**, едно битие, което се подчинява на великия закон на всемирния живот – **закона на еволюцията**, на развитието, на обновата. Това е особено важен принцип. Той утвърждава **движението**. Тук не става дума за движението във физическото поле (материалната действителност), това е **движението на Космоса в неговата необхватност**. **Природата е жива**. Тя не е съставена от мъртви форми, от материални обекти, създадени от само себе си. В нея живеят и разгръщат дейността си силите на Всемирното братство (Всемирната ложа), които са съединени в една духовна и невидима общност. Зад всяка проява на природната красота, хармония и живителност стоят именно тези велики Същества и всичко е плод на тяхната разумна, обновителна изява. В мълчанието на вечността работата на невидимите Същества, съзидателите на Всемирното ББ, придава на природата висока и неотменима стойност: *“Природата е ценна в този смисъл, че в нея живеят най-разумните същества, които някога сте срещали, най-разумните същества, които можете да си представите, най-добрите, най-силните, най-любещите. В света има една обща идея, на която те са носители. Зад всички явления седи нещо разумно. Тези същества съставляват едно общество, един вечен свят, и оттам всички светове водят началото си. Те строят, те градят. Всичко расте под техните грижи”* (Учителят П. Дънов). Природата, която съществува вечно, е носителка на живота, на един

висш порядък, на една закономерност, на едно развитие, което в живота на хората се осъществява според **закона на прераждането (превъплъщението)**. Природата няма минало, нито бъдеще – тя е винаги сега. Тя е неизменно млада, силна, хармонична. Природата – това е светът на нещата, светът на човека, светът на формите и отношенията, светът на мислите, една единна система от реалности, в най-скритата си същност пронизана от **всемирната Любов**. Това е Любовта на Бога към всяко същество, към всяко живо творение, към цветята, дърветата, камъните, материалните форми – към всичко съществуващо.

Природата няма единствено материален начин на битийност. Тя се проявява като реалност на различни полета (светове, области или зони на Битието): физическо, астрално, ментално, причинно и т. н. Взаимна обусловеност свързва тези космически области, тъй че силите, които действат във всяко поле, проникват в следващото и в своята съвкупност определят наличността на една Висша Сила, Която управлява Всемира. Характерно за всяко едно поле е това, че силите, които действат в него, се намират в йерархическа зависимост. Тези сили, тези същества на най-ниското равнище – физическия живот, имат материален субстрат и духовна стойност, но в другите светове те се проявяват като същества от по-висока степен на духовно развитие. Това е резултат от **еволюцията**, която има характер на **универсален принцип**. Външната реалност – природата, Космосът – носи следите на една скрита за човешката сетивност и наука, въобще за човешките възможности, **друга реалност**, която живее своя живот зад формите и отношенията на нещата, зад събитията и мислите, зад времето и промените. Тя остава непроменима, абсолютна, всевластна, независима от човешкия опит и познание. **Тази реалност е Абсолютният Дух**, проявен като Божествена мисъл, като Божествена Любов. Разбира се, тук няма никаква аналогия с концепциите на Г. Хегел или Л. Фойербах за абсолютното. Това е една извънредно дълбока, метафизическа и трансцендентална картина на природата, чийто смисъл отвежда направо към Библията, към това, че **“Бог е любов”** (I Йоан 4:8,16). Учителят П.

Дънов дава следния израз на позицията си относно взаимовръзката между Бога и природата: “... Някои наричат Природата тяло на Бога. Това обаче е само един образ. Ала мнозина дотам се увличат от този образ, та поддържат, че Природата и Бог са едно и също нещо. Но ако Природата и Бог са едно и също нещо, тогава Бог ще бъде едно ограничено същество. Едно знаем ние положително: че Природата е проявеното, а Бог е непроявеното, безграничното, което вечно се проявява и все непроявено остава” (курсивът мой – К. З.). Очевидно е, че с това си заявление Учителят на ББ в България категорично се разграничава от класическата форма на пантеизма.

Като цяло следва да изтъкнем, че фундаменталното основание в космологията на Учителя П. Дънов, пречупено през призмата на нейния онтологичен аспект, е **Бог** – като понятие, същност и проявление. Неговата същност е недостъпна за всяко същество, стоящо по-ниско от Него – сиреч за цялото творение. Той е Творец на Битието от хаоса (ср. Бит. 1:1–2). В качеството Си на Демиург Той се изявява като Разумно Начало, Велика Разумност, Вечен Източник на живота, Вечно Начало, Триединство на Любов, Мъдрост и Истина. Светът или Космосът са проявление на Бога. Във Вселената действат определени принципи, закони, сили и енергии. Светът е доказателство за съществуването на Бога, тъй като Той присъства навсякъде в него. Затова светът е разумен. Цялото Битие се развива според предназначения Божествен план и се стреми към постигане на **крайната цел – единство и хармония със Създателя си**.

2. Учение за Бога

Според учението на ББ в интерпретацията на П. Дънов по отношение на целокупното Битие Бог е едновременно трансцендентен (външен и независим) и иманентен (вътрешно присъщ), неизменен Абсолют, централна Монада. Същевременно Той е проявяващ се, даващ форма и живот на всичко, вечно творящ Логос. В качеството Си на Абсолют Той е Първопричината на всички неща, на всичко

съществуващо. Той съдържа в Себе Си единството на всички души, затова е Глава на човешкия дух. В Своето проявление Бог е единното и вечно Битие, всемирният живот, творческата любов, висшето съзнание или съзнанието на Цялото.

Очевидно в учението на П. Дънов за Бога се преплитат елементи на модерен пантеизъм (“В познаването на Бога се крие разрешаването на въпроса за безсмъртието.”) и възвишен монотеизъм (“Казва Писанието: **“Това е живот вечен, да позная Тебе, Единия, Истинния Бог”** (Йоан 17:3 – бел. К. З.) – значи, да пробудим онзи принцип, който Бог е внесъл в нас. Всичко онова, чуждото, трябва да го отхвърлим. Всеки от вас трябва да знае кое е Божественото. Туй, което носи радост, е Божествено; туй, което носи скръб, не е Божествено. Туй, което носи мир, е Божествено; туй, което носи размирие, не е Божествено. Туй, което носи милосърдие, е от Бога; туй, което носи коравосърдечие, не е от Бога. Туй, което носи добро, е от Бога; туй, което носи зло, не е от Бога.”). Той характеризира Божията същност по следния начин: “Той изпълва всичко, изпълва цялото Битие, всички светове, всички слънчеви системи и все пак остава непроявен. И в цялата вечност Той не може напълно да се прояви. В нея няма всички форми, чрез които Той би могъл напълно да се прояви.” И още: “Сам по Себе Си Абсолютният, Непостижимият е без форма. Той е “нищо”. Но това “нищо” съдържа всичко в себе си.” Учителят П. Дънов подчертава, че Бог в Своето битие е Дух (ср. Йоан 4:24). Той не може да се вмести в никое измерение. Той е безграничен, изначален и вечен. Бог е Първият принцип, Абсолютът, Разумното Начало. В същото време Бог е Едното, Той е личен. Той е Съществото, “Чийто център е навсякъде, а периферията – никъде”. Където и да погледне човек в света, навсякъде, “в центъра на всяко нещо”, ще види Бога. Всесилността на Бога означава “съвкупността на цялото Битие” и Неговата мисъл се изявява като всемогъща творческа сила.

Учителят на ББ в нашата страна утвърждава, че Бог представлява една недоказуема Същност. Той е “... Любов, която трябва да опитате вътре в себе си”. Пътят на човека към Бога лежи в свър-

шенството (ср. Мат. 5:48). На друго място в Словото си Учителят П. Дънов заключава: *“Аз живея в Бога” – това подразбира, че Бог е “отвън”.* *“Бог живее в мене” – това подразбира, че Бог е “вътре”, а аз, човекът, съм “отвън”.*

Според Учителя П. Дънов съществуването на Бога, Който е едновременно Едно и същевременно е деленията, безброй много, на това Едно, е целокупността на Битието, вътрешното единство на всички същества. Израз на Неговото съществуване в Творението – света и човека – е триединството на Любовта, Мъдростта и Истината като съзидателни мирови принципи, които едновременно пронизват и изпълват цялото пространство и са основа на всички сили и елементи, които обуславят живота. Бог е сътворил света като една Божествена реалност, притежаваща собствени принципи и закони. Съществува Божествен разумен свят, свят на Духа, в който всичко е вечно и безсмъртно, който е истински реален. Този свят е единият полюс на човешкото битие, от който човек е излязъл и в който пак ще се върне, защото това е Сам Бог. Материята е другият полюс на битието, който е носител на преходността и променливостта. Бог е единственото Същество, Кое е абсолютно свободно и абсолютно добро. Същността на Бога е любовта. Бог се изявява в света само като Любов. Затова Творението е плод на Неговата Любов. Бог е в състояние на съвършена благод. Всички същества живеят в Него. Чрез Своята изява като Любов Бог се разкрива като вечно даващ и никога не вземащ. Най-съвършеният израз на тази Любов, според учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, е **Христос**. **Господ е първият принцип в света**, който е вътре във всяко същество; **Христос е вторият принцип**, който определя взаимоотношенията между хората. Христос като най-висша изява на Бога е Неговото първо доброволно ограничение като проявление на нивото на Битието. Изявата на Божията Любов чрез Христос е Духът на Христос.

Бог е непознаваем, защото опитвайки се да Го дефинираме и опредметим, ние Го ограничаваме, но Той е непознаваем в битието Си на Дух–Абсолют. Той обаче подлежи на познаване чрез Своята

изява като Любов. Бог е Едното, ала Той е и Цялото в същото време, доколкото е навсякъде. Затова целият свят, сътворен от Него, е в същност огромен Божествен организъм, в който всяка обективна реалност има своето точно определено място и предназначение. Бог е Дух, защото Абсолютът и съвършенството са нещо нематериално.

Битието има само един Създател – Бог, макар че то бива управлявано и съграждано от силите на Всемирното ББ. Великите Посветени (членовете на ББ) от своя страна са подчинени на Бога, на този трансцендентален Дух, Който е първичен Извор на живота и висша разумност. Приемайки Бога като Логос, като Първопричина, Учителят П. Дънов доближава идеята за пантеизма до теософското разбиране на мирозданието, за грандиозния Божествен План за света.

В контекста на своето виждане за природата Учителят на ББ у нас достига до въпроса за **същината на Бога**. Това е един вечен, изключително съществено въпрос, чието разрешаване не е възможно от хилядолетия насам, още повече – по академичен път. Проблемите за същността на живота, на смъртта, на Бога лежат в основата на всяка философска концепция и представляват интерес за всяко мислещо същество. Учителят П. Дънов не прави нито опит за богословско определение на Бога, нито казва пряко какво е Бог, но той посочва какво прави Бог, как Той се проявява в живота природа и оттук оставя на човека да насочи мислите си към Него: *“Бог е извън страданията, извън греховете на хората. Бог в същност всичко вижда, всичко минава през Него, никога обаче не страда, никога не се изменя, не се влияе. Той остава всякога неизменен. Той е единственото мерило за нещата. Затуй, когато говорите за Бога, трябва да знаете, че у Бога всичко е възможно, но не и у хората на земята, които вършат престъпления. Не си правете илюзии!”* Именно от Бога произтича справедливостта, която ражда красотата в живота. Учителят П. Дънов подчертава това: *“Не съдете в себе си! Вижте как съди Бог! Всяка съдба в Него почива на закона на абсолютната справедливост и на благостта... Някои хора говорят за Бялото братство. Законът на Бялото братство е закон на*

абсолютната справедливост, а не на осъждане. Щом аз произнеса някоя присъда, това е човешко.” Висшата справедливост в известна степен отнема свободата на човека. Нищо в природата не е напълно свободно. Това е израз на детерминизъм, но зад него лежи идеята за космическата Любов, за Божествената намеса в живота, за Волята на Твореца-Бог, която управлява природата по неведоми пътища. Отнемането на част от свободата стеснява възможностите на живите същества, но разширява смисъла на съществуването: *“Вие казвате: “Как, нали сме свободни в този свят?” – Не сте свободни. Всеки от вас е турен на някое определено място в света, да върши известна работа, и не е свободен...”* Макар и несвободен в мисията на своя личен, индивидуален живот – живот със скрити страдания и конфликти, с надежди и покаяния, – човекът е свободен да търси знанието, да опознава природата и себе си, да открива по следите на събитията пределно справедливата ръка на Бога. **Търсенето на знанието** е една твърде значима тема в учението на ББ, изложено пред българския народ от Учителя П. Дънов. **“Природата е проявен Бог”** – казва той. Величието, хармонията, красотата и мъдростта, които струят от всички действия на разумната природа, отвеждат човешката личност към опитите и упованието да опознае тази неуловима реалност.

Разкривайки същността на Всевишния, Учителят П. Дънов Го определя като *“Светлина без сенки”*, като абсолютна Реалност, в Която няма никаква тъмнина. Той е освен това *“Живот без прекъсване, Любов без промени, Знание без погрешка, Свобода без ограничения”*. Как да стигнем до Него? Възможно ли е това? Да – отговаря ни великият духовен Учител и ни посочва разковничето на това върховно постижение: *“Пътят към Бога се намира в съвършенството.”* Източник на всемирния живот е именно Той, проявен като Любов. На друго място Учителят П. Дънов добавя нови, ценни разсъждения за естеството на Създателя: *“Бог вечно се изявява и вечно ще остане неизявен. Вие не познавате още Баща си. Вие имате баща на земята. Но Бога не сте намерили. А този Баща е толкова велик, че Той не съди никого. И като се върнат при Бога*

Неговите Деца, Той казва: “Заколете телето, дайте му пръстен, дайте му угощение (ср. притчата за блудния син – Лука 15:11–32; бел. К. З.)” Той е истинският Баща.” В епохи на величествени промени, каквато преживяваме днес, Божието присъствие в човешката душа бива усещано по-силно от всякога. Именно то мотивира личностите и огромните маси от хора да развеят гордо знамената на прогреса, който винаги на първо място е духовен, а след това – и материален. Т. е. Божията искра във всекиго от нас запалва огъня на пресътворението, който преминава триумфално от света на Духа в нашата земна действителност: “Присъствието на Бога е онова Великото, Мощното в света, което събужда човешкия ум и човешкото сърце. Човек става мощен и в него се раждат нови идеи. **Ние сме сега в тази епоха! Бог, Разумното Начало, живее в света. Той е навсякъде – в камъните, в растенията, в животните, в хората. Той живее във видимия свят толкова, колкото и в невидимия.**”

В Словото на Учителя П. Дънов единственият еквивалент, достоен да изрази цялостно Божията Същност, освен Любовта, е красотата: “Вечната красота – това е Бог. **Бог е най-красивото Същество, Което можете да видите!**” Най-кратката пътека за проникването в естеството на Всевишния, за богопознанието е, както може да се предположи, Любовта: “**В какво седи познанието на Бога? – Да почувстваш Любовта на Бога! Тогаваш ще дойде животът.**”

Както вече неведнъж бе подчертано, в съответствие с учението на ББ, в Своята най-дълбока Същност Бог е непознаваем. Той предпочита да присъства и да се проявява невидим, неосезаем, недостъпен за сътворените от Него същества. Тази проява на Неговата абсолютна Воля има своето основание – желанието Му по никакъв начин да не накърнява вложената от Него в нас свобода: “*Всичко, което е в нас и вън от нас, всичко, което ни заобикаля, представя фон, зад който се крие Бог като велик Художник. Той е дълбоко скрит, защото иска да ни остави свободни.*”

Като съществен щрих от Божията същност непознаваемостта Му намира и още една оригинална трактовка в Словото на Учителя П.

Дънов: *“Бог не е една същина, която може да се докаже. Той е извън нашето съзнание и затова не може да се докаже.”* На друго място великият Посветен обвързва стремлението на душата към неспирно еволюционно развитие с отъждествяването на Божието естество с Любовта: *“Туй, което образува вечния копнеж на човешката душа и което тя търси в хилядите форми, е Любовта – Бог. Най-великото в живота на ученика е стремежът му нагоре – към това вечно благо.”*

В заключение ще представим интерпретацията на учението на ББ спрямо възгледа за **Света Троица**. Концепцията, предложена от Учителя П. Дънов в тази насока, съществено се отличава от тезата на класическото християнско богословие. Той разглежда Бога като триединство от принципите на Любовта, Мъдростта и Истината – фундаментални жалони на Битието в неговата теоретична схема. Разяснявайки своето твърдение, Учителят на ББ в България учи, че Троичният Бог е Съществото, Което всичко създава – принцип на Любовта; Което всичко поддържа и уравновесява – закон на Мъдростта; Което разрешава всички противоречия – принцип на Истината. Така под Бог Отец трябва да се разбира учението на Божията Мъдрост; под Бог Син – учението на Божията Любов; под Бог Дух Светий – учението за въздигането, еволюцията на човешкото същество. Изброените три проявления на Троичния Бог Го определят като онази висша Същност, Която е: Творец на живота – Любов, Създател на разумното в природата – Мъдрост, Създател на идеалния ред (т. нар. “мирова държава”). Бог не наказва човека, отклонил се от този ред, а подкрепя излизането му отново на правия път.

На друго място Учителят П. Дънов представя друга трактовка на проблема за Св. Троица: *“... **Средата** на всички същества и за душата – това е Бог (Отец – бел. К. З.); **елементът**, който носи живота в себе си – това е Христос (Бог Син – бел. К. З.), а **условието**, което спомага за проявяването на живота – Св. Дух.”*

На много места в своето учение П. Дънов свързва водещите понятия (Божествени принципи) Любов, Мъдрост и Истина съответно с: живота; светлината и знанието; свободата. Третирайки проб-

лема за троичността на Върховното Божество, той разгръща своето виждане, обогатявайки го с тези – по своеобразен начин – вторични категории, плод на проявлението на главните Космически принципи: *“Троеличието на Бога се проявява в следното: Бог се изявява в света като Любов, чийто резултат е животът. Бог се изявява в света като Мъдрост, чийто резултат са светлината и знанието. Бог се изявява в света като Истина и резултат на Истината е свободата. Това е троеличието на Бога.”* По-нататък Учителят П. Дънов предлага допълнителни, задълбочени пояснения на тези взаимовръзки, свеждайки теоретичното богатство в учението на ББ до възможността за практическо приложение на това вечно познание: *“За мен свободата е нещо реално. Аз я опитвам в себе си. За мен светлината е нещо реално. Всеки ден сме обгърнати в нея. Троеличието на Бога така виждам. Ако така разбираме, има смисъл. Някои разбират външното троеличие – в три лица. Аз съм виждал картина: Бог нарисуван в три лица: две настрани и едно отзад – в триъгълник. Виждали ли сте такава картина? Художникът е искал да изрази нещо. Първото лице на Бога – това е Любовта. Второто лице на Бога – това е Мъдростта. Третото лице на Бога – това е Истината. Отражението на първото лице на Бога – това е животът. Отражението на второто лице на Бога – това е светлината, знанието. Отражението на третото лице на Бога – това е свободата, просторът. Троеличието на Бога тогаз има смисъл. По отражение схващаме Бога. А пък щом дойде Истината при мен, аз имам самата реалност. Щом схващам светлината, знанието, аз имам отражението в себе си. Щом имам живота в себе си, аз имам отражението на Бога. Всеки ден аз преживявам троеличието на Бога. В това отношение Бог живее в мен.”*

VI. Екологическата концепция на Петър Дънов. Живата Разумна Природа

1. Природата и всемирният Живот

а) животът – същност и проявления

“Същността на живота – това е Мировата Любов.”

(Учителят П. Дънов)

В съответствие с учението на ББ, предадено на българския народ от Учителя П. Дънов, животът не е механичен или само биологически процес, а **напълно разумен процес**, проява на Разумното Начало – Бога. Стремешът на официалната наука да обясни появата на живота със самозараждане от неодушевената материя е категорично необоснован, понеже мъртвото не може да роди живо. В случая в сила е крилатата фраза на знаменития френски естествоизпитател и биолог Луи Пастьор: *Vivum ex vivo!* (Живо от живо!) Тоест – животът може да възникне само от друг живот. И проследявайки по тази аналогия цялата верига на причинно-следствени връзки в областта на живата природа, неизменно стигаме до Първоизточника – Създателя на Вселената, Когото ние, вярващите в Неговото съществуване хора, наричаме **Бог**. Хипотезата, че животът е пренесен на планетата Земя от Космоса (теорията за т.нар. “панспермия”), не обезсилва изложените по-горе разсъждения, а само ги разполага по специфичен начин върху арената на Времето и Пространството.

Велика е тайната на живота! Сам по себе си загадка, той е разпространен навред – никой в началото на третото хилядолетие сл. Р. Хр. не би се наел да оспорва неговата вездесъщност. Свещената книга на християните – Библията, свързва появата на живота с творческата дейност на Всевишния и по-специално – на Неговия животворящ Дух (ср. Бит.1:1–2). От своя страна Учителят П. Дънов прави разграничение между същността на явлението “живот” и неговите проявления в Битието: *“Следователно това, което не можем да определим, е животът. Това, което може да се определи, е проява на живота.”* И така, животът е атрибут и функция на Първото Начало – Бога. Както пораждането му, така и дълбоката му, глъбинна същност си остават (поне засега) тайна за нас, хората. Ние сме в състояние, обаче, да наблюдаваме безбройните му проявления и да осмисляме взаимоотношенията между неговите носители. В нашите възможности е да прозрем неговата целокупност и проникването му в цялата наблюдаема Вселена – от елементарните частици и атома до звездите, галактиките и Метагалактиката. Наблюденията ни довеждат до съществения извод: **животът е единен в необозримото си разнообразие и неповторимо разнообразен в единството си.**

Езотеричното познание, въплътено в учението на ББ, свидетелства, че животът се ражда при взаимодействието между Духа и материята. Като резултат от тази грандиозна космическа прегръдка възникват световите, сферите и областите на Проявеното Битие. При разглеждането на космологията на Учителя П. Дънов отбелязахме, че той утвърждава наличието на три свята в Битието: физически (материален), духовен и Божествен. Те заемат едно и също пространство, но се отличават помежду си най-вече по естеството на своята субстанциалност – най-груба е тя в света на материалното, а най-фина – в селенията на Божественото. Свързвайки природата на тези три свята с вечния ход на Промяната (“Всичко тече, всичко се променя!” – Хераклит), засягаща всички пластове на съществуващото и разтърсваща до основи дори непоклатими наглед величини, Учителят П. Дънов споделя: *“Физическият живот постоянно*

се изменя и променя. Духовният живот се променя, без да се изменя. Божественият живот нито се изменя, нито се променя.”

В опитите си да разбули изконната тайна на живота християнското богословие го дефинира като рожба на Любовта. Бог – абсолютният, пълновластният, самодостатъчният Суверен на Космоса – сътворил света от Любов. По същата причина дарил живот на съществата: за да Го славят и в неспирния устрем на развитието си да се приближават все повече и повече до Него. Аналогично е и становището в учението на ББ: *“Извор на живота е Любовта. Любовта носи пълния живот”* (Учителят П. Дънов). Всяко живо същество в материалната вселена е носител на частица живот – временен, преходен, ала същевременно проекция и отражение на Вечния Живот. В абсолютния смисъл на понятието негов единствен владетел е Творецът. Но, от друга страна, Той е вложил искра от тази безсмъртна същност във всяко същество. Което означава, че всички ние сме също така безсмъртни – като потенциал, който следва да развием и да използваме максимално разумно. Ето какво казва Учителят на ББ у нас по повод съотношението вечен – временен – целокупен живот: *“Животът представя усилие на Духа да се прояви във външния свят, към периферията. Когато Духът се прояви на периферията и започне своята работа, казваме, че животът се изразява в своето елементарно състояние, като временен живот. Временният живот, обаче, е само сянка на Живота, или най-малката проекция на целокупния Живот. Вечният живот съдържа безкрайни възможности. Той носи всички условия за разумно развитие. А под целокупен живот се разбира общата **Мирова Душа**, която се проявява в цялата жива природа. Нашите души са части или удове на тази велика Душа.”*

Божият Дух изпълва цялата Вселена. За да се изрази в Проявеното Битие, Той създава света на формите. Всички те – безбройните заселници на Космоса – са носители на Негова искра. Всяка форма говори по собствен, неповторим начин за творческата Воля на Бога. Същевременно всяка форма Го отразява по определен начин, т. е. тя притежава в потенциал Божествено съдържание. Съществуването

и развитието на обективните реалности в Битието съответства на творческата потребност на Всевишния да изрази Себе Си посредством неизчислимо количество форми. Тяхната лична и колективна еволюция е подчинена на всемирния **Закон за качеството: Количественият компонент (част, съставна част) на Вселената (материята, материалната структура на Вселената) в своето неизменно, необратимо и непрекъснато движение и развитие се стреми да се превърне в качествен компонент (част, съставна част) на Вселената (Дух, Съзнание, Висша Сила, Бог), т. е. материалното има за крайна цел в своето развитие нематериалното, духовното** (на проблема за Закона за качеството, който – според автора – е Основен закон на Вселената, предстои да бъде посветена отделна студия; бел. К. З.). Очевидно универсалният Закон за качеството е еманация (проявление) на универсалния Принцип на еволюционност на всичко съществуващо.

Многообразието на живота като въплътен извечен Промисъл на Твореца е залегнало и в основите на учението на ББ: *“За да се прояви великият принцип на живота, той трябва да приеме каквато и да е форма, съответна на неговия стремеж и движение. Стремежът, това е разумният вътрешен подтик, а движението е физическият му израз. Животът, обаче, не се проявява само в една форма, той се проявява в безкрайно много форми. Когато повече форми се съчетаят и образуват една по-голяма форма, казваме, че животът е разумно организиран. Тогава всички форми имат стремеж да дадат израз на тази по-висока форма”* (Учителят П. Дънов). Очевидно непостижимото многообразие на вселенския живот е израз – освен всичко останало – и на великата Разумност, присъща на Божието творение. Тази Разумност извира от вечния Източник на всесъвършения Божествен Разум и придава хармоничност, структурираност и балансираност на всичко съществуващо.

Една от най-съществените характеристики на всемирния живот е неговата **вечност**. Всяка една от безбройните форми е преходна и тленна по своята същност. Ала животът сам по себе си е непреходен, вечен. Непрестанната и неуморна замяна на едни форми с други,

непресъхващият поток на космическото обновление са безспорните свидетелства за динамиката и еволюционността на Живота. Преходността на формите само подчертава неговата нетленност. Този постулат, разкриващ проявленията на жизнения принцип във Вселената, намира своето дефиниране и тълкувание и в Словото на Учителя П. Дънов: *“Животът никога не се прекъсва, той вечно продължава. Нищо не е в състояние да го разруши – животът е по-силен от смъртта* (курсивът мой – К. З.). *Той е свободен, не-уловим, непреривен. Той не спира. Той непреривно се влива вътре и изтича навън. Защото ако животът не се влива вътре и не изтича навън, човек не може да се свърже с околната среда. Животът, който е в нас, е свършен.*”

Според учението на ББ животът не бива да бъде разделян на добър или лош. Той сам по себе си е един и не може да бъде друг освен добър. В света на относителността, в който живеем, животът е абсолютна величина. Съществата, населяващи сферите и областите на Битието, по различен начин възприемат и третират своя живот. Те внасят в него собствения си почерк на разумност, собственото си отношение към себеподобните и природната среда. По такъв начин те формират жизнената действителност “по свой образ и подобие” и ѝ придават специфичен облик. За тези процеси и взаимодействия говори и великият духовен Учител: *“Животът може да бъде само добър. Лош живот няма. И когато се казва, че животът трябва да се подобри, това е погрешна идея. Сам по себе си животът не е нито добър, нито лош. В живота може да има примеси, но той нито се подобрява, нито се влошава. Животът излиза от Бога и се възвръща към Него. Затова той по същина е абсолютно чист. Измененията, обаче, които се внасят в живота, те именно докарват лошите последици. И тогава се говори за светски живот, за духовен живот, за временен и вечен живот. Ала животът сам по себе си не е ни светски, ни духовен. Когато животинското живее в човека, животът става светски. А когато разумното живее в него, той става духовен. Защото животът на човека се различава от живота на останалите същества по своя-*

та разумност. Думата “живот” в същност подразбира разумност. Дето няма разумност, няма и живот. Дето има разумност, даже и най-слабо проявена, там има и живот.”

А в какво се изразява разумният живот? Подвластен ли е той на свободната воля на човека? Има ли надежда да бъде постигнат от нас в обозримо бъдеще? Къде да го търсим – извън себе си или в собственото си “аз”? На някои от тези въпроси отговор дава отново учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов: *“Разумният живот е живот на безсмъртие, живот без страдания и мъчения. Този именно живот е дял на човешката душа. В него всичко се проявява на своето време. В този живот няма смущения, а постоянна работа.”* Както е известно, Учителят П. Дънов свидетелства, че истинската работа бива предшествана от две нисши нейни форми: мъчение и труд. В такъв случай понятието “работа” в неговото разбиране би следвало да се тълкува като целенасочен комплекс от действия, осмислен и подчинен на разумен стремеж и основан върху творческата същност на човека.

Както вече имахме повод да изтъкнем в предидущото изложение, един от най-важните компоненти в проповедта на всеки истински духовен Учител е великата истина за **Единството на живота**. Така както в учението на ББ Битието представлява съвкупност от три свята: физически (материален), духовен и Божествен, така и всемирният Живот бива диференциран в три аналогични проявления, съответстващи на тези три глобални, събирателни зони на всичко съществуващо. Трите прояви на единния Живот обладават свои специфични характеристики, които ги обособяват и подчертават неповторимостта им. В същото време те се намират в тясна връзка и взаимнообусловеност. И не би могло да бъде другояче, тъй като те са – както вече посочихме – три елемента от едно грандиозно, космическо Цяло. Ето какво ни разкрива по въпроса учението на ББ: *“Животът сам по себе си е един. Физическият живот, духовният живот и Божественият живот са три велики прояви на целокупния, единния Живот. Те се различават по своите начала, по своите обекти и по своите цели. Физическият живот постоянно се изменя и*

променя. Той е живот на повърхността на водата, на морските вълни. Духовният живот се променя, без да се изменя. Той е живот на морските дълбини, на вътрешността на морето. А Божественият живот нито се изменя, нито се променя. Ала всички тия прояви на живота са тясно свързани. Те са части на едно цяло – на целокупния, безграничен Живот. За да разбере човек живота и да бъде полезен на себе си и на другите, трябва да започне от физическия живот и постепенно да отива към духовния и Божествения живот” (Учителят П. Дънов).

От морално-етическа гледна точка животът има **абсолютна ценност**. Сиреч – той не може да бъде заменен с нищо друго (например, с друг живот) поради своята неповторимост; никой няма право да посяга на неговата цялост поради Божествения му произход; той следва да бъде използван разумно, целенасочено и с постоянна мисъл за Общото благо. За връзката на живота в качеството му на абсолютна нравствена ценност с великите космически принципи на Любовта, Мъдростта и Истината говори Учителят на ББ в България: *“Животът е съкровище, което трябва да се пази. Пази го чрез Мъдростта и нека истинското знание, което произтича от нея, да му бъде охрана! Остави го да тече свободно от великия извор – Любовта. Освети го чрез Истината, света на абсолютната разумност. Освети го чрез Истината, която дава свобода на живота във всички направления. Защото и животът си има своето зазоряване, своя изгрев и своето пладне. Зазоряване на живота – това е Любовта. Изгрев на живота – това е Мъдростта. Пладне на живота – това е Истината.”*

б) Живата Разумна Природа

В учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, природата е абсолютна форма на съществуването на всемирния живот. Тя е една разумна безкрайност. Тя утвърждава закона на еволюцията, на обновлението. Природата е жива, тя не е съставена от мъртви форми. В нея съществуват сили, които осмислят и укрепват живота. Тези сили работят потопени в мълчанието на Вечността. По този

повод Учителят на ББ в нашата страна посочва: *“В Природата има една разумна, жива сила, която действа по разнообразен начин. Тази сила индусите наричат “татвас” – санскритска дума, което означава жива енергия, която прониква цялото пространство, основа е за движението на всички небесни тела и е причина за проявата на всички живот във Вселената. От тази татвическа енергия – праната е едно видоизменение. И онзи научен метод да се използва тази жива енергия индусите наричат Пранаяма. Татвас е Любовта, която движи света, и всички висши желания се дължат на тази енергия, на тази сила, която със струите си прониква през нашите тела, през всичките ни тела.”* Езотеричното познание в лицето на древната индийска мъдрост допълва тези ценни размисли с твърдението, че има две първоначала в Битието. Индуизмът ги назовава “Акаша” и “Прана”. **Акаша е пространство**, но не обикновено пространство, а такова, което съдържа в латентно (непроявено) състояние всички възможни форми. **Прана е жизнена сила, енергия**, която изпълва всичко съществуващо (съответства на Светия Дух в християнството).

Красотата и съвършената целенасоченост и целесъобразност, редът и непреходността придават на Живата Разумна Природа Божествена сила и неизчерпаема вътрешна енергия. Тя няма нито минало, нито бъдеще – винаги е “сега”. Винаги е млада и обновена. Природата – това е светът на нещата, на формите и отношенията, на мислите и възмущенията на човека, една единна система от реалности, в скритата си същност пронизана от всемирната Любов. Това е Любовта на Бога към цялото творение, към всичко, извикано от Него към живот. Битието крие зад времето и пространството една абсолютна Мъдрост. По-нататък Учителят П. Дънов подчертава следното: *“Живата Природа е сбор от мислеци същества, които представляват “атомите” на великия, големия свят. Цялото пространство, в което живеем и се движим, е пълно със същества от различни категории и култури.”* И допълва на друго място: *“Живата Природа в своята целокупност е проява на разумни сили, на разумни същества от разни градации, които живеят в пълна хар-*

мония, общение и единение. Всички те имат една висша цел, която наричаме Бог, сиреч безграничното, безначалното, в което всичко съществува, движи се и се развива.” Следователно разумността на Природата се явява съчетание от първоначалния заряд на разумност, вложен в нея от Създателя, и наличието в нея на неизброими сонмове разумни същества. Не бихме могли да разграничим първото от второто, тъй както не можем да поставим знак за категорично дистанциране между Твореца и творението. Обединяващото звено е Божията Премъдрост, изявена в Неговия величествен План за света, чийто изпълнители са именно посочените същества. В своята еволюция те са достигнали етап, в който могат да бъдат определени като Божии съработници. За тяхната същност и роля във Вселената Учителят П. Дънов казва още и следното: *“Природата е ценна в този смисъл, че в нея живеят най-разумните същества, които някога сте срещали, най-разумните същества, които можете да си представите, най-добрите, най-силните, най-любещите. В света има една обща идея, на която те са носители. Зад всички явления седи нещо разумно. Тези същества съставляват едно общество, един вечен свят, и оттам всички светове водят началото си. Те строят, те градят. Всичко расте под техните грижи.”* Всички тези разсъждения и съпоставки му дават основанията да заключи: *“Ето защо за погледа на ония, които имат **космично** съзнание, целият Космос с неговата природа е едно живо същество, в което всичко се обединява.”*

В Живата Природа действат принципи, сили, енергии, закони. Налице са два **основни разумни принципа**: на **силата (активността)** и **мекотата**. Първият от тях действа за разделяне, индивидуализиране, разделение на Цялото. Той логично води до борба, разрушение и смърт. Другият принцип, напротив, обединява индивидуалностите и носи мир, той е произлязъл от духовния свят. Това е доказателство, че светът е изграден върху основата на две прояви на едно и също Начало. Затова **главният закон, по който се развива светът, е еволюцията** (усъвършенстване на материалната субстанция и издигането ѝ до духовната до пълно взаимно прониква-

не и сливане в Духа) и **обратният ѝ процес** – **инволюцията**, която я предхожда (низхождане на Духа в материята и изграждане на света на формите). Посоката на инволюцията е от Центъра към периферията. А еволюцията е възкачване по обратния път, настъпващо след приключването на първия процес. Тези два принципа или направления на глобално развитие на Космоса при своето действие отделят енергията, необходима за създаването на вечно променливите условия на живота. Като такива те са методи за осъществяване на великия План на мирозданието, начертан от Бога. Живите същества са призвани да използват разумно предоставяната им непрекъснато и в изобилие енергия. Всяка злоупотреба в тази насока довежда до негативни за тях последствия, включително забавяне или дори регрес на личното им духовно развитие. На глобално равнище еволюцията се отличава с **цикличен характер**. *“Живата Природа обича разнообразието и изобилието, но не търпи излишъците. Не се ли използват нейните енергии разумно, спъват ли се в техния неспирен ход и превръщания, ограничат ли се в затворения кръг на еднообразието, тя веднага противодейства. Природата не обича застой. В нея има **вечно движение** (курсивът мой – К. З.), вечно творчество, което се направлява от разумни закони. В тия закони забелязваме един **ритъм**, една **периодичност**, която се таи дълбоко в самата същина на Битието, в начините на неговата проява. На този космичен ритъм почиват ония два велики процеса в Живата Природа – **инволюция**, при която имаме едно движение от центъра към периферията, и **еволюция**, която представя движение на живота от периферията към центъра. В тези два процеса се създават условията, при които може да се прояви мировият живот”* (Учителят П. Дънов).

Разглеждайки отношението Бог – Жива Разумна Природа, Учителят на ББ у нас отбелязва: *“... Ние наричаме разумна, Жива Природа онова, което е **проявено**. А онова, което още не е **проявено**, ние наричаме идейна душа на Битието (курсивът мой – К. З.). Идейното, вечното, свещеното, непроявеното – това е Бог, това е великото **НАЧАЛО НА ЖИВОТА**. То е свързано с проявеното. За-*

това някои наричат Природата тяло на Бога. Това, обаче, е само един образ. Ала мнозина дотам се увличат от този образ, та поддържат, че Природата и Бог са едно и също нещо. Но ако Природата и Бог са едно и също нещо, тогава Бог ще бъде едно **ограничено** същество. Едно знаем ние положително: че Природата е **проявеното**, а Бог е **непроявеното, безграничното**, което вечно се проявява и все непроявено остава.” Според Учителя П. Дънов Природата – това е самата проявена външно висша реалност, проявената висша разумност, висша Любов. Природата обаче е скрила своята духовна и Божествена физиономия за нисшето съзнание. То вижда само сянката на нещата, променливата видимост, а не и истинското съдържание, истинския живот, не и ония духовни и разумни творчески сили, които се проявяват и работят зад тази видимост. Науката досега е изучавала само външната форма – по пътя на емпиричното и рационалното познание, и едва тепърва започва да се интересува за истинските строителни сили на Космоса. Затова и в началото на ХХІ век и на третото хилядолетие човечеството вече е стъпило на Луната, извежда извън земната атмосфера пилотирани космически совалки, подготвя експедиция с астронавти до Марс и се стреми да овладее термоядрената енергия и плазмата, а все още не познава достатъчно собственото си “аз”, използва едва около 3–4 % от потенциала на мозъка си – материалния носител и проводник на съзнанието.

В съответствие с учението на ББ всички неща в природата, като проявление на висшата разумност, притежават дълбок вътрешен смисъл. Истинската наука на днешния ден, подавайки ръка и на метафизичното познание, трябва да отиде по-далеч от изучаването на съдържанието и вътрешните съграждащи сили; тя трябва да устреми усилията си и към дълбокия, скрит смисъл на обективните реалности в Битието. Разумността като съществената характеристика на Вселената е немислима без движението, без изменението, без усъвършенстването. И материалният свят, и човекът се подчиняват на движението. Те вървят от една проява към друга и това движение, неуловимо за сетивността на средностатистическата лич-

ност, се направлява от творческите сили на Космоса. Любовта – сърцето на тази разумност – не е някакво абстрактно понятие, някаква философска даденост. Това е живата сила в природата и тя крие Божественото съвършенство в недрата си. Изразява се чрез светлината и радостта, хармонията и мъдростта, красотата и простотата, истината и вечността. Така Битието се проявява като реалност, която има вътрешен (езотеричен) и външен (екзотеричен) смисъл. И в най-малките неща се открива хармонията и мъдростта на творческите сили на Бога, единната целеустременост на разумните същества, на членовете на ББ. В този ред на мисли Учителят П. Дънов изтъква: *“Природата е велик разумен свят. Всички възвишени същества, които работят над човешките души и ги повдигат – всички светли идеи, всички пориви, цялото знание и култура се дължи на тях. Ние ги наричаме белите братя, които бдят над нас. Те са извели човечеството от мрака на вековете и го водят към светли бъднини. Всички те образуват Всемирното Бяло братство. Те посещават човеците и работят между тях, видимо и невидимо. Този разумен център привлича всички, които са подготвени през вековете да влязат в него като работници. Мирвият Учител иде от Всемирното Бяло братство. Той се явява през хилядолетията чрез разни имена.”* Същественото за природата е това, че тя обема в себе си целия живот – живота на човека, на животните, на растенията, на привидно мъртвите форми, и истината за този единен и всеобхватен живот се разкрива единствено чрез навлизането в нейната окултна (от лат. окултен = таен, скрит) същност. Природата е разтворена книга, в която са написани делата на живия Бог, но тя се чете само от Посветените, от тези, които са достигнали до съвършенството, които имат привилегията, дадена от белите братя, да четат книгата на Вечността. В тази книга, винаги отворена за мъдрия и добрия, без оглед на неговата професия и социална реализация, непрекъснато се вписват и ще продължават да се вписват във вековете следите на Божието присъствие.

Мъдростта и разумността в природата имат едно огледало в светлината и водата, във въздуха и човека, в птиците и животните, в

скалите и дърветата, в растенията и цветята, в звездите и планетите. Външно те се изразяват чрез справедливостта, която цари в Универсума, в красотата и хармонията на Космоса, но тяхната истина, тяхната ценност и логика има само една вътрешна проява и това е свободата на Божия Промисъл, свободната мисъл на Всевишния. Тя управлява човека и обективните реалности на всички равнища, движенията и събитията. Тук учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов се доближава смислово до думите на ап. Йоан Богослов: “В начало беше Словото и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото. То беше в начало у Бога. Всичко чрез Него стана и без Него не стана нито едно от онова, което е станало. В Него имаше живот и животът беше светлината на човеците. И светлината в мрака свети, и мракът я не обзе” (Йоан 1:1–5). Всичко в природата разкрива една удивителна архитектуроника – както в малкото, така и в голямото; както в мълчанието, така и в звуковете; архитектуроника на формите и отношенията, на линиите и обемите, на видимите и невидимите неща. Съразмерност и равновесие царуват в Космоса. В природата няма нищо излишно, нищо изкуствено, нищо, което да не носи следите на Божията ръка, нищо, което да не отговаря на висшия Божествен План. Природата – това е животът, разбиран в неговата всеобхватност и единство. Животът – това е природата. Така човекът става неотделима част от природата, защото в него е животът, а животът е неотделим от човека. Понеже само той – разумното мислещо същество – може да се доближи до неговите тайни със знанието, което му е дадено от Бога. **Животът и природата са едно.** В този пункт Учителят П. Дънов достига до една истина, която десетилетия по-късно друг човек – един възвишен дух и крупна фигура в западноевропейската култура – ще повтори с думите: “Преклонение пред живота” (Алберт Швайцер – който открива същата тайна чрез музиката на Бах и служението си в Ламбарене, Африка).

Разумността, заложената в дълбините на природата като единство на всичко съществуващо, изисква от живите същества да се освободят от привичния за всички тях (на по-ниските степени на духовна еволюция) егоизъм, стимулиращ ги да се самосъзнават като от-

делности и като такива да общуват със себеподобните и околната действителност. Отърсването от веригите на “его”-то, повишаването на съзнателността в контактите с видимата и невидима реалност довежда неизбежно до един твърде висок стадий на индивидуално проявление, който езотеричното познание и учението на ББ нарича **“Живот за Цялото”**. Животът за Цялото съществува, и то не от вчера, в Разумната природа. Той е приложен на практика от разумните същества. Те работят в цялата природа с любов, със самоотричане за по-ниските природни царства, като им създават благоприятни условия за развитие и прогрес. Тези високоеволюирали същности са осъзнали великата истина, че в основата на цялата природа лежат принципите и законите на любовта, (само)жертвата, взаимопомощта и сътрудничеството. И всичко това – за Общото благо. А борбата за съществуване – толкова популярно понятие в света на гъстата материя?! Тя е характерна само за нисшите природни царства. При живота за Цялото човек е в хармония с грандиозната реалност, която е навред около нас и в самите нас. Изводът е логичен и прост: Животът за Цялото лежи в основата на космичния живот!

В Словото на Учителя П. Дънов на всяка крачка срещаме утвърждения на тезата за разумността на природата. Най-краткото измежду тях гласи: *“Природата е жива и разумна.”* Неслучайно той толкова често препоръчва на своите последователи да прекарват колкото се може повече време извън замърсената и от хигиенна, и от нравствена гледна точка градска среда. Освен чисто физиологическото ѝ благотворно въздействие Живата Разумна Природа винаги има и на какво да ги научи, с което да ги подпомогне по техния духовен път. Най-подходящи за духовна работа са планините. Това е причината годишните събори на ББ в България да бъдат организирани на Рила. А докато Учителят е в плът, той и учениците му непрекъснато правят екскурзии – най-често до Витоша. Затова той подчертава: **“Ония, които идват тук (сред природата – бел. К. З.), чувстват, че има нещо повече от това, което виждат отвън. Материалният свят е въплътена идея, въплътена мисъл. Разумността в природата в малките работи прави чудни неща. Напри-**

мер, каква интелигентност с каква четка е работила върху крилата на пеперудата! Тази интелигентност като художник е проявила своето изкуство.”

Разумността на Живата Природа обуславя и пълното отсъствие на случайност. В това направление съществува сентенция, която гласи: “Случайността е закон, чието име не познаваме!” Тази зависимост е разгледана от Учителя П. Дънов, както следва: “В същност в Природата няма нищо случайно, нищо произволно. В нея всичко се гради и устройва по законите на Божествената и неизменна математика. Ето защо всички нейни действия са строго и разумно определени. Разумността в Живата Природа ясно се вижда навсякъде. Който и организъм да разгледаме, проучим ли дълбоко и проникновено неговото устройство, неговите функции, с всичката им закономерност и целесъобразност, ние ще се убедим във великата разумност на Природата, която всичко направлява.” Езикът на природата е образен. Животът, който диша и се проявява чрез нея, не познава нито миг застой, никаква статичност или заостеност. **Водещият закон в природата е този на Промяната.** И това е така, тъй като Развитието като същност и динамика на процесите в Космоса е отражение на глъбинното естество на Бога. Ето какво споделя по този повод Учителят П. Дънов: “Природата всякога си служи с **образи**. Тя винаги говори с **картини и символи**. Нейният език не е като езика на съвременните хора – сухи понятия, голи логически форми на аналитичния интелект. Езикът ѝ е жив, картинен, символичен, език на великото и красиво разнообразие. Изобщо Природата не търпи еднообразието и повторението. Тя обича **разнообразието в прогресивна и възходяща степен**. И затова, когато хората искат да сведат всичко в живота към едно механично еднообразие, те произвеждат зло. Когато творят по законите на разнообразието и хармонията, както Природата, те вършат добро.” Онези, които успяват да разчетат успешно езика на природата, ползват значително предимство пред останалите. Те знаят, че зад всяка форма стои всевечната Премъдрост на Създателя. Всяко явление, събитие, всеки факт от живота крие в себе си опре-

делена доза символизъм, която би трябвало да бъде разпозната и проумяна. Това е причината в учението на Агни-йога да срещаме призива: “Разгадавайте знаците на съдбата!” Всеки елемент от пребогатата действителност около нас е стаил в себе си значение – под повърхността, в дълбините на своята същност. Нашата човешка задача е да достигнем до него и – когато е нужно – да го използваме за добро. Затова и великият Учител ни напътства: *“Животът има своя азбука. Ти можеш да живееш и без да я знаеш, но по-хубаво е да знаеш азбуката на живота. По-хубаво е да разбираш живота и външно, и вътрешно. Външно, слухово, само каквото си чул; писмено, значи вътрешно, каквото си научил. Вие сега искате да знаете защо природата така е създала нещата. Защо природата така създаде човека? За да можеш да имаш ясна представа за нещата и за онези, които са работили, трябва да ги проучиш основно, да видиш съобразностите и несъобразностите. ...Природата изисква от човека да работи. Тя иска работници. Тя ти е дала живот и ти преди всичко трябва да работиш заради нея. А вие идвате на Земята, работите за себе си и искате да бъдете щастливи.”*

Цялото възхитително многообразие на Живата Разумна Природа и неспирният ритъм на нейното съществуване предполагат несекваща динамика, една вечна и неизразимо красива Промяна. И в същото време в дълбоките пластове на своята битийност тя демонстрира завидна неизменност. Формата е тази, която подлежи на постоянно изменение, развитие, усъвършенстване. А съдържанието остава непроменимо – то е сигурният фундамент, основата, върху която безбройните проявления на космическата многоликост стъпват здраво, за да поемат или продължат своето пътуване през Вечността. В този смисъл разсъждава и Учителят на ББ: *“Ако вие изучавате природата, ще научите нещо хубаво от нея: тя никога не остарява, никога не отслабва, никога не се обезсърчава, нейната любов никога не се изменя. Тъй разбирам природата – както и да се променя, остава неизменна.”*

В езотеричната литература и лексика е популярно понятието “Акашови летописи (хроника, записи, анали)”. Съдържанието му

обхваща феномен, който най-общо можем да назовем **вечната памет на Вселената**. Тази съвършена, Божествена по своя произход памет съхранява за вечни времена всичко, което се е случило в целия Космос: всяко събитие, всяка мисъл, чувство, слово и действие на всички същества, навред в безкрая на съществуващото. Тези, които се питат как функционира универсалният кармичен закон, нека се обърнат за справка към анализите на Акаша... Така те ще узнаят, че нищо на този свят не се заличава и нищо не остава без последствие. За това изумително проявление на Божията върховна справедливост разказва и Учителят П. Дънов: *“Природата регистрира всички събития така, както са станали, още от паметивека, в природата няма лъжа. Един ден науката ще открие апарати, с които може да се доловят всички речи отпреди хиляди години. В природата има една вътрешна нишка, която прекарва добрите и лошите черти на цялото Битие. Този закон съществува и във всеки човек. Ако погледнете един човек, ще видите, че той е оплетен от нишки на тъмнината и светлината. Когато покрай него минава една от мътните нишки, той ще бъде неразположен. Ако минава някоя от светлите нишки, ще бъде разположен. Преплитането на тъмните нишки със светлите постоянно създава добрите или лошите състояния. Нишките на светлината трябва да надминават тези на тъмнината. Хубавите, светлите, благородните, моралните чувства са плод на нишките на светлината.”*

Ние, хората, обичаме да правим сравнения. Харесва ни да мерим ръст с какво ли не, а най-вече – със себеподобните. Ала как бихме се почувствали, ако се изправим до величествената снага на Природата – нашата майка, нашия роден дом и обител? Ще бъдем ли достатъчно обективни да признаем, че сме по-малки от нея, че сме закърмени с нейното мляко на живота и че съществуваме благодарение на условията, които именно тя е създала за нас?! За да си дадем подобен отговор, е необходима духовна зрелост, която далеч не всички човеци обладават. Интересно е как тази мълчалива дискусия е осветлена в учението на ББ: *“Има много учени хора – може да четете техните книги, но ще се намерите в голямо противоре-*

чие. Те считат, че човек стои по-високо от природата. В някои отношения са прави. Ако вземат човека за едно божество, тогава да – човек е едно проявление на Бога. Но като проявление на природата той не седи по-горе от нея. В едно отношение тя седи малко по-горе от него. Защото под думата “природа” се разбира съвкупността на всички онези разумни същества, които работят в света. Тогава може ли един човек да седи по-високо от тези разумни същества? Следователно природата е разумното в света. Аз не говоря за онази механична природа, на която ти се молиш и тя не те слуша, а за природата, която е отзвук на Божественото” (Учителят П. Дънов). Бог очаква от Своите разумни чеда да се отнасят към природата като към майка. Те са Негови деца и Той им е предоставил всички най-благоприятни условия да живеят и да израстват в природната среда. Най-мъдрите измежду тях вече са прозрели, че със собствени усилия не биха могли да прибавят нищо към същността на своята родителка-кърмилница. И още повече – ако посягаме необмислено и неразумно към нейната цялост, за да облагодетелстваме себе си, ще я нараним. А така нараняваме и себе си и поставяме под въпрос собственото си съществуване. В такава насока е и препоръката на Учителя на ББ у нас: “Вие виждали ли сте какво нещо е природата? Тя е една майка! Аз не съм виждал по-красива, по-сериозна и по-мощна жена от природата. Да съберете всички философи, които има на земята от осем хиляди години насам, не могат да направят единия пръст на природата! А те казват – да ѝ станем господари!”

в) закони и методи на Живата Разумна Природа

Изучаването на природата е полезно; нещо повече – то се превръща в необходимост за ученика по духовния Път. И това е така, понеже тъкмо в нея той открива законите на Живота и неизчерпаемата Мъдрост на Твореца. Неговият тих глас в душата ни ни нашепва, че можем спокойно и свободно да гласуваме пълно доверие на вечната Майка – Природа, тъй като сме частица от нейното велико Единство. Устременият по пътеката към съвършенството окул-

тен ученик открива в нейно лице освен това и партньор и помощник във всичките си начинания. Той е готов да последва призива на нейното разумно водителство: *“Неуместно е, когато някои казват, че искат да подчинят природата, да я турят под своя власт. Те трябва да знаят, че Светлите Напреднали Същества са настойници на тази жива природа”* (Учителят П. Дънов).

Природата следва да бъде изучавана по форма, съдържание и смисъл. Само такъв комплексен подход към разкриването на нейните тайни е в състояние да ни доведе до пълно познание за действащите в нея принципи, закони и методи. Словото на Учителя П. Дънов има за първостепенна по важност задача да ни въведе именно в задълбочено, аналитично и плодно изследване на природната действителност. Той, Великият Посветен на ББ, свързва изучаването на формата (външната страна на природата) с разумното начало, извикало тази форма за живот. Това е действителен и резултатен път към установяване на живоносни, взаимно обогатяващи отношения с вечната Майка. А казваме, че тези отношения са от взаимна полза, понеже и природата би имала какво да получи от мъдрия, живеещ и работещ в името на Цялото човек. В следващите редове ще разгледаме поредица закони, формулирани от Учителя П. Дънов и предадени на неговите последователи по достъпен, разбираем начин независимо от тяхната дълбочина и мащабност.

1) Ново отношение към природата

“Новото отношение към природата е необходимо за повдигането на човечеството. Механичното отношение към природата причинява огрубяване на човешкия характер.”

(Учителят П. Дънов)

Общуването с разумните сили, стаени зад външното проявление на природната среда, подпомага разгръщането на духовния потенциал на човешкото същество. За да достигнем, обаче, до такова пълноценно общуване, преди всичко следва да осъзнаем наличието на изначалната разумност в сътворения свят: *“За да се свърже с ра-*

зумните сили в природата, човек трябва да съзнава тяхното присъствие в нея.” Следващата крачка е развитието на индивидуалното съзнание до висотата, позволяваща установяването и повторяемостта възпроизвеждане на този контакт: “За да се свърже човек с разумните сили в природата, трябва да издигне своето съзнание до полето, в което те работят.”

2) Божият глас у човека

“Слушайте гласа на Възвишеното, което ви говори отвътре. Каквото ви каже, направете го. Ако искате да бъдете щастливи, слушайте Божия глас” (Учителят П. Дънов). Посредством Божия глас в душата на човека бива осъществявано т.нар. вътрешно ръководство на личността. Интуицията – отличително качество на бъдещата VI коренна (окултна) раса – е водещото начало в това направление на позитивен обмен между човека и природната реалност. Вътрешното ръководство е първият и незаменим помощник на човека по всички житейски пътеки. Затова Учителят на ББ в България ни съветва: “За всичко, което ви се изпречи на пътя, ще се попитате вътре в себе си, как да постъпите, и след това ще бъдете смели и решителни. Постъпвате ли съобразно с този закон, цялата Разумна Природа е с вас, всички Разумни Същества са с вас. Те ще оправят вашия път. ...Космичната Мъдрост ръководи и направлява хората. И всички нещастия идат от това, че те не вярват и не слушат това Вътрешно Ръководство. Човек трябва да слуша този глас на Мъдростта в себе си, за да избегне внушенията на нисшите сили. Когато се научите да слушате гласа на Мъдростта в себе си, вие сте близо до Истината и до вратата, която води към познаване на Реалността. Не се съмнявайте никога в ръководството на Мъдростта.”

3) Раждането в човешката душа на идеите, спускащи се от Божествения свят

За нашата епоха е в сила правилото, че водещ път към Мъдростта е този на страданието. Ние страдаме от грешките си в областта на

мисленето, чувствата и поведението. Страданието ни помага да заличим погрешните си мисли, възгледи и желания и да не се връщаме повече към тях. Така преживяваме цялостен катарзис (пречистване) и се отваряме за повеите от селенията на Божественото. Оттам в освободеното ни от мътилката на мрака съзнание нахлуват свежи, градивни идеи и ни повеждат по нови пътища в драмата на живота.

Някога, след като минат еони на духовно съзряване и възмъжаване, човешкият род вече няма да бъде задължен да заплаща мъдростта със страдания. В тази насока той ще се превърне в равноангелски чин на еволюционната стълбица. Очевидно е, че си заслужава да се потрудим за това...

4) Молитвата

“Най-великото в света е молитвата. Тя ни свързва с Вечното. Тя е въведение в Божествения живот. Чрез нея ще научим вътрешния смисъл на свръхсъзнателния живот.”

(Учителят П. Дънов)

Много е писано за молитвата. И все изглежда недостатъчно. Какво прибавя към вече известното учението на ББ? Това учение – еманация на безсмъртната Божия Премъдрост – утвърждава, че Живата Разумна Природа не допуска никой да нарушава нейните закони. Ако възникне нарушение на тези закони, светът има за задача да проведе възстановителна процедура. Силата на възстановяването в тези случаи е именно **молитвата**. Тя представлява призив на душата към Разумния свят да изпрати помощници, които да ремонтират повредената структура, да я изправят на крака и да я пуснат отново в движение. Осъществяването на цялата операция обаче не би могло да стане без проявата на човешката свободна воля. При наличието на такава – целенасочено и правилно определена – положителните резултати няма да закъснеят. Понякога дори може да станем свидетели на явление, което наричаме “чудо”. За това свидетелства и Учителят П. Дънов: *“Да се молиш, това значи да се самоопреде-*

лиш в идеите си. В този смисъл молитвата е самоопределяне. Тя е най-силният акт в човешкия живот. Тя концентрира човешката мисъл, човешките чувства и човешката воля в едно. Тази молитва е мощна. Тя върши чудеса.”

Относно съдържанието на молитвата Учителят на ББ у нас допълва: *“Няма по-велико нещо в живота на човека от молитвата. Тя трябва да включва в себе си качествата на Любовта, на Мъдростта, на Истината, на Правдата, на Добродетелта, на милосърдието и на ред още добродетели. Молитвата не е нищо друго освен правилно произнасяне езика на Любовта.”*

5) Събуждане и обновяване

Пътят към събуждането на човешката душа минава през **благодарността**. Неслучайно в новозаветните си послания ап. Павел ни препоръчва да благодарим за всичко: и за това, което ни прави щастливи, и за другото, което ни кара да изпитваме болка и да страдаме. Изворът на тази неувяхваща и непроменима от условията на живота благодарност е в дълбоката и искрена вяра. Истински вярващият човек знае, че всичко на този свят става по Божия воля или по Божие допущение и че рано или късно и най-голямата злина се превръща в добро. Затова той благодари на Небесния Отец за всичко. Така доброто съхранява своята същност, а чрез благодарността злото се превръща в добро. Който спазва този закон, неминуемо се освобождава от товара на страданието и постига жадуваната свобода. Той поема по пътеката на неспирното възраждане и обновление.

Ако човек оцени богатата, които получава на всяка крачка от природата, те ще се запазят и дори ще се увеличат. Ако не ги оцени, рано или късно ще се раздели с тях. Критерият дали ги е оценил е именно благодарността. Аналогично: човек, изпълнен с вътрешно удовлетворение, съхранил своя душевен мир и посрещаш всички събития в живота си с чувство за доволство, привлича положителните сили на природата. А недоволният – обратно: той се свързва с отрицателните природни сили. Доволството е атестат за принадлежност към Божествения порядък, а недоволството – към човешкия.

6) Възлизане

По духовния Път има само две посоки – нагоре и надолу. Нещо повече – той не позволява нито миг застой! Ако не се качваш непрестанно (дори и скоростта ти да не е от най-високите; по-важно е да е равномерна), значи неизбежно започваш да слизаш. При изкачването нагоре откриваш пред себе си само един път. Поемеш ли надолу, пътища много... Според Господ Иисус Христос царството Божие е крепост, която трябва да бъде превзета с щурм. Победата не е никак лесна, но за нея си заслужава да направиш всички възможни жертви.

Разбира се, всеки от нас има собствена скорост на изкачване. Всички сме индивидуалности с неповторим облик. Ала твърде много си приличаме в пропадането. Там действа със страшна сила земното (сиреч материалното – зовът на плътското начало) притегляне. Във физиката земното ускорение е постоянна величина – $9,8 \text{ m/s}^2$. Затова и сламомът към бездните на ада изобилства с многолика конкуренция – тълпите на овещественото невежество летят надолу с еднаква скорост...

А другото (алтернативата) – изкачването – изисква ежедневни усилия и беззаветна преданост към дълга на разумното същество. Дългът на осъщественото **богоподобие**.

7) Духовният бумеранг

“Всичко, което излиза от тебе, ще се върне пак при тебе.”

(Учителят П. Дънов)

Всичко, което излиза от човека – неговите мисли, чувства и дела, всяко негово изречено слово, – се завръща рано или късно при него. В някои от случаите с умножена мощ на въздействието. На Изток този Закон за причината и следствието се нарича **карма** (от санскрит = действие, въздействие). В духовното познание е известен още и като Закон за възмездието.

И така, доброто поражда добро, а злото – зло. Първото съгражда, а второто разрушава. Дори и едничка лоша мисъл вече е въплътено зло. Във физическия свят сме в състояние да наблюдаваме непосред-

ствено действието на съзидателните и разрушителните сили. Телесните ни сетива ни го разрешават. обстоятелството, че не сме способни (поне огромният процент от нас) да съзираме въздействието, което оказват мислите и чувствата ни в невидимия свят, не ни оправдава ни най-малко. Законът на духовния бумеранг е обективен – т. е. той се проявява във и независимо от нашето съзнание и лично отношение. Познанието за неговото съществуване и функции би следвало да ни помогне да бъдем разумни във всичките си жизнени изяви. За всичко се заплаща на този свят... Ако не на този, в отвъдния...

8) Взаимопомощта

Ако помогнеш на изпадналия в нужда, някога в бъдещето, когато ти самият имаш нужда от помощ, някой друг ще ти я окаже. Отминеш ли бедстващия, рано или късно и ти самият ще бъдеш отминат равнодушно, колкото и изгаряща да е потребността ти от съдействие. Невидимият свят запечатва неумолимо всичко, което мислиш и вършиш. Разумните същества от по-висока еволюция наблюдават всички нас и носят отговорност за това, дали Законът за възмездието ще бъде изпълнен. И той винаги бива изпълнен. В най-подходящото време. Не знаем деня и часа на изпълнението. Сами сме произнесли присъдата над себе си. Въвеждането ѝ в сила не ще закъснее...

9) Трансформиране на енергиите

“Любовта е най-мощният трансформатор на силите. Който не може да превърне отрицателните сили в себе си в положителни, не разбира законите на природата.”

(Учителят П. Дънов)

Този вид трансформация е назована в Словото на Учителя на ББ **тониране**. Той дава редица методи за осъществяването ѝ на практика. Например: *“По някой път, когато сте скръбни, направете услуга някому и ще ви мине неразположението.”* Или съветва гневния да отиде и да копае земята. Така ще пренесе отрицателните

енергии в нея и ще се успокои. Учителят П. Дънов предлага и други ефективни методи за тониране: музиката, молитвата, медитацията, екскурзии и разходки сред природата и особено в планините и др.

10) Взаимовръзката външен – вътрешен живот

“Когато човек извърши нещо в природата, аналогичен процес става и във вътрешния му свят – в света на неговите мисли, чувства и воля.”

(Учителят П. Дънов)

Принципът на аналогията е универсален за целия Космос. Затова и Учителят на ББ в нашата страна е насочвал последователите си към такъв род дейности, които – въз основа обективното действие на принципа – да пораждат съответни положителни резултати. Един от най-характерните примери: подтиквал е учениците си да почистят изворите. Едно подобно действие се отразява благотворно и на околната среда, и на човешката душевност. Въобще създаването на ред, хармония, чистота и красота упражнява позитивно влияние и върху автора на действието, и върху цялата действителност.

11) Връзката на частта с Цялото

Тъй като Животът е единен, всичко, което се случва с Цялото, се отразява и върху неговите части. Човекът е елемент от Единството на Живота. Неговото разумно естество го прави действен, творчески елемент. Свободната му воля му позволява и да гради, и да разрушава. Изборът е изцяло негов.

Връзките между човешките същества протичат и по невидим път. Духовното начало у личността го свързва незримо с всичките му близки навред по планетата. По тези линии на връзка се носят с огромна скорост безброй влияния: емоционални, умствени, волеви. Този специфичен род комуникация е подчинена на закона за баланса на енергиите. Ето какво казва Учителят П. Дънов по въпроса: *“Някой път изпитвате скръб, понеже някъде в света един човек е*

нарушил великия закон на доброто. Друг път изпитвате радост, понеже в някоя част на света един човек е изпълнил малкия закон на доброто.” Всички проявления на доброто и злото в света създават съответстваща на заряда им мотивация в останалите хора да се изявят по аналогичен начин. Затова не само моралната, ала и духовната (кармичната) отговорност на силните духом е неизмеримо по-голяма в сравнение с масата други хора.

12) Следване методите на Живата Разумна Природа

“Всички трябва да се ползваме от методите на Разумната Природа. Следване методите на природата, това е един от основните принципи на новото учение. Навсякъде природата ни учи как да работим. Изследвайте методите на природата, начините, с които тя си служи.”

(Учителят П. Дънов)

Неизчерпаемо е знанието, което щедро и изобилно ни предлага великата учителка – Живата Разумна Природа! Всичко в нея говори на ясен, логичен език. Познаването на нейните закони и прилагането им в ежедневието е дълг на всеки мислещ човек. Неспазването на тези закони – дори и да не ги познаваме – е източник на неизбежно страдание. Според Учителя на ББ няма по-велика учителка и възпитателка от Майката-Природа: *“Изучавайте езика на природата, защото в този език ще намерите скрити ония велики закони, които трябва да приложите и в своя живот.”*

13) Цикличност

За Живата Разумна Природа **ритъмът, цикличността е универсален, т. е. всеобщ закон.** Не е нужно да търсим проявите му твърде далеч. Всяка смяна на деня с нощта, на годишните сезони, на лунните фази, океанските и морски приливи и отливи, сърдечната дейност на човека, неговото дишане и пр. са обусловени от свой собствен ритъм или цикличност. И зад всички тях отново стои непостижимата Разумност на творението. По-точно – Разумността

на Твореца, вложена в творението. Изумителни са мащабите на проявлението на този принцип: от трептенията на елементарните частици с определена честота, през изброените по-горе явления, до гигантските пулсации на космическите образувания – квазарите, пулсарите и самите галактики. Сякаш усещаме с невидимата си същност туптенето на Божието сърце!

14) Закон за растежа

Свойствено е за човека да се хвърля към големите начинания, без да си е постлал върху сигурната основа на по-малките постижения. Това е човешкият метод: започваме с голямото и накрая завършваме с провал и разочарование. И страдаме безутешно за пропуснатия шанс. В същност страдаме поради своята глупост и невежество. Божественият метод е да започнем с малкото и постепенно да го развиваме. Така неизбежно достигаме и до голямото. Познавайки резултатите от прилагането на двата метода, окултният ученик има отново право на избор.

2. Отношението на ученика по духовния Път към Природата и нейните царства

“Всички форми в природата са символи на един вечен идеален свят. Те са книгата, от която ученикът чете какво е писал Бог. Ученикът започва своето учение от природата: от изворите, тревите, цветята, планините. Там търси той правилните методи за живот и чистота.”

(Учителят П. Дънов)

Езотеричното познание ни разкрива истината за наличието на четири природни царства: минерално, растително, животинско и човешко, и едно свръхприродно – ангелско. Структурата на тези царства в Природата, които представляват огромни общности от същности (монади, единици живот, проявления на Духа в света на

формите) на сходна или съпоставима степен на духовно развитие, е вертикална. Започвайки от най-ниското – минералното, и продължавайки все по-нагоре – през растителното, животинското и човешкото, и достигайки до ангелското, в подножието на Божествения свят, тази структура в същност се явява **еволюционната стълбица** на Проявеното Битие. Отношението на окултния ученик към Природата като цяло и към нейните царства в най-висока степен обуславя възможностите му за израстване по вечния Път към Бога, който той – ученикът – съзнателно е поел и се стреми да го следва целенасочено и всеотдайно.

Учението на ББ в редакцията на Мировия Учител П. Дънов свидетелства, че **животът е вечен**. Той преминава от една, по-нисша, към друга, по-висока степен на развитие, разгръща се от едно природно царство в друго според законите на **еволюцията**. В своето неразривно и прекрасно единство животът е подчинен на еволюцията и същевременно той сам я твори. **Законът на живота е ПРОМЯНАТА**. В природата няма замръзнали форми. Скритият живот – този зад формите, в сърцевината на нещата – винаги се движи и се променя, винаги отвежда по посока към съвършенството. Съвършенството – като вълшебно отражение на всемогъщата ИСТИНА. Животът – това е сборът (но не механичен!), вътрешното единство на всички съществувания. Тази принципна теза в учението на ББ се отличава със своята сила и последователност. Това е дълбока философска позиция, която е позната на човечеството от най-отдалечената във времето древност до наши дни, например, вижданията за Битието на Мартин Хайдегер, един от най-изтъкнатите философи на съвременността. Без космическата хармония, без универсалната Любов, без красотата, присъстваща във всяка частица от съществуващото и във всеки елемент на Божия План, животът губи смисъл и светлината се потапя в мрак. В Словото на Учителя П. Дънов животът не е алтернатива на смъртта, нито смъртта – алтернатива на живота. И двете състояния (на съзнанието) са един и същ живот, който само преминава от една форма на съществуване в друга. Или, казано образно, животът е едно училище, което човекът посещава и напуска, за да отиде в

по-горен клас. Животът е единственото, което човекът притежава и което го определя като такъв.

Природата от своя страна – като носителка и изразителка на Всемирния Живот – не е само това, което виждаме с физическото си зрение, с биологическите си сетива. Това, което виждаме, е само нейната външна страна. Зад тази видима форма стоят редица йерархии от разумни същества, които са като живи извори на творческите енергии на Битието. И зад всички и чрез всички се проявява Великата Реалност, Първата Причина – Бог. Тези факти от незримия ритъм на живота в Космоса Учителят на ББ изразява в една кратка фраза: *“Природата е сбор от разумни същества, които проявяват своята деятелност.”* Всички тези йерархии от същества са носители на ред принципи, сили и енергии, които в своята съвкупност представляват организма на Природата, тялото на Върховното Божество. Така че когато говорим за Природата като за тяло на Бога, не разбираме само подвластното на физическата ни сетивност – видимото, но и всички онези разумни същества, както и принципите, силите и енергиите, стоящи зад тях. В тази връзка Учителят П. Дънов казва следното: *“Природата е едно учреждение от безброй същества, събрани на едно място по силата на известни закони. Под думата “природа” разбирам същества, които са дошли до положение да разбират тези закони и са взели под своето ръководство други, които не знаят това. Съществата, които учат останалите как трябва да живеят, наричаме природа. Учат ги да работят. РАДИ – значи ратува човек, работи. За да работиш според законите на природата, трябва да разбираш какво ти е определено в дадения случай. Ти си гладен. Как ще работиш? Щом си гладен, ще работиш с устата си, с ръцете си, с очите си.”*

Един от първите уроци, които човек следва да научи в общуването си с природата, е, че тя не е негова собственост, че той не бива да се стреми да я подчини и да я експлоатира според егоистичните си желания. Ученикът по духовния Път трябва да вижда в нейно лице един разумен партньор и помощник, с когото да осъществява пълноценен, взаимно полезен обмен. Бог сътвори човека и му въз-

ложи да бъде мъдър и грижовен стопанин на земната природа (Бит. 1:27–28). Учителят П. Дънов предупреждава онези, които са склонни да злоупотребяват с пълномощията, дадени им с акта на сътворяването им: *“Съвременните хора са на погрешен път, като мислят, че могат да завладеят Природата. Ако те наистина биха успели да направят това, цялата Земя би се разрушила и на нея не щеше да остане нито едно живо същество. **Живата Природа, обаче, не оставя да я владеят.** Едничкото, което тя позволява, то е да се впрегнат нейните сили на работа. Ала само разумният човек, който се съобразява с нейните закони, може безнаказано да впрегне нейните сили на работа. Всеки, който не се съобразява с нейните закони, бива разрушен.”* Заключение звучи твърде заплашително, дори зловещо, но то не представлява кух сбор от думи, а съвършено реална перспектива пред неразумния. С по-нататъшните свои разсъждения, преливащи в строги предупреждения, Учителят на ББ в България довежда рисунъка на този толкова важен урок на Битието до завършен вид: *“И опитът показва, че всички онези, които са си въобразявали, че владеят Природата, са били затрупвани под праха на своите рухнали фантазии. Хора, които са си мислили, че трябва да се борят с Природата, за да я покорят, винаги когато са достигали върха на своето предприятие (тук: начинание – бел. К. З.) и са се готвили да вкусят от неговия плод, са бивали жестоко излъгвани в своите надежди. Природата ги е лишавала в последния миг от плода на техните усилия и ги е оставяла отново да работят и да се трудят, за да изправят всичките си погрешки и заблуждения.”*

Най-добрият помощник на окултния ученик в общението му с Природата е високата степен на развитие на неговото индивидуално съзнание. Оттам тръгва всичко! Той знае, че цялата природна среда е отражение и проява на една велика Разумност, зад която се крие не друг, а Отецът на Вселената. Затова: *“Ученикът трябва да има **съзнание** да не нарушава законите, които действат в природата. Те са израз на една Висша Разумност!”* От последователя на Божественото учение невидимият свят очаква не само да изучи вни-

мателно законите на Природата, но и да живее в съгласие, в хармония с тях. Тогава именно той може и да разчита на подкрепа от нейна страна. Тя му разкрива всички възможни пътища, методи и средства за неговото личностно духовно-нравствено развитие и усъвършенстване. Ученикът от своя страна е призван да се възползва в максимална степен от тях и да очертае свой собствен, неповторим път към грандиозната цел – Божественото. Тогава той с гордост може да носи името “ученик” – понеже е съзрял във величественния облик на Майката-Природа свой незаменим Учител. *“Учете се от Живата Природа – казва Учителят П. Дънов. – Усвоявайте нейните закони, велики и неотменими, и знайте, че те са аналогични със законите, които владеят в духовния живот на човека. Ученичеството се състои в непрестанен размисъл, в прилагането на наученото както към себе си, така и в безкористното подпомагане на своите ближни.”* С тези свои думи великият духовен Учител утвърждава връзката между външното и вътрешното, между законите на веществения свят и на вътрешния свят на човешкото същество, между материята и Духа. “Както горе, така и долу!” – гласи един от седемте универсални принципа на херметизма. Учителят на ББ у нас го изразява по свой начин: *“Това, което става в природата, трябва да го превеждаме и за вътрешния живот. Трябва да правим преводи. Например, слънцето, което грее сега, ни казва: “Така и вие трябва да грее.”* Връзката между вътрешния и външния живот е разкрита и в начина, по който Майката-Природа извайва своите форми. Нейното неподражаемо умение на майстор-ваятел намира израз и в човешкото тяло. Всяка част и детайл от него говори за същността и качествата на неговия притежател, рисува чертите на неговия характер. Особено изразителни в това отношение са човешкото лице и ръцете. Премъдрата Природа не допуска нищо излишно. Тя дава всекому съвършено справедливо. Така външният човек е най-яркото и точно свидетелство за това, докъде е достигнал по еволюционния си Път вътрешният, истинският човек. Ето какво казва по този повод Учителят П. Дънов: *“Трябва да изучавате вътрешния си живот. Вие мислите, че природата е точно ка-*

то вас своенравна – каквото ѝ скимне, това прави. Тя всичко е направила много разумно. За всяко същество има книжка и на всяко същество дава толкоз, колкото му трябва. Тя е много справедлива, дава точно, ни повече, ни по-малко. Всичко, което дава, е строго определено. От твоя начин на живот тя определя формата на главата. Носът е построен съобразно работата на човека. Очите са построени така, както човек (е) гледал. Устата е построена, както той е ял. Ръцете са построени, както той е работил в миналото. Външната форма на човека е копие на дейтелността от миналата работа. От сегашната му работа тя създава една нова форма. Следователно от сегашния живот природата създава нашите бъдещи тела. Ти се безпокоиш. Щом се безпокоиш, тревожиш се, роптаеш, тя пише: да се анулират всички семестри. Нищо повече. Ще повтаряш пак семестрите, докато научиш уроците си. Това не се отнася лично до някого. Тя няма неприятни чувства към когото и да е. Но тя обича съществата да бъдат прилежни и в умствено отношение, и в духовно отношение, във всяко едно отношение човек да бъде прилежен. Да не се пресилва, но да бъде прилежен. За всеки предмет, който иска да се изучи, тя е дала необходимото време – ни повече, ни по-малко. Но нищо не трябва да остане ненаучено.” И така, външната форма на човешкото същество – и като цяло, и като градусни компоненти – предлага цялостна и точна информация за степента на духовно-нравственото развитие на личността, както и относно перспективите за неговия по-нататъшен жизнен път. Върху основата на тази обективна взаимовръзка са възникнали редица окултни науки: хиромантия, френология, физиогномика и др. Учителят П. Дънов е владееел блестящо цялото това познание, което е демонстрирал хиляди пъти както в своите беседи и лекции, така и в личните си контакти с последователи и външни за общността на ББ хора (никой не е в състояние да посочи точната цифра на посетителите, които са го молили да надникне в съдбата или в бъдещето им и да им даде подходящ съвет за настоящата им житейска ситуация; като правило той не е връщал никого).

На всяка крачка в своето учение П. Дънов подчертава незримата Разумност, вдъхнала живот на Вселената и на всички живи същества. В същност Любовта към Бога се изразява не само в стремежа към лично общение с Него и изпълняване на нравствените Му повели, а и в отношението към сътворения от Него свят. Той е вездесъщ, присъства едновременно навсякъде. Следователно можем да Го открием навсякъде, стига да търсим както трябва: *“Ако вие всички вярвахте в Бога така, както аз разбирам, никой не може да ви обере. Да вярваш в разумността, която е създала природата, да чувстваш присъствието на Бога и да благодариш и при най-големите противоречия, няма нищо по-хубаво. Да виждаш във всичко разумността.”* Както вече бе изтъкнато по-горе, отношението към Природата е критерий и показател за духовната зрелост на човека изобщо и на ученика по духовния Път, в частност. В съответствие с проявленията на това отношение хората могат да бъдат разделени на категории, отговарящи на степента на духовната им еволюция. Аналогично, в тези категории се включва и степента на проникване в същността на природните закони, характерна за отделната личност: *“Невежите ще разберат природата по нейните ограничителни физически закони, умните – по нейните светли поеми, а духовните – по нейните животворни плодове, от които изтича животът за цялото човечество”* (Учителят П. Дънов). Отличното познаване на законите, действащи в природната среда, от страна на окултния ученик е гаранция и за неговото пълноценно общуване с всички нейни царства. Ето какво казва по този повод Учителят П. Дънов: *“Всички растения, всички плодове, всички скъпоценни камъни, метали, елементи са тясно свързани с човека и крият в себе си известни сили, които човек трябва да знае как да използва. Тази природа, която сега се открива, това е едното лице, това са отрицателните сили, които действат сега. Ние живеем в една природа, в която има смени: светлина и тъмнина, живот и смърт. В природата животът е непреривен процес и непреривен прогрес.”*

Природата притежава свой собствен език. За да бъде пълноценен в общуването си с нея, ученикът по Пътя на Духа трябва да го овладее.

Той не е толкова труден, понеже е едновременно език на сърцето и на формата. В него няма букви и препинателни знаци, а само символи, природни дадености и явления и много светлина. Това е език на душата. Всемирната (Световната) Душа – женската полярност на Бога – прокарва мост чрез него към душата на всяко живо същество. Този универсален език е достъпен за всеки. Ето как го характеризира Учителят П. Дънов: *“Природата, ако говориш на нейния език, всякога е готова да задоволи твоето желание. Щом не говориш на нейния език, тя не ти обръща внимание. Силният човек винаги може да намери своето място. Като казвам “силен човек”, разбирам този, който знае езика на природата. Природата обича да ѝ говориш конкретно. Ако ѝ поискаш нещо конкретно, тя е готова да ти го даде. **Целият свят е създаден за човешките души** (курсивът мой – К. З.). За тях всичко е предвидено. Всяка душа може да получи това, което иска. Но трябва да знае как да го иска.”* Езикът на природата е един от най-важните ключове към нейните неизброими съкровища. Начинаещият по духовния Път би могъл да се съблазни от материалните измерения на неизчерпаемите природни богатства. Ала онзи, който вече е извървял част от Пътя, не дири в нея нищо преходно. Той съзира в нейното многолико и прекрасно лице Майката-Учителка, от която може да научи безценните уроци на Живота: *“Понякога само като надникнеш в богатствата на природата, тя щедро ще те възнагради. Всеки, който е видял нейните богатства, се е връщал отрупан с подаръци. Знанието, което придобиваме, е богатство. Щом изучаваши природата, тя е толкова щедра, че непременно ще те възнагради. Ако не учиш, не се занимаваш, нищо няма да получиш или ще ти даде само отпадъци”* (Учителят П. Дънов). Онзи, който вече е усвоил езика на Природата, го използва разумно и черпи с пълни шепи вдъхновение от благата, които тя му предлага щедро, безвъзмездно и навсякъде около него: *“Като те грее слънцето, мисли и правилно мисли. Бъди благодарен, че всичко е хубаво, разумно. Ученият човек където и да погледне – реката, океана, камъка, дървото, вижда нещо грациозно, красиво, което дава подтик на неговата мисъл. Ако знаеш къде да стъпиш, всичко в природата ще те вдъхнови.”*

Един от най-значимите уроци за окултния ученик по Пътя към съвършенството е: **Нямаме право да отнемаме ничий живот, на никаква цена, при никакви обстоятелства! Пътят към Бога е Път на ненасилието.** Малцина от незрящите духом си дават сметка, че на практика стават съпричастни в избиването на милиони беззащитни животни заради повсеместно разпространеното месоядство. Последствията от тази масова варварска практика имат далеч не само материални измерения. Те се отразяват върху глобалния живот на планетата и човешкото общество по най-различни начини, следвайки неумолимо Закона на възмездието (Кармата). Ето как учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, разглежда този толкова важен проблем на контакта с Природата: *“Чрезмерното избиване на млекопитаещите животни създава аномалии в природата. С избиването на животните и птиците се спира тяхната еволюция и силите, които трябва да образуват тяхното благо, остават неизползвани, а с това се образува едно хаотично състояние, което пък е **причина за редица заболявания при човека** (курсивът мой – К. З.). След безразборното изтичане на тяхната кръв от изпаренията ѝ се образуват разни серуми и култури за вредоносните бацили, от които дохождат всичките злини в органичния свят.”* Дори представителите на растителния свят (земната флора) са носители на частица от вселенския Живот и ние нямаме правото да им го отнемаме (от това правило изключваме плодовете, зеленчуците, зърнените храни и останалите растения, които човек използва за храна и чието предназначение според Божия Промисъл е именно това – да поддържат живота на представителите на по-горните природни царства; разбира се, и това следва да става разумно и без разхищения и злоупотреби): *“Зад всяко цвете стои едно разумно същество, затова не е позволено да се късат. Може в краен случай, и то за лек, да се откъсне с позволение от разумното същество”* (Учителят П. Дънов). И тъй като Живата Разумна Природа се стреми с всички сили да поддържа баланс в своите владения, тя създава предпоставки за това в средата на причинителите на масовите кланета. Човешкият род е този, който плаща голямата сметка: *“За да*

се тури равновесие в природата, тя трябва да отдели сто милиона килограма кръв, за да се балансира кръвта на животните – и **войните го правят това**” (курсивът мой – К. З.). Жестока, но справедлива цена за въплътеното невежество! И докога ще продължава това безумие!?! Астрологическата епоха на Водолея таи в недрата си издигане степента на съзнанието на човечеството, а заедно с това – и отпадане необходимостта от консумация на месо. Дано новите енергии на планетарната трансформация заработят още по-усърдно, за да ускорят промяната в начина на мислене на съвременния човек. А това означава – и във всички аспекти на поведението му.

За духовния поглед на ясновидеца Земята е обгърната от плътен слой мрак със сиви, кафяви, черни и мръсно зелени оттенъци. Това е аурата на планетата, възникнала вследствие преобладаващата мисловна и емоционална дейност на днешните хора. И само тук-там проблясват и се стопяват в бездната на узаконената тъмнина малки искрици на човеколюбие, прошка, искрена обич, смирение, гореща молитва, дълбока медитация, всеотдайно служение на ближния или дори едно нищожно добро дело. Тази нерадостна картина е нарисувана така от духовния Учител: *“Около нашата Земя се образува един черен пояс от изпаренията на нашите мисли, чувства и желания, вследствие на това се образуват палещите лъчи на Слънцето.”* Ученикът на Духа има за първостепенен дълг да пречиства непрестанно и неуморно земната аура и да я насища ежедневно с красиви и чисти мисли, чувства и пориви – към Любов, Мъдрост, Истина, Правда и Добродетел. Методи и средства за това той може да намери в изобилие в учението на ББ. Ученикът по вечния Път на самоусъвършенстването знае, че така би бил полезен на своите помалки братя и сестри не само косвено, но и съвсем пряко. Понеже неконтролираните умствени и емоционални изблици на невежата маса от хора се отразяват негативно даже и върху климатичните условия около Земята: *“Мрачното време се дължи на кавгите, скандалите, обидите, недоразуменията, които хората разменят помежду си.”* С подобни прояви на неразумност ние навреждаме не само на природната среда, но и на самите себе си: *“Лошият жи-*

вот на хората е причина за всички болести и страдания, сиромашия, бури и земетресения” (Учителят П. Дънов). Един от най-страшните пороци, завоювали трайно място в човешкото съзнание още от проходаването на хомо сапиенс, е алчността. Тя има твърде много насоки на проявление и най-вече – за притежание на собственост. Срещаме я навсякъде: в отношението към предметите, с които удовлетворяваме всекидневните си потребности, към другия пол, към храната, към удобствата, към удоволствията, изобщо към задоволяването на щенията на сетивната ни същност (т.нар. плътски наслади), дори към знанието. Окултният ученик трябва да избягва всичките й проявления така, както дяволът бяга от тамяна – но осмислено, с максимално точна самооценка. Той има за задача да прави разлика между удовлетворяването на своите обективни нужди и безразборните излишества на алчността. И в това направление незаменим учител и наставник му е Живата Разумна Природа: *“Насищане в природата съществува, но удоволствия не съществуват. Удоволствието е сянка на насищането. Гладът е сила, която продължава живота. Жаждата е велик вътрешен процес. Жажда и глад за знания, за храна, за обич, за добро”* (Учителят П. Дънов).

По своя Път на учението и служението окултният ученик рано или късно разпознава две от най-характерните качества на Природата: последователност и неприбързаност. Олицетворение на самата Вечност, тя намира време за всичко и за всички. Ученикът знае, че е длъжен да прибави тези две качества към палитрата на своите добродетели. Затова Учителят на ББ го съветва: *“Живата Природа обича последователността, тя никога не бърза. Това ще запомните. В нея е вечността, тя разполага с време, колкото иска. Тя икономисва силите, не и времето* (курсивът мой – К. З.). *Тези, които много бързат, се изтощават бързо. Когато искаш да живееш дълго време на Земята, трябва да намериш любимо същество, което да ти даде назаем своите сили.”* Оттук именно произтича **великият закон на Битието: Всяко нещо в света става на своето време.** Нито преди, нито след, а винаги точно навреме. Познанието за тази безукорна точност на Природата е израз на вярата във всемогъщата

Премъдрост на Твореца. Така непобедимата сплав от знание и вяра ражда вътрешния покой на човека, неподвластен на и ненарушим от никакви външни фактори и дразнителни. *“Когато научите великия закон, че всички неща в природата стават в точно определено за тях време, вие ще престанете да се безпокоите. В природата всичко е определено точно, строго отмерено”* (Учителят П. Дънов).

Къде ученикът по духовния Път може да общува най-пълноценно с Природата? Къде контактът му с нея е най-плодоносен за израстването му като личност? Учителят на ББ в България отговаря и на този въпрос – на планините, и особено по техните върхове: *“Високите върхове са динамични центрове. Те представят резервоар на сили, които ще се използват в бъдеще. Планинските върхове са свързани с центъра на Слънцето. Същевременно те са помпи, които изтеглят нечистотиите. Например, ако сте неразположени и се изкачвате на някой планински връх, неразположението ви ще изчезне и вие ще се върнете освежен, обновен. В долината човек се чувства неразположен, угнетен, напрегнат. Щом се качи на планината, неразположението изчезва.”* Всички елементи от природата в планината съдействат за духовните търсения на ученика: кристалният въздух, чистата изворна вода, светлината на изгряващото слънце. Всички те го даряват с незаменима по качество енергия, която той може да въплъти в благородни мисли, чувства и дела. В сърцето му се ражда топла благодарност към Онзи, Който го е обсипал с толкова много блага и с грижа като за най-скъпо чедо: *“Ще благодарим на Бога, че сме на планината при чистия въздух, при чистата вода и при изгряващото Слънце. Ако искате да се ползвате от чистия въздух, качвайте се по върховете. Ако искате да се ползвате от чистата вода, ходете при изворите и оттам я носете. Водата е като дете, тя обича да я носят. Искате ли да придобиете чистота, вода носете. Чистата капка вода е една чиста мисъл. Ще благодарим на Бога за топлината на Слънцето, за големия кон, който препуска всеки ден по небето и изпраща благословение на всички същества по лицето на Земята. Ще благодарим на Бога за възможността, която ни дава, да вървим по трите пътя, от които Слънцето изгря-*

ва” (Учителят П. Дънов). Планините са мощни енергийни ретранслатори, поучава ни още Учителят на ББ в нашата страна, те въздействат непосредствено върху умствената дейност на човека и върху неговата воля. Нещо повече – от тях зависи и плодородието на ниските части от земния релеф: долини, низини, полета, степи и пр. Ето как Учителят П. Дънов рисува тези взаимозависимости: *“Планините служат като разделни линии, откъдето се изпраща енергията. Всички планини по лицето на Земята определят плодородието на полетата. В Египет, където няма планини, бяха принудени да създадат пирамиди, за да дават енергия и вдъхновение на човешкия дух. Всякога в планините има едно желание да слязат в полетата. Сега съответствието е следното: планинският живот – това е животът на ума, а животът на полето – е животът на сърцето. Изходният път от планината – това е пътят на човешката воля. Съответствие има във всичко. Ако ти можеш да направиш една връзка между планините и полетата, да разбереш пътя на движението им и туй, което си добил – тогава ще разбереш онова съответствие, което съществува в самия порядък на природата.”*

Като венец на своето познание и разбиране за Природата окултният ученик вижда в нейно лице достоен партньор в изграждането на един по-добър, по-светъл и по-справедлив свят. Не на последно място – той знае, че този процес е дълъг и труден и че той започва с израстването на собственото “аз”. И в тази насока Майката-Природа би могла да му бъде отличен помощник. Достатъчно е да следва нейните закони и да се стреми да работи за хармонията в нейната среда, както и за разумното отношение на човешкия род към нея. Тогава и тя ще му отговори със същото. И грандиозният План на Създателя за света като цяло и за същия този ученик по духовния Път ще бъде осъществен в цялата своя пълнота и съвършена красота. *“Природата е намислила да създаде от вас нещо много хубаво, не ѝ противодействайте. И като се радвате, и като страдате, и като падате, и като ставате, и като се раждате, и като умираете, и каквото и да става с вас, имайте пълна вяра, че това, което тя прави, е за ваше добро”* (Учителят П. Дънов).

Венец на познанието и разбирането на ученика за Природата е и придобиването от негова страна на уменията да открие и утвърди своето място в нейната реалност, подчинено на служението на Цялото. Понеже, както казва Учителят П. Дънов: **“Животът има смисъл, доколкото ние принасяме плод в Цялото.”** Ученикът по Пътя към съвършенството знае, че Природата е най-важната част от това Цяло и че отношението му към нея е пробният камък за вярата и упованието му в нейния Творец. Това именно познание на Истината за Битието дарява мъдрия му притежател с жадуваната свобода на духа: *“Сега човек трябва да добие своята свобода. Но тя се добива чрез разбиране на Цялото, чрез живот за Цялото. Сега трябва да знаете къде ви е мястото в царството на природата и какво ви е отношението към Бога”* (Учителят П. Дънов).

VII. Антропологически и етически идеи в учението на Петър Дънов. Здравословен начин на живот. Екология на духа

1. Произход и същност на човека

“Под човек разбираме същество, което мисли.”

(Учителят П. Дънов)

Централен обект за изследване в учението на ББ, представено в нашата страна от Учителя П. Дънов и което назоваваме още “Новото учение”, е **човекът**. Сериозният изследовател при своята работа над теоретичното богатство на Учителя П. Дънов рано или късно достига до извода, че в никое друго учение човекът не е проучен така детайлно. Обект на задълбочен анализ са неговата динамика, всички процеси, характерни за човешкото същество – физически, физиологически, психически, умствени (ментални), духовни и Божествени, както и взаимоотношенията между тях и космическите процеси, с които те са свързани. В Новото учение предмет на изучаване са законите на живота, законите на човешките мисли и чувства, законите на отношенията и взаимодействията между мислите, чувствата и постъпките. По този път на анализ и заключения с висока познавателна и практическа стойност постепенно бива изградена една **съвършено нова наука за човека** – нова психология, логика и етика, нова анатомия и физиология. Изхождайки от видимото, конкретното и вещественото, Новото учение про-

никва в тайните на човешкото битие, разкривайки методите, които са необходими за развиване на умствените и духовните сили, способности и органи.

Какъв отговор дава учението на ББ на въпроса за произхода на човека? Ето съответен цитат от Словото на Учителя П. Дънов: *“Бог, след като се е ограничил, е създал човека.”* Доброволното самоограничаване на Твореца-Бог – което не накърнява ни най-малко Неговата абсолютна същност и съвършенство – е изходната предпоставка за сътворяването на живото същество “човек”. Официалната наука, която по съдържанието си представлява рационален (умопостижаем) вид познание, анализирайки фактите, свидетелствата и хипотезите от биологическата еволюция на живите същества на планетата Земя, достига до заключението, че между организмите на по-високо еволюираните животни (особено бозайниците) и организма на човека има известно сходство. Това подвежда някои от учените – най-вече последователите на еволюционната теория на Чарлз Дарвин – да мислят и отстояват възгледа, че човекът е произлязъл от животните. В противовес на това схващане езотеричното познание, окултните науки и свещените писания на всички световни религии утвърждават тезата, че **човекът има Божествен произход**. Този контраст на мненията поставя на дневен ред извънредно важния въпрос за **успоредното протичане и взаимодействие между биологическата и духовната еволюция**. Първата е само канавата, фонът, върху който се изявява втората. Духът като битийност предхожда материята (идеалистическият тезис на философията). Той използва нейните безчетни форми за своето проявление и в името на индивидуалното развитие и израстване на всички живи същества.

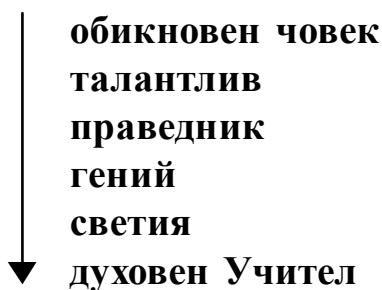
В съответствие с учението на ББ човекът е участник в космическия Живот. Както цялата мирова реалност, така и той се състои от външна – физическа, нетрайна, преходна страна, и от вътрешна – онова, което е вечно у него, неговата душа и дух, които са “искри” или “лъчи” от Лоното на Върховното Божество. По този повод Учителят П. Дънов отбелязва: *“Има нещо у човека, което не умира – и*

в този, и в онзи свят. **Това, което не умира, това, което не се разлага, това, което не изчезва, то е човекът** (курсивът мой – К. З.). То нито остарява, нито се подмладява. Когато говорим за човека, ние разбираме **душата**. Ако има нещо Божествено у човека, то е светлата душа, която мисли. Отделете от човека разумната, светла душа и той става същинско животно. Той по нищо не се различава от него – яде, спи, има, с една реч, всички нужди и слабости на животното.” Както вече посочихме, Бог, “като се ограничил сам в Себе Си, е създал човека”. Всички същества живеят в Бога. Преди човек да се роди той е “бил в Него, както житното зрънце, преди да се посее, е било в хамбара на земеделеца”. Човек не е дошъл на земята за нищо друго, освен за да учи и да твори, като “приема и проявява Божията Любов”. Венецът на творението – това е човекът, когото “Божественният Дух превърнал от пясъчинка в бисер”. В този ред на мисли Учителят на ББ в България допълва: “Бог, Божествените сили създадоха човека. Майката и бащата само ремонтират тялото, а духът и душата влизат в него и го одухотворяват. Тялото нито е вечно, нито е абсолютно реално. Досега човек е живял в хиляди малки къщички, хиляди форми. Никой още не е видял същинската форма на човека.”

Истинската същност на човека е неговата душа и духът му (ср. Бит. 2:7), затова целта на съществуването му е “човешката душа да расте, а човешкият дух да достигне познанието на **благодатта**”. Растенето (израстването) на човека се заключава в това, да освободи душата си от оковите на материята, като понесе всички страдания и научи всички уроци на физическото поле. Резултатът е положителна реализация на заложеното у него **безсмъртие** – вечен живот в Божието благодатно присъствие и сътворчество в безкрайните предели на Космоса наред с Небесния Отец. Ето разгърнатото обяснение в тази насока на Учителя П. Дънов: “Човек е жива душа, която има всички възможности на вечния, безсмъртен живот. Тази душа притежава всички способности, всички методи за работа вътре в себе си и тя ги влага в мозъка и въобще в цялото тяло, чрез което се проявява. Ето защо ние казваме: човек съдържа в

себе си всички възможности на един разумен живот. Човек съдържа в себе си всички възможности на един живот на Любовта. Човек съдържа в себе си всички възможности на един живот в Истината. Когато човек започне да осъществява всички тези възможности, той постепенно се трансформира, постепенно преминава от едно състояние в друго. Той постепенно се изкачва стъпало след стъпало: от **обикновен** човек той става **талантлив**, после **гениален**, след туй **светия** и най-после **Учител**.”

От позициите на тези разсъждения скалата на духовната еволюция на човека според Учителя на ББ у нас придобива вида:

На друго място в своето Слово той хвърля допълнителна светлина върху взаимоотношението между видимата (тленната) и невидимата (нетленната) природа на човека: “Човек е едновременно физическо и духовно същество. Душата е, която управлява това същество. Тя е полудуховна и полуматериална “физическа материя” – това е светът на формите, необходими за проявата и битието на нещата. Духовен свят – това са онези сили, които работят за създаването на тези форми. Душата – това е условието, което подготвя съграждането на тези форми. **Всяка душа трябва да има тяло, за да се прояви** (курсивът мой – К. З.).”

Според учението на ББ човекът е проявление на единното Битие: в него това битие разкрива своето естество. “Искате да разберете какво нещо е човекът сам по себе си. В човека всички неща на Битието се осмислят. В човека живеят и боговете” (Учителят П. Дънов). Той обаче далеч не е висшето проявление на това битие. Както са учили езотериците от всички епохи, съвършеният, завършилият

своята земна еволюция човек е наистина “подобие Божие”, “син Божий”, “микрокосмос”, който крие в себе си естеството, устройството и великите сили и тайни на цялото Битие. Чрез своята физическа природа човек е едно с материалния свят; посредством своето астрално (емоционално, чувствено) и ментално (умствено) тяло той е свързан с по-висшите светове. Но той притежава и един още по-извисен духовен живот, който го приобщава към първичното Божествено Начало. В своята глъбинна същност като дух човекът е една искра от онзи свещен огън на всемирния живот, който наричаме Първопричина, основно Начало, Бог. Чрез човешкото същество, както и чрез цялата еволюция на разумната природа, се проявява това първично Начало във все по-голяма пълнота и съвършенство. *“Човешкото в човека – това е опаковката – казва Учителят П. Дънов, – а Божественото – това е същността на човешкото естество.”* В сегашната си форма човек само отчасти е проявил своята изконна, истинска същност; той тепърва има да се проявява. Заключение на великия духовен Учител е, че: *“Животинското, човешкото и Божественото в хората са така преплетени, че образуват цялостния човек.”*

Разширявайки мащабите на своето проникновение до размерите на общовселенско обобщение, на друго място в учението си П. Дънов подчертава: *“Човекът съществува не само на Земята, не само в Слънчевата система. Той населява цялата звездна вселена – всички слънца и планети. Планетите и слънцата са населени със същества от разни степени на интелигентност. Не е важно какви тела имат те. Те са разумни същества и принадлежат към една и съща **човешка раса**. Тази раса постепенно се развива. Много от човешките същества от другите системи са далеч по-напреднали от човека, защото са излезли по-рано от великия първоизвор на живота. Тяхната мъдрост е толкова велика, че културата на хората, в сравнение с тази на Сириус, например, е още в своите пелени. Съвременните хора пред съществата на Сириус не са даже и деца.* (Тук може би е любопитно да отбележим, че петричката ясновидка Ванга определи духовното равнище на земната цивилизация като “детска възраст на

разума” – бел. К. З.) *Но човекът е вечен пътешественик. Земята не е била и няма да бъде единично негово жилище.*” Тези изключително интересни сведения, предоставени от Учителя П. Дънов на всички негови съвременници, ако бъдат правилно разбрани и осмислени, биха могли да спестят редица тълкувания и спекулации с темата за извънземния живот и разум, за НЛЮ и посещенията на представители от други цивилизации на нашата планета. Очевидно е – в духа на казаното тук от него, – че той поставя извънземните разумни същества и земните хора в непосредствено духовно родство, наречено от него *“една и съща човешка раса”*. Независимо от посоката на своята биологическа еволюция (*“Не е важно какви тела имат те.”*) всички ние – и земляни, и извънземни – сме произлезли от един и същи Първоизточник, Бога, и имаме едни и същи цели в своето еволюционно развитие.

От особено значение за нашето изследване е и категоризацията на факторите, които Учителят П. Дънов обвързва с въздействието на окръжаващата среда върху човешкото същество: *“Три фактора влияят върху индивида: личността на човека, обществото и светът. Личността на човека не е нищо друго освен отражение на Бога, т. е. Неговата единична проява върху човека* (курсивът мой – К. З.). *Обществото представя отражение на ангелския живот върху човешкия. Светът, в неговата пълнота, представя отражение на Божественния свят върху физическия.*” На друго място – в пълно отрицание на официалната научна теза на геологията, антропологията, археологията и историята – Учителят на ББ в нашата страна посочва точния момент на появата на човека върху нашата планета: *“Човешката форма се е явила на Земята отпреди 18 милиона години. Всяка човешка форма представлява една област на знание, в която човешкият дух се проявява.*” Важно е да отбележим, че това изявление получава потвърждение и в други езотерични учения: в антропософията, теософията, Агни-йога и др. Има се пред вид, че преди 18 млн. г. индивидуализираният човешки дух за първи път е придобил възможността да се прояви на нашата планета в материална форма – човешкото тяло. Преди това милиарди

години наред – с помощта на далеч по-напреднали духовни същества – са били изградени невидимите тела на човека, познати като ментално (умствено), астрално и етерно (жизнено). Според Учителя от земната Йерархия Джуал Кхул (Тибетеца) – между другото, отричан от някои авторитети или дори обявяван за адепт на Черната ложа – точно по същото време (18 млн.г. назад) е била създадена и Йерархията (Светоначалието) – общността от напреднали в духовната си еволюция индивидуалности, приключили със своя материален етап от развитието си, – за да наблюдават, насочват и контролират (без нарушаване свободната воля на хората) глобалната еволюция на земното човечество.

Учението на ББ утвърждава становището, че **за всяко явление, факт, събитие, действие и същност в нашия материален свят има духовни причини. Причинно-следствената връзка в Космоса** (наредена на Изток закон за Кармата) **има абсолютен характер.** Всяко нещо, което съществува, проявява се или се случва в материалния свят (в нашия случай – на планетата Земя), е плод на семена, засети преди това в невидимата реалност, в духовната вселена. Аналогично – и човешкото тяло, формата, в която се изявява индивидуализираният човешки дух, е резултат от извършеното от него в духа в предходните му съществувания. По този повод Учителят П. Дънов отбелязва: *“Външната форма на човека е копие от миналата му работа, т. е. на това, което в миналите животи е вършил. Всичко е отпечатано върху човека.”* Тук си позволяваме да допълним, че върху физическото тяло на човека във всяко конкретно прераждане – освен духовните натрупвания към момента на превъплъщението – въздействие оказва и кармичната програма за съответния живот. Например, един слепороден човек. Според езотеричното познание духовната причина за неговата слепота би могла да бъде проявената от него в минал живот изтънчена жестокост, включително самият той да е лишил от зрение друго или други живи същества. Кармичната му програма за прераждането, в което той се ражда сляп, изисква от него освен да заплати адекватна цена на това, което е извършил в миналото, но и в настоящия си живот да развие смирение.

Разглеждайки проблема за произхода на човека, Учителят П. Дънов добавя нови щрихи към вече известните факти и хипотези. За някои от последователите на езотеричната мъдрост те със сигурност ще прозвучат твърде изненадващо: *“Ние сега философстваме. И правим една погрешка, като мислим, че над човека няма други същества. Земните хора още не са най-високите представители на човешката раса. Ние сме най-последните представители на човешката раса. Най-грешните типове от Слънчевата система се изпращат на Земята за изправление. Съгрешилите на Слънцето, на Юпитер, на Сатурн, на Марс, на Венера – всички ги изпращат тук на заточение. Вие сте дошли от разни системи – не че сте най-лошите, но не сте били много напредничави там.”* Не звучи твърде хвалебствено като за “венеца на творението”, нали? Затова пък можем да го приемем за напълно достоверно. Впрочем – не малко от нашите дела го доказват, и то съвсем убедително.

След като е хвърлил достатъчно светлина върху произхода на човека, Учителят на ББ у нас спира вниманието си на съществени подробности, разкриващи в дълбочина и неговата същност. По-конкретно – той проследява взаимодействието между човешката личност и Живата Разумна Природа като съотношение между частта и Цялото: *“Природата не е създала човека за играчка. Природата прави с човека един от великите опити в света. В Битието човешката раса съществува, тя заема същото място, каквото белите дробове и сърцето в тялото. Какво нещо е човекът в Космоса? В Битието човекът сега е дробовете и сърцето. Такова е отношението. Следователно цялата природа иска човек да мисли правилно, да чувства правилно и да действа правилно.”* На друго място в Словото си великият духовен Учител детайлизира смисъла от присъствието на човека върху материална планета като Земята: *“Земята е опитно училище, в което се дават трудни задачи. Каква по-трудна задача можете да намерите от тази, да изпратят един грешник на Земята и да го заставят да живее добре? Той трябва да намери при какви условия да се постави, как да измени живота си външно и вътрешно, да не греши. Ако този грешник не е надарен с*

някаква дарба, ще се намери в чудо. Най-последно, като види, че не е решил задачата си, ще си каже: “Само смъртта може да ме изправи.” Смъртта обаче е случайно явление в живота. Да живее човек, това е в реда на нещата, това е Божествено.”

Първостепенно по важност езотерично правило е, когато преценяваме дадено действие на един човек, да не подлагаме на оценка личността като цяло, а само стойността и естеството на постъпката му. В противен случай рискуваме да отъждествим външното (действието) с вътрешното (характера на човека, неговата дълбока същност). Дори и извършеното от него да е симптоматично за цялостната му природа, то все още далеч не изчерпва характеристиките на човешкото същество. Та нали човекът е микрокосмос, затаил в своя висш “Аз” могъщия потенциал на целия Космос?! В това направление си заслужава да предложим някои ценни размисли на Учителя П. Дънов: “Външните проявления, това не е човекът. Някой се разгневил – това не е човекът. Някой се проявил зло – това не е човекът. Друг постъпил добре – и това не е човекът. Това са само професорски дрехи, но истинският професор не е в тях.” В учението на ББ, чиято интерпретация предлагаме тук, Учителят П. Дънов обяснява защо човекът е наречен “венец на творението”: 1) понеже е сътворен последен (в шестия “ден” – т. е. творчески период или цикъл – на Бога, непосредствено преди Неговата “почивка” в седмия “ден”; ср. Бит. 1 гл.); 2) понеже според Божия план има за задача да увенчае творението. И така, човекът е сътворен последен – каквото и да означава това. В същото време той е в процес на непрестанно развитие и усъвършенстване. Сиреч – сътворяването му като последен във фалангата на творенията не му е придало завършен вид. Как да се ориентираме в тази хронология и при отчитането на всички условности при използването на понятия, разполагащи обективните реалности във Вселената сред времето и пространството? Учителят П. Дънов отново се опитва да ни помогне: “Сегашният мислещ човек е създаден по особени закони. Той е едно средно звено. А човекът е крайното създание в природата. Зад човека нищо не съществува вече. Ако попитате “що е човек”? – Човек е това, зад което нищо

не съществува. Той е пределът на дейността на природата. Ако вие питате за човешкия живот какво има – нищо няма. И ако разбираш умирането в смисъл, че търсиш за човека нещо, нищо няма да намериш. Обаче, ако потърсиш във формата на човека, в духа на човека, в ума на човека, в сърцето на човека, в душата на човека – богат смисъл има тогава. Извън човешкия дух, извън човешката душа, извън човешкия живот няма нищо.” Стараейки се да проникне в тайната на своето битие, в смисъла на своето съществуване, човек неизменно отправя поглед освен навътре в себе си – в дълбините на своята природа, и навън, включително нагоре – към осияното от слънчевата светлина или обсипано от меката звездна синева небе. Там, отвъд пределите на неизвестното, неизбродимото, зовящото за вечен полет извечно пространство – селенията на безсмъртния Дух, – той търси в горестен устрем отговорите на всички изгарящи като жива жарава въпроси за величественото “Какво?”, “Как?” и “Защо?”. Търси, откакто свят светува. И понякога открива отговори – бисери от блестящата броеница на космическата Божествена Премъдрост. Ето един от тях: “Човек е свързан с разумния (невидимия – бел. К. З.) свят, със същества от висока култура – светии, ангели, архангели, херувими и други, които държат сметка за всяка негова постъпка, дума, мисъл, чувство” (Учителят П. Дънов).

Това, което отличава човека от всички останали, познати нам живи организми, **е неговата мисъл**. Каква е дълбоката окултна причина за тази разлика – вододел сред царствата на Живата Разумна Природа? Ето мнението на Учителя на ББ в България: “Човек мисли, защото е индивид, а не вид. Минералите, растенията, животните са видове, те си приличат. При човека един с друг не си приличат. Баща и син не си приличат. Всеки човек е нещо особено, специфично. Човеците са много разнообразни. При ангелите има едно външно еднообразие, а вътрешно неимоверно разнообразие.” Казано с други думи: **човекът е първото** в йерархията на живите същества, което притежава индивидуален дух, частица обособена Божествена искра, монада. Според езотеричното познание **представителите на по-нисшите царства** – животни, растения и минерали, **не са индиви-**

дуалности, като видове те биват направлявани от колективен разум – **групова душа**. *“Човек се ръководи от свой личен вътрешен дух, докато животните са ръководени от техен групов дух, който работи върху тях отвън”* (Учителят П. Дънов). Такъв е първоначалният замисъл на Твореца, в чието съдържание и проявления сме се устремили да прозрем извечния Смисъл на съществуващото.

2. Етика. Културата на Любовта

Етичката система на Учителя П. Дънов се изгражда върху основополагащото становище, че **човекът е най-голямата ценност на единния живот**. Неговият морален свят притежава редица добродетели: правда, скромност, истинност, чистота, любов, братство, трудолюбие. Човекът сам е господар на съдбата си, сам е ковач на своето щастие или нещастие. Той е подвластен на закона за прераждането и така от един живот към друг върви по пътя на духовното усъвършенстване. В началото на ХХ век бележитият руски писател–реалист Максим Горки възкликна: *“Човек – това звучи гордо!”* В тази наглед простичка фраза учението на ББ влага определен смисъл, изразен по следния начин от Учителя П. Дънов: *“За да се удостои човек с това име, той трябва да съдържа в себе си четири неща: той трябва да бъде **богат**, той трябва да бъде **силен**, той трябва да бъде **умен**, той трябва да бъде **добър**. **Богат** човек е само оня, който има богата душа, богато сърце и силна воля. Само човек, който служи на Бога, е в пълния смисъл на думата богат. **Силен** е само човекът на Любовта, човекът на Истината. Силният стои над всички условия. Аз не наричам силен човек оня, който убива другите. Силен човек е оня, който може да обръща своите неприятели в приятели. Ето защо той не се защитава. Той не воюва за своите права. Само слабият воюва за своите права. И когато силният човек, човекът-герой бъде прикован на позорния стълб заради Истината, той с великодушие понася и позор, и хули, и злорадства, и обвинения.”* За да бъде в състояние да носи с чест своето призвание, човек е длъжен преди всичко да се освободи от

въздействието на своята низша природа. Това изискване на Божия Промисъл към неговия път в живота се превръща в задължително условие за ученика на духовната Школа. И в тази насока Учителят на ББ в България предлага ценни наставления: *“Вие най-първо трябва да се освободите от своите животински желания. Трябва да правите разлика кое е човешко състояние и кое животинско, кое е човешко желание и кое животинско. Вземете ревността. Тя е едно животинско състояние. После гневът, подозрението, злобата, съмнението – всичко това са все животински състояния. Също гордостта, тщеславието и пр. А пък човек е същество на всички добродетели. Някой казва, че е религиозен, а десет пъти се гневи на ден. Той е в животинско състояние.”* От особено значение в този дълъг и съвсем нелек процес на пречистване е взаимопомощта между хората, съзнателното извършване на добри дела. Нерядко този положителен обмен между тях крие своите корени в миналото, в предишни въплъщения: *“Някой човек ви прави добро. В миналото вие сте му правили добро. Ти като живееш добре, в бъдеще ще ти помагат. За Господа като живееш, това, което Му поднасяш, Той ще ти го върне”* (Учителят П. Дънов).

В съответствие с учението на ББ човешкият живот, колективен и индивидуален, е в неразделно единство с живота на цялото Битие. Той се насочва и управлява от великата Божествена разумност и Любов. Последните се изразяват както в самото естество на човека, така и в истината, че за всекиго от нас са открити възможностите за неограничено развитие и духовно израстване, за постигането на истинско щастие. Смисълът на човешкия живот на земята през множеството превъплъщения е реализирането на една все по-висока степен на разумност, достигането на все по-пълно съвършенство, развитието на висшите способности и скритите в човека заложби за по-извисен живот и освобождаването от ограниченията на нисшите форми на съществуване. Залог за осъществяването на тази програма-максимум за земното битие на хомо сапиенс е вложеният у него Божествен потенциал, измеренията на духовната му същност – проекция на Божието върховно естество. Разгръщането на

този негов безсмъртен компонент на личността и сблъсъкът с изпитанията на материалната действителност каляват характера на човека и избистрят до степен на блясък цветовете на аурата му. *“Най-ценното у човека – това е неговият характер. Човек непременно трябва да мине през огъня на изпитанията и само когато мине през този огън и устои на всичко, само тогава ще придобие характер ценен, устойчив, непоколебим. Само тогава ще има вечен дом, в който може да живее. Под характер, в дълбок смисъл на думата, се подразбира всичко разумно, което човешкият дух е написал, което дълбоко е внедрил в човешката душа. Характерът е едно съчетание на добродетели”* (Учителят П. Дънов). Очевидно – според това мнение на българския духовен Учител – добродетелите (култивирани, укрепнали, проявяващи се във всички области на живота) са червената нишка и основният отличителен белег на човешкия характер. С тях именно той свързва петия водещ, Божествен принцип на Новото учение. Разбира се, изтъквайки тази тяхна решителна роля в изграждането на характера и облика на пробудената душа, той има пред вид преди всичко ученика по духовния Път: *“Едно помнете: онази естествена сила в човека, която може да го направи мощен, е силата на неговите добродетели. Добродетелите – това са един велик капитал, около който започват да циркулират великите сили на Живата Природа. Ето защо под думата “човек” се разбира **сбор от всички добродетели.**”* Допълвайки своите разсъждения по темата, Учителят П. Дънов заявява: *“... Когато се говори за човека като образ и подобие Божие, подразбира се човекът в неговата първична проява, така нареченият Космичен Човек.”* Тази изходна теза дава възможност за редица интересни и ценни тълкувания. В пряка връзка с нея са и размислите на Учителя на ББ у нас относно взаимоотношеността между Учителя от земната Йерархия **Иисус** (според теософската класификация), предоставил доброволно за период от три години тялото си на върховното Космическо Същество **Христос**, за да може То да изпълни Своята мисия (според антропософското разбиране на д-р Р. Щайнер, което е в съзвучие с езотеричното).

За отбелязване е спецификата, която Учителят П. Дънов придава на това решаващо за еволюцията на земното човечество взаимодействие: *“Исус” – това е едната опорна точка на човека. “Христос” – сиреч човекът, който е победил и възтържествувал над смъртта, който е възкръснал, който служи на Бога и е готов да положи душата си за другите – това е другата опорна точка на човека. Човекът, като “Исус”, научава дълбокия смисъл на страданията – оня Божествен процес, чрез който той изработва своя характер.”*

Историята на човека е започнала със сътворяването му от Бога, но невинаги се е развивала при тези условия, невинаги човек е бил в земния си образ. Учителят П. Дънов подчертава, че развитието на човешката история е концентрирано в еволюцията на неговото съзнание. Механизмът на тази еволюция се състои в прераждането на душата. (На този проблем ще бъде посветена отделна тема от настоящия лекционен курс.) Съзнанието на човека, от тази гледна точка, е преминало през следните стадии: *“първобитно колективно съзнание”* (Лемурийска – III коренна раса), начало на личното съзнание (Атлантска – IV коренна раса), *“индивидуално съзнание”* (Бяла или Арийска – V коренна раса, в която живеем днес и на която сме представители ние, съвременните хора от биологическата бяла раса). Следващите етапи от еволюцията на съзнанието, които човечеството следва да преодолее, са: колективно, Космическо и Божествено съзнание.

Най-важният момент във философията на развитието на Учителя П. Дънов е убеждението, че сега цялата планета и човечеството навлизат в нова епоха. (Въпросът ще бъде разгледан по-подробно в по-нататъшното изложение, в рамките на следваща лекционна тема. Тук ще бъдат изложени някои от водещите ракурси на тематиката за Новата култура – култура на Любовта.) Тя е свързана с вълна, изпратена от *“Великия Разумен център на Вселената”*. В новата епоха *“Земята ще излезе от 13-та сфера на страданието”* и ще навлезе в ерата на Водолея (от астрологическо гледище една подобна ера трае 2160 години). Сред хората ще дойде, по-точно – ще се

утвърди, *“шестата раса, която ще бъде преход между ангели и човеци; в нея всички ще бъдат ясновидци”*. Новата култура на VI раса е културата на Любовта, тя е *“онзи нов живот, дето ще цари пълна свобода и дето любовта ще бъде общ закон за всички”*. Съвсем не е случайно, че именно Любовта – Божествената, а не човешката Любов – ще бъде главната отличителна черта на този период от развитието на земното човечество. Именно Любовта е онази характеристика на Бога-Творец, която може да бъде отъждествена изцяло с Неговата същност и която Той е заложил и в ядрото, в изконните дълбини на сътвореното от него разумно същество, наречено *“човек”*: *“Едно помнете: първото качество на истинския човек е любовта. Любовта е Божественото в човека. Без любов човек се превръща в животно. Без любов той е изложен само на грехове и престъпления. Който не е възлюбил Бога, той още не е истински човек. Той няма още “образ и подобие Божие”* (Учителят П. Дънов). В нашия, общо взето, грешен и изменчив свят *“ще настъпи царството на правдата, човекът ще овладее стихииите на физическия свят; ще бъде свободен, разумен, ще се управлява не от страсти, а от знание”*. Основният принцип на новата култура ще бъде *“живот за Цялото”* (курсивът мой – К. З.) – *“идеята, че всеки трябва да живее за Цялото – это великата основа на новия живот, на новата култура”*. Новото човечество ще служи не на егоизма, а на алтруизма. В бъдещето то ще представлява от социална гледна точка *“една огромна задруга, в която големите народи ще бъдат големите братя, а малките народи – малките братя”*. И именно от славяните се очаква да внесат сред хората *“чувството на съзнателно побратимяване”*. До този космически момент **земните хора са наблягали най-вече върху развитието и утвърждаването на менталния принцип – ума**. Това е била главната задача на V-та коренна раса. При славяните отличителната характеристика, която ги прави най-подходящи за провеждането на Божия план в настоящата епоха – **установяването на Новата култура на Любовта – е съчетанието между силно развит ум и пламенно, любящо сърце**. На този проблем Учителят П. Дънов посвещава зна-

чителен брой свои беседи и лекции, изяснява го и в лични разговори с последователи: **“Не е умът, който ще спаси света. Умът е само оръдие за обработване на човешкото сърце. Той е ралото, мотиката, с която можем да копаем. Ония, които не са сформирали своя ум, трябва да го сформират и оттам да слязат към сърцето. Бъдещата култура ще бъде култура на сърцето или култура на обичта. От сърцето започва новата култура! Всички желания в нас, които разрушават Божественото, трябва да ги отмахнем. Те не са наши, но са остатък от една много стара култура. Колкото по-скоро ги отмахнем, толкова по-скоро ще дойдем до онова вътрешно състояние, което носи подем и мир. Новото, което иде сега, ще заздравя всяка рана на душата, сърцето и тялото.”** Той добавя и извънредно любопитна информация относно радикални промени в земния релеф, които ще съпътстват утвърждаването на Новата култура: **“Сегашните континенти ще изчезнат. Ще се явят нови континенти. Всяка промяна, която става със Земята, става и вътре в нас. Ако успеем да създадем нови форми, ще влезем в новите условия.”**

Един от най-съществените елементи на културата на Любовта според учението на ББ ще бъде премахването на всички ограничения. Предпоставка за тази грандиозна по мащаби промяна ще бъде съзряването на общественото съзнание, преодоляването на предразсъдъци и погрешни убеждения, които хилядолетия наред са спъвали хода на човешката еволюция. **Новата култура**, от позициите на тези разсъждения, **представява преди всичко нов морал, нов начин на мислене и поведение**. Не бихме могли да очакваме, че всички земни хора са достигнали едновременно до аналогично равнище на своето духовно израстване. Както винаги, има напреднали и изоставащи. За всички тези процеси на глобални изменения в човешката характерология и на съответствие (или несъответствие) спрямо реформаторската дейност на Духа на Времето Учителят П. Дънов изтъква: **“Ние воюваме, за да съборим на Земята затворите и бесилките. Това, което светът събаря, ние градим, а това, което те градят, ние го събаряме. По това се отличава новото**

учение от старото. Новото учение събаря всички затвори и окови. **Ние сме в ледове, които трябва да се разтопят. Без Любов не може да има единство, не може да има братство и равенство.** Трябва да внесем Любовта и тогава ще говорим за братство и равенство. В Божествената школа са новите принципи на бъдещото общество. Красив е животът и колкото влизате по-навътре, толкова той става по-красив, по-уреден и по-приятен. Сега сме в епохата на пробуждането. Едни ще се пробудят по-рано, други – по-късно. Новата фаза – това е фазата на Любовта. Мъдростта ще бъде в помощ на Любовта. По-рано е било обратното.” Едва в разцвета на Новата култура хората ще заживеят в отношения на пълна хармония помежду си. Тогава именно ще бъде осъществена старата мечта на великите духовни учения за пълноценна братска общност между хората, комуната на равноправието, полезния труд за Общото благо и максимално справедливото разпределение на благата. Началото бе положено в будизма с неговата сангха. Нейните мащаби останаха твърде ограничени, най-вече сред монашествашките. Иде редът на всеобщата човешка планетарна комуна!

За да бъде постигнато подобно равнище на хармонично между-човешко общение, всеки един от нас следва да извърви своя собствен път. Както е известно, всяка значима промяна в света, в който живеем, започва от личността, от съзнателното самоизграждане на индивида. Едва след като сме събрали нещо в себе си – в сърцето и душата, – едва тогава можем да предлагаме от своето духовно съкровище и на другите. Безрезервно и безкористно, разбира се. Иначе остават само думите. Планини или лавини от думи без покритие, без да си го преживял, да си го изстрадал и това, за което говориш, да е станало част от самия теб. И в това отношение най-бързият, най-сигурният и най-ефективният метод е този на Любовта. Тя проправя с безпогрешен усет пътища навсякъде, във всичко и между всички. В този дух е и препоръката на Учителя П. Дънов: **“Връзките между вас да бъдат Божествени. Господ образува сега една Божествена организация, която почива на закона на Любовта. Дойде ли Любовта, тя ще ни организира! Никаква връзка не може да**

съществува между хората, докато не се проникнат от желание-то взаимно да си помагат. Сега на стари и млади препоръчвам Любов, която никога не престава. Тя изтича от един непрестанен извор, на който ще отворим място в сърцето си. Спасението е там. Не се старайте да обяснявате Любовта. Но всяка ваша постъпка да бъде заквасена с Любов.” И на друго място в Словото му: “Между всички хора трябва да има разумни отношения. А това са отношенията на онези Божествени връзки, с които душата е одарена. **Всяко нещо, което се прави без Любов, е престъпление** (курсивът мой – К. З.). Трябва да се съединим помежду си! Това съединение ще донесе благата, които чакаме. Любовта изгрява в света. Досега почти никой никого не е обичал. Това, което наричат хората любов, е залъгалка. Едно от качествата на Любовта е постоянството, неизменността. Който истински обича, той никога не се мени. Щом хората са изменили любовта си към вас, трябва да знаете, че те никога не са ви обичали. В живота на съвременните хора Любовта се явява само за миг и веднага след това изчезва. Вследствие на това те страдат. Това не е изгубване на Любовта, но няма условия тя да се прояви.”

Въплътената в ежедневиия живот – и в малките, и в големите неща – Любов изпълва човешкото същество с усещането за пълнота, с великата радост на Божественото самоотдаване. Тази радост няма равна на себе си. Тя е последната стъпка към блаженството – онова състояние на неизменна и постоянна връзка с вечния Източник на живота, което прави преживяващия го недосегаем за никое от изкушенията и бурите на материалното битие. В същност то е елемент от космическото съзнание поради дълбините на своята всеобхватност и позитивен заряд. От спорадично, твърде рядко срещано явление състоянието на вътрешна радост и пълнота ще се превърне в повсеместна характеристика след триумфа на Новата култура в планетарен мащаб. За това време на сбъднати хилядолетни човешки мечти Учителят П. Дънов казва: “Новата култура е култура на радостта! Всички ще бъдете носители на културата на радостта. Едвам сега хората почват да разбират, че светът ще се оправи

само чрез Любовта. Нещастieto на хората е, че те не разбират и не познават Любовта. Тя не иска нито господари, нито слуги. Светът страда от господари и слуги. Какъв е смисълът на Любовта? Да научи човека правилно да живее. Изисква се време, докато стане преврат в умовете на хората, за да разберат великите Божии замисли. Пътят, по който вървите, е добър, но трябва да направите още една стъпка. Любовта ще дойде от всякъде. Ще дойде от животните, от дърветата, от камъните, от светлината, от въздуха, от водата. Няма да остане място, отдето да не дойде и да не проговори на хората.”

С настъпването на културата на Любовта е свързана и тезата на Учителя П. Дънов за идването на Христос на земята: “... И наистина, заради това дойде Христос – да ни даде живот. Той проповядва и осъществи любовта към ближния...” Човечеството не е приложило Неговото учение и затова не е влязло “в реалността на живота, където няма смърт и нещата са непрекъснати”. Преди да настъпи това царство на мир и хармония, човекът трябва да стане господар на материалното, което е индивидуално, преходно и нетрайно и ограничава човешкия дух в стремежа му към безсмъртие. Затова “Христос дойде на земята, за да постави хората в прилива на живота, който наричаме възкресение”. Така Синът Божий дава израз и изпълва с неповторимо съдържание величествената жертва, която Бог прави за хората – Своите деца. Само Той – Творецът на Вселената и на всички живи същества – е в състояние да предложи висшия пример на жертвоготовност в лицето на Богочовека Иисус Христос. За да се съединят, обаче, хората с плодовете на това космическо жертвоприношение, те следва да преодолеят веднъж завинаги низшата природа у себе си. Такава е насоката и на разсъжденията на Учителя на ББ: “Човек на човека никога не може да даде това, което иска. Той може да стане проводник на водата, но не може да я създаде, не може да я произведе. Защото **Бог е, Който дава**. Когато даваш, Бог е, Който дава чрез теб. Докато момата вижда Бога в момъка, тя е на прав път. Като почне да мисли, че той за нея е всичко, тя е на погрешен път. Идете, пог-

ледните гробищата. Какво показват те? Каква утеха е това? Ще погребват в гробища, докато човек живее животински живот. Истинското човешко в човека е в борба с плътта. Животинското трябва да се подчини на човешкото, на Духа, който има Божественото начало на безсмъртието. Под плътта се разбира не тялото, но животинското естество у човека.” Истината за това, че Божията глъбинна Същност е Любовта, е скрита за човека с низше съзнание. Само ако следва Божия закон, той може да просветли съзнанието си и да открие пътя към Истината. “Христовото чисто учение, учението за доброто и любовта е вратата на пътя” – казва Учителят на ББ. Да си припомним и думите на Спасителя Иисус Христос за самия Себе Си: “Аз съм Пътят и Истината, и Животът” (Йоан 14:6). Учителят П. Дънов, независимо от окултния дух на своята доктрина, не се отделя от евангелските истини и макар да влиза в противоречие с църковните канони, се придържа към идеалите на християнската общност. От позициите на неговите виждания това е общност на духовно равнище – между човешките души и сърца, обединени от търсенето на царството на Космическия Христос. Поантата на това търсене е съсредоточена в убеждението, че духовното извисяване е ключът към разгадаването на природата, съчетано с прилагането на придобитото по Пътя към Бога познание.

Учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов – при разглеждането на проблема за Новата култура – разкрива още една твърде важна за човека истина. А тя гласи, че посредством Божествения живот, Божественото творчество, Божествената разумност се проявява една върховна Любов: “Бог е любов” (I Йоан 4:8,16). Висшата Божествена Любов е създала света, тя го съхранява и поддържа, издига го към красота, хармония и съвършенство. **Бог твори и създава, за да изяви Своята Любов.** Тази именно Любов се проявява чрез всички същества, и то толкова по-пълно и съвършено, колкото по-напреднали са те в своето духовно развитие. Тя съзижда и твори чрез всички същества. Тя носи Божествения живот върху крилето си. Тя разпръсква навред светлина, радост, мир, хармония и красота.

Затова имаме правото да я назовем **висша космична творческа сила** наред с Божията мисъл.

Етическото учение на Учителя П. Дънов почива върху схващането, че Бог – поради Своята изконна същност – е в състояние на Любов към човека, което е неизменно. Той е Благост. Това означава, че *“всички живеем в Бога”* – това е иманентна даденост. Нужно е, като първенстваща по степен на значимост програма в живота ни, да постигнем обратната зависимост, корелацията – **“Бог да живее в нас”**. Това значи човек да встъпи във вечния живот на хармония и единство. Такава е и, както вече бе изтъкнато, **най-съществената задача на човешкото същество – да предостави условия на Бога да живее в него**, на “вечния живот” – възможност да се прояви в граничното. Създавайки света, Божеството изпраща човека в него, за да изпита характера си, да познае своя разум и сърце и в крайна сметка – своята същност; да научи и разбере пътищата, по които трябва да върви, за да достигне тази върховна цел – Бог да заживее в него. За постигането на тази цел всички жертви са достойни и навременни. И не е важно какво ще си мислят другите хора за вас. Важното е да изпълните Божията воля докрай! Затова: *“Ако си дошъл на Земята, за да те уважават хората, ти си на крив път. Ти не си дошъл на Земята да те обичат и уважават, но да изявиш Божията Любов. След това Бог ще покаже Своята Любов към тебе. И Христос е казал: “Както Отец Ми Ме възлюби, така и аз ви възлюбих.”* Значи вие първо ще изразите Божията Любов към другите, а после Бог ще изрази Любовта Си към вас. *Ако не можете да разберете Божията Любов, вие не можете да разберете и Любовта на хората”* (Учителят П. Дънов).

За да бъде напълно автентична космичната драма на Живота, тук, в нашия материален свят, съществуват **два противоположни принципа – добро и зло**. Доброто е израз на закона за единството, за Цялото и е плод на Любовта. Злото е израз на обратния закон – за частите, за крайното, обособеното. Човек е произлязъл от Доброто, а от човека е произлязло Злото. Тези два принципа – като същност и взаимодействие, като единство и борба на противоположности

(съгласно I закон на диалектиката, формулиран от Г. В. Ф. Хегел) – са проява на Великата Разумност в света. Те съответстват, макар и условно, на етапите в закона за цикличното развитие – инволюция и еволюция. Но творчески по съдържание е принципът на Доброто, тъй като то е породено от съзидателната отнологическа сила – Любовта. Вървейки по пътя на Доброто, човек достига до *“живот, светлина и свобода”*, плодове на всемирното триединство на Бога – Любов, Мъдрост и Истина. *“Любовта носи изобилния и пълен живот, Мъдростта носи знание и светлина, Истината носи свобода!”* – казва Учителят на ББ у нас. За да върви в пътя на Доброто, човек трябва да изпълнява **трите закона на Любовта – към Бога, към ближния и към себе си.**

Коментирайки проблема за доброто и злото, Учителят П. Дънов отбелязва: *“Зло и добро в живата природа са сили, с които тя еднакво оперира. Зад доброто и злото седи великата Разумност, която всичко използва. Човек не трябва да се бори със злото. Той трябва само да го избягва. Той не трябва да се бори със злото, а на злото да противопоставя добро* (курсивът мой – К. З.). *Оня човек, който най-много се бори със злото, най-много греши.”* И още: *“... Съществува колективно съзнание на доброто и колективно съзнание на злото. Те образуват два велики полюса на Битието.”* Като допълнение към изложеното Учителят на ББ в нашата страна предлага и една оригинална теза: *“Адът” е място, дето злото е и отвътре, и отвън; “небето” е място, дето доброто е и отвътре, и отвън.*” Според него когато Христос препоръчва на хората да си събират съкровище на небето, Той подразбира доброто. Съкровището – това е доброто, което човек е извършил на земята.

Главният метод в етическата система на Учителя П. Дънов по отношение на Любовта като нравствен принцип е **“служенето”** – понятие, което обобщава всички дейности на човека, насочени към неговото усъвършенстване или **“повдигане”**. Тази извънредно важна стъпка към съвършенството е задължително условие, защото Любовта се придобива, когато човек завърши духовното си

развитие. С други думи, **Любовта – това е едновременно условие, средство и цел на човешкия път към Бога!** Като условие Любовта се използва в смисъл на Божествената творческа същност; като средство – Любовта е нравственият закон, чието спазване води човешкото същество към Небесния Отец; като цел – Любовта е вечният живот на хармония и единство, в който човек ще влезе, когато Бог-Любов заживее в него.

Служенето означава да се изпълнява Божията воля (върху надгробната плоча на Учителя П. Дънов в софийския квартал “Изгрев” се чете един от най-популярните му девизи: **“В изпълнението волята на Бога е силата на човешката душа”**), в смисъл да бъде постигната хармония с великите закони, които управляват Живата Разумна Природа. Човек служи на себе си, на другите, на всички живи същества в света, като по такъв начин в същност служи на Бога. **Служенето не е задължение към Бога, а висша изява на свободната воля на човека.** В служенето на Бога са включени служенето на другите хора и на себе си. Негова основа, израз на доброволността, е убеждението, че трябва да служим на Всевишния, понеже вярваме, че *“всичко сме приели от Него”*. **Какво означава човек да служи на себе си? Това значи да работи върху себе си.** Той трябва да възпита сам качествата, необходими за неговия духовно-нравствен растеж: *“абсолютна вътрешна искреност, голяма морална сила и готовност за жертва, за надделяване низшето в себе си, абсолютно послушание към Висшето, което говори в него”*. Култивирането на тези качества поражда в съзнанието на личността дълбоко удовлетворение, ненакърним вътрешен мир. Те нямат нищо общо със самодоволството на онзи, който е нахранил обилно егото си и се въргала в локвата на собствената си сквернота, тъй както свиня в кочината си. Резултатът от последователните усилия на човека, от постоянната му работа над самия себе си е усещането за **пълнота и блаженство**, нямащи никакъв паралел в царството на материалните притежания и придобивки. За това именно усещане говори Учителят П. Дънов: *“Аз искам животът ви да бъде красив, най-първо да сте доволни от себе си. Има едно вътрешно,*

морално, Божествено доволство в човека и аз желая всички да имате не външни похвали, а това дълбоко, вътрешно доволство в себе си. Когато човек има това доволство, той е силен и мощен, не отпада духом. Това доволство аз наричам **“вътрешна връзка”**, която съществува между всички възвишени същества. Сега тази връзка не е скъсана, разслабена е, но аз желая тя да се уякчи.”

Има един специфичен път към развиване и освобождаване на душата – **пътят на страданието**. Това е **“първото нещо, което християнството препоръчва за пречистване на човека”**. Страданиято означава, че човек излиза от Злото и влиза в Доброто. Земята е горестно място на страданията, защото човек е дошъл на нея да се учи. В страданията, изпитанията и паденията си човек изпитва себе си и любовта си. Преодолявайки по най-достойния начин неизбежните мъки и болезнени преживявания на земното битие, личността развива и укрепва у себе си най-ценните добродетели – фаровете за нейния по-нататъшен път към съвършенството. За плодовете на тези, разтварящи райските двери и заслужаващи най-високи адмирации, усилия Учителят на ББ споделя: **“Човек трябва да бъде плътен, мощен, красив, интелигентен, разумен. Плътен на физическото поле, мощен в духовния свят, красив, интелигентен и разумен в Божествения свят.”**

За етиката на новия човек – онзи, който живее в условията на културата на Любовта и я възпроизвежда с мислите, чувствата и делата си – Учителят П. Дънов добавя още: **“Истинският човек не се бори отвън да възстанови честта си. Той знае, че според великия морал в света честта отвън не се възстановява. Никакъв съд, никакво общество, никаква религия не са в състояние да възстановяват честта на човека освен той самия.”** Мировият Учител на ХХ век извежда и още един критерий за правилно поведение: **“Разумният човек има едно особено душевно разположение – той не мисли зло никому. Той мисли добро на всички хора и никога не си отмъщава”** (курсивът мой – К. З.). Ето още едно солидно доказателство в полза на тезата, че моралното начало присъства и в закона на Любовта, който владее целокупния, многообразен и неп-

рестанно променящ се живот. Справедливостта, даденото и взетото, проявяваща се във всички събития на действителността, макар и невинаги уловима от човека, **космическата справедливост, лежи в сърцевината на Любовта:** *“Любовта почива на абсолютната справедливост на Духа. Любовта е закон, който носи всички блага за обеднелите същества”* (Учителят П. Дънов). Истинската справедливост в природата се намира у Бога и пътищата към нея остават скрити, но нейното проявление намира винаги реални форми на изказ. Тя обгръща човека в един неочакван миг и показва силата на Божия Промисъл.

Според Учителя П. Дънов в настоящия етап от своето духовно развитие човек е подвластен на следните **седем принципа** на мислене и поведение: **гордост, гняв, сладострастие, леност, скъперничество, завист, лакомия.** (Може би тук е мястото да припомним кои – според древната индийска езотерична мисъл – са **трите порока**, които личността следва да преодолее, преди да поеме изцяло по духовния Път: **похот, алчност и гняв.** Съвпадението с току-що изнесеното е пълно, нали?) Крайно необходимо за съвременния човек е да култивира **нови принципи в отношението му към ближния.** **Първият** от тях изисква да не се върши насилие, защото всяка човешка душа трябва да бъде обичана – това е **търпението.** **Вторият** изисква да бъдат подтиснати гневът и яростта – това е **кротостта.** И най-накрая – заглушаване на алчността и гордостта, което е истинското **смирение.** По този повод Учителят на ББ в България подчертава: *“Щом влезеш в Божествената школа, плач не се позволява. Там не се позволява скръб. Не се позволява да се гневииш. Вън ще се гневииш. Като влезеш в Школата, другояче ще мислиш; трябва да си чужд за гнева, съмнението, скръбта и пр.”* И нещо конкретно за смирението и реалната близост между разумните същества: *“Човек не трябва да се мисли за много учен, за да има към какво да се стреми. ... Физическата близост не е всякога близост. Близостта е във вътрешното разбиране”* (курсивът мой – К. З.). На друго място в своето Слово той предлага още по-задълбочена интерпретация на качеството, издигнато на пиедестал не само в езо-

теричното познание, но и в повечето от световните религии, особено в християнството – смирението: *“Кой изправя погрешките си? Смиреният. Едно от качества на жената хананейка беше смирението (ср. Йоан 4 гл. – бел. К. З.). Всеки човек трябва да придобие смирение. Без него нищо не се постига. И млади, и стари, всички трябва да се смиряват. Едни се смиряват доброволно, а други – насила. Умният предвижда злото и го избягва, а глупавият не може да го предвиди и се натъква на него. Умният се смирява доброволно, а глупавият – по неволя. Като го принудят да се смири, той казва: “Няма какво да се прави, трябва да се подчиня. Не може ли да се живее без смирение?” Не може. Поне един път в живота си трябва да се смириш. Смиреният търси причината за неуспехите и нещастията си в себе си, а не отвън (курсивът мой – К. З.). Така той усилва смирението си и става вътрешно силен и богат. Истински човек е онзи, който увеличава дарбите и способностите си. Той работи върху себе си съзнателно и не се заблуждава. Той не си въобразява, че вярата му е голяма. Той не си въобразява, че светостта му е голяма.”* Има една универсална рецепта за преодоляване на гореизброените човешки слабости и пороци – **винаги когато е възможно, да вършим добро**. По този път на мислене и поведение не само се избавяме от недъзите си, ала същевременно развиваме у себе си и новия човек. Затова Учителят П. Дънов препоръчва: *“В доброто не трябва да има отлагане. Щом намислиш да направиш едно добро, трябва да го направиш моментално, без отлагане. Отложиш ли, моментът е пропуснат.”* И в заключение той добавя нещо изключително съществено: *“Не забравяйте при това, че човек трябва да остане **неизвестен в доброто**, както се стреми да остане неизвестен в злото.”*

Животът, пред който всички се прекланят, от който никой не се отказва, освен при фатални ситуации, за Учителя на ББ в нашата страна има **четири основни проявления: красота и истина, свобода и творчество**. Ако човек придобие тези четири характеристики на личността, той ще бъде в състояние да чете в книгата на вечната природа, да бъде щастлив и неговият път във вечността, него-

вите превъплъщения ще го освободят от веригите на кармичните разплащания. Животът в този му вид е единен, пълноценен, всепобеждаващ, независещ от случайността, от волята на отделната личност. Човекът не може да се бори с живота. Той не го управлява, както не е способен да управлява и природата, която представя живота в неговата цялост. Преди да поеме по пътя на окултното ученичество човекът е малък и безпомощен, но той може да стане силен и съзидателен, ако притежава и проявява едно качество – Любовта. Само чрез нея животът изявява истинската си същност. Това е Любовта, предназначена като светлината за всичко в света, разкриваща действителната и вечната стойност на живота. А животът е висшето благо. По пътищата на историята, в събитията на индивидуалната човешка съдба, в най-скритите гънки на природата животът се проявява като Любов, милосърдие, справедливост. Така онтологическата проблематика в теоретичната концепция на Учителя П. Дънов придобива специфична етическа оцветеност. Понеже Любовта е позната от всяко същество и тя е тази, която движи живота, която придава смисъл на съществуването, която утвърждава равновесието на духа и открива силата на творчеството.

Основен закон на нравствения живот е **законът за дълга**. Неговата същност е, че човек не се ръководи от грижата за себе си или от егоизма, а от чувството за дълг към общността, към Цялото. Прямо Бога човек може да се издигне до положението на Син Божий, когато постигне своя идеал: *“Сърце чисто като кристал, ум светъл като слънцето, душа обширна като Вселената, дух мощен като Бога и едно с Бога!”* (фундаментални качества, които следва да притежава ученикът по духовния Път). Учителят П. Дънов предлага и един сигурен метод за изпълнение на дълга към ближния, който задължително преминава през неговото (на ближния) безрезервно приемане и прерастването му в искрена любов. В същност това е правило с универсални измерения, насочено към далечната, ала постижима цел – изграждането на хармонична човешка общност върху планетата Земя: *“Всеки човек има поне една Божествена черта. Като намериш тая черта, той ще ти стане приятел. Ако*

не можеш да я намериш, той никога няма да ти стане приятел. Ако и той не намери тая черта в тебе, не може да ти бъде приятел.” Създаването на подобна хармония в човешките взаимоотношения е немислимо без утвърждаването в тях на Божественото право, което изисква силният и можещият да помага на слабия и неможещия. Осъществяването на това предварително условие за победата на Новата култура бива обусловено в най-висока степен от цялостна трансформация както на индивидуалния, така и на общочовешкия мироглед. В този ред на мисли Учителят на ББ ни съветва: *“В животинския свят правото е на силния. В човешкия свят правото е на слабия. Който иска правото на слабия, той се смирява и човек става. Който иска всички същества да бъдат добри, той е вече между ангелите. Човек не може да разбере напълно целокупния живот, ако не постави паралелно тези три положения в живота. Те рязко се различават едно от друго, но има известна връзка между тях.”*

Основните принципи и постановки в етическата система, формулирана от Учителя П. Дънов, разкриват силна вяра в човека и неговия физически, нравствен и духовен потенциал, определят на личността решаваща роля в промяната на условията на собствения й живот. За това, обаче, най-важната предпоставка е целенасочена, последователна и упорита работа над самия себе си: *“Като работи върху себе си, човек може да възпита своите слабости и страсти и да ги облагороди. Мъчно се възпитава и облагородява животното в човека. За това се иска съзнание и искреност в работата. Животните представляват стадии на развитие, през които човек е минал и още минава”* (Учителят П. Дънов). Бъдещето на човека лежи в самоусъвършенстването на отделната индивидуалност, вследствие от което ще настъпи нова ера във взаимоотношенията между хората – братство, разбирателство, алтруизъм. Като определяща ценност на морала бива разглеждано **себеотрицанието**, разбираемо като жертва на личния интерес, породен от егоизма, в името на Общото благо. А истинско, неподправено себеотрицание можем да срещнем само у човека, прекрачващ прага на светостта.

Когато веднъж запитали Учителя П. Дънов кой човек е свят, той отговорил: *“Светият е онзи, който и като има пари, и като няма, пак е радостен; и като го обидят, и като го хвалят, еднакво е разположен. Светията от нищо не се смущава: и като има, и като няма, и като му се даде, и като му се вземе, не губи своя мир.”*

3. Здравословен начин на живот

“Здравето е качество на човешката душа, на човешкия дух.”

“Три неща изисква Духът Божий: първото е да се храним добре; второ – да живеем добре, и трето – да мислим добре. ... Който не мисли правилно, не диша правилно, който не чувства правилно, не се храни правилно, който не постъпва правилно, не може да бъде здрав.”

“Всяка болест е последствие на извършени погрешки в миналото или настоящето. Болестите на нашата епоха, вместо да намаляват, се увеличават. Докога ще продължи това? Докато хората дойдат до съзнанието да търсят причините на заболяванията в себе си и като ги намерят, да ги отстранят.”

“Ако човек живее разумно, той ще бъде здрав независимо от това, дали е богат или беден.”

(Учителят П. Дънов)

Учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов отдава извънредно голямо внимание на проблемите, свързани с физическото и душевно здраве на човека. Като правило акцентът бива поставян върху **профилактиката**. Основният принцип при разглеждането на областта на здравето е съсредоточен в схващането, че разрешаването на всички здравни въпроси се обуславя от съобразяването с природните закони. Главните предпоставки за добро физическо състояние според Учителя на ББ в България са: чистата храна, чистата вода, слънчевата светлина и топлина, чистите мисли и благородните постъпки. В същност изброеното представлява и съдържанието на природосъобразния, здравословен начин на живот.

В своето Слово Учителят П. Дънов препоръчва на много места смените в заниманията на човека – редуване на умствен с физически труд, почивка, духовни практики, музика, изкуство, контакти с природата, ходене бос (когато е възможно), повече движение, екскурзии сред природата и най-вече в планините, ходене пеша (във всички възможни случаи) и специални физически упражнения. Всички отбелязани тук фактори на здравословния начин на живот са разглеждани подробно в беседите и лекциите на Учителя П. Дънов, подкрепени са и с многобройни примери, съвети и практически указания.

Като специфични фактори за подобряване на телесното и психическото здраве той препоръчва и пеенето, свиренето на музикални инструменти, слушането на музика (с високо вибрационно съдържание – духовна или класическа), както и поддържането на добро настроение. **“Правете всичко с разположение!”** – казва Учителят П. Дънов в частен разговор с един от своите приближени ученици. Тази кратка фраза обаче притежава заряда на универсалност, включително и относно темата, която разглеждаме тук.

Начална база за успешното решаване на проблемите на здравето е преди всичко становището на Учителя на ББ у нас за естеството на човека. Според него човешкото същество представлява единство от тяло и душа. Цялостният човек е съставен от груба, фина и свръхфина субстанция. Тези три компоненти от своя страна се намират в сложни взаимоотношения помежду си, при които доминираща е най-фината съставна част, като останалите са в подчинено положение спрямо нея. И човешкото тяло, и всички организми в природата са резултат от творческата дейност на интелегентни сили и същества в необятната и мистична лаборатория на Космоса. Ето защо стъпалата на човешкото съзнание към опознаване на Истината наричаме възход към духовното, а стъпалата към по-ограничената и подчинена система назоваваме слизане към гъстата субстанция, чието опознаване – особено в медицината – е от огромно значение, тъй като телата на всички живи същества (включително човека) са изградени от интелегентността и чудодейните направляващи фактори в разумната и жива лаборатория на Разумната Природа.

Според Учителя П. Дънов човечеството преди всичко следва да се освободи от механическото разбиране за човешкия организъм и за Природата въобще. И това е така, понеже човек не е само физическо тяло. В съгласие с редица авторитетни езотерични концепции Учителят на ББ в нашата страна приема, че човек притежава освен материално още и астрално (чувствено, емоционално), ментално (умствено) и каузално (причинно) тяло. Всяко от тези фини тела изпълнява специални функции и притежава свои специфични енергии. Това разбиране за човешката личност, състояща се главно от четирите разгледани по-горе основни тела, взаимно проникващи се и влияещи си едно на друго, има решаващо значение в учението на ББ за дефиниране и диагностициране на здравето, както и за възникването и отстраняването на болестите. От особено значение е фактът, че Учителят П. Дънов не противопоставя духовното на материалното естество у човека. Той достига до заключението, че истински здравият човек е здрав едновременно и във физическо, и в умствено, и в сърдечно (емоционално) отношение. Или, казано по друг начин – **здрав е само онзи, чиито ум, чувства и воля са в пълна хармония.**

Както вече бе отбелязано по-горе, в частта от Словото на Учителя П. Дънов, посветена на здравната проблематика, изключително внимание бива отделено на профилактиката. Методите за природосъобразен, здравословен начин на живот в това учение притежават подчертано профилактична насоченост. **Хигиената** – както външна, така и вътрешна – е издигната в култ. Главни лечебни средства са основните природни фактори: слънчевата светлина, въздухът, водата и храната. Представени са и редица оригинални методи за лечение; дадени са и многобройни полезни съвети за личната и обществена хигиена. Учителят П. Дънов, който е бил отлично запознат със съвременната нему медицина (завършил е успешно едногодишен медицински курс в края на следването си в САЩ), е имал положително отношение към множество от лечебните средства на своето време, особено към хирургията. Но той във всички възможни случаи е наблягал на **природолечението**. Изходно начало на

тази теза е схващането, че лечебният процес не е концентриран толкова във външното физико-химическо въздействие на определен медикамент, а преди всичко във възможностите да се стимулира организъмът или организмът към активна, с повишена интензивност дейност, от което да последва естествено възстановяване. Учителят на ББ в България предлага на своите последователи огромно по обем богатство от природолечебни методи, към които спадат водолечението, слънцелечението, лечение с дихателни и гимнастически упражнения, включително създадената от него Паневритмия. Освен това той е особено оригинален източник и на психотерапевтични методи. Като изхожда от концепцията, че големият брой смущения в тази област имат своето начало в духовния живот на личността, той е дал изненадващо голям брой разработки на този вид лечение.

Учителят П. Дънов твърдо отстоява убеждението, че идеалът на бъдещото човечество ще бъде да изучава езика на Живата Разумна Природа и да живее съобразно нейните закони, понеже човекът е част от Природата и законите, които действат в нея, действат и в самия него. По този начин проблемите на здравето и болестта, на живота и смъртта биват поставени от Учителя на ББ у нас в пряка връзка и пълна зависимост от великите природни закони и спазването им от човека. В контакта с различните зони на Космоса се наблюдава определена градация, която ученикът по духовния Път следва да отчита като даденост и да се съобразява с нея. По този повод Учителят П. Дънов изтъква: *“Като живее, човек трябва да спазва закона на последователността и в трите свята. На физическия свят той трябва да знае как да се храни, как да диша, как да пие вода и как да възприема светлината. Той трябва да има за Света на чувствата добре организирано астрално тяло. За Умствения свят пък трябва да има добре организирано умствено тяло. Който е развил и трите си тела, той може да се нарече разумен човек. Колкото е важно физическото тяло на човека, толкова са важни астралното и умственото му тела.”* Хармоничното съдружие и съвместно функциониране на тези обособени същности (тела) на човешкото същество осигурява неговото телесно и психи-

ческо здраве: *“Здрав е онзи, на когото умът, сърцето и волята са в пълна хармония. Да бъдеш здрав, това значи да си в пълна хармония с Първата Причина на нещата, с ближния си и със себе си. ...Истински здравият човек е здрав във физическо, в умствено и в сърдечно отношение”* И още: *“Много често вие се заблуждавате от външността на хората. Казвате: колко е здрав този човек! Здравето се базира на хармонията в мислите, чувствата и силите в организма на човека. Не можем да бъдем здрави, ако няма хармония в ума, в чувствата, в действията”* (Учителят П. Дънов).

Отношението на човека към заобикалящата го реалност, както и начинът, по който той общува с нея, играят решаваща роля за неговото здраве. Качеството на това общуване обуславя и степента на духовна извисеност на индивида: *“За да бъде здрав, човек трябва да изправи отношенията си към целия органически свят. Обикновеният човек живее във физическия свят, талантливият живее в астралния свят, гениалният – в умствения, а светията – в причинния. Докато боледуваш, ти си в обикновеното съзнание. Щом започнеш да изправяш грешките си, ти влизаши в самосъзнанието и твоята сила се удвоява”* (Учителят П. Дънов). Интерес представлява и обвързаността между здравословното състояние на човека и неговата добродетелност. По този въпрос Учителят на ББ казва: *“Здравето се отнася до външната страна на живота, а доброто – до вътрешната, до органическата. Здравето е създадо външността на тялото, неговата форма, а доброто е създадо съдържанието на организма. Най-великият свят, най-чудното творение на Земята – това е човекът.”* За илюстриране мястото на здравословното състояние на човека в палитрата на всемирния Живот Учителят П. Дънов предлага още една градация: *“Съдържанието на човешкия организъм е Животът; съдържанието на Живота е здравето, а здравето се обуславя от хармоничното съчетание между елементите и силите, които действат в човешкия организъм.”* Той не оставя без внимание и връзката между здравето и етиката на отделния човек, съсредоточена като изява в неговия разумен живот: *“Здрав човек е само онзи, който оценява богатата, които му са дадени, и*

разумно ги използва. ...**Здравето на който и да е човек зависи от неговия разумен живот**” (курсивът мой – К. З.).

Особено важен фактор за здравето на човека е начинът, по който той усвоява и употребява силите и енергиите, които получава непрекъснато от Космоса: *“Здравият човек се отличава по това, че е организиран силите на своето тяло. Ако мисълта на човека не е организирана, и тялото му не е организирано”* (Учителят П. Дънов). Не на последно място – здравето ни зависи и от това, как общуваме с околните, нашите ближни: *“Здравето е резултат на правилна обмяна на енергиите в организма на човека, от една страна, както и на правилна обмяна между душите, от друга страна. Дойде ли някаква болест, тя е нарушение на закона за правилната обмяна”* (Учителят П. Дънов). На чисто органическо равнище от изключително значение е освобождаването на организма от всякакви процеси и огнища на разложение: *“Абсолютно здрав човек е онзи, в организма на когото няма никакви утайки. Здрав е онзи човек, в организма на когото не става абсолютно никакво разлагане, никакво гниене”* (Учителят П. Дънов). За погледа на ясновиждащия и за слуха на яснослушащия здравото тяло се отличава с хармонична вибрационна картина: *“Здрав човек наричаме този, у когото всеки орган има свой определен тон и свои определени вибрации. Щом всички органи у човека действат правилно, от тяхната дейност се произвеждат приятни и хармонични тонове. Ако дейността на човешките органи е правилна и създава музика, може да се приеме, че човек е напълно здрав. При това всеки музикален тон има и свой определен цвят”* (Учителят П. Дънов). Освен че вибрира хармонично в музикално отношение, здравото тяло, въобще здравият човек излъчва и собствен, неповторим аромат: *“Какви са признаците, по които се познава здравият човек? Когато човек е здрав по тяло, по сърце и по ум, от него излизат три ухания. Здравото тяло издава особено приятно ухание. Щом едно от трите ухания отсъства, човек е болен в известно отношение”* (Учителят П. Дънов). И що се отнася до здравето, свободната воля на личността играе решаваща роля – и във възходяща, и в низходяща посока. Каквото посеем

в своята телесна и духовна природа, това и ще пожънем (ср. Гал. 6:7): *“Какво представлява здравето? То е капитал, вложен в банката. Ако всеки ден изразходваш определения за това време капитал, без да внасяш нещо, ти ще фалираш. Ако всеки ден внасяш по нещо, капиталът ти ще се увеличи, т. е. здравето ти ще се укрепи. Като знаеш това, не се чуди защо след като си бил здрав, заболяваш. Мнозина изразходват капитала си, без да внасят нещо в банката, и незабелязано губят здравето си”* (Учителят П. Дънов).

И по отношение на здравето, както на практика и за всичко останало в нашия живот, всичко започва от вътрешното състояние на личността, т. е. от нейното духовно-нравствено развитие. Ако сравним здравословното състояние с вектор (насочена отсечка), то той би имал посока от духовната природа на човека към материалната му природа, от душата към тялото. Затова Учителят на ББ у нас е в правото си да изтъкне: *“Здравето е вътрешен процес* (курсивът мой – К. З.). *Ако организъмът не е здрав отвътре, каквито и благоприятни външни условия да има, той не може да ги използва. Какво е нужно, за да бъде здрав? Да определи отношението си първо към Бога, после към своята душа и най-после към ближния си. Ако тези отношения са правилни, човек ще бъде здрав.”* Високият морал, добротворството, позитивната настройка към живота и хората са решаващи фактори за физическото и психическото здраве на всекиго от нас: *“Доброто е външният смисъл на живота. Ти ако не си добър, не можеш да бъдеш здрав. ...Всеки може да бъде здрав. Кога? Когато дишаш правилно, когато ядеш правилно, когато се яде хубава храна, можеш да бъдеш здрав. Щом не яде правилно, човек не може да бъде здрав. Щом не диша правилно, не може да бъде здрав. Щом не мисли правилно, не може да бъде здрав. Как се познава кога човек е здрав? Студено чело, топли ръце и топли крака, това е здраве. Топло чело и студени ръце и крака, това е болезнено състояние.”*

Всяко нарушение на нормалното здравословно състояние на човека довежда до някакво заболяване. Според Учителя П. Дънов за всички болести има духовни причини; човекът е нарушил някой от

законите на Космоса и следва да заплати за това с разстройство на телесното си или душевно здраве: *“Изобщо болестите се дължат на отклоненията, които хората са правили и правят. Щом влязат в Правия път, болестите постепенно ще ги напуснат”* (Учителят П. Дънов). На друго място в своето учение П. Дънов конкретизира този езотеричен факт, като посочва две главни причини за отклоненията в здравето на хората: *“Две причини произвеждат болести и страдания: едната е физическа – неправилно дишане и хранене; втората е психическа – неправилно мислене и чувстване.”* И още: *“Всяка болест има своя външна и вътрешна причина, която всеки човек може да намери. Намери ли я, той лесно може да я отстрани.”* Учителят на ББ в нашата страна подчертава решаващата, първостепенна роля на духовния живот на човека за неговото здраве. Триадата на човешката душевност – мисъл, чувство и воля – се проектира неизменно и неизбежно във всяка наша дейност, включително и в състоянието на здравето: *“Причината на болестите се крие в човешките мисли, чувства и желания. Каквито са мислите и желанията на човека, такава става тялото му. Ако здравият човек измени пътя на своите прави мисли и чувства, с това той коренно ще измени своя организъм и в края на краищата ще заболее. И обратно: ако човек измени пътя на своите криви мисли и чувства и влезе в правия път на Живота, той ще подобри състоянието на своя организъм.”*

Всяка болест има свой духовен смисъл. Нейното предназначение не е да накаже човека за грешките му в живота. Те са неразделна част от него и от тях следва да се учим и най-вече – да не ги повтаряме. Задачата на болестите е да ни помогнат в този процес на усвояване уроците на живота. Първият и най-важен урок е убеждението, че съществува Великата Разумност във Вселената, която наричаме Бог: *“Болестите идват с единствената цел човек да познае Бога”* (Учителят П. Дънов). Той, Небесният Отец на всичко съществуващо, не е причината за болестите. Причината е единствено в самите нас: *“Болестите не са създадени от Бога. Човек сам създава условия за болестта и сам става болен. Следователно ти,*

който сам създаваш болестта, можеш сам да я излекуваш. Бог никога не лекува болести, които Той не е създал” (Учителят П. Дънов). Правилното отношение на заболелия към болестта довежда до това, че той излиза от нея пречистен, помъдрял и по-силен. Затова именно здравословното състояние е между определящите фактори за принадлежността към общността на окултните ученици. Онзи, който върви устремно и без да се отклонява по духовния Път, винаги е физически и психически здрав. Той не познава що е болест. С едно важно изключение: ако съзнателно (в настоящето или при утвърждаването на кармичната програма за поредното въплъщение в невидимия свят) поеме кармата на някого, за да облекчи изпитанията му на земен план. Така постъпват, обаче, само най-напредналите ученици и – най-вече – истинските духовни Учители на човечеството. Всичко останало влиза като съдържание към правилото, формулирано от Учителя П. Дънов по следния начин: “**Ученикът не трябва да боледува** (курсивът мой – К. З). *Той трябва да гледа на болестите като на възпитателно средство, с които природата уравновесява силите на организма. Любовта изключва всяка болест. Тя е носителка на изобилния Живот. Болният, потопен в Божията Любов, може да оздравее моментално!*” Окултният ученик, освен посоченото по-горе, би следвало да притежава и значителни познания в областта на лечението, както и практически опит и умения в тази област. Негов най-близък помощник при решаването на здравословните проблеми е неизчерпаемото богатство на Живата Разумна Природа: “**Ученикът трябва да разбира от природна медицина. Лечебни фактори са: храната, водата, въздухът и светлината. Слънчевите лъчи, възприети с Любов, са най-лечебният сок за тялото. Те действат успокоително на душата, ободрително на духа. Ученикът се лекува и чрез повдигане на мислите и чувствата си. Той се лекува и чрез молитва, а в някои случаи с пост и молитва**” (Учителят П. Дънов).

От изключително значение за здравето на човека е неговото **хранене**. Учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов отделя извънредно внимание на този процес като основен за живота и доб-

рото здравословно състояние на личността. Според Учителя П. Дънов човек първо – преди всичко останало – трябва да се научи как да се храни. В светлината на неговото Слово засега от всички същества на планетата Земя именно човекът се храни най-неправилно. Учителят на ББ в България предлага напълно безвъзмездно безценни **съвети за здравословно хранене**:

- решително предпочитание на вегетарианската храна пред месната;
- храната да е чиста и прясна;
- никакви консерви;
- по-добре е да се пие вода, отколкото каквито и да е напитки;
- да не се смесват безразборно храните (т. нар. разделно хранене);
- никога да не се преяжда;
- разнообразие на храните;
- предимство за суровите пред готвените храни и т. н., и т. н.

Когато осъзнатият в духовно отношение човек приема храната, той изпитва благодарност към Източника на всички блага в живота – Твореца на Вселената. Затова Учителят П. Дънов съветва: *“Когато ученикът яде, трябва да е изпълнен с благодарност и обич.”* Понеже храненето е изключително важен процес, поддържащ физическото съществуване на индивида, то изисква пълна концентрация и благоговейно отношение. Човек следва да се храни, само когато е напълно спокоен. Препоръчително е преди всяко приемане на храна той да се помоли на Бога: за да изкаже признателността си към Него, че отново му предоставя нужните за живота му блага, и за да призове благословието Му над храната. В тази насока са и наставленията на Учителя П. Дънов: *“Добре е преди ядене да се съсредоточим и да поставим в съответна нагласа мисълта и целия си организъм. Да благодарим за благата, които природата и работните хора са доставили за нас. Благодарността е разновидност на молитвата. ...Не е добре да яде човек, когато е разтревожен.”* Учителят на ББ дава и един съвсем конкретен съвет относно периода от време, когато е най-благоприятно за нас да приемаме храна:

след изгрев и преди залез слънце. Според него най-добрата възможна храна са плодовете: *“Най-идеалната храна са **плодовете**. Ученикът трябва да употребява предимно тях. Те чистят както тялото, така също и мислите и чувствата му.”* Начинът, по който се храни даден човек, съответства на равнището на личната му духовна еволюция: *“Начинът, по който човек яде, определя какъв е той в умствено и в духовно развитие. Процесът на яденето представлява свещен акт, към който трябва да се пристъпва с нужната сериозност.”*

В учението на ББ, представено от Учителя П. Дънов, връзката между приемането на хранителни вещества и духовното развитие на човека е разгледана и под друг ъгъл: *“Вътрешната връзка, която свързва клетките в организма в една стройна единица, е храната. Въз основа на този закон човек трябва да яде. Този закон се отнася не само до тялото на човека, но и до неговите чувства и мисли. Когато връзката между клетките на тялото отслабва, едновременно отслабва и тялото. Любовта е вътрешна връзка между частите на Живота. Значи Любовта усилва и поддържа Живота.”* Нормалното функциониране на храносмилателната система на организма се отразява благотворно и върху останалите най-важни системи на човешкото тяло: *“Храносмилането се отразява върху кръвообращението, кръвообращението се отразява върху дихателната система, дихателната система се отразява върху нервната система, а тя – върху мозъка, седалището на мисълта. Ако всички процеси се извършват правилно, и мисълта ще бъде права”* (Учителят П. Дънов).

Както вече бе отбелязано по-горе, според учението на ББ в основата на здравословното хранене лежи вегетарианството. Обосновка за него откриваме и върху страниците на Библията: Бог сътворява първия човек именно като вегетарианец (Бит. 1:29)! В същия дух е и препоръката на ап. Павел в Рим. 14:21. Следователно вегетарианството е в съгласие със Свещеното Писание на християните, независимо че християнските църкви от всички изповедания толерират месоядството. Църковните отклонения в това направление не бива да

бъдат поставяни по-високо от недвусмислената Божия заповед: **“Не убивай!”** (Изх. 20:13). Месоядството по същността си представлява съучастие в отнемането на живота на невинни живи същества, т. е. съучастие в убийство. Звучи драстично, но е вярно! А и съвременната наука без съмнение доказва, че по природа човек е вегетарианец. Формата и разпределението на зъбите му, както и начинът на дъвчене, са доказателство за това, понеже човек дъвче като тревопасните, които преживят. Докато хищниците не дъвчат и не преживят. Те само разкъсват храната си. Не е без значение и фактът, че като правило човек не се храни с месоядни животни, хищници. Това означава, че месото на хищниците е негодно за негова храна – то е токсично. Не на последно място стои и морално-етическият момент – в правото ли си е човекът да отнема пряко или косвено живота на своите по-малки събрата, животните? Отговорът, както вече стана ясно, е: **категорично не!** От езотерична гледна точка реакцията на невинните животни преди да бъдат убити/заклани за храна на месоядните хора насища тяхното месо с отрицателни вибрации и енергии, чиито външен израз са и токсините: *“Страхът и отвращението, което животните изпитват, когато ги колят, внасят в организма им тия отрови”* (Учителят П. Дънов). Учителят на ББ у нас споделя още: *“Плодоядството сте го учили при ангелите, а месоядството – при падналите духове. ...Много култури и цивилизации са изчезнали благодарение на отровите, които се съдържат в месната храна. Атлантската раса, например, е изчезнала по причина на отровите в месото на животните. Съвременната култура е осъдена да загине по същата причина”* (курсивът мой – К. З.). За църковниците и редовите християни интерес би представлявала и следната негова мисъл: *“Грехопадението започва с месоядството.”* Както се казва – коментарът е излишен.

Друг извънредно важен елемент от здравословния начин на живот, на който учението на ББ в лицето на Учителя П. Дънов отделя специално внимание, е **дишането**. Както е известно от съвременната наука, дишането е основен жизнен процес, чрез който бива доставян кислород за окислителните процеси в организма и, в край-

на сметка, се поддържа неговото (на организма) правилно функциониране като завършена система. Според Новото учение, представено от Учителя П. Дънов, чрез дишането – освен горепосоченото – живите същества приемат и още една жизнена сила, която в индийската религиозно-философска мисъл носи названието прана. Ето защо още от дълбока древност индийците са усвоили множество дихателни упражнения, посредством които постигат цялостно подобряване на здравословното си състояние, включително и значително дълголетие. Една от духовните практики, които предлагат комплекс от подобни упражнения с доказана стойност, е Хатха-йога.

Изследванията на науката са показали, че нашите съвременници не дишат правилно – дълбоко и бавно, а бързо и плитко. При това темпо сърцето има по-учестен ритъм на дейност и съответно се изморява по-бързо. Същевременно възприетите кислород и прана са в недостатъчно количество за оптималното функциониране на организма. Затова в учението на ББ, както и в посочената система Хатха-йога, силен акцент бива поставян на т.нар. задържане на въздуха, чрез което бива осигурено отлично здраве и дълголетие.

Универсалният характер на благотворното въздействие, което оказва правилното дишане, включително неговото терапевтично въздействие, са формулирани от Учителя П. Дънов по следния начин: *“От каквато и болест да страдате, търсете помощ в дълбокото дишане.”* Той предлага и конкретен метод за подобно постижение, свързан със съзнателния характер на самонаблюдението, самоконтрола на личността и вътрешното пречистване на мисловната дейност. Само така би могъл да бъде получен желаният резултат: *“Вие не може да измените дишането си, ако не измените мисълта си, и обратно.”* В същото време Учителят на ББ в България се стреми да предпази последователите си от разстройване на жизнения ритъм в съвременната толкова динамична епоха: *“Бързото дишане, бързото ядене нарушават координацията на органите. Молитвата е един добър метод за координиране.”*

Ако въпреки всичко здравето е засегнато, учението на ББ предлага редица средства за възстановяването му, като изяснява и при-

чините за накърняването му. Проблематиката, свързана с **лечението**, заема обширно място в Словото на Учителя П. Дънов. От принципна гледна точка той обвързва нормалното здравословно състояние на човека с правилния, ритмичен обмен на енергии между него и околната среда – природата и другите хора. *“Болезните се дължат на недоимък на енергия”* – отбелязва Учителят на ББ у нас. Но заболяванията според него имат и по-дълбоко, духовно-нравствено значение: пречистване от замърсяванията, наслоени и в тялото, и в душата; освобождаване на организма от натрупани отрицателни енергии; проясняване на мисълта и осъзнаване на действителните стойности в живота – не на последно място, и на здравето като предпоставка за комплексното развитие на личността. Накратко: болестта е начин за изхвърляне на непотребното от човешкия организъм. В този ред на мисли тя е истинско благо (както бива признато и в традиционното църковно християнство).

Друг важен фактор за постигане на здравословен начин на живот е правилният режим на **сън**. В това отношение изискванията към последователите на учението на ББ са подчертано строги: *“Хубаво е ученикът да бъде буден до десет часа вечерта и след това да спи.”* Към чисто количествения компонент на изискването се прибавя и необходимостта от осигуряване на оптимално добри условия за сън, както и на подходяща вътрешна настройка: *“При лягане ученикът поставя всички противоречия през деня на мястото им, възстановява пълен мир и тишина и като новородено дете в най-късо време заспива”* (Учителят П. Дънов).

Едно от задължителните условия за комплексно здраве е чистотата на **кръвта**. Според Словото на Учителя П. Дънов осигуряването на подобна чистота зависи не само и не толкова от физиологическото състояние на организма, а от изрядността на психическия живот на личността: *“Ученикът трябва да има **чиста кръв**. **Чистите мисли и желания** поддържат нейната чистота.”* Учението на ББ предлага препоръки и относно **дрехите** като компонент от здравословния начин на живот: *“Дрехите на ученика трябва да бъдат широки и удобни. Не дрехата, но лицето трябва да изпъква,*

и не лицето, а душата.” Температурата на тялото също е от значение за оформянето на цялостната картина: *“Ръцете на ученика трябва да имат винаги умерена температура – да бъдат топли. Студените ръце показват стеснен ум. Трябва повече слънце. Топлината ще внесе разположение на духа”* (Учителят П. Дънов).

От огромно значение е да осъзнаем, че е по-лесно да се предпазваме от болестите, отколкото да се лекуваме, т. е. да отдаваме дължимото внимание на профилактиката във всичките ѝ направления. И както вече бе изтъкнато, главните лечебни фактори според учението на ББ са благата на Живата Разумна Природа, които тя безвъзмездно ни дарява: слънцето, въздухът, водата и храната. В този контекст съобразяването с природните закони и дадености, препоръчвано на всяка крачка в Словото на Учителя П. Дънов, освен универсалния си характер придобива и съвсем конкретно звучене относно здравословния начин на живот: *“Няма по-голямо щастие за човека от това, да живее съобразно законите на Живата Природа. Идеалът на новия човек – човека на Шестата раса – е изучаване езика на Природата. Това е идеалът на бъдещото човечество – носител на новата Любов, на новата Светлина и Свобода, на новия Мир.”* Ако все още не сме придобили нужните познания за езика на Живата Природа, ще се наложи да ги усвоим по пътя на отрицателния опит: *“Човек трябва да живее според законите на Природата. Не спазва ли тия закони доброволно, Природата ще го застави насила да ги прилага”* (Учителят П. Дънов). Както и във всички останали случаи, най-високи са изискванията към поелите по духовния Път: *“Окултният ученик разбира законите на Природата и живее съобразно тях. Той разполага с ключовете на Природата и знае как да се лекува. Той познава тревите, цветята и техните лечебни свойства.”*

В заключение предлагаме една мисъл на Учителя П. Дънов, която притежава характера на обобщение – как да постигнем оптимален здравословен начин на живот при общуването си с природната среда: *“Силата на човека се крие в това, да бъде добър проводник на мощни сили в природата. Само тогава той може да бъде силен*

човек. А онзи, който не е добър проводник, е изложен на големи страдания. Какво нещо е доброто? За да бъдеш добър, трябва да бъдеш добър проводник на силите, които функционират в природата. Ти не можеш да се изолираш от тях – навсякъде ще бъдеш изложен на техните влияния. На туй се дължи остаряването, на туй се дължи и смъртта в света, която идва поради едно добро, но и неразрешимо противоречие. Защото ако тия сили, ако тия дарби, които ни е дала природата, не срещат нашата съпротива, те винаги оживяват и обновяват човека.”

4. Екология на духа

“Вие питате защо сте дошли на земята. Казвам ви: Да проявите Божията Любов. Да проявите Божията Мъдрост. Да проявите Божията Истина. Да проявите Божията Правда. Да проявите Божията Добродетел. Дошли сте да проявите всички тези добродетели, да проявите всичко онова, което е вложено във вашите души от вечността. И помнете, че велико е предназначението на човека. Човек е роден да управлява всички същества, да регулира всички елементи, да уреди земята. Той трябва да стане един добър господар. А може да стане такъв, само когато разбере онова, което Бог е вложил в него. Той трябва да знае какви са неговите тела, неговите облекла. Той трябва да знае каква е онази първична материя, в която функционира неговата мисъл. Той трябва да владее всички елементи. Да владее земята, въздуха, водата, топлината, светлината. Той трябва да контролира всички “лоши духове”. А може да ги контролира само тогава, когато превъзмогне техните слабости.”

“Пожертвайте личния си живот за щастието на човечеството. Това е новото учение, учението на Любовта.”

(Учителят П. Дънов)

Що е то – екология на духа? Какво съдържание влагаме в това понятие: само за себе си и в контекста на темата за антропологичес-

ките и етическите идеи в учението на ББ, предадено от Учителя П. Дънов, и конкретно в светлината на здравословния начин на живот?

Нека се опитаме да изведем дефиниция на понятието, за да осмислим по-нататъшния изследователски процес. Преди всичко, по наше мнение, **екологията на духа представлява хигиена, профилактика, поддържане и развиване на духовното начало на човека** с цел преодоляване на неговата низша природа и пробуждане на Божествената му същност, на Божия образ и подобие, заложени у всекиго от нас. В този смисъл екологията на духа е и **неразделна част от пътя към съвършенството**, т. е. към Бога.

В специализираната (духовно-езотерична) литература, както и в научно-популярните издания, не бихме могли да открием подробно изложение на съдържанието на понятието. Тук-там само се прокрават отделни, изолирани мисли и разсъждения по темата, като в повечето случаи бива правен паралел със “същинската” екология, сиреч отношението към природната среда.

В смисъла на казаното дотук следва да изтъкнем, че не можем да отделим разглеждането на екологията на духа от съдържанието на езотеричното познание (и, в частност, учението на ББ) като цяло. Това означава да приемем реалността на невидимия свят, на законите, които властват в него, на нашата човешка отговорност не само за поведението си, но и за мисловната и емоционалната си изява. Понеже мислите и чувствата в по-фините над материалния светове са също толкова реални, колкото и материалните обекти, предметите, веществените образувания в познатия ни физически свят. Те – нашите мисли, чувства, емоции, страсти и желания – представляват живи сили и енергии, които притежават свойството да изграждат и да разрушават. В скалата на тяхната градация като най-извисени строителни, конструктивни сили първо място заемат проявленията на висшето космическо или Божествено съзнание, Божествената мисъл и Божествената Любов. Тези висши строителни сили и енергии толкова по-цялостно се проектират във всяко живо същество (особено в носителите на разум) и толкова по-пълно се проявяват чрез него, колкото то е от по-висока степен на духовна

еволуция и колкото по-голямо индивидуално съвършенство то е постигнало.

Една от най-важните характеристики на подобна извисеност, която същевременно съгражда най-ярка и красива екологична картина на духа, е животът за Цялото. Този извънредно широк по мащабите си тематичен кръг кореспондира с редица мирогледни въпроси, включително и с дирята, която всеки човек оставя след себе си след напускането на този свят на изпитанията и страданието. В тази връзка Учителят П. Дънов отбелязва: *“В края на краищата какво трябва да остане от човека? **Само Божественото** (курсивът мой – К. З.). Всички други работи, които имаме, са привременни пособия. Те са до време.”* И на друго място в Словото му: *“Ще влезеш при Бога, както Той те е създал. Ще влезеш само с две неща: **със своя запален ум и със своето запалено сърце. Каквото сърцето ти носи и каквото умът ти носи, то е твоето богатство. Всичките други придобивки ще останат вън.**”* Проблематиката, свързана с живота за Цялото, беше обект на изследване и на други места в предходното изложение. Тя ще се появява и занапред при разработването и на други теми от настоящия лекционен курс. Не бива обаче да пропускаме да визираме мястото ѝ във формирането на този нов подход към личностното израстване, който тук наименуваме “екология на духа”. И за да осъзнаем ролята на всеки човек като индивидуалност в колективния живот на човечеството като единен организъм, като общност на разума, ще си послужим отново с идеите на великия духовен Учител на ББ у нас: *“Всичките хора съставляват един колективен организъм, както едно дърво. И всеки един от вас трябва да знае де е турен. Някой клон е на изток, някой на запад, на юг или на север. После някой клон е голям, а друг – малък. И хората зависят едни от други, защото са части на един и същ космичен организъм. Всеки човек е важен за тебе, защото Божествените сокове на цялото дърво се вливат в тебе. Големите клони са важни за малките и обратно, понеже Божието благословение, което е отгоре, се предава на големите клони чрез малките, а Божието благословение, което иде отдолу, се предава от големите на малките. Така че в*

един случай ти ще бъдеш полезен на някого, а в друг случай той ще бъде полезен на тебе. Щом се отделят клоните от дървото, те губят значение. Така че, като сте клони на дървото, трябва да си помагате.” И още: “Работете за Цялото, за да приемете енергиите на Цялото в себе си! ...**Никой не живее за себе си. Никой не се ражда за себе си. Никой не умира за себе си. Човек мисли, че живее за себе си. Няма съществуване, което да не служи на живота.**” Тези разсъждения са свързани с водещата теза в проповедта на всички велики Учители на човечеството, за която неведнъж споменаваме дотук – **Единството на Живота**, включително единството на хората като братя по дух. Затова, когато говорим за екология на духовната същност, не бива да пропускаме обобщителните мисли на Учителя П. Дънов: “**Всички хора трябва да възприемат великата истина за единството. Аз проповядвам сега вътрешното единство** (именно в Духа – бел. К. З.). ...Започне ли човек да живее само за себе си, страданията ще го следват навсякъде. Ако той иска да бъде щастлив по този начин, това е невъзможно; ще мине през най-големите страдания. Защото **щастие се обуславя от закона за Цялото.** Не може човек да прилага закона за частите и да бъде щастлив. ...Всеки човек има право да живее за себе си, ако същевременно живее и за Цялото, за Бога. ...Кога човек е свободен? Когато служи на Бога, т. е. на Цялото. ...Обичайте Цялото и живеете за него. Щом обичате Цялото, ще обичате и частите, които влизат в него.”

За профилактиката и развитието на духовното начало у човека от особено значение е всеки да си знае мястото. Народната мъдрост свързва това изискване (изразено в кратка, но емоционално наситена сентенция: “Всяка жаба да си знае голя!”) с пределна точност на самооценката и в тази насока е в пълен синхрон с езотеричното познание. Не по-малко лаконичен е и Учителят П. Дънов: “**Определено е един клон колко голям трябва да бъде. Дървото расте и малкото клонче расте.**” В притчата за сеяча, разказана от Иисус Христос (Лука 8:4–18), падналите на добра почва зърна дават плод, но всяко различно (30, 60 или 100 нови зърна в клас). Потенциалът на всеки човек е различен. Той бива обусловен от комплекс разнообразни

фактори, между които първото място заема равнището на личната му духовна еволюция. Отделен проблем е начинът и степента, в които личността реализира своя потенциал в реалния живот. Затова остава така актуален съветът на Учителя на ББ в нашата страна: *“По-добре е едно малко клонче с плодове, отколкото голям клон без плодове. По-добре да имаш в ума си едно мощно чувство или идея, отколкото да си натоварен като някое животно.”* Той не отминава без внимание и един съдбоносно важен проблем – как и доколко прилагаме придобитото знание: ***“Знанието без Любов е суета, то не носи никакви постижения”*** (курсивът мой – К. З.). Всеки човек във всеки свой земен живот има точно определена кармична програма, която би трябвало да следва, за да постигне онова, което му е било набелязано като конкретна цел за съответното въплъщение. Премалцина успяват да достигнат заветните 100%, включително великите духовни Учители на човешкия род. В огромния брой случаи се лутаме в амплитудата между 0 и 50 %, колкото и неутешително да звучи това. Разбира се, тези цифри са съвсем относителни, но все пак дават някаква представа за реалното положение на нещата. За това, какво Бог очаква от нас във всеки живот в плът, Учителят П. Дънов съобщава: *“Вие си имате свой определен път, както слънцето, и трябва да вървите по пътя, който Бог ви е определил. Никой не трябва да се отклонява от пътя, който Бог му е определил. И тогава ще намерите Бога. Ако се отклоните, започват всички нещастия в света. Всяко нещастие се дължи на едно малко разколебаване от онзи път, който Бог ти е определил. Щом вървиш по пътя, ти си свободен. Щом се отклониш, не знаеш къде отиваш. Докато пръстът е на ръката, всеки го уважава. Щом е откъснат, никой няма уважение към него. **Уважението и почитанието, които хората имат към вас, произтичат от това, доколко вие живеете в Бога.**”*

В светлината на казаното дотук можем да изведем заключението за “екологично чистия” духом човек: ***“Животът има смисъл, доколкото ние принасяме плод в Цялото”*** (Учителят П. Дънов).

Ако за жалост сме се отклонили от пътя (което става далеч често, отколкото бихме искали или отколкото си мислим), тогава се

налага да бъдем подложени на лечение. Екологията на духа предлага разнообразни методи и в тази насока. Един от възловите между тях е **вярата**. За този вид духовно лечение Учителят на ББ споделя: *“Има много начини за лекуване. Един от тях е Вярата. Ако вярваш, ще оздравееш.”* В случая той има пред вид не само чисто духовна терапия, а и въздействието на вярата върху физическото здраве на човека. В по-общ план той отбелязва още: *“Приложете Вярата в живота си, за да видите нейните резултати. Вярата усилва здравето. В бъдеще ще се търсят лекари за здравите хора, а не за болните.”* И върху развиването и нарастването на вярата можем да работим така, както и върху култивирането и укрепването на всички останали качества на личността. Всяка стъпка в този благодатен процес предлага конкретни постижения: *“Вярата е сила, която постоянно расте и се увеличава, превръща се в Знание. С Вярa човек може да се лекува от всякакви болести”* (Учителят П. Дънов). Най-мощната енергия и същевременно целебна сила си остава Любовта – в нейното Божествено проявление. Нейното могъщо действие се изявява и в профилактичен, и в терапевтичен аспект: *“Закон е: Любовта премахва всички слабости и недъзи. Тя е особено космическо течение, което минава през всички живи същества. Колкото по-правилно се приема и предава тази енергия, толкова по-здрав е човек.”* Вярата и любовта на личността намират израз и в начина, по който той общува със своя Небесен Отец, Бога. Както е известно, средството за директен контакт е **молитвата**. Като елемент от изграждането на хармонична екологична картина на духа тя си остава незаменима. Да чуем отново Словото на Учителя П. Дънов: *“Каквото е дишането на физическия свят, такова нещо е молитвата в Божественния свят. Значи молитвата е духовно дишане, т. е. зреене на Божествените блага. Като отправя сърцето си към Бога, човек диша от еликсира на Живота. ...Като заболяете, обърнете се, първо, към Бога, после – към своята душа, и най-после – към лекаря. Вие вървите по обратен път и затова не успявате.”*

Комплексното лечение (тяло и дух) изисква и комплексни мерки. Водещата роля измежду тях принадлежи на цялостната промяна в

начина на живот: *“Да се лекуваш по Божествен начин, това значи да измениш живота си, да водиш чист и свят живот”* (Учителят П. Дънов). А това означава, на първо място, да ликвидираш с миналото, с неговия тежък (понякога непосилен) товар, за да можеш да градиш на чисто, от начало. По този повод Учителят на ББ наставлява: *“Със старото трябва да ликвидирате. Всичко онова, което измъчва човека, всичко онова, което внася смут в човешкия ум, в човешката душа, трябва да се отхвърли.”* И още веднъж – без пряка връзка с Бога не бихме могли да развиваме духовната си същност. Всички автентични духовни учения препоръчват всеки ден да отделяме време (препоръките варират най-общо между половин и един час) за размисъл върху Божественото. Разбира се, при пълна концентрация на съзнанието. Не прави изключение и учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов: *“Докато мисли за Бога, всяко същество е добро. Престане ли да мисли, проявява се неговото низше естество. Когато не мислиш за Бога, а по естество си добър, тогава Бог действа в тебе, за да бъдеш добър. А когато съсредоточаваш ума си към Бога, ти си добър, защото черпиш от Бога. Тогава си добър по своя воля. А когато не мислиш за Бога и си добър, това показва, че Божественото в тебе работи. Да сте добри, когато отправяте ума си към Бога, и да сте добри, когато не отправяте ума си към Бога. Първото положение е необходимо, за да придобиете второто положение.”*

Няма и не може да има действително и ефективно духовно развитие – и съответно екология на духа, – ако търсещият по духовния Път не усвои Божествения принцип на **Мъдростта**. Но как да установим нейното наличие? Как да разграничим Мъдростта от нейните илюзорни подобия? Действен съвет ни дава отново Учителят на ББ в България: *“Мъдростта има значение, когато я сравняваме с глупостта. Извън глупостта мъдростта сама по себе си какво е? Кои хора ние наричаме мъдри? Аз наричам мъдри всички, които знаят как да изправят своите погрешки. За мене всеки, който може да изправи една своя погрешка, е мъдър човек. Човек, който не може да изправи една своя погрешка, е глупак.”* Наред с мъдростта

като жизнен принцип и приложение “екологично чистият” духом човек притежава и още едно качество, кореспондиращо с Божествеността – **милосърдието**. То по същността си е ярко изразено Христово качество, понеже бе засвидетелствано с най-голяма мощ и най-ефективни резултати в Словото и житейската изява на пресветлия Учител на Учителите от Назарет. В учението на ББ, интерпретирано от Учителя П. Дънов, милосърдието разкрива и свои неподозирани терапевтични достойнства: *“Само милосърдието е в състояние да въздейства на човешкия егоизъм. Колкото и да е гениален, човек неизбежно ще мине през двата полюса на живота: егоизъм и милосърдие. Това е неизбежен закон за всички хора. Разликата между хората се заключава в това, че обикновеният човек трябва да прочете много книги, за да научи това, което гениалният научава само от една книга.”* И не на последно място – равномерно и постъпателно вървящият по духовния Път пилигрим се отличава с още едно водещо качество на личността, **толерантността**. Винаги и във всяка ситуация той е готов да приеме ближния такъв, какъвто е – с неговата истина, с неговите убеждения, с присъщите му достойнства и недостатъци. В това именно е смисълът на втората най-важна нравствена заповед, формулирана от Господ Иисус Христос: да обичаме ближния като себе си. В тази насока са и съветите на Учителя П. Дънов: *“Никой няма право да изисква от човека повече от това, което може да му даде. **Зачитайте правата на всеки човек** (курсивът мой – К. З.). Това изисква хармонията на живота. Виждайте в лицето на всички хора себе си. Каквото благо имате, пожелайте го на всички. Нека всички да живеят в изобилие, да бъдат доволни от живота. Виждайте във всички хора душата им – Божественото, вложено в тях. Обхождайте се с тях като с души. Срещнете ли някого, дръжте в ума си ценното, което има.”*

Както вече бе изтъкнато по-горе, екологията на духа като съдържание притежава и профилактична насоченост. Тя разпростира мащабите на утвърждаването си като образец на житейско поведение и в някои чисто практически области. Една от тях е тази на **парите**. И в това направление не липсват ценни указания, дадени от Учителя

на ББ на неговите последователи: *“В отношенията си учениците трябва да спазват следното: услуга за услуга, а не за пари. Парите могат да развалят човека. Те носят друг образ, а чрез услугата ученикът ще предаде и приеме **образа на Любовта**. Бъдещата разменна монета ще бъде **приятелството!** Бъдещата **разменна монета** ще бъде **Любовта!**”* И на друго място в Словото му: *“Ученикът не трябва да прави услуга за пари; това е въвн от всяко правило на окултната школа. Той трябва да служи само от **Любов!**”* Самият П. Дънов неведнъж е давал личен пример на последователите си как да се отнасят към парите. Знаейки отлично, че те са едно от най-трудните изпитания в живота и в междучовешките отношения, той многократно е придружавал препоръките си с живи опитности. За учениците от окултната Школа той е оставил и две правила: *“I. (относно себе си): Ученикът никога не бива да иска пари за помощ. Той трябва **да изработи** нещо и тогава да му се заплати, ако пожелае. II. (относно другите): Ученикът никога не трябва да дава пари за помощ. Той трябва да създаде **известна работа** на онзи, който се нуждае, и тогава вместо 25 лв. да заплати 100 лв. Тъй и другият да бъде свободен, че с труд си е помогнал.”* Картината на екологията на духа в светлината на учението на ББ не би била пълна, ако не добавим и още едно правило, формулирано от Учителя П. Дънов и засягащо ежедневието на последователите на духовния Път: *“Когато ученикът ходи **по улицата**, трябва да е съсредоточен и да се моли, за да избегне ненужни неприятности.”*

И така, екологията на духа – така разгледана и изяснена (макар и непълно, естествено – поради ограниченията, налагани от обема на това изследване) – може да бъде възприета като важно стъпало по Пътя към съвършенството. Важно, но не и последно. За последното стъпало по този вечен Път нека дадем отново думата на българския духовен Учител: *“Най-великото положение, което човек може да има по отношение на Бога, то е да бъде **Син Божий**. Да бъде човек Син Божий, да бъде служител на Великия, Който всичко е създал, ще рече да чувства пулса на цялата Вселена, да вижда всичката нейна красота, да чува нейната величествена хармония.”*

5. Човекът по духовния Път. Окултно ученичество

“Пазете свободата на душата си! Пазете силата на духа си! Пазете светлината на ума си! И пазете добротата на сърцето си!”

“В Божествената школа вие сте влезли да се научите как да живеете разумно.”

“Пътят на ученика е като зазоряване.”

(Учителят П. Дънов)

Истинският човек е духът, който Бог е вложил в него. Духовното начало на индивидуалността се проявява като личност в света на материята. След като настъпи моментът на осъзнаване на истинското му назначение на тази земя, човек поема Път на завръщане към своята действителна родина – лоното на Отца. Това именно е онзи духовен Път, на който е посветено изследването в рамките на настоящата подтема. Неговата същинска част бива назовавана в езотеричното познание **окултно ученичество**. Учението на ББ в редакцията на българския духовен Учител П. Дънов се спира подробно на тази така важна проблематика. И това е напълно естествено, понеже ядрото на дейността във всяка окултна Школа – независимо от времето, когато е била създадена, и нюансите в предаването на Божественото учение – е именно изясняване контурите, целите и същността на пътя на окултния ученик, както и средствата, които спомагат за неговото успешно извървяване.

Новото учение, дадено от Учителя на ББ в нашата страна, има за главен обект на проучване човека и Живата Разумна Природа в тяхното проявление и взаимоотношение. Човешката личност в своята целокупност представлява една малка вселена – микрокосмос, който съдържа в себе си като потенциал всички принципи и сили, характерни за Природата. Под въздействието на космическите сили и енергии човек има за задача да динамизира силите, вложени изначално у него, и същевременно да осигури възможност на Божестве-

ното начало да се изяви в него. Като следствие от това постижение човешкото същество влиза във връзка с Първичната Причина – Бога, и се превръща в извор на жива вода, в активен съработник на грандиозното творческо дело в Космоса. Ала за да достигне до подобно равнище на личната си духовна еволюция, ученикът по духовния Път следва да премине през суровите изпитания на строгата самодисциплина и самовъзпитание, осмислени и осъществени според изискванията на закона на Любовта и Свободата. Полагайки за здрава основа закона на Любовта, която ще му донесе вечния живот, и стремейки се към Истината, той е длъжен да изследва великия закон на Мъдростта, която също е вложена изконно както у него, така и в заобикалящата го природна среда. Организмът и съзнанието на окултния ученик са лабораторията, в която той провежда своите алхимични опити с цел да получи духовното злато на живота. Задачата на ученика е да урегулира енергиите, които постъпват от природата в неговото съзнание и организъм, да трансформира нисшите енергии във висши, за да триумфира с венеца на безсмъртието. Това в същност е великият идеал, към реализацията на който е устремен ученикът на Новото учение. А най-кратката и най-достойна пътека за вдъхване живот на този идеал е Любовта.

Пътят на човешката душа към съвършенството, който е път на окултния ученик, не представлява – при цялата условност на сравнението – права линия. Той се разгръща във времето и пространството под формата на спирала – както е прозрял и гениалният философ Георг Хегел, формулирайки своя трети закон на диалектиката. Този път се прокрадва сред различни епохи, раси, нации и културни среди, които проблясват и залязват в хода на вечното всемирно Развитие. От живот към живот, от въплъщение към въплъщение душата – номад по характера на проявлението си във физическата вселена – натрупва все повече знания за себе си и за света около нея, научава все повече уроци, есенцията от които се превръща в нейна неразделна същност (вдъхвайки пълноценно съществуване на причинното тяло и ставайки част от неговата структура). Личността, за която е настъпило зазоряването на нейната душа и про-

буждането на космичната ѝ същност, вече обладава потенциал от вътрешни опитности, които ѝ разкриват съдържанието и действието на един окултен (т. е. таен, скрит) закон на Битието – прераждането (превъплъщаването на човешката духовна природа, на душата). И тъй като този твърде продължителен процес протича в света на формите, индивидуалността използва все по-съвършени форми за своето саморазкриване. И това е така, тъй като в случая е в сила правилото: колкото повече се усъвършенства материалното тяло на човека, толкова по-цялостно и пълноценно се изявява скритото естество на душата.

Какви са различните етапи по духовния Път на човека? Как и в какви разновидности се разгръща неговото индивидуално развитие във времето? Нека предоставим думата на Учителя П. Дънов: “*Аз разделям хората на четири категории: старозаветни, новозаветни, праведни и ученици. Употребявам тия термини, защото липсват други, по-подходящи думи и най-вече защото будят у хората познати образи и идеи. Тия думи изразяват четири големи епохи в развитието на човека, четири култури, четири общи, колективни течения в човешкото съзнание. Какви са били възгледите на старозаветните хора, ще намерите това в Стария Завет. Какви са възгледите на новозаветните, ще намерите това в Новия Завет. Какви са възгледите на праведните, можете да узнаете това, като проучите съвременната култура. Праведните – това са хората на един установен правов ред. Но ако търсите **пътя на ученика**, не ще го намерите ни в Стария, ни в Новия Завет, ни в научните и етични системи на днешния свят. **Пътят на ученика – това е новото, което днес влиза в живота на човечеството.***” Един от съществениите признаци за разграничаване на тези четири основни категории хора е как и доколко те използват свещеното си право на свободна воля. Естествено е, че колкото по-извисено е едно същество в духовно отношение, толкова по-малко ограничения съществуват да прояви то своята свобода на избора. Ярка илюстрация на тази всемирна градация откриваме на друго място в Словото на Учителя П. Дънов: “*За да ви дам една представа за положението на тия четири кате-*

горни хора в света, ще си послужи със следното изяснение. Първо, вие сте разумно същество, което невидимият свят изпраща на земята и ви дава тяло, без да ви пита искате ли това или не искате. Такова е положението на старозаветния. Второто положение: изпращат ви на земята, дават ви тяло, като се ползват с една малка свобода да кажете къде искате да дойдете. Това е положението на новозаветния човек. Третото положение: изпращат ви от невидимия свят на земята при най-благоприятни условия да се учите, като се ползват от сравнително по-голяма свобода. Това е положението на праведния. **В старозаветния живот вие ще изкупвате греховете си и ще се мъчите. В новозаветния живот вие ще се самоусъвършенствате. В живота на праведния ще помагате на другите, а когато дойдете като ученик на земята, ще започнете да изучавате великата наука на Любовта** (курсивът мой – К. З.). При Любовта човек вече истински се самоопределя, той определя същевременно отношенията си към хората и към съвършените същества.” Категоризацията на хората според споменатите признаци представлява основата за естествените различия между тях. А където има различия, там съществуват и противоречия. От друга страна, налице е и интересна връзка между четирите общности от различно еволюирали човешки същества и вътрешните органи на тялото. На тези съответствия е посветена следната мисъл на Учителя на ББ у нас: “Всичките противоречия, които съществуват в света, произтичат от тия четири вида живот, от тия четири колективни течения, които действат в света. Отнесени към човешкия организъм, те показват следните съответствия: старозаветният живот тече в стомаха и червата, новозаветният живот тече в дробовете и симпатичната нервна система, животът на праведните тече в долните слоеве на мозъка, а животът на ученика тече в горните му слоеве. Последният заема най-хубавото място. Затова **животът на ученика представя идеалното в човека** (курсивът мой – К. З.).”

Градацията отдолу нагоре обуславя потребността от съвършенство в жизнената изява на окултния ученик. Той е култивирал у себе си всички опитности на предходните еволюционни степени, научил

е всички уроци, преминал е през всички грешки на израстването и вече не ги повтаря. Напротив, той е в състояние да помага на по-малките си братя и сестри по техния собствен път. И тази форма на подкрепа е ненатрапчива, всеотдайна, пропита от Любов. Ученикът по духовния Път е изправен пред нови задачи на своето развитие. Той умее по най-добрия начин да работи в колектив, да изгражда фундамента на онази жива реалност, която да се превърне в обозримо бъдеще в ежедневието за планетарното човечество. *“Животът на ученика – казва Учителят П. Дънов – включва ценностите на тия четири живота. Защото сами по себе си те са фази, през които човек по необходимост преминава. Старозаветните подготвят пътя на новозаветните, новозаветните подготвят пътя на праведните, праведните подготвят пътя на учениците, а учениците подготвят пътя за идването на Царството Божие на земята. На тях предстои разрешаването на тая трудна задача.”* От особена важност е да бъде проследено изграждането на нова система от убеждения и нравствени стойности, които характеризират истинския окултен ученик. Това безспорно е дълъг, труден, на моменти дори мъчителен процес. Ала в неговата финална фаза изкрystalизира един красив бисер на извисеното към Истината съзнание. Ученикът е този, който прекрачва от тясната област на личните интереси в несравнимо по-светлите и примамливи духовни пространства на усилията за Общото благо: *“Влязъл в пътя на ученика, човек има вече други схващания и възгледи за живота, съвсем различни от схващанията на старозаветни, новозаветни и праведни. Всички тия три категории хора живеят все още в сферата на личния живот – те не живеят още за **Цялото**”* (Учителят П. Дънов).

А ето как Учителят на ББ в нашата страна разкрива акцентите в миросгледите на четирите степени на съзнанието, както и реакциите на всяка група към изпитанията и несполуките в живота: *“Старозаветните търсят богатство и имот. От негодите на живота те се озлобяват. Новозаветните търсят съчувствие и симпатия. От страданията и негодите те се разколебават, обезсърчават и съ-*

блазняват. Праведните търсят почит и уважение. Противоречията ги наскърбяват и накърняват тяхното достойнство. Те са се издигнали до най-високия връх на личния живот и затова така болезнено чувстват всяко накърняване на тяхното лично достойнство. За всичко, което вършат, те търсят признание, почит и уважение. Единствен ученикът не търси ни външно богатство, ни съчувствие и подкрепа, ни почит и уважение. Едничък ученикът не се ни озлобява, ни съблазнява, ни наскърбява. Той се радва на противоречията, които среща в живота си, защото знае, че те неизбежно произтичат от четирите колективни течения, които циркулират в живота. Той счита всяко противоречие за една велика задача, която трябва да разреши. Той мисли и постъпва така, защото е минал през самоотричането. Той е влязъл в пътя на ученика, след като се е отрекъл от живота на старозаветните, от живота на новозаветните и от живота на праведните. И затова ви казвам: **само ученикът учи, а всички други се занимават.**” На всяка крачка в нашия живот ние сме склонни да откриваме грешките на другите, а когато условията го позволяват – и да им предлагаме съветите си. Няма нищо по-лесно от това, да бъдеш съдник и съветник на чужд гръб! И понеже сме изключително наблюдателни за недостатъците и прегрешенията на ближния, твърде често (по-точно – при всяка възможност!) сме готови да го разкритикуваме, изхождайки от изначално подразбиращата се собствена непогрешимост. Всичко това са белезите на едно тепърва съзряващо мислене, на едно ниско развито съзнание. Окултният ученик никога не постъпва така! Той е сляп за несъвършенствата на своите братя и сестри по дух. И поради знанието му за вездесъщата Разумност, господстваща на всички равнища в Космоса, той никога не прибързва в оценките си. Всичко около себе си и у самия себе си възприема с чистия поглед на дете, ала и с мъдростта на напредналата по Пътя към Бога душа. Затова и толкова ярък е контрастът в житейската изява между хората от първите три категории и окултния ученик: “Обикновените хора се борят помежду си, критикуват се и се морализират. Ученикът абсолютно никога не критикува, нито морализира някого. Той съвсем не се занимава

с погрешките на хората. За него те не съществуват. За него съществува само правилният живот – животът на Любовта. За ученика Бог не е старозаветният Йехова, Който съди и наказва хората. За него Бог е Бог на Любовта, на Светлината, на Мира и Радостта. Това са качества и на ученика.”

При подобно качествено разграничение между личностния характер на ученика по духовния Път и останалите хора естествено възниква въпросът кой е онзи **висок идеал**, който изпълва със съдържание мислите, чувствата, словото и действията на ученика. И тук най-точна и мащабна е картината, която рисува проницателният поглед и прозрението на великия духовен Учител: *“И ако ме питате какъв е идеалът на ученика, ще ви кажа: Любов, светлина, мир и радост за душите! Това не е един идеал за вечността. Той може да се постигне още сега. Не ви говоря за Мъдростта и Истината – за тях ще дойде друга епоха. Те не са за днешните времена. Сега на учениците им трябва Любов, но не без светлина; светлина, но не без мир; мир, но не без радост. На тях им трябва Любов със светлина, светлина с мир, мир с радост. Всички тия неща са свързано в едно.”* *“Любовта, светлината, мирът и радостта са плодове на Божествения Дух. Ученикът трябва да се храни с тия плодове. Първият плод, който той вкухва, е Любовта. Ученикът трябва непременно да вкуси от тоя плод, защото той носи вечния живот.”* *“Правило е – ученикът трябва да започне с Любовта. После ще мине към светлината, след туй към мира и най-после към радостта.”*

Понятието “ученик” (независимо дали е предхождано от определението “окултен” или не) само по себе си предполага наличието и на учител. Кой е онзи толкова напреднал и извисен дух, който поема подобни функции спрямо вървящите по Пътя на окултното ученичество? Очевидно това би трябвало да е извънредно високо еволюирала индивидуалност, приключила със стадия на ученичеството и постигнала готовност да предава придобитото на съзрелите за това неофити. Отношенията окултен ученик – духовен Учител се явяват обширно и пребогато на възможности поле за предлагане на

езотерични знания, както и за укрепване и усъвършенстване на духовно-нравствената структура на обучаващите се. За неповторимото естество на този род взаимоотношения говори и Учителят П. Дънов: *“Ученикът може да има само един учител в живота. Помнете една велика истина: В света има само един Учител и всички учители са произлезли от него. В света има само един Ученик и всички ученици са произлезли от него. Ученикът трябва да знае едно: може да го обича само оня, който го учи – неговият Учител. И ученикът може да обича само оногова, който го учи. Обича се само онова, което е безсмъртно, което не губи своята красота, своята интелигентност, своята благодат, своята доброта.”* След като завърши фазата на своето ученичество, а това става след поредица от пълноценно изживени съществувания в света на материалните форми, окултният ученик застава пред прага на ново предизвикателство. То надминава всичко познато до този момент. “Дипломираният ученик” е готов да се влее в Божествената кохорта на космическите Учители. По този повод Учителят П. Дънов споделя: *“Наистина, има и по-велик път от този на ученика, но само след като човек извърви този път, пред него ще се открие великият път на Учителите. Това е пътят на Мъдростта, който е най-трудният.”* Но преди да се стигне дотам, ученикът има да учи още твърде много. Неговото обучение на практика не спира никога. То съединява в единен поток будното и сънното му съзнание. Целият свят, през цялото време за него е едно предметно училище: *“Като говоря за ученика, аз имам пред вид преди всичко идейния ученик. Този ученик се учи и тук, на земята, в този свят, и горе, в невидимия свят. Той никога не напуска шнолата – денем се учи в лабораторията на земята, а нощем отива горе, при своя Учител, който му преподава теория. На следния ден той пак се връща на земята, за да продължи своите практически занятия в лабораторията.”* Една от най-важните характеристики на окултния ученик е наличието на постоянен контакт със света на Духа: *“... Под “ученик” в истинския смисъл на думата се подразбира онзи, който има вече реален опит в духовния свят, който има съзнателна връзка с него.”*

За ученика няма самоцелни постижения по Пътя. Всичко, което постигне, веднага го впряга на работа. Той никога не отделя време за нарцистични погледи в огледалото. Винаги е на път, винаги е готов да се притече на помощ на нуждаещите се. В него израстват постепенно кълновете на съработничеството спрямо Божествения, всеобхватен План на Твореца: *“Животът на ученика, след пробуждане на неговото съзнание, е живот на творчество, на работа – не живот на благодат. Благодатта се отнася само до пособията на ученика. От него, обаче, се изисква труд, усилия, работа. Дълго време ще изпитват и претеглят ученика, докато го пуснат в Царството Божие. За най-малкия недостиг веднага ще го върнат назад.”* А достъпът му до небесното Царство е в пряка зависимост от придобитото и приложено знание, изкристализирало в Мъдрост на всички нива от съществуването му: *“Влизането в Царството Божие зависи от знанието и мъдростта на ученика, а не от неговата любов. В Царството Божие по благодат не се влиза”* (Учителят П. Дънов).

Удивително красив е портретът на окултния ученик, нарисуван от Учителя на ББ в България: *“По какво се познава ученикът? Вие ще познаете ученика по следните качества: Той носи в себе си една мека светлина, която не предизвиква никакво дразнение на очите. Той говори с толкова мек тон, че никога не дразни ухото. Той може да те нахрани с такава храна, че няма да разстрои стомаха ти, нито да развали вкуса ти. Вие трябва да разбирате тия неща не по форма, но по вътрешен смисъл. Когато имате радост, която изхвърля всички противоречия вън от вас, вие сте засегнали една малка част от живота на ученика. Тази радост ви показва какви трябва да бъдете като ученици.”* Именно радостта – такава, каквато я описва Учителят П. Дънов – се превръща в неотменна част от вътрешната настройка и поведението на ученика. Същевременно тя е и Божествената награда за неговото послушание и достойно извървян път към съвършенството. Тя е и ключът към решаването на безбройните проблеми, с които ни залива на всяка крачка материалното битие: *“Учениците ще носят Радостта в живота*

си като разрешение на своите задачи. Аз не говоря за радост, която се мени, но за Радостта на ученика, която нищо в света не може да засенчи, която от нищо не отпада. Тя е най-високият връх в материалния свят. Никакъв облак не може да достигне до този връх. Никакви бури няма на този връх. Там царува Любовта, там царува Светлината, там царува Мирът, там царува и самата Радост.”

От гледна точка на учението на ББ окултното ученичество е заключителният етап от еволюцията на човешкия дух в земния стадий от неговото вечно развитие през измеренията и световите на Битието. Под земен стадий тук разбираме борбата на духа с материята, нейното овладяване, завоюването на света на формите и постепенното разчупване на веригата на материалното под могъщото влияние на импулса за завръщане към Първопричината – Бога. Следователно ученичеството в този смисъл е извънредно важна част от еволюционния път на духа през времето след преодоляването на инволюционната мотивация в неговата изява през поредицата от въплъщения в земен план.

Както е известно, земното човечество преминава границата между инволюция и еволюция с помощта на най-великия Учител от Йерархията – Христос. Това означава, че в мащабите на индивидуалния човешки дух преходът от по-ниското към по-високото равнище на проявление следва да се извърши чрез усвояването на основните истини в Христовото благовестие и тяхното приложение в действителността. Най-важните послания в мисията на Христос на планетата ни са законите на Любовта, милосърдието и саможертвата – закони на мисълта, чувството и поведението. Те изместват старозаветната душевна нагласа, изградена върху инстинкта за самосъхранение, користните подбуди за проява и утвърждаване на личното “аз”, подчинението на Божиите заповеди, продиктувано от страх пред Всевишния, а не от любов към ближния и всичко сътворено. И така – на мястото на страха изгрява Любовта, користта е победена от саможертвата, а егоизмът отстъпва решително на милосърдието и състраданието. Човек, който е развил тези качества на новозавет-

ното време, създава личността си в праведност и осмисляне на законите, господстващи не само в царството на материята, ала и в селенията на Духа. Той е готов да стъпи върху пътеката на окултното ученичество.

А какво отличава нея от всичко изброено дотук? – СЛУЖЕНИЕТО. Тоест **съзнателното подчиняване на личния духовен, нравствен и физически потенциал на Божия план за света, целенасочената жертва на собственото (сиреч на отделното, обособеното) пред олтара на Цялото, поставянето на личния интерес под колективния и общочовешкия** – с перспектива на вливането му в грандиозния поток на космическото развитие. Окултният ученик е човек, предоставил съвършено доброволно всичко свое в името на общите цели на вселенската еволюция, отказал се от личността си заради сливането с Първоизточника – Бога, устремил се към Него, съхранявайки и дообогатявайки неповторимата си индивидуалност, избистрена и разцъфтяла в нескончаемия цикъл на раждане, смърт и прераждане. Окултният ученик е само на една крачка от разкъсването на този цикъл и освобождаването на духовната си природа от кармичната обусловеност. Това става след петото посвещение.

Вечната цел по пътя на ученика е **Бог** – Творецът, Вседържителят и Промислителят на Вселената. **Образец** за ученика, негова **пътеводна звезда**, ехо на вътрешния му глас и **водач** през бездните на житейското поприще е **неговият Учител**. Ученикът следва своя Учител през всички хилядолетия на своето ученичество, но никога не успява да го настигне. Този окултен закон е формулиран най-ясно от Христос: “Никой ученик не може да бъде по-голям от своя Учител!” А Учителят П. Дънов го допълва: “*Когато вие дойдете до мястото, на което съм сега аз, няма да ме откриете, защото вече ще бъда някъде много напред.*”

Учителят никога не заповядва на своя ученик, той само го съветва и напътства с огромно търпение и неизчерпаема любов. Ученикът никога не се подчинява сляпо на своя Учител – той осмисля внимателно всичките му препоръки, оцветява ги през призмата на собствения си разум, придава им неповторимия щрих на своята индиви-

дуалност. Ученикът умее да се учи от всичко: от собствените и от чуждите грешки, от паденията и триумфите, от скритите погледи и недоизказаните думи, от безсмислените хвалебствия и премълчаната критика, от сенките през деня и от призрачните светлини на нощта. Той знае, че никой човек не е наш приятел или враг, а всички са наши учители (старо окултно правило). **Най-голямата награда** за ученика е да се окаже **достоеен за своя Учител**. **Най-тежкото му провинение** – да **измени на предназначението си: учение и служение**.

Ученикът притежава силата да се изправи след всяко препъване. Неизбежните удари на Провидението никога не го заварват неподготвен. След като излекува раните си, той става още по-могъщ и целеустремен. Дори и в най-ужасните мигове на живота си – затаанал до дъно в блатото на своите човешки слабости – ученикът не губи от взора си далечния светлик на хоризонта: Слънцето на Божественото съвършенство. Той знае, че няма да получи наградата си през земния живот – тъй непомерно кратък е той, тъй измамни са искрите на успеха в царството на несправедливостта, където владее Князът на този свят, Лукавият. А ученикът не се и стреми към награда. Той никога не разменя убеждения срещу временни облаги, никога не продава съвестта си срещу злато, пожарът на земните изпитания го обгражда от всички страни, ала не може да го изгори. По-недосегаем от саламандър, по-бърз от сокол и по-безстрашен от лъв е ученикът, защото вярва в Бога и никога не се отклонява от стъпките на своя Учител. И в най-черния мрак на Тартара той съумява да открие единствено вярната светла нишка на спасението.

В човека срещу себе си ученикът не вижда мъж или жена, старец или пеленаче, просяк или цар, а само душа – мъченица, несретница, незряща, протягаща трепереща ръка за помощ. Ученикът е готов да поеме всяка ръка. Той знае, че не би могъл да пренесе на гръб всеки свой ближен до върховете на сбъдването; достатъчно е да се превърне във факел, раздиращ лепкавата мъгла на невежеството. Дори и да се стопи в пламъка на чуждото неразбиране, алчност или злоба, ученикът си тръгва с радост от този свят. Той е

изпълнил дълга си. След кратък престой в откъдното, поучен от непредотвратимите грешки на земното изпитание, поел нова мисия на скромните си плещи, ученикът се завръща при по-малките си братя и сестри. Завръща се да учи и да служи.

Никой и нищо не може да изплаши ученика, когато той следва неотклонно своя верен път. Странник и неудачник в очите на “нормалните” човеци, той заблестява с неустоима, мека, брилянтна светлина пред вездесъщия поглед на Всевишния.

Ученикът няма своя религия, той служи на Истината.

Ученикът не може да бъде купен с никакви материални претенжания. Колкото и висока цена да предлагат за главата му, тя не е по-висока от благословието, което Сам Бог ще му дари за достойно извършената работа.

Ученикът не познава нито миг покой. Той е винаги на път, винаги устремен към малките задачи на всекидневието. В своята съвкупност те изграждат величествения, ала нетленен паметник на неговото самоосъществяване.

Ученикът живее с ритъма на всички проблеми на съвременността. Той е неизменно в първите редици на Промяната. Когато падне, покосен от залповете на синовете на мрака, на неговото място изникват хиляди нови герои – храбри и непобедими, довчера останали слепи за Правдата, а днес озарени от факела, в чийто очистителен огън е изгорял ученикът. Изгорял, за да освети пътеката на проходащите.

Ученикът не живее за себе си. Той няма собствено име. Ако врагът разкъса дрехата му, преди да замахне с меча, ще отстъпи в панически ужас, заслепен от написаното с огнени букви върху гърдата на ученика – “Служител на Бога”!

Образът на окултния ученик не би придобил завършен вид, ако не предоставим възможността на Учителя П.Дънов да го обрисова чрез своето живо Слово:

“Ученикът, който иска да се учи, трябва да има желязна воля, нищо да не го отчайва.” “Ученикът не мисли, че другите спъват неговия ум, но че той сам се спъва. ...Никой не може да влияе на

неговия ум, да го изопачи.” “Ученик, който е влязъл в една окултна Школа, няма право да причинява мъчение никому.” “В Школата се забранява всяко одумване, изтъкване, вглеждане в погрешките на другите.” “Ученикът трябва да бъде искрен спрямо духа си, спрямо душата си и спрямо себе си, спрямо всички.” “Ученикът трябва да мълчи, за да може да мисли.” “В Школата не се позволява никой никого да поправя.” “Всеки ученик, който се колебае, не може да се учи. Ученикът, щом изгуби вяра в себе си, той свършва със себе си.” “Ученикът не трябва нито да завижда, нито да облагоулавя, нито да съжбялява.” “Един ученик никога не трябва да лъже себе си. Ако той излъже себе си, той сам по себе си е вън от класа.” “Ученикът трябва да бъде верен на себе си. Да бъде строг съдия на постъпките си.” “Величието на характера на ученика седи в това – той винаги изпълнява обещанието, което е дал пред себе си.” “Ученик е само този, който е в хармония с абсолютното.” “Ученик е само този, който никога, нито в клас, нито вън от класа, нагруббява някого.” “Ученикът не се обижда, а винаги търси доброто в думите, които са му казали. Той във всичко търси любовта.” “Ученикът нищо не изнася от това, което се говори в класа, навън, докато не го обработи, докато това знание не стане негово.” “Ученикът не проявява никакво любопитство. Той нито пита, нито позволява другите да го разпитват. Той е свободен да мълчи. Задоволява се само с това, което му се казва.” “Ученикът трябва да има абсолютно послушание и внимание към Учителя си. Послушанието трябва да идва от съзнанието.” “Който се съмнява в Учителя си, не е ученик.” “Ако не работи със закона на Любовта, ученикът нищо не може да постигне.” “Постоянно будно съзнание и точност се иска от ученика. С тези две качества той ще може да изправи своите погрешки.” “На ученика не се позволява да говори празни думи.” “Ученикът не се жени, нито роб става. Той е свободен. Който не иска да учи и да служи на Бога, да се жени колкото пъти иска.” “Ученикът е чист, честен, искрен.” “Учениците взаимно да си помагат, един друг да не се използват.” “Ученикът работи съзнателно, за да придобие съвършенството,

към което се стреми непрестанно.” “В Школата се учат само потребните неща, съществените за самия живот. В окултния клас не се учат излишни неща.” “Ученикът е постоянен, не се влияе от мъчнотиите, той е смел и решителен. Умът му трябва да е гъвкав, подвижен, възприемчив.” “В един окултен клас от лъжата и помен не трябва да има.” “Светското знание е предисловие на окултната наука. Там, където висшата математика на земята спира, там започва окултната наука.” “Един окултен ученик първо е естествен, не е предвзет, а е скромен.” “Две правила за ученика: да не губи времето си напразно и направените грешки да ги изправи веднага.” “Ако ученикът няма препятствия, мъчнотици, значи стои на едно място.” “**Ученикът сам си помага, той не търси помощ от никого**” (курсивът мой – К. З.). “От ученика се изисква търпение, мълчание, разсъждение..” “Ученикът не трябва да има никакъв недъг.” “На ученика не му трябва никаква събота и никакво кръщение.” “На ученика не се позволява да се обръща назад. Абсолютно никакво обръщане назад! – Право към целта!” “**Ученикът сам разчиства своите сметки**” (курсивът мой – К. З.). “Ученикът няма право да се занимава с живота на другите.” “На ученика абсолютно се забранява да одумва.” “Туй, което вас ще ви въздигне, то е самото учение.” “Не се позволява на ученика да влиза в клас с ненаучен урок.” “Каквото и да кажат на ученика, каквито и хули да сипят по негов адрес, той върви напред и винаги има пред вид Бога в себе си. Никой не може да ви оцапа. Живеете ли в светлина, никой не може да ви заблуди.” “Търпение и послушание – без тези две качества не можете да вземете нито една крачка.” “Първото правило: Божественото у вас за нищо и за никого не трябва да го жертвате.” ”Ученикът във всеки един момент трябва да знае: Волята Божия ли изпълнява или своята воля.” “Ученикът обещае ли нещо, трябва да го изпълни.” “**Станеш ли министър или друг висок пост заемаш, ученик не можеш да бъдеш. Окултният ученик заема скромни длъжности. От завидни длъжности ще се пазите като от огън**” (курсивът мой – К. З.). “Мълчание отгоре, работа – отдолу.” “Ученикът никога да не говори за неща, за ко-

ито не е сигурен дали са верни или не.” “Учителят трябва да знае, а ученикът да е подготвен.” “Ученикът е свободен, когато учи.” “Болният не може да бъде ученик.” “Ученикът има за задача да живее без закон. Той сам е закон на себе си. Няма какво друг отвън да го съди” (курсивът мой – К. З.). “Три неща са необходими на ученика: разумност, сила, доброта.” “Ученикът винаги трябва да е разположен.”

Привеждането на подобни цитати може да продължи още дълго, но и изнесеното дотук създава представа за начина, по който учението на ББ в редакцията на Учителя П.Дънов възприема същността, мисленето и поведението на окултния ученик. Ще прибавим само още няколко фрагмента, които опират до конкретни страни от характера на окултния ученик. На първо място – будността на съзнанието, за която Учителят на ББ у нас говори на всяка крачка и я утвърждава като задължителна по духовния Път: “Ученикът е винаги в клас. Той знае и съзнава всеки миг, че е ученик.” На второ място – изконният жизнен стремеж на ученика: “Ученикът на Всемирното Братство се стреми да реализира в живота си: **Божествената Любов, Божествената Мъдрост, Божествената Истина.**” На трето място – отношението към материалните блага: “На земята всичко е преходно. Ученикът не трябва да желае нищо земно. Той ще си служи с буквара и плочата, докато завърши I-во отделение; и после ще мине напред, а тях ще остави за другите. Няма защо да носи със себе си буквара и плочата в **университета.**” И не на последно място – критериите за това, кои ученици са най-добрите: “Най-добрите ученици са тия, които вървят естествено; нито се забавят, нито прескачат; нито се спират, нито тичат. **Всичко у тях върви естествено. В живота им е отразен космическият ритъм.**”

За естеството на разликата между равнищата (степените на духовна еволюция) между окултния ученик и духовния Учител сякаш най-добра представа създава следната оригинална мисъл на Учителя П. Дънов: “**Когато ученикът не знае, мълчи. Когато Учителят не знае, говори много. Когато ученикът знае, говори много. Когато Учителят знае, мълчи.**”

В своето Слово Учителят на ББ в България разкрива и етапите, през които преминава израстването на човека по духовния Път. Езотеричното познание ги назовава **посвещения**. Тези етапи или стъпки по вечния път към съвършенството са свързани с извечния стремеж на душата да се издигне нагоре, към нова, по-висока кота на осъзнаване и осмисляне на космическата Реалност. Учителят П. Дънов говори за седем такива посвещения, представени хронологично по следния начин: 1) **Обръщане към Бога**; 2) **Покаяние**; 3) **Спасение**; 4) **Възраждане**; 5) **Новораждане**; 6) **Посвещение** (в тесния смисъл на понятието – бел. К. З.); 7) **Възкресение**.

Мястото, където ученикът намира най-благоприятните условия за издигане на своята духовна природа и за завоюване на посвещенията, е **окултната Школа**.

Всеки истински духовен Учител основава своя Школа. Той идва на планетата скромно, без никакъв шум. И докато в горнилото на светските страсти лумват огньовете на политическите битки, вихрят се конкуренцията в икономиката и протуберансите на социалното и културно развитие, Пратеникът на Небето започва тихо и незабелязано изпълнението на своята мисия. Той открива своите ученици, събира ги около себе си и търпеливо извайва от тях достойни продължители на Делото. Ученик на Божествената наука може да стане само онзи, чиято душа вече се е пробудила от вековния си сън; личност, преминала през богата гама опитности в минали възплъщения и в настоящия си живот; човек, който се е убедил сам, без пропаганда и външен натиск, че това е единственият път за неговото развитие и единственият мироглед, унищожаваш най-важните противоречия, раждащи мъката и болката на този свят. Около естествения център – Учителя – се оформя среда, където се разрешават най-парливите проблеми на съвременността. От мащаба на Школата те се пренасят по невидими нишки и обхващат цялото земно кълбо. Така дейността на Учителя и неговите ученици придобива планетарни измерения. Разбира се, само той знае за всичко това, а някои от учениците интуитивно се досещат. Около Учителя можем да срещнем представители както на всички дарби и добро-

детели на епохата, така и на всички пороци и недостатъци. Първите подлежат на утвърждаване и доразвиване, а вторите – на постепенно смекчаване и изкореняване. Школата е място на всеостранни изпитания за качествата на тялото, ума, сърцето и душата. Една от първите задачи тук е да бъдат възстановени каналите, по които силите и енергиите на Живата Разумна Природа проникват и обновяват човешкото същество. Това е единственият начин учениците да бъдат подготвени за новите условия, диктувани от глобалната Промяна. Всичко, което се извършва в този ограничен кръг от хора, се проектира сред цялото човечество. Знанието, преподавано в Школата, е универсално. То е предназначено за всички. Но някой трябва първи да поеме факела му и да го разнесе навред. Това е мисията на окултните ученици.

Ето как Учителят П. Дънов обрисова същността и задачите на Школата: *“Задачата на Божествената школа е да приготви умовете и сърцата на хората да разбират и прилагат истината. Едно от качествата на великата школа на живота – школата на Бялото братство или така наречената Божествена школа, – това е: тя поставя всичко изучено на опит. В нея теорията и практиката вървят ръка за ръка. Тя показва на ученика не само пътя към истината, но и начините за нейното приложение.”* Всеки път, когато сред хората се появи автентичен духовен Учител с планетарна мисия, който раздава щедро и безвъзмездно даровете на вечното Слово, това е миг на пробуждане за човешките души. Това е начало на нова епоха за еволюцията на земното човечество. Затова неслучайно Учителят на ББ в нашата страна възкликва: *“Пътят на ученика, това е новото, което днес влиза в живота на човечеството.”* Знанието за пътя на душата към Бога, за вечния път на духа към Първоизточника на всичко съществуващо, е най-великото знание на живота. То бива открито от Учителя на неговите ученици в процеса на тяхното общуване, в атмосфера на взаимна любов и привързаност, каквито светът отвън не познава. Ученикът може да познае своя Учител само отвътре. Духът на Учителя прониква в същността, в нетленното естество на ученика и го преобразява. При-

съствието му се изразява в постепенното, постъпателно съзряване и проявление на разумността в ученика. След като приключи този етап от невидимата дейност в Школата, пилигримите вече са готови да предлагат собствени плодове в нейната градина. А тя е отворена за всички търсещи, по всички пътища...

Под “окултно ученичество” Учителят П. Дънов разбира начин на живот с повишена степен на разумност и съзнателност. За него окултен ученик е онзи, който не само е разбрал, че е дошъл в плът да научи най-великото изкуство – на разумния живот, да израства в знания, в постигане на висшата Истина, в проявление на Божествената Любов и истинско служение и съработничество на висшите космически сили и на Бога, но той е и в състояние да направи всички усилия и да пожертва всичко в името на придобиването и усъвършенстването на това изкуство. Ученикът знае, че над него има само един истински Учител – Живият Бог, космическият Христос, Който изпълва цялата Вселена със Своя животворящ Дух и твори извечно навсякъде, по всички възможни начини. Всички други учители са само помощници на този единствен, върховен Учител. Тяхната роля е да напътят ученика към Него и да му помогнат да Го намери. Ученикът е преизпълнен със свещен трепет към великата майка–природа, в която живее и твори Всевишният. За него тя е най-великата жива книга, написана от премъдрия Създател и разкриваща на подготвения, на зрящия, на всеотдайния по духовния Път своите тайни. Идеалният ученик е човекът на най-възвишената творческа Любов, на най-живоносната Светлина, на най-хармоничния мир, на най-чистата радост, която никой и нищо не може да помрачи; той е човек на съвършеното здраве, на висшия духовен живот, на приложеното знание и личната опитност; той е достойният съработник на разумните сили в Космоса и на Бога в съграждането на новото и великото в света.

Ето и едно от най-красноречивите напътствия на Учителя П. Дънов към окултния ученик: *“Три неща изисква Духът Божий: Да се храниш добре, да живееш добре и да мислиш добре. Храненето е приемане на Божието Слово. Добрият живот е изпълнението*

на Божията Воля. А доброто мислене е мисъл, проникната от Божията Любов. Добре да се храниш значи: да възприемаш всичко, каквото Бог е определил за живота. Добре да живееш значи: да изпълняваш всичко, каквото Господ е наредил. Добре да мислиш значи: да гледаш и схващаш всичко това, което Бог е създал.”

Основният символ на духовната Школа, създадена от Учителя П. Дънов в България, е **Пентаграмът**. Той е изключително древен по своя произход, но като правило е служел за вътрешно ползване в тайните школи на всички епохи. Учителят на ББ у нас го възроди и го издигна на заслужена висота, обяснявайки с най-дълбоко проникновение същността, съдържанието и начините за приложение му от страна на окултните ученици. Той казва: *“Какво представлява пентаграмата? – Път към истинския живот.”* За това, как всеки от нас е живо изображение на свещения символ, Учителят П. Дънов споделя: *“Човек представлява пентаграма. Като наблюдаваш човека, виждаш в него петте добродетели: правата, която води от левия крак към главата, е Истината; от главата към десния крак е Правдата; от десния крак към лявата ръка е Любовта; от лявата ръка към дясната е Мъдростта; от дясната ръка към левия крак е Добродетелта.”*

Пентаграмът – петолъчна звезда, вписана в окръжност – бива рисуван от последователите на ББ в пет цвята: най-отгоре яносин (отговаря на Божествения принцип на Истината); вляво ясночервен (Любовта); вдясно светложълт (Мъдростта); долу вдясно яснозелен (Правдата); долу вляво цвят на узряло златисто жито (Добродетелта). Пентаграмът е обяснен като същност и съдържание от Учителя П. Дънов през 1910 г. От следващата 1911 г. той започнал да дава символа на някои свои ученици. В личната архива на П. Дънов са открити първите изображения на Пентаграма, имена на добродетели и изречения, подготвени от него още през 1898 г. Както вече бе посочено по-горе, Пентаграмът от хилядолетия бива използван за целите на различни окултни школи. Цялостният му образ е изработен от Учителя на ББ в България като най-подходящ за новите и конкретни условия на новото време, като универсална фигура за

духовна работа в основаната от него Школа. Работата с Пентаграма може да бъде наречена **“път на ученика”**, който посредством усвояване на добродетели, през огъня на изпитанията и посвещенията завършва своя еволюционен цикъл.

Някои изследователи в областта на езотеричното познание приемат, че Пентаграмът е емблема на християнството.

VIII. Гносеологията на Петър Дънов

1. Теория на познанието

*“В природата съществува закон на единство, който се потвърждава навсякъде в живота, в науката, в изкуствата. Например, ако разгледаме знанието, ще забележим, че между всички негови части пак съществува единство. В такъв случай **истинското знание е това, което може да бъде украшение, помощ, светлина на човека** (курсивът мой – К. З.). Знание, което не е нито украшение, нито светлина, нито помощ за човека, то е бремене – нищо повече. **Знанието е най-голямото благо, което Бог може да даде на човека** (курсивът мой – К. З.). Чрез него човек трябва еднакво да оценява и големите, и малките мисли, чувства и постъпки. При голямото си знание мъдрецът еднакво цени и малките, и големите неща. Бог еднакво цени и Слънцето, и човека.”*

(Учителят П. Дънов)

Учението на ББ се характеризира със стройна и завършена система, описваща принципите, законите, методите, средствата и резултатите от познавателния процес. Изследвайки Словото на Учителя П. Дънов от тази гледна точка, достигаме до някои важни заключения. Преди всичко той разглежда света и живота от две изходни позиции – динамична и статична, или, казано по друг начин, като **сила** и като **форма**. В езотеричното познание това са двете страни на проявяващата се реалност. Когато навлизаме в същността на тази реалност, изграждайки си цялостна картина за нея, следва да проучим както формата и силата, така и отношенията, които

съществуват между тях. Освен това обект на нашето внимание трябва да бъде и Разумното Начало, което направлява силите – строители на формите. В крайна сметка, за да обхванем пълния мащаб на Проявеното Битие и да проникнем в дълбините на неговото естество, сме длъжни да го проучваме по форма, съдържание и смисъл.

Съвременното познание – според равнището на своето развитие – все още не е преодоляло стадия на статичност. Тази е основната причина то да не е в състояние да отрази в пълнота действителната картина на Реалността в неспирната динамика на нейното проявление. От друга страна, динамичното знание е живо, проникновено, всеобемащо и диалектично. То все още остава недостъпно за представителите на статичната познавателна система. И това е така, понеже тази по-издигната степен на знанието изисква и съответно повисоко равнище на съзнанието. В този си вид динамичното знание е овладяно само от най-извисените в духовно отношение хора и на първо място – от великите Учители на човечеството. Те – в качеството си на негови носители – се стремят да го предадат на своите по-малки братя и сестри на разбираем за тях език, служейки си с представите и понятията, които използва и нашият съвременник. Така “простосмъртните” правят крачка напред в осъзнаването и осмислянето на действителността, която ги заобикаля и поставя пред тях за решаване цяла поредица екзистенциални въпроси.

Динамичното знание е живо. То не е плод на външния механичен опит, а се ражда като резултат от живия вътрешен опит. Неговата лаборатория е самият човек – неговото съзнание и организъмът му, тялото и душата му.

Теорията на познанието на Учителя П.Дънов се базира върху двойствената природа на нещата – духовна и материална. Истинското познание е насочено към вникване в реалната, т. е. в духовната същност на обектите. Материалната форма представлява отражение на реалното съдържание, което е необходимо, за да изрази “*вътрешния смисъл на самия живот*”. Със своите сетива човек може да познае само формалната, символната страна на реалността. Преди да изучи същината, човек трябва добре да познава резулта-

тите й. Ако човешкото същество осъзнае себе си като проекция на Божественото Начало, то ще бъде в състояние да разбере процесите, силите и законите на целия живот. Като инструмент на познанието в този смисъл в теоретичната концепция на Учителя П. Дънов служи окултизмът, сиреч системата на тайното, скрито учение, предавано от Учител на ученик в езотеричните школи на всички времена. Окултното знание включва богат конгломерат от непризнати от официалната наука области на знанието, каквито са астрологията, кабалата, хиромантията, френологията, физиогномиката, номерологията и други. Всички те по свой начин, със собствени методи и средства рисуват картината на света и мястото на човека в него. След началото на демократичните преобразувания в България (10.11.1989 г.) на книжния пазар, както и чрез други информационни носители, този специфичен вид познание вече се разпространява свободно за всички, които проявяват интерес към него. За жалост – поради липса на точни критерии за преценка на качеството и стойността, както и поради чисто икономическия и финансов стимул на авторите и издателите – далеч не всичко, което бива предлагано на масовия потребител, отговаря на изискванията за автентичност и целесъобразност. Така наред с шедьоврите и древните и по-нови образци на езотеричното познание се появяват и полуфабрикати, сурогати или дори откровени фалшификати, които крият сериозни рискове за непредубедения потребител на информацията.

В гносеологията на Учителя П. Дънов необходимо условие за развитието на знанието е вярата като принцип на човешкия ум. Мистичната вяра е основана на опитности от минали векове, т. е. на преживявания, в които няма никакво съмнение, тъй като опитът е последна инстанция на знанието. Същността на вярата е концентрирана в обстоятелството, че чрез нея се осъществява връзка между две разумни души във Вселената посредством силата на Любовта. Мистичната вяра в условията на разумността води към Истината. Истината може да бъде постигната чрез мистичната интуиция и вяра, да се “изживее” посредством вътрешно прозрение и свързване с висшите светове. Бог е непознаваем, а Истината е проявление

на Бога. Затова тя не може да се опише и възприеме в категориите на човешкото съзнание, защото това означава да я ограничим в нейната безкрайност и вечност.

Гносеологическите моменти в учението на ББ, представено от Учителя П.Дънов, се преплитат с антропологическите схващания на същия. Според него опознаването на човека води до опознаване на Космоса и обратно. Светът е единен. Каквото е горе, това е и долу (II принцип на херметизма – за съответствието /аналогията). Това познание не е плод на кабинетни занимания, на интелектуални конструкции – то обгръща живия живот в неговата вселенска всеобхватност. Това е вид познание, постигано чрез действието, а не чрез категории. *“Трябва ли музикантът да ви говори много за теорията на музиката? Той дава едно правило и веднага взема цигулката и започва да свири... Отивате при някой шивач. Той ви предаде няколко теоретични познания и след това започва да шие: взема игла, напръстник, ножици и ви показва как се шие. Това е знание. **Истинското знание включва и теория, и практика. То изключва всякакъв спор** (курсивът мой – К. З.). Трябва ли да спорите как се свири, как се рисува, как се шие? Едно време се е свирило, рисувало по един начин, сега – по друг”* (Учителят П. Дънов).

Знанието е правене, действие, развитие. Това е същината на пътя към природата. Работата, не думите, е знанието. А работата е движение, трепет, едно вечно подмладяване на духа, на сърцето.

Знанието съдейства за пробуждането на индивидуалното съзнание. А съзнанието като потенциал кореспондира с отговорността, която човек носи с идването си в сегашния живот, с работата, която той трябва да извърши, за да осигури приемственост и еволюционно израстване, насочено към бъдещето. Същевременно се утвърждава и възможността за развитие на човечеството като цяло – в резултат от личните усилия на милионите съзрели за духовния Път души. Животът е велика школа, която стимулира събуждането на съзнанието, което практически се свежда до обогатяване на ценностите, до прилагането на един висок идеал при всички обстоя-

телства на съществуването, до изпълняване на изначалните християнски норми на поведение. Във връзка с това Учителят П. Дънов отбелязва следното: *“Човек се учи едновременно в три училища. На земята се учи тялото. Всички клетки в организма вършат известна служба, ала едновременно с това те се учат. В духовния свят се учи душата. В Божественния се учи духът. Ето защо идеалът на човека е да разбере себе си, да разбере ангелите, които се проявяват у него като светла и чиста мисъл, да разбере най-после Бога, т. е. Любовта. Понеже човек е свързан с ангелите, които са създали мисълта, затова го наричат същество на мисълта – “манас” (от санскрит – ум, разум; бел. К. З.). Разумът е дар на човека от ангелите (курсивът мой – К. З.). И това, което го отличава от животните, което го е изправило на два крака – то е неговият разум. Но аз ви казвам, че човек е нещо повече от това, което мисли.”*

Учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов защитава тезата, че постигането на знанието е немислимо без богат морален живот, без чистота на преживяванията, без наличност на добродетели. В крайна сметка истинското знание предполага поставянето като жизнена цел на един висок идеал, на една индивидуална мярка, която да осмисли живота и да го насочи по пътя на съвършенството: *“Прилагай високия идеал навсякъде в живота си!”* (курсивът мой – К. З.). *Ако търсите книги за четене, намерете книгите на най-знаменития писател, на най-красноречивия проповедник. Ако искате да посетите някоя художествена галерия, идете в изложбата на най-видния художник. Не трябва ли да разглеждаме и обикновени картини? Такива картини срещаме всеки ден в живота си... Ако правите избор на картини по високия идеал, една картина е достатъчна. Тя трябва да бъде произведение на най-великия художник, на художник с висок идеал. Когато избирате приятел, спазвайте пак същия закон: ще изберете най-умния, най-интелигентния, най-добрия. ...Който отстъпва от високия идеал, той сам става причина за нещастията и страданията в живота си”* (Учителят П. Дънов). Знанието е открива-

не на същественото, мъдрото, вечното, абсолютното. То не се придобива, но се усъвършенства. Знанието се дава. И то само на тези хора, които могат да разберат и оценят това, което им се дава, и да го приложат в живота си. Знанието се основава върху постоянното.

Истинското съвършенство в знанието се постига чрез доближаване до висшата истина и хармонизиране с нея. Висшата истина – това е самият Дух на всемирния живот, на съвършеното знание и върховната мъдрост, който Дух е истинската реалност на Битието. Висшата истина може да бъде достойна само на онези, които са дорасли до истинския духовен живот. Тя се постига главно чрез интуицията, вътрешното прозрение, свързането с най-високата октава на Божественото съзнание. Да се поставим в хармония с висшето битие, да го проявим – това значи преди всичко да оставим да се прояви Божествената Любов в нас и чрез нас. Защото Бог е Любов (I Йоан 4:8,16). “Разумната природа” разкрива своето лице само на ония души, които са дорасли да изявят висшата Божествена Любов. На тях тя открива своите най-дълбоки тайни и своите истински красоти.

Човекът – една частица от Космоса – остава свързан с природата. Той с мъдро вглеждане в нещата, с творческа енергия, с въображение и дух вниква в закономерностите, които владеят в природната среда. Неговото познание е практическо, преживяно от него, резултат от неговия опит. Знанието му носи живот, обновление, доближава го до космическата хармония. Дарява го с младост, увереност, сила, духовна красота, удовлетворение, съвършенство.

Според Учителя П. Дънов **Истината** (като извечен Божествен принцип на всичко съществуващо) е крайният предел на Битието, върховната му цел. Зад Истината няма нищо. Тя не може да бъде изказана. “*Тя се живее.*”

Всички души, които са извървели докрай пътя на познанието и са завършили земната си еволюция, образуват Всемирното Бяло братство, начело на което стои **Христос** – Син Божий, непостижи-

мият Божествен Логос. Те са висши същества, *“невидими помагачи на хората”*. Измежду тях Бог – в съответствие със Своя План и Промисъл – изпраща на Земята Велики Учители, които поставят началото на всяка нова епоха и култура. Най-извисен сред тях е именно Христос, възвестил епохата на Любовта. Белите братя са помощници на Бога в осъществяването на всемирния Му План и на човека в пътя му към Бога. Под Велико Всемирно Братство Учителят П. Дънов разбира (както бе посочено и в първата лекция от настоящия лекционен курс) *“... онази йерархия от разумни същества, които са завършили своята еволюция милиони и милиарди години преди хората и сега направляват целия Космос. Те го направляват, защото сами са взели участие в неговото създаване, под прямото ръководство на великия Божий Дух”*.

Налице е връзка на приемственост между древното и съвременното знание. Нищо не би могло да бъде изградено върху празно място. Така е и със знанието. Последователността в неговото предаване от Посветените на масата от хора, отчитането на изискванията на космическия момент и плавното съзряване на общественото съзнание изискват поддържането на жив контакт между минало и настояще. Всяка епоха в развитието на планетарната общност на разума притежава своите акценти. Но те не биха могли да бъдат реализирани като задача на днешния ден, ако човечеството като цяло – или отделна общност от хора – не стъпи върху здравата основа на вече провереното, трайното, вечното. Затова Учителят П. Дънов е в правото си да подчертае: *“Едни учени обръщат внимание на знанието, което в древността е било открито. Те са прави. Други казват: “Древността ни най-малко не ни интересува, важно е какво е открито сега.” И те са прави. Но има известна връзка между знанието на миналото и знанието на настоящето. Има връзка, понеже туй, което за нас е минало, с туй знание оперират други същества, които седят по-ниско от нас. Със знанието на нашето минало оперират същества, които седят малко по-долу. Туй знание, с което ние оперираме сега, е било знание на същества, малко по-напреднали от човешката раса.”*

2. Познанието – път на Мъдростта

Изяснявайки същността и действието на петте главни космически принципа на съществуващото – Любов, Мъдрост, Истина, Правда и Добродетел, Учителят П. Дънов изтъква, че Мъдростта носи знание и светлина. Основната идея в гносеологията на Учителя на ББ у нас е, че човек трябва, от една страна, да има знание за Божествените разумни закони, а, от друга – знание за това, как да хармонизира живота си с тях, което означава да знае как да развие у себе си всичко онова, което Творецът е вложил в него. **Познанието е пътят на Мъдростта**, която предоставя условията за съхраняване на живота, създаден от Любовта. Условието за приемане на Мъдростта е чистотата на тялото и духа. По пътя на Мъдростта – на знанието, което носи просветление на ума, човек ще достигне до Истината, която е крайната цел на човешката еволюция. Истината – като проява на Бога – носи пълна хармония и свобода, изразена в примиряването на всички противоречия.

Като цяло в учението на Учителя П. Дънов се отделя най-голямо място именно на познанието, защото се приема, че човек не е приложил Христовото учение, тъй като трябва да знае на практика как да го направи. Наставленията, които Учителят на ББ в нашата страна дава на своите ученици и последователи, биват възприемани като уроци за усвояване. Този основен акцент, който изиграва решаваща роля при дефинирането на цялостното учение като окултно, бива обусловен от приведените по-горе принципи за непознаваемост на същността на явленията, както и за възможността за мистично сливане с тях по пътя на интуицията, и обхваща главните етически направления.

По този начин гносеологията (теорията на познанието), разбрана и осмислена като теория на познаване и прилагане на Любовта като творческа сила в Битието, е основно направление в теоретичната система на Учителя П. Дънов.

В Новото учение, както наричаме още това Слово на планетарното обновление, биват проучвани едновременно законите и на трите

свята – физическия (който отговаря на стомашната система у човека; физическите сили и закони са създали стомашната система); духовния (който отговаря на дихателната система; това е светът на силите) и Божествения (който отговаря на главата и мисълта; това е светът на светлината и хармонията). Изследвайки съвкупно тези три свята в човека и природата, с техните закони и сили, Новото учение има за задача да научи човешката личност как да живее в настоящето на тези три реалности (които тук назоваваме “светове”). Казано по друг начин, първата задача на учението на ББ е **да научи човека как да се храни**, за да бъдат отношенията му с физическия (материалния) свят правилни и той да изгради здрав организъм, в който и чрез който да живее разумно и щастливо; душата му да се чувства уютно в своята телесна обвивка. На второ място, това учение се стреми **да научи човека как да диша правилно**. Като резултат неговата кръвоносна и нервна система ще бъдат в изправност, той ще има чиста кръв и здрави нерви. От това пък следва и наличието на нормални, здрави и чисти чувства, което от своя страна определя отношенията на индивида към неговите близки и социалната среда. Това е сферата на духовния свят, където човек влиза в контакти с всички същества и затова следва да проучва законите на разумните отношения. И най-накрая, на трето място Новото учение има за задача **да научи човека да мисли**. И причината е в това, че като мисли, той влиза във връзка със съществата от Божествения свят, които го ръководят в неговото развитие. Понеже мисълта е колективен космически процес и същност, извършвайки мисловна дейност, човек се свързва с всички същества, които мислят. Следователно всеки от нас е призван да изследва законите на тази всеобхватна космическа мисъл и да й даде ход в себе си.

Заклучението от изнесеното дотук е, че Новото учение има за задача, като проучи законите на трите свята, да ги приложи за благоденствието на човечеството в настоящето, за да може то да живее разумно и щастливо тук и сега. Решаващ компонент от тази задача е да бъдат внесени светлината на Божествения и силите на духовния свят във всекидневния живот. В храненето, ходенето, движени-

ята, спането, говоренето, дишането и отношенията с всички живи същества; в мислите, чувствата и постъпките – във всички тези процеси и действия да изгрее светлината на Божествената наука, на това прастаро и вечно актуално Учение, за да започне човек да живее като действително разумно същество в хармония с целия Космос. Тъй като никой не живее за себе си. В този смисъл учението на ББ има за цел да събуди в личността такава насоченост на миросгледа, че той – хомо сапиенс – да гледа на себе си като проявление на Великото Начало в живота, да се научи да се чувства като клетка или орган на Божия вселенски организъм и като съработник на Живата Разумна Природа, заедно с всички останали разумни и извисени духом същества.

От позициите на тези разсъждения Новото учение не бива да бъде оценявано като теоретична база за онези духовни движения и течения, които изучават космическите истини откъснати от настоящето, от физическия живот във владенията на материята. То ни показва как да внесем духовните импулси във всекидневния ни живот и да го обновим по пътя на Доброто. И затова имаме всички основания да заявим, че Новото учение – учението на ББ в съвременната епоха – е за конкретното духовно познание и няма нищо общо с абстрактните философски системи, били те материалистически или идеалистически. То има за главна задача да обнови живота, да внесе в него повече разбиране, разумност и светлина, за да предпазва хората от повтарянето на старите грешки. Така че най-важният апел, лозунгът на Новото учение – учението на ББ в редакцията на Учителя П. Дънов – е: **Мисли добре, храни се добре и работи добре.**

Водещ тезис в това Учение е правилото, че ако знанията не се прилагат, те са безполезни и подлежат на унищожение. От друга страна, ако човек запазва възхищението си от живата природа и съвкупния живот само за себе си, ако го заключва единствено във въображението си, а не го споделя с други, той става егоист и постепенно загубва духовната си енергия. Възприемането на природата, познаването на нейните тайни зависят от дълбокото равновесие в

душата на човека, от това, дали той е изпълнен с радост и кротост, от смирение и веселост, от положителна настройка към битието си. Великият сюрреалист Салвадор Дали казва на едно място: “Пейзажът – това е състояние на душата.” Учителят П. Дънов изказва подобна мисъл – че от душата на човека зависи да намерим или да не намерим път към опознаването на природата. Тук възниква и друг любопитен въпрос. Когато се стремим да получим знание за природата, когато се спираме и се възхищаваме от звездите и слънцето, от цветята и дърветата, от птиците и облаците, от морето и полята, защо правим това? Какво търсим да постигнем чрез това знание? Както вече посочихме по-горе, знанието се основава върху постоянното. **Ние търсим постоянното**. Това вече е метафизически проблем.

Къде и в какво трябва да бъде постоянното, за да го открием и да го изучим, да го скрием в себе си и в крайна сметка да го предложим на всички останали? И какво е точно то? В същината на знанието – в съответствие с учението на ББ – се намират свързани две величини: Любовта и Красотата. За да опознаем нещо, ние трябва да го обичаме. Иначе ще останем безразлични и няма да можем да го опознаем. Ако приемем, че обичаме природата, защото е изпълнена с живот във всичките си форми, ние ще потърсим и ще намерим в нея красотата, която ще ни направи по-добри и по-мъдри. За Учителя П. Дънов **законът на красотата** означава откриването на Божественото в природата, влизането в хармония с природната среда, постигането на спокойствие на духа, което отдалечава страданията, болестите, нравствените простъпки, гнева, отчаянието, егоизма, страха, равнодушието. Това е трепетът, който ни изпълва при проникването в действително красивото: *“Гледайте красиви неща – казва Учителят на ББ в България, – мислете за красотата и създавайте красиви форми... Във всеки човек има поне една красива черта, поне една красива линия. Той трябва да знае тази своя черта и да работи за усъвършенстването ѝ. Когато обичате някого, това се дължи на красивата черта в характера му. Тя може да бъде в обходата, в движенията, в усмивката, в говора и т. н.”*

Реалното знание за вечността на природата, за красотата в нея се разкрива, само когато се получава вътрешна връзка между нея и нас, между това, което е пред човека и го окръжава, и това, което е у човека. Така се ражда диалектика, която не само култивира вкус към красивото, но и възвисява човешкия дух до идеала, до ценностите на Божественото, до Космическия Разум: *“Природата е разумна. Ти цял ден се занимаваш с нея, говориш, оплакваш се, тя те наблюдава и слуша. В края на краищата ще ти даде малка част от това, което искаш, и казва: “Това ти е достатъчно!” Гледай него да обработиш. Ти си болен, гладен, бос, гол, печелиш, губиш и най-после казваш: “Животът няма смисъл.” – Не. Животът има смисъл, но ти нямаш вътрешно разбиране за нещата”* (Учителят П. Дънов). И така, знанието обхваща външното и вътрешното, повърхностното и дълбокото, привидното и истинското. И едното, и другото са предмет на узнаване, на намиране, но същественото е скритото. Природата работи със скритите неща. Ние питаме за тях с езика на мълчанието. В тишината на планината (буквално и преносно – като връх в духовните търсения на личността) тайните се откриват най-лесно и най-точно. Ала преди да узнае тайните, човек трябва да опознае себе си...

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
I. БЯЛОТО БРАТСТВО – СЪЩНОСТ, СТРУКТУРА, ИЗЯВИ В ИСТОРИЯТА НА ЧОВЕЧЕСТВОТО	6
1. Същност на Бялото братство (ББ), съдържание на понятието; структура на ББ	6
2. Изяви на Бялото Братство в историята на съвременното човечество	16
а) I клон на Бялото Братство – Египетски	17
б) II клон на Бялото Братство – Палестински	19
3. Заключение	23
II. БЪЛГАРСКИЯТ ДУХОВЕН УЧИТЕЛ ПЕТЪР ДЪНОВ – ЖИЗНЕН ПЪТ	25
1. Детство и юношество	25
2. Студентски години в САЩ	27
3. Отново на родна земя. Търсене и откриване на Пътя	29
4. Съборите на Бялото братство	33
5. Дейност на Петър Дънов до 1922 г.	35
6. Окултната школа на Бялото братство в България	40
7. Братското селище “Изгрева” – център на дейността на Бялото братство	41
8. Бялото братство и неговият Учител в периода между Първата и Втората световни войни	43
9. Последни години от живота на Петър Дънов	47
III. УЧЕНИЕТО НА БЯЛОТО БРАТСТВО В ИНТЕРПРЕТАЦИЯТА НА ПЕТЪР ДЪНОВ: ОБЩ ПРЕГЛЕД	51
1. Основни идеи в учението на Петър Дънов. “Новото учение”	51
2. Идейни паралели с други учения и духовни школи. Връзки и взаимоотношения с християнството	63
а) идейни паралели с други теоретични концепции	63
б) връзки и взаимоотношения с християнството	69
3. Тематичен обхват на учението на Петър Дънов – концепции за Бога, света, живота и човека	73
4. Практическа стойност на учението на Петър Дънов. Правилото за приложение на придобитото знание. “Философия на живота”	77

IV. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ В УЧЕНИЕТО

НА ПЕТЪР ДЪНОВ	83
Божественият принцип на Любовта	84
1. Любовта – принцип на Битието, извор на всемирния Живот	85
2. Любовта – основа на взаимоотношенията между хората	86
3. Любовта – фундамент на отношението на човека към Бога	88
4. Прояви на Любовта у човека	90
5. Божествената Любов – висшето проявление на Любовта в света	93
6. Любовта дарява безсмъртие	95
7. Любовта стои над всяка религия	96
8. Постижения на Любовта	97
а) връзка на човека с Цялото	97
б) пълно самоосъществяване на човешката личност	98
в) разрешаване на всички проблеми	99
9. Любовта – източник на живот	100
10. Любовта носи светлина и свобода	102
11. Културата на VI раса – Култура на Любовта	104
12. Брак и партньорство според Словото на Учителя П. Дънов	106
Божественият принцип на Мъдростта	108
1. Същност на Мъдростта	108
а) Мъдростта като творчески принцип в Космоса	108
б) Мъдростта като вездесъща (всеприсъстваща = присъстваща навсякъде и във всичко) разумност в природата	110
в) Мъдростта като компонент (елемент) на Божието естество	112
2. Прояви на Мъдростта	113
а) Мъдростта като права (правилна) мисъл и разумност	113
б) Мъдростта като източник на светлина и знание	118
3. Методи за постигане, овладяване и прилагане на Мъдростта	119
а) стремеж и любов към знанието	119
б) чистота – нравствена, духовна и физическа	121
в) страданието – път към Мъдростта	122
г) молитва, размишление, концентрация, съзерцание, медитация	123
д) личният опит на човека по отношение на природата и обществото	124

4. Мястото на Мъдростта в Новата Култура на VI раса	126
а) установяване на хармонични взаимоотношения с природата	127
б) нов начин на живот, нова култура на общуването между хората	128
в) взаимодействието между Любовта и Мъдростта в Новата Култура на VI раса	130
Божественият принцип на Истината	132
1. Определения за Истината в учението на Петър Дънов	132
а) Истината като висша реалност	132
б) Истината като ядро на същността на всичко съществуващо	133
в) Истината като част от Божието естество	135
2. Истината – цел на космическата еволюция	136
3. Съдържание на Истината	138
4. Условия за постигане на Истината	139
а) Любов към Бога	140
б) Любов към ближния	140
в) Любов към всички творения	140
г) Мъдрост в мисъл, слово и дело	141
д) служение на Бога	142
е) стремеж към красотата	142
5. Истината – елемент от изначалната човешка същност	143
6. Постигането на Истината – резултат от духовната еволюция на съществата	145
7. Лъжата – пълно отрицание на Истината	146
8. Истината носи свобода	148
Божественият принцип на Правдата	150
1. Любовта – определяща предпоставка за утвърждаването на правдата и справедливостта	151
2. Законът на правдата и справедливостта – вътрешен закон на човешкото съзнание	151
3. Съдържание на понятията “правда” и “справедливост”	153
а) правдата – качество на човешката душа	153
б) мъдростта – основа за действия на правда и справедливост	154
4. Принципи на правдата и справедливостта	154
а) I принцип: равноправие и равнопоставеност (спрямо прилагането на правдата и справедливостта) на всички живи същества	154

б) II принцип: правдата и справедливостта са основа на отношенията между хората, от една страна, и между хората и останалите живи същества, от друга страна	155
в) III принцип: всеки човек и всяко живо същество въобще притежава свещеното право да се развива и да израства по еволюционната стълбица; Божествената правда и справедливост са тези, които му осигуряват всички необходими условия за това	156
г) IV принцип: универсален характер на правдата и справедливостта – справедливо разпределение на богатата между всички живи същества	159
5. Принципите и законите на правдата и справедливостта – следствие от Единството на Всемирния Живот	162
а) правдата и справедливостта – фактор за духовното израстване на всяка индивидуалност	162
б) правдата и справедливостта като условие за проявата на Любовта, Мъдростта и свободата	163
в) Новата Култура на VI раса ще изведе за първи път на преден план Божествената правда и справедливост на Земята	163
6. Правдата и справедливостта съдействат за преодоляването на низшето естество у човека и за неговото духовно-нравствено усъвършенстване	164
а) Любовта не може да бъде приложена без наличието на правда и справедливост	165
б) правдата и справедливостта – израз на Божията Любов в света	165
в) Истината като източник на правдата и справедливостта	165
Божественият принцип на Добродетелта	166
1. Доброто – елемент от духовната природа на човека	167
2. Произход на Доброто от Любовта	168
3. Качества на Доброто	169
4. Закони на Доброто	170
а) “Не смятай другите по-долу от себе си, защото в тях живее същият Бог, Който живее и у тебе!”	170
б) Доброто е първата връзка в живота	171
в) “Това, което Бог прави на вас, правете го на другите!”	171
г) Доброто е законът на Единството	172
д) “Благото, което получаваш, споделяй с другите!”	173
е) Когато даваш някому нещо, в тебе то се увеличава	174

ж) Чрез Доброто се подмладяваме, усилваме способностите си, укрепваме здравето си, повишаваме ефективността на самовъзпитанието си	175
5. Доброто като изпълнение на Божията воля	176
6. Доброто – път към свободата на духа	177
7. Универсален характер на Доброто	179
8. Доброто – основа за духовно-нравственото усъвършенстване на човека	180
9. Доброто – ядро на живота	183
10. Доброто и злото – полюси в света на относителността	185
а) относителност на Доброто и злото от гледна точка на Божествения свят	185
б) злото – плод на ограничаване; Доброто – освобождаване от ограниченията	185
в) злото – неизползвано Добро	187
г) “Не се бори със злото!”	187
д) единство и борба между Доброто и злото; центрове на концентрирано присъствие (ад и рай)	190
е) различаване и разграничаване на Доброто и злото	191
Учението на Учителя Петър Дънов за свободата	192
1. Същност на свободата	192
а) външна (физическа, телесна) и вътрешна (умствена, сърдечна, психическа, духовна) свобода	192
б) отношение на свободата към човека	193
2. Връзки и взаимоотношения на свободата	195
а) с Любовта	195
б) с Мъдростта	196
в) с изпълнението на Божията воля	197
г) със самоотричането и саможертвата	198
д) със смирението	199
е) с висшата природа у човека	199
3. Закон за свободата, формулиран от Учителя П. Дънов	200
4. Разумното същество човек притежава свободна воля и право на свободен избор	201
5. Свободата – цел на мировата еволюция	204
6. Свободата като предпоставка за духовно-нравственото развитие и усъвършенстване на човека	205
8. Свободата – характеристика на Новата Култура на VI раса	208

V. КОСМОЛОГИЯТА НА ПЕТЪР ДЪНОВ И УЧЕНИЕТО МУ ЗА	
БОГА	210
1. Космология	210
2. Учение за Бога	214
VI. ЕКОЛОГИЧЕСКАТА КОНЦЕПЦИЯ НА ПЕТЪР ДЪНОВ. ЖИВАТА	
РАЗУМНА ПРИРОДА	222
1. Природата и всемирният Живот	222
а) животът – същност и проявления	222
б) Живата Разумна Природа	228
в) закони и методи на Живата Разумна Природа	239
1) Ново отношение към природата	240
2) Божият глас у човека	241
3) Раждането в човешката душа на идеите, спускащи се от Божествения свят	241
4) Молитвата	242
5) Събуждане и обновяване	243
6) Възлизане	244
7) Духовният бумеранг	244
8) Взаимопомощта	245
9) Трансформиране на енергиите	245
2. Отношението на ученика по духовния Път към Природата и нейните царства	248
VII. АНТРОПОЛОГИЧЕСКИ И ЕТИЧЕСКИ ИДЕИ В	
УЧЕНИЕТО НА ПЕТЪР ДЪНОВ. ЗДРАВΟΣЛОВЕН	
НАЧИН НА ЖИВОТ. ЕКОЛОГИЯ НА ДУХА	262
1. Произход и същност на човека	262
2. Етика. Културата на Любовта	272
3. Здравословен начин на живот	290
4. Екология на духа	305
5. Човекът по духовния Път. Окултно ученичество	314
VIII. ГНОСЕОЛОГИЯТА НА ПЕТЪР ДЪНОВ	
335	
1. Теория на познанието	335
2. Познанието – път на Мъдростта	342

Константин Златев
УЧЕНИЕТО НА БЯЛОТО БРАТСТВО

(* а л о *)

Издательство Бяло Братство
София 1113, кв. Изгрев
ул. Ген. Щерю Атанасов № 6
тел. (02) 963-43-13, 866-89-55

Официален интернет сайт
на Общество Бяло Братство
www.BeinsaDouno.org

Цена лв.